

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 01207

YUD ZIS

Lion Feuchtwanger

*Permanent preservation of this book was made possible
by Alan & Selma Kraft
in honor of
Abraham Warshaw*

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דיאן פייכטוואנגער

דער הערעאג

(יוד זים" III טייל)

ראמאן

אויש ז. קאלמאנאוויטש

„פייכער פאר אלעמען“ ריגע

1

9

2

9

~~978071~~ y 780, c. 1
v. 3

באם ים כנרת זיינען זיי געגאנגען, רבי יצחק לוריא, דער ארי הקדוש, דער פאטער פון דער קבלה, מיט זיין געליבטן תלמיד חיים ויטאל. פון מרימס קוואל האבן זיי וואסער געמרונג-קען, האבן זיך אויף דער אוערע ארויסגעשיפט, דער ארי האט תורה געזאגט, איבער די וואסערן האבן די גייסער געשוועבט, דאס שיפל איז געשמאנען שטיל. עס איז געווען א נס, וואס עס איז נישט איינגעזונקען; ווארום שווער מיט לעבן פון מיליאנען איז געווען דער רבי און זיין ווארט.

און די מענער האבן זיך אומגעקערט צוריק צו מרימס קוואל. און זיי האבן ווידער אמאל געמרונקען, און פלוצים האט דער קוואל אומגעפונען זיין שמרעמונג. ער האט געבילדעט א בויגן אין דער לופט, צוויי אויפגעכמע שמראלן, איין באלכסן-שמראל איבער זיי. און דער ארי איז אריין אין דעם בויגן ווי א דרימער אויפגעכטער שמראל. אזוי איז פון אים און פון קוואל געווארן דער אות שין, דער אנהויב פון געהייליקסטן נאטס נאמען שדי און דער אות איז געוואקסן און געוואקסן און האט זיך אויסגעשפרייט איבערן כנרת און האט זיך אויסגעשפרייט איבער דער וועלט. און אז רבי חיים ויטאל איז געקומען צו זיך פון זיין צעטומלטקייט, האט דער קוואל געשמראמט אזוי ווי פריער, אָבער דער רבי, דער ארי הקדוש, איז שוין מער נישט געווען.

אָט דער מיטלסטער שמריך פון דעם הייליקסטן אות איז געווען דאָס איינציקע, וואס ער האָט אופגעשריבן פון זיין תורה. וואָרום די רייד פון זיין תורה זיינען געפאלן פון זיינע לעפצן און זיינען געווען אזוי ווי שניי, ער איז פאראן, ער איז ווייס און שיינט און קילט; איינהאלטן אָבער קאָן מען אים נישט, אזוי איז פון זיי-נע לעפצן די תורה געפאלן און מען האט זי נישט געקאָנט איינהאלטן.

דער דבי האָט זי ניט פֿאַרשריבן און האָט אויך ניט דערלאזט, אז אן אנדערער זאל זי פֿאַרשריבן. וואָרום דאָס געשריבענע איז אַ גלגול און דער מוים פֿון גערעדטן, און די שריפט איז ניט גאמט וואַרם, ניערמ מאַסקע און גרימאסע, און איז געגליכן צו האַלץ אַנמקעגן דעם לעבעדיקן בוים, ערשט אין מויל פֿון יודעים, פֿון וויסער, שטייט זי אוף און לעבט.

אַבער נאָכדעם ווי דער רבי איז נעלם געוואָרן, האָט דער תלמיד זיך ניט געקאָנט איינהאלטן פֿון צו פֿאַרצייכנען די תורה אַף פֿאַפיר מיט די פֿלוידערדיקע, לינגערדישע אותות פֿון דער שריפט, און ער האַט געשריבן דעם ספר עץ חיים און ער האַט געשריבן דעם ספר הגלגולים.

אָ ווי גרויס איז געווען דעם רבינס חכמה, וואָס ער האַט זיין וויסן ניט מממא געווען דורך דער שריפט, וואָס ער האַט די תורה ניט געפֿעלשט און צעדרייט דורך דעם מיאוסן כישוף פֿון די אותיות, אין זיינע חזיונות האַט זיך באַוויזן אליהו הנביא, אין זיינע געכט רבי שמעון בן יוחאי, פֿאַר אים איז געווען אַנטפלעקט די שפּראַך פֿון פּויגלען, פֿון בוימער, פֿון פֿלאַם, פֿון שמיין, ער האָט געקענט זען די נשמות פֿון די וואָס ליגן אין די קברים און די נשמות פֿון די לעבעדיקע, ווען זיי שוועבן אַרוף פֿרייטיק באַ נאַכט צום גן-עדר; ער האָט אויך געקאָנט פֿון די שמערנס פֿון מענטשן זייערע נשמות אַראָפֿלייענען, צוציען צו זיך, ריידן מיט זיי דערנאָך אפֿלאָזן זיי ווידער אין זייערע גופים, די קבלה האַט זיך פֿאַר אים געהאַט אויסגעברייט, דורכלויכטיק איז פֿאַר אים געווען דער קערפּער פֿון די זאכן, ער האָט פֿאַר איינס געזען גוף, גייסט, נשמה; לופט, וואַסער, ערד איז געווען פֿול מיט שטימען און זע אונגען, ער האַט געזען גאָטס ווירקן אין דער וועלט, מלאכים פֿלעגן קומען און שמועסן מיט אים, ער האַט געוואוסט, אז און מענום איז פֿאַראַן א סוד, אבער פֿאַר אים האַט דער סוד די אויגן געעפֿנט, האַט זיך צו אים געמוליעט ווי אַ הונט אַ פֿאַל-גער, נסים האַבן אַף זיין וועג געבליבן, דער בוים פֿון דער קבלה איז דורך אים דורכגעגאַנגען, זיינע וואַרצלען זיינען געווען

מיף אין דער ערד, זיינע אויבערשטע צווייגן האבן געפאכעט אי-
בער כביכולס פנים.

א, ווי פארענדערט געווארן איז די דאזיקע חכמה אין די
ביכער פון תלמיד. אין ווילדער פלאנמערגיש האָט פון זיי ארויס-
געשפראצט משוגעת און פארשמאנד. פאלשע נביאים און משיחים
זיינען ארויסגעוואקסן פון די אותיות. כשוף און פלאנמער, בטול
היש און מופת און זנות און גלוסט צו מאכט און דבקות האט
ארויסגעשמראמט פון זיי אין דער וועלט אריין. דער גראָער פנים
פון רבי שמעון בן יוחאי האָט ארויסגעקוקט פון אט די אותיות,
און אין דער געדיכטעניש פון זיין זילבערנער באָרד זיינען געלעגן
זיכער און אָפגעשיידט מילע-מיליאָסן צדיקים און קדושים, און עס
האָבן ארויסגעבליצט פון די צייכנס פון די דאזיקע ספרים נאָקעט
און חוצפהדיק די בריסט פון לילית, און פון זיי האבן געזויגט
פארשיכורט און פארהושט די קינדער פון האוה אין מאכט.
און אָט זיינען עטלעכע זאצן פון דער תורת-הסוד, וואָס
עס האָט געלערנט דער ארי הקדוש.

„עס מרעפט, אז ניט נאָר איין נשמה מאַכט דורך איר
גלגול אין א מענטשנס גוף, נייערט אז צוויי אָדער עטלעכע נשמות
קומען זיך צונויף צו גלייכער צייט אין איין גוף, בכדי צוזאמען
דורכצומאכן זייער גלגול אויף דער וועלט. ס'קאָן זיין, אז איינע
איז באלואט, די צווייטע סס המות; עס קאָן זיין, אז איינע קומט
פון א חיה רעה, די צווייטע פון א כהן און א תלמיד חכם, אָבער
זיי זיינען פארט פאהעפט מיט אנאנד, געהערן צו איין גוף ווי די
רעכטע און די לינקע האַנט. זיי דרינגען דורך איינע די אנדערע,
פארבייסן זיך אין אנאנד, ווערן מעוברת איינע פון די אנדערע,
גיסן זיך צונויף ווי וואסער. זיי צעברעכן איינע די אנדערע, זיי
בויען זיך אויף, און שטענדיק איז אזא פאראייניקונג הילף פון איין
נשמה דער צווייטער צוליב דער כפרה פון דעם חטא, וואָס איז
בער אים מוז די נשמה דורכמאכן דעם נייעם גלגול.“

אָט דאָס זיינען עטלעכע זאצן פון דער תורת הסוד פון
דעם הייליקן ארי, דעם אדלער פון די מקובלים, וואס איז גע-
בארן געווארן אין ירושלים, וואס האָט זיבן יאָר געפייניקט זיין גוף.

זיך מתבודד געווען אפן ברעג נילום. דער וואס האָט זיין חכמה
געבראַכט צו מראַנגן קיין גליל און האָט מופתים באוויזן צווישן
מענטשן, דער וואס האָט זיין תורה קינמאַל נימ פאַרשוועכט דורך
שריפט און פאַפיר, און דער וואס איז סודותדיק אויף נעלם גע-
ווארן אפן ים כנרת אין אכט און דרייסיקסטן יאָר פון זיין לעבן.

דער פירשט-ביסקאָפּ פּון ווירצבורג איז זיך געפארן בהרחבה= דיק איבערן געבענמשטן לאַנד. דער דיקער מאן, וואס איז געווען באקוועם אָנגעשפארט אף די וויכע קישנס פון זיין גוט באַספרונג= ושינעמן קארטאָ, האט מיט נחת אריינגעאַטעמט דעם צארטן ריח פון די ערשמע אויבס-בליטן; אַלץ איז געשוואמען אין יונגער זון, פּוכיק איז געלעגן און צערטלעך דאָס יונגע גרינס אף ערד, בויס און קוסט. דער ביסקאָפּ איז געפארן קיין שטוטגארט צום טויף-טאג פון יורש עזר. ער איז געווען גוט אופגעלייגט. א פּיין לאַנד! א רייך, געבענמשט לאַנד! איצט איז דאס געווען פארויכערט פאר רוים און פאר דער קאטוילישער קירך.

פרידריך קארל פון שיינבאָרן, פירשט-ביסקאָפּ פון ווירצבורג און באמבערג, דער ערשמער דיפלאמאט פון דער קירך, וואָס די קאטויליקן האבן אים גערייבט ווי דעם וועלט-חכם און די עוואנגעלישע האבן אים געזירלט און געלעסטערט און גערופן אים המן און הירדום און פאלשע שלאנג, איז געווען א גוטמוטיקער, באַליבטער מענטש. דער אמתער וועלטמאן, אַ מקורב ביים ווינער און ביים פויפסטלעכן הויף, א סך וועלט געווען שמענדיק אין באוועגונג, — האָט ער פון מענטשן וינציק וואָס געהאלטן געווען זייער שוואכקייט, גרייט זיי מוחל צו זיין; א לייטזעליקער אַבסאָ-לוציזם און אַ פרייליך-גוטער קאטויליזיזם האָבן, לויט זיין מיינונג, געקאָנט ראטעווען די וועלט. דער המון איז געווען מעמפ, נאָריש און פינסטער, דאָס איז געווען גאָמס רצון, גאָט האָט שוין אזוי די וועלט איינגעשמעלט, און דער שכל איז מוחיב, מען זאל דאָס אָנגעמען ווי אַ פאקט, עס איז געווען אַ צער, וואָס אויף דער וועלט זיינען פאַרען אזוי פיל צרות; נו יא, דאָס איז מאַקע אַ שאָר, עס איז אָבער געווען גענוג פון מאל צו מאַל ארויסצולאָזן אַ זיפּן דעריבער; שמענדיק זיין איינגעזונקען אין עצבות אָרער מעשה עקשן קלערן, ווי אזוי בייט מען איבער אט דעם סדר פון דער נאָמור, דאָס איז אַן עסק פאר טיפשים און פינסטערע פאַנג-טאָיאַרן, ער, שיינבאָרן, האָט זיינע בעסטע יאָרן פאַרבראַכט אין אימאַליע, האָט זיך אויסגעלערנט זיינע דיפלאמאטישע קונצן אין ווענעציע, ער האט ליב געהאַט די ליכטיקע, דרומדיקע לופט, ער

האָט זי אין ווירצבורג ווידער געפונען. זיין קאטויליציום איז אים געלעגן אין בלוט, זיין עסן און מדינקען, זיין שמיין און גיין איז געווען קאטויליש. ער האט געזען די קירך אזוי, ווי ער האט זי געהאט איינגעזויגן אין אימאליע מיט אלע חושים. די זאמלונגען פון וואטיקאן זיינען געווען א טייל פון דעם, די ווענעציאנישע דיפלאמאטיע איז געווען א טייל פון דעם, אפילו די אלבאנער בערג זיינען געווען א טייל פון דעם. אליץ, וואָס אין דער וועלט איז געווען שיינס, — און דאָס זיינען, גאָט צו דאָנק, געווען א סך זאכן, מעסעס און קירכן און וויין און קונסטווערק און מלוכה= איבערקערענישן און א שיינע דרשה און א גוט געוויקסיקע פרוי, אליץ וואָס איז געווען ליכטיק און פריילעך, איז געווען רוימיש און קאטויליש. אָבער דאָס וואָס איז געווען דומפיק און פארמוכלט און געפלדיק און גרוי ווי שפינוועבס איז געווען עוואנגעליש, זאקסיש, בראַנדנבורגיש, ער האָט דעם פראַמעסמאָנזיום ניט פיינט געהאט; וואָרום ער, האָט קיין זאך אף דער וועלט ניט פיינט געהאט, אָבער ער איז אים געווען טיף דערווידער, אָט די גרויע, ניכטע= דע ליטורגיע, אָט די אָנפארביקע, פארפלאַנטערמע, פארנעפלטע מעאַלאַגיע. דאָס איז געווען שלעכטע לופט, חכמה פאר גראַבע יונגען, פוסטע פלאַפּלעריי, אפילו די אפאָסמאַלן אליין, ווען זיי וואַלמן איצט געקומען צוריק, וואַלמן גאַרנישט ניט פארשטאַנען פון דעם, וואָס די דאָזיקע אזוי גערופענע מעאַלאַגן זיינען איבער דעם זיך מתווכח, אַטעמען האָט מען ניט געקענט אין אָט דער פאַרדומפּטער, גראַער וועלט. אָבער געלויבט איז דער אויבער= שמער! פון אָט די דאָזיקע היימלעכע שוואַבישע פעלדער ווערט איצט דער נעפל צערינען. ער, פרידריך קארל, האָט א סך מיט= געהאַלפן צו שאַפן פאַרן לאַנד די ליכטיקע, קאטוילישע לופט, וואָס פאַסט דעם א סך בעסער. איצט איז ער געפאַרן, בכדי צו מוּיפן א נייעם הערצאָג אין ריכטיקן גלויבן. אָט דאָס איז א פיי= נע וועלט! עס איז דאָך א מחיה צו לעבן, און ער האָט פריילעך אריינגעאַטעמט די מילדע לופט און ער האָט זיך געוויילט מיט זיינע קלוגע יועצים און ער האָט געשאַנקען די קינדער אויף זיין וועג ממשעות און ער האָט געקוקט מיט הנאה אויף דער שיינער

מידל וואָס האָט באדינט אין אכסניא. און זיין שווערער גוף האָט זיך געשאקלט צופרידן, און זיין פולער, קלוגער פנים האָט ארויסגע-שמראלמ נחת רוח אף אַלץ וואָס ארום.

אַבער פארן לאַנד איז ער אויפגעגאנגען ווי אַ בלוטיק רוי-מע פולע לבנה, וואָס זאָגט אָן פורעניות. אוי ווי, דער נצחון, וואָס מען האָט אפגעהאלטן אין שמעטנפעלזער עסק, איז נאָר געווען אַ ליכט אף א וויל. איצט האָט זיך ארויסגעוויזן, אַז דאָס לאַנד איז געלעגן אין נעץ, וואָס האָט דאָס ארוםגענומען פון אַלע זייטן, וואָס האָבן געהאַלפן אַלע אויסריידענישן און אָפ-געהיטע באַוואַרענישן אַנמקעגן די טיילוואַגניש-דורכגעטריבענע איינ-טייטש-קונצן פון די די ווירצבורגער יועצים! און אַפילו ווען מען איז דאס גובר געווען, ווען מען האָט זי שוין אָפגעפרעגט פונקט פאר פונקט, האָט דאָך אויך גאַרנישט געהאלפן; וואָרום הינטער די ווירצבורגער איז געשמאַנגען דאָס מיליטער, זיינען געשמאַנגען די באַנגעמען פון הערצאָגס ארמיי. אויב דער איד האט צוגענומען דעם גוף און דאָס געלם, איז איצט געקומען דער קאמול און האָט געפרעכטן די נשמה. קאמוליציוס דאָס האָט געהייסן מפקיר זיין זיך אליין, מפקיר זיין די גאַנצע מענטשלעכע און פאַליטישע פרייהייט, דאָס האָט באַמייט מיליטערישער אַבסאָלומיזם, לעכערונג פון אַלע בירגערלעכע מעלות און מידות טובות, האָט באַמייט אַ מעמפער המון פון קנעכט און אַ קליין הייפל צעלאָזענע הויפלייט איבער זיי. קאמוליציוס האָט באַמייט די ממשלה פון בעל-זכוב, האָט באַמייט לוקסוס, הוצפה, טיראַניע, זגור, פרעס-און-זויפעריי. און דאָס לאַנד האָט זיך געצאפלט ווי אַ וואַריס, אָבער עס איז געווען אַ צאפּלען אָן פח, אָן האַפנונג, דער איד האָט געהאט גומ צוגעגרייט, האָט דער קאמול שוין געהאט אַ גרינגע מלאכה, פאר-יאושט און מעמפ, איינגעשראַקן דורך דעם פרייצישן באַנעמען זיך פון באַאמטע, דורך די קלעפ פון די קאמולישע אָפיצירן, זיינען די בירגער געוועסן איינגעהויקערט אין די שיינקען און פאר דעם אָקאַרשמ אנגעקומענעם ווירצבורגער האָבן זיי געהאט נאָר אַן אָנ-מעכטיקן, הווקריק מעמפן געלעכמער, אָט נאָט אייך! אָט זעט מען דאָך פירושו! אָבער ווימער האָט דער פעס ניט ארויסגעוויזן זיך,

און אלע זיינען זיי איצט געזעסן, פונקט ווי דער קאנדיטאָר בענן מיט די חזירשע אויגן, גיפטיק ביזע, מיט די קעפּ צווישן די אַקסלען.

די געהימראַטן האַרפרעכט און בילפינגער האָבן זיך שווער און קרעפטיק אַנטקעגנגעשטעלט קעגן דעם הערצאנס פּלענער. אָבער אויב זיי האָבן עפעס געפועלט אפן אַדמיניסטראַטיוון וועג, האָט דאָס קיין גרויסן פאַררעף ניט געהאַט. וואָרום זיי האָבן זיי= ער וואויל איינגעזען אז די ספּנה איז געקומען פון אן אַנדער זייט, זי איז געלעגן אין דער קאַטויליוירונג פון דער ארמיי, און דאָס האָט מען ניט געקענט אָפּשטעלן. די ווירצבורגער הערן, די יועצים פּיכטל און ראב, האָבן זיך צוגעקוקט צו די גיינג פון די וויר= טעמבורגער שטילערהיים, מיט פאַרגעניגן, מעשה מבינים; זיי פלעגן אפילו אַמאָל מיט איראַנישער גומגינציקייט העפלעך לאָזן זיי כאַפּן אַ שאַנס, עס איז געווען משיקאוּ צו קוקן, ווי אָט די צוויי שווערע, פּשרע פראמעסמאַנן מאַשערן זיך, האַרעווען; זיי, די קאַטוילן, האָבן געוואוסט, אז פאַר זיי ארבעט די צייט, אווי געוויס ווי עס קומט נאָך אפּריל מאי, אווי האָבן זייערע פראיעקטן געזוזט פאַרווירקלעכט ווערן.

נאָר איין ערנסטע מפּלה האבן די קאַטוילישע געליפּן, די עלפּער=קאַמיסיע פון פאַרלאַמענט האָט אויסגענוצט אַ ליכטע קרייז פון וויסענזיי, בכדי אַוועקצוזעצן אפן ארט פונם צוויידי= מיקן מאן זייערען א מענטשן אַ זיכערן עוואנגעלישן און דעמאקראַט, דעם רעגירונגס=ראַט מאַזער, דעם פּובליציסט, וואָס האָט זיך אַווי שטאַרק געהאַט אויסגעצייכנט בעתן שמעטנפּעלזער עסק, אווי זיי= נען די עלף געזעסן, האבן געשמורעמט, געבעסט זיך, געשאַלטן, מיט ווערדע און ערנסט האָט זיך איינגעשטעלט פאַרן לאַנד דער פּרעזידענט שטורם, אין גראַבע ווערמער און זידלערייען האָבן אויסגעלאָזן זייער כעס די פּירגערמייסטערס פון בראקנהיים און ווייסבערג, פאַמעטיש און געהויבן האָט גערעדט מאַזער, ברוגו און מיט ביטול צו דער וועלט אין די ווינקלען פון מויל דער קאַנסולענט נייפּער, יא, נייפּער איז שוין מער ניט געזעסן אף די שטאַפלען פון טראָן, ער האָט איינגעזען; די מאכט האָט ניט גע=

שטורעמט פאראויס, מיט דונער און בליץ און אין גרויסן גלאנץ, איבער אלץ און איבער אלעמען, ווי ער האָט זיך דאס אויסגעמאָלט; ניין, זי איז געווען צוגנופגעשטעלט פון לוי= מער קליינע שפיצלעך, זי האט געקעמפט מיט מיאוסע קונצן און מיט הינטערמיסלעך, בקיצור, זי איז געווען ניט מער ווערט פאר דער פרייהייט. סיי דאָ און סיי דאָרט האָט געשטונגען פון טויזנט לעכער, אלץ איז געווען הוילע שמאמעס, מאכט זי פרייהייט, אבסאָ= לוזיום זי דעמאָקראטיע, עס איז נאָר געווען אַ בלישמשעדיקער צו= דעק, וואָס אונטער אים האָבן זיך אויסכאהאלטן מיאוסע, קליינ= לעכע, נארישע תאוהלעך און געפילכעלעך, איז שוין בעסער גע= ווען צו שטיין אף דער זייט, וואס מען געהער צו איר פון גע= בירן. האָט ער זיך אָפגעווענדט מיט פאראכטונג פון הויף און האט געשמעלט זיין פארביסענעם, ערנסטן פאנאטיום ווידער אין דינסט פון פאלק, פון פארלאמענט, פון די עוואנגעלישע.

אָבער זי מען האט אָפאָנירט ערנסט און זאכלעך און מיט וואָג ווי שטורם אָדער מיט פינסטערן פאנאטיום ווי גיפער, אָדער מיט גראָבע זידלרייד ווי די בורגמייסטערס יענער און בעלאָן, אַ פעולה האָט דאָס געהאט א קנאפע, אויף די פארשידענע כפרטיות= דיכע רעקלאַמאציעס, מענות, פעמיציעס, אונטערמעניקסטע רעזאָלו= ציעס פון פארלאמענט פלעגט אָנקומען פון הערצאָגס קאנצעליא= ריע א קורצער, עוהתיקער ענטפער, אָדער עס פלעגט גאָר קיין ענטפער ניט זיין, פארקערט פלעגט מען הערן אין הערצאָגס נאָ= מען ביזע רייד: ער וועט לאָזן מארשירן אַ באַטאָליאָן גרענאדירן פארן לאַנד=הויז און טאן מיט די שומים דארטן אינעווייניק, ווי עס האָט שוין איין מאָל געטאָן א הערצאג פון ווירטעמבערג. אָפטמאָלס האָט ער זיך אויסגעדריקט, ער וועט באלד אָט דער פאלשער און מורדישער הידרע צערעמן דעם קאָפּ. באַזונדערס איין רעקלאַמאציע פון דער פארלאַמענטארישער קאָמיסיע איז גע= ווען אָנגעשריבן אין באַזונדערס שאַרפע און ניט פארזיכטיקע ווער= מער, האט קארל אלכסנדר געלאָזט זיך באַשטעטיקן פון געהיים= ראט פיכטל, וואס האָט זיך גערעכנט פארן גרעסטן קענער פון דעם קאָנסטיטוציע=רעכט, די עקספערמיזיע, אז קיין לאַנד=פארטרע=

מונג מאָר ניט אַרויסלאָזן אַזעלכע רעזאָלוציעס און פראַטעסטן.
וואָס אין זיי זאל אנגערימט ווערן דער כבוד פון פירשט. דער
מחבר פון אונז שריפט פארדינט. מען זאָל אים דעם קאפּ אַני=
דערליינן פאַר די פּיס. אוידיענצן פון פאַרלאַמענטאַרישע דעפּוטאַ=
ציעס פאַם הערצאג האבן ניט געהאַט קיין בעסערע פעולה. דאָס
גראַבע אופּטרעטן פון פּורגמיסטער פון בראַקנהיים האט אַפילו
אין מאָל קארל אלכסנדר אזוי אריינגעבראַכט אין בעס. אַז ער
איז צו צום מאַן מיט דער כוונה אים צו לערנען דרך ארץ מיט
דער פלאַכער זייט פון זיין שווער; קוים מיט צרות האָט דער
דערשראַקענער דעפּוטאַט זיך אַרויסגעראַטעוועט.

אזוי איז געווען דער מצב. בעת יאָהאַן יעקב מאָזער איז
אויסגעקליבן געווארן אין דער עלפער-קאָמיסיע אנשמאַט וויסנזוי.
ער איז געווען דער אינגסטער אין דער קאָמיסיע, אָבער הגם ער
איז געשטאַנען ערשט אין אנהויב פון די דרייסיקער, האָט ער
דאָך שוין געהאַט אַ סך דורכגעמאַכט; ער איז געווען היציק, וויכ=
טיק-מאַכעריש, מיט נשיות פון אן אוואַנטיזאָריסט. האָט לויב געהאַט
האַסטיקייט, גרויסע ווערמער און פאַמעטישע זשעסטן. איז געווען
געניט מיט דער פּעדער, אַ לידנשאַפּטלעכער פּובליציסט. שוין אין
די יונגע יארן האט דער דאזיקער מענטש פּאַויון זיך אַנצושמאַפן מיט
ידיעות אן אַ שיעור. צו זיבצען יאר האָט ער שוין געלאזט דרוקן
חיבורים, צו ניינצען יאר האט ער דרייסיג און מיט פּאַוואַוסט
פון זיין ווערדע זיך צוגעמאַכט צום הערצאג לודוויג עפּערהאַרד
און איז געווארן אויסעראַרדנמלעכער פראַפעסאר אין מיפּינגען. צו
צוואַנציק יאר האט ער זיך אריבערגעכאַפּט צום ווינער הויף, איז
געווארן רעגירונגס-ראַט, האט זיך צוגערוקט צום קיסר. בכדי זיך
צו זיכערן קעגן אינמריגעס, האט מען אים צוריקגערויפן קיין
ווירטעמבערג. מען האָט אָבער מיט דעם עקשן און בעל-גאווה ניט
געקאָנט דורכקומען, איז ער אוועק קיין פרייסן. איז געווארן רעק=
מאַר פון אָפּגעלעגענעס און אפּגעלאוענעס אוניווערסיטעט אין פראַנק=
פורט אף דער אָרער, האט אָבער באלד אוועקגעווארפן די דאָ=
זיקע אריבע שטעלע און האט זיך אומגעקערט אונטער קאַרל=
אלכסנדר קיין שטוטגאַרט. בעת אלע די דאזיקע יארן האט ער

געשריבן און גערעדט כסדר און א פולע, עס איז ניט געווען קיין
 זאך פון טאג און פון איינזייט, וואס אָן איר זאָל ער ניט
 האָבן געפרוואוּט זיין רייד-קונסט אדער זיין פען, באַ דעם אלעמען
 האָט ער, וואס איז פריער געווען סקעפטיקער, דערנאָך דעאיסט.
 געפונען נאך צייט צו ווערן מיסטיקער און צו שמעלן זיך אין
 דער ריי פון לומער, אַרנדם, שפענער, פראנקע.
 דורך זיין ענערגישן און דרייסטן ארויסטריט אין שמעטנ-
 פעלוער ענין האָט ער זיך קונה שם געווען און האט זיך איצט גע-
 שפירט ווי דער באַרופענער אויסלייזער פון ווידעמבערג. זיך
 שטיצנדיק אָפּ זיין רעמאָריק, האט ער באַשלאָסן, נאָר פראָסט
 און פשוט צו גיין צום הערצאָג, אזוי ווי נתן הנביא צו דודן, און
 ריירן צו אים מיט קראפט, ווי מענטש צו מענטש, באוויכערט אין
 דעם כח און דעם איינדרוק פון זיין פערזאן, האָט ער אויסגע-
 בעטן פאַר זיך אן אוידיענץ, ער איז אומעק צום הערצאָג צוגע-
 גרייט אפן בעסטן אָפּן, פובליציסטיש, אַדוואָקאַטיש, נביאיש,
 אנגעדרולט און אין געהויבענער שטימונג, ווי א קאמעדיאַנט,
 וואס איז צופרידן מיט דער גוט איינגעהורמער ראלע, וואָס פאסט
 פאַר אים. נאָר די אוידיענץ איז זיך פארלאפן נאָר ניט ווי מען
 האָט זיך געמעגט ריכטן. קארל אלכסנדר האָט אים אופגענומען
 אין קעגנזאָר פון זיסן. נאָר מאָזער האָט זיך דורך דעם ניט
 געלאָזט אַראַפּשלאָגן פון וועג. ער האט גערעדט מעשה געלערני-
 מער, מיט טיפּקייט, מיט איבערזייגונג, געבראכט מאָראַל-מעאַלאַ-
 גישע באַוווּן, ביישפילן פון דער הייליקער, פון דער אלמער,
 פון דער נייער געשיכטע, האט אויסגעמישט מלוכה-רעכט מיט
 פראקטיש-ריכטיקן, האט געבראכט משלים פון דער נאָמור, בקיצור,
 ער איז געווען זיכער, אז ער האָט פארכאפט די געמיטער. דער
 הערצאג און דער איד האָבן זיך צוגעהערט מיט קאפּ; נאָך מער
 דער הערצאג האט אייגנהענטיק אָפּגערוקט אָן א זימ א שטול
 וואס איז געשטאַנען אין וועג מאָזערן, וואס איז אין זיין היץ און אימפעט
 אַרומגעגאַנגען אהין און צוריק איבערן צימער. אבער אז דער פובלי-
 ציסט איז נאָך אן ערך צוואנציק מינוט ריידן געבליבן שמיל,
 אופגעהויבן א האנט פאַרקילעכט אָן א שיינעם זשעסט, האָט

דער הערצאג אים א קלאפ געטאן אפן אקסל און געזאגט: ווען דאס קינד וואס די הערצאגין ריכט זיך אף דעם, וועט זיין א אינגל וועט ער מיט אים מוזן לערנען רעטאריקע" זיס ווידער האָט געמאַכט אייניקע באַמערקונגען מכה דעם אונטערשיד צווישן דייטשער און וועלישער דעקלאַמאַציע. און אַז דער פּאַרשוויצטער פּובליציסט איז אַ געפּלעפּטער אוועק פּון דעם אין זיך שמי" כּלענדיקן הערצאג, האָט ער געמוזט מודה זיין: "ארים לאַנד! אַרים פּאַמערלאַנד! דיר קאָן אפילו אײך ניט העלפּן!"

בכּן, האָט דער ווירצבורגער געמענט מאַקע שמעלצן זיך פאַר נחמה, איצט אריינפארנדיק קיין שטוטגארט. דאָס וואס דער פּרינץ יורש פּון שוואַבן ווערט געטויפּט אונטער אַזאַ גינסטיקן מול, איז געווען א נצחון פּון קאַטויליציזם ווייט איבער די גרע-ניצן פּון ווירטעמבערג. איז מאַקע די טויף אָפּגעריכט געווארן מיט גרויס פאַראַד און מיטן אנטויל פּון אַ סך קאַטוילישע פּירשטן, און אַדללייט. דער פּויפּסט האָט באַ דער געלעגנהייט געשיקט דורך א שליח מיוחד דעם ריטער-קרייץ פּון מאַלטער ארדן פאַר דער הערצאגין. אין גאָר דער וועלט זיינען נאָך צוויי דאַמען געווען באַפּוצט מיט אַם דעם ארדן, די קעניגין פּון שפּאַניע און די פּירשטין אומשעלא אין רוים.

מאַריע אויגוסטע איז זיך געלעגן קאָקעמיש. דאס פּאַסטעל-פנים אינגאַנצן דורכזיכטיק, אין איר ברייטן פאַראַד-בעט. אונטער איר צוקאָפּנס איז געלעגן די קמיע, וואס זיס האָט איר געגעבן. מיט די פּרימיטיווע סמראשנע פּויגלען און מיט די קאַנטיקע, אויסמערלישע אותיות, הגם איר גלח האָט דאָס געהאַט פאַר-באָטן; זי האָט צוגעשמיכלט מעשה קינדס, ווען זי האָט א טראכט געמאַן, ווי וואלט ער דאָס געברענגט פּון כעס, טאָמער וואלט ער דאס געוואוסט. זי אליין איז געווען זיכער, אַז נאר די קמיע האָט זי געראטעוועט; ווארום דאָס האָבן איז געווען א שווערס און א וויימאַקדיק. איצט, אַז דאָס איז געווען פאַרבליי, האָט זי שטאַרק מודה געהאַט, אַז זי זאָל ניט זיין מיאוס געוואָרן אף שמענדיק, און די מעדיקער דאָקטאָר ווענדעלין ברייער און דאָקטאָר געאָרג בורקהארד זענער האָבן געמוזט איר כסדר פאַרזיכערן, אַז קיין

שום שנימן און זילבערנע קנימשן וועלן ניט בלייבן אפן לויב פון
 איר דורכלויכט, אבער מער ווי די דאָקטוירים האָבן אף איר גע=
 ווירקט באַרואיקנדיק די רייד פון דער אלטער באַרבארא האַלציכע,
 וואָס האָט מיט גוואלדיקן וויסן און אווארישעם באַשמעטקום די
 רייד פון די דאָקטוירים, בכלל האָט מאַריע אויגוסטע געפונען די
 סימאציע העכסט קאָמיש. משיקאָוו און אַמיוורט האָט זי באַטראַכט
 דאָס מענטשל. וואָס זי האָט געבראַכט אף דער וועלט. א קלייניג=
 קייט צו זאָגן — זי האָט געשאַנקען דעם לאַנד א יורש עצה,
 זי האָט זיך באַקומט נייגיריק אין שפיגל מיטן ברייטן גילדערנעם
 ראָם: איצט איז זי טאַקע געווען אין דער אַמתן לאַנדס=מוטער.
 קוריאָוו איז דאָס געווען, אַמת קוריאָוו. קאַרל אלכסנדר האָט ניט
 געוואוסט רעכט וואָס ער זאל זאָגן; ער האָט זי באַשאַטן מיט
 מתנות, וואָס האָבן באַוווּן מער דעם גוטן ווילן, ווי דעם פיינעם
 טאַקט פון געבער. דערנאָך, אַז זי האָט שוין געמעגט אופנעמען
 געסט, האָט זי געשיקט די פליסנדיקע אויגן איבער רעמכינגען
 איבער ריאָל, האָט זי געקוואלן פון דער אומבאַהאַלפנקייט פון די
 הערן, וואָס, זייער ווייט פון קינדער, האָבן זיי איבער געוואלד
 ארויסגעקוועמט פון זיך באַוואונדערנדיקע פראַועס מכח רעם ניי=
 געבאַרענעם.

און דער פירשט=ביסקאָפּ פון ווירצבורג האט געטויפט דעם
 פרינץ=יורש פון ווירטעמבערג און מעק, גראַף יורש פון מעמפּעל=
 גארד, גראַף=יורש פון אוראך, יורש פון היידנהיים און פאַרבאך
 א. א. וו. א. א. וו., אפן נאָמען קאַרל אייזשען.
 און די האַרמאַטן האָבן געקנאַלט, און די גלאַקן האָבן גע=
 קלונגען. פאַראד=סעודה, פייערווערק, פאַר אַ גליקוואונש האָט מען
 געטיילט געבראַמנס, פאַר אַ „גאָט העלף“ האָט מען געגעבן וויין,
 און הגם דאָס פאָלק האָט געשאַלטן דעם קאַטוילישן יורש=עצה,
 איז דאָך באלד נאָך האַלבן טאַג שוין ניט געווען געבליבן קיין
 איין ביסן געבראַמנס, און פון די אַן אַ צאל גוואלדיקע פעסער
 איז קיין לעק וויין שוין מער ניט געווען.

בעת אָמ די אַלע פאראדן האט זיס זיך געהאַלטן פארוקט אין זיין ווינקל פריער האָט ער זיך שטאַרק צוגעהנפּעט צום בייסקופּ און צו די ווירצבורגער הערן; איצט האָט עס כמעט געקאַנט דוכטן, און אז ער מירט זיי אויס מיט אַ כיוון, דער קאמפּוילישער פראיעקט וואָס איז איצט געווען דורכאויס דער צענטער פון דער שוואַבי=שער פאליטיק, איז געווען אין גאַנצן אין די הענט פון די ווירצ=בורגער דיפלאמאַטן און פון די מיליטער=לייט. די הערן האָבן זיך געריכט, אז זיי וועט קאספּן אַ סך מי און פיל קונצן און אויסריירן, ביז זיי וועלן דעם פינאַנס=דירעקטאָר קאַנען אָפּשטופּן אָן אַ זייט. איצט האָבן זיי פאַררודשט געווען, אז ער אליין היט זיך אָפּ ניט אָנצורירן קיין זאך וואָס האט אַ שייכות מיט אָמ דער פראַגע. זיי האָבן דאס ניט פאַרשטאַנען, האָבן געמיינט, אז דאָ שטעקט עפעס אַ שפיצל, האבן משער געווען, אז דער איד אינטריגירט דירעקט באַם הערצאָג. אָבער אויך צו קאַרל אלכסנדר פלעגט זיס קומען נאָר דעמאָלט, ווען מען פלעגט אים רופּן. דער הערצאָג איז געווען שטאַרק ניט אופגעלייגט; ער איז געווען אין כּעס, וואָס ער האט אין דעם עסלינגער פראצעס גע=מוזט טאָן צוליב דעם אידן, צום שפּאַט פאַר גאַנץ דייטשלאַנד און באַ יעדער געלעגנהייט פלעגט ער ווייזן זיסן אַ ברודן, צע=רייצטן פנים. זיס ווידער איז גאָר ניט ווי זיין שטייגער, געבליבן איינגעהאַלטן אין ריאַיק און האָט גאָרנישט ניט געמאָן, בכדי ווי=דער צו געוויינען דעם צומרוי פון פירשמ.

ער האָט זיך שטריינג באַגרענעצט מיט דער פארוואלטונג פון די פינאַנסן. פריער פלעגט ער, ווי דער פינאַנס=דירעקטאָר, קאָנטראָלירן יעדער קלענסטע רעדל אין מלוכה=אפּאַראַט, וואָרום סוף בל סוף איז דאָך אַלצדינג געווען געבונדן אזוי אָדער אַ=דערש מיט געלט. איצטער האָט ער גענומען אָפּשטופּן כמעט אַלץ, וואס מען האָט אים פאַרגעלייגט, ווייל עס געהער זיך ניט אָן מיט זיין רעסאָר. די לייט פון דער רעגירונג האָבן אָף אים געקוקט מיט חשד, האָבן גענישמערט נאָך זיינע פאַרבאַהאַלטענע געפערלעכע מאַמוין, האָבן זיך געשפירט ניט גוט, ווייל זיי האָבן

זיך אויסגעמאלט, אז אזא בלומרשמע פאסיווקייט איז א צוגריי-
פאר עפעס א גרויסן קלאפ.

אויב דער הערצאג האט ניש געשפירט, אז עס פעלט אים
אויס געלט, ווייל דער איד האט זיך געהאט צוריקגעצויגן, האט
ער דאס געהאט צו פארדאנקען דעם קורפאלצישן ראט, וואס ער
האט איצט געהאלטן פא זיך, דעם דאס פארמעלעמי פאנקארבא.
מיט ווילדער זשענדעקייט האט אט דער מאגערער מענטש מיטן
בלאז-רויסן אויסגעדרארטן פנים זיך א וואָרף געמאָן אויף אלץ,
וואָס זיס האָט ארויסגעלאָזן פון די הענט, האָט זיך פארהאקט
פעסט, מיט גרויסצאָרן, ווי אף אייביק, אין יעדער פּאָזיציע, וואָס
יענער האָט באַפרייט, האָט איינגעשלונגען גלוסטיק אלץ, וואָס
יענער האָט ארויסגעלאָזט פון זיינע ציין, די שווערע, שטארק
פארפלאַגמערמע און פארצווייגטע פינאַנסירונג פון קאמולישן פּראָ-
יעקט האָט ער נענומען כמעט אין גאַנצן אף זיך; דערמיט איז
צו אים אין די הענט אריין די אויבערשמע הנהגה פון די מלוכה
ענינים, ער איז אפילו אריינגעדורונגען אין עצם גבול פון דעם
אידנס ממשלה, אזוי אשמיגער די מעשה מיטן טאבאק-מאַנאַפּאַל.
לויט זיס' איניציאַטיוו האָט א אידישע קאָמפּאַניע נאָך פארשיידענע
האַלבע עקספּערימענטן געגרינדעט אין לודוויגסבורג א טאבאק
פאַבריק, די געוועלשאפט האָט געארבעט מיט גרויסע מיטלען
און מיט א ווייטן אויסקוק, האָט געעפנט פיליעס אין שטוטגארט,
טייבינגען, געפינגען, בראַקעיים, האָט זיך אריבערגעכאַפט אף יע-
נער זייט גרענעץ, האָט באַרמעלעמי פאנקארבא אונטערנעמער
פון קורפאלצישן טאבאק-מאַנאַפּאַל און מומחה אין די דאָזיקע
פּראַגן, געמערט דעם הערצאָג, אז דער אָפּצאָל, וואָס די
דאָזיקע אירן טראָגן אריין איז א צו קליינע און האָט אָנגעבאָטן מער.
זיס איז אָפּגעטראָטן אָן א קאַמף, גלייך פאַס ערשמן אָנפאַל, האָט
פארגיטיקט מיט גרויסע הילוקות זיינע אידישע שותפים, האָט א-
בערגעלאָזן די גוט איינגעארדנטע פאַבריק דעם פארהיירושטן,
צופריין שמיכלענדיקן פאַרטווגען.

אויך דאָס געוועלשאפטלעכע לעבן, וואָס האָט פריער אזוי
ווילד געשטורעמט ארום אים, האָט ער געלאָזט איינשמילן, עס

דאָס איצט געטראפן, ער פלעגט אנהויבן א פֿירט און אַוועק=
 ווארפן אים פארן ציל מיד און געלאנגווייליקט. צווישן די אָן אַ
 צאָל פרויען פון זיין בעט, וואס ער האָט זיי פארלאזן, וואס ער
 האָט צום טייל פאַרגעסן, זיינען געווען אַזעלכע, וואס האבן מיט=
 געמאכט יעטווידן שפאט, וואס האָט אים באַשמוציקט. געווען
 אַזעלכע, וואס האבן געהיט די איבערלעבניש ווי עפעס קיצלדיקס,
 פאַרבאָטן=שינס, ווי אַן ערך א צירונג, וואָס מען מעג זי אָנטאן
 ליידער, נאר אין פאַרשלאסענעם אלקער פארן שפּיגל, און זיי
 פלעגן שווייגן, ווען מען האָט פון אים גערעדט. געווען אַזעלכע
 וואס פלעגן שטיין בא זיין וועג, ווען ער פלעגט פארברייטן,
 שמיכלען מיט גרויסע אויגן, פלעגן שטיין, ביז ער פלעגט פאר=
 שווינדן פון זיערע אויגן, אין האָבן צו אים קיין מענות ניט גע=
 האָט, וואס ער האָט זיי אַזוי גיך אַוועקגעווארפן, זיי פלעגן אים
 דאנקען אַלע טאָג פאר יענע קורצע שעה, זיי האָבן געהיט ווי
 א טייערן אוצר די יוערמער, וואס ער האָט געהאַט געזאגט
 ווער ווייס צו וויפיל און זיי שוין לאנג פאַרגעסן.

ארום יענער צייט האָט יוסף זיס זיך גענומען צוקוקן צו
 זיין דינער און סעקרעטאר ניקלאס פעפלע. ער איז אלע מאָל
 געווען גוט צו אָט דעם פעטן, רואיקן, פאַמעלעכדיקן און פליי=
 סיקן יונג, ווי מען איז גוט צו אַ מענטשן, וואס מען קען אים
 אויסנצן און פארלאָזן זיך אַף אים. אָבער איצט האָט זיס צום
 ערשטן מאָל באַמערקט, אז דער דאָזיקער מענטש האָט, הויך דעם
 וואס ער טויג צו א סך זאַכן און מען מעג אים געטרויען, נאך
 אַנדערע איינשאפטן, אז ער האָט אויך געפילן און איבערלעבנישן,
 וואָס האָבן ניט קיין שייכות צו זיין בעל-הבית. ער האָט מחמת
 דעם קיין סך אַנדערש גערעדט צו ניקלאס פעפלע, עס וואלט
 גאָר ניט געווען מעגלעך, צו ריידן מיט אָט דעם בלאַסן, פעטן
 יונג א וואָרט מער, ווי ווייט עס איז נויטיק צו דער זאך, אָבער
 זיין טאָן איז געווען אַנדערש, זיינע אויגן האבן אַנדערש צו
 אים געקוקט, זיין האַלמונג איז געווארן ווי פון מענטש צו מענטש.
 אויך די קליאַטשע אַסיאַדאַ האָט געשפּירט, אז איר בעל=
 הבית איז געזעסן אַף איר ווי אן אַנדערער. אפשר איז ער ניט

גערייטן מער אין אזא גרויסן גלאנג ווי פריער. אפשר האָט מען אַרום אין פּאָלק שוין געשפּירט, אז זיין האַנט. איז מער ניט די איינציקע באַם רודער פון דער רעגירונג; אָבער די קליאמטשע אַסיאַדאַ האָט געשפּירט, אז איצט איז זי פאַר אים אַנדערש ווי זיין בנדר און זיין צירונג, אז איצט האָט ער אירע אויגן געזען, אז ער האָט איצט געמערקט, ווי איין לעבן איז געפלאָסן אין אים אין אין איר.

קורץ נאָך דער מעשה מיטן מאַכאַק-מאַנאַפּאָל, בעת אין שטומגארט און אין לודוויגסבורג האָט מען געאַרבעט מיטן גאַנצן ברען איבער דעם קאַטוילישן פּראָיעקט, זיך געסודעט מיט אַנדע-רע קאַטוילישע הויפּן און פירשמן, געשלאָסן מיליטערישע אָפּ-מאַכן, געסטארעט זיך צו מאַכן דער לאַנדס-פּאַרשטייערשאַפט א שלעכמע מערכה באַם קיסר און פאַ דער רייכס-רעגירונג, צו באַגרייפן די עוואַנגעלישע הויפּן, בעת פאַנקאַרפאַ האָט, אויסשפּירט-דיק נאָך נייע געלט-קוואַלן, זיך אַלץ מער אריינגעריסן אין דעם אירנעם געשעפטס-קרייז, האָט אָט דער רעמענישפּולער מאַן פּלוצים זיך אָפּגעוואָגט פון אַלע געשעפטן, האָט גענומען זיך אורלאַפּ, אַנגעטרויט דאָס וויכטיקסטע דעם ניקלאַס פעפּלע און אַליין האָט ער פאַרלאָזן די הויפט-שטאַט אָן יעדער באַגלייטער, און מען האַט ניט געוואוסט, וואוהין איז ער אוועק.

ער איז געפאַרן קיין הירנאווי. אָף אָט דער איינזאַמער נסיעה האָט ער אין זיינע אייגענע אויגן אויסגעזען גוואַלדיק איידל און געהויבן, זיך פאַרצושמעלן, אז מיט איין איינציק וואָר, מיט איין איינציקער אופדעקונג וואַלט ער געקאַנט דעם הערצאָג ארי-בערציען אינגאַנצן אָף זיין צד, שמעלן זיך אין סאַמע מיטן פון קאַטוילישן פּראיעקט, צוריקשטופן די רשעותדיקע בייזגייטער אין דער פּעריפּעריע, זיך פאַרצושמעלן, אז ער עפנט פשוט אָף די הענט און לאָזט ארויס ווי אָפּפאַל דאָס מיט מי דערנרייכטע, דאָס איינציקע דעם לעצטן ציל, וואס גאָר די וועלט שמרעכט צו אים, ווי איידל איז ער, ווי יענעוועלטיק, ווי גרייט צו קרבנות! אין ער האָט אָף זיין פנים אַנגעמאַן ערנסטקייט, אָפּגעווענדקייט פון דער וועלט, בהגנישע פייערלעכקייט, און ער האָט באַפּוילן

זיין פלינקען, עלעגאנטן קערפער צו זיין געהויבן פאמעלעך, און די אומרויאיקע, פליענדיקע אויגן זיינע האָט ער געהייסן קוקן ערנסט און פארטראכט.

ער פלעגט געוויינלעך אויסקלייבן פאר זיין באַזוך ציימן, ווען ער האָט געמיינט, אַז דער מקובל איז אין דערהיים ניטאָ, האָט ער איצט דוקא געזוכט אים צו טרעפן. וואָס דאָס קינד האָט זיך צו אים געטוילעט מיט איר גאַנץ מהות, דאָס איז געווען זעלבסטפארשמענדלעך, דאָס האָט אים דאָך געקומט ווי זיין שכר. הגם באלד אין דער ערשמער רגע פון פאַמערס אָנקום האָבן זיין פנים, זיין שמים, זיין האַלטונג באוויזן נעמין אן איינפערקס מאָל, אז דעם מאַניסמערס חשדים זיינען מאַפּלם פּוסט און אָן מעם, נאָר זיין נייע מאַסקע האָט זי אַ ביסל פארטומלט. זי האָט געווען דעם פאַמער, ווי שמשון וואס שלאָגט די פּלשתיים, ווי דוד וואָס טויט גליתן, זיין נייער פנים האָט דערצוי נים געווען פאַסט רעכט, און לייכט ווי אַ שאַטן, אָבער כסדר ווידער אמאל און ווידער אמאל, האָט זיך אריינגערוקט קיצלדיק און קלעמענדיק אַן אַנדער בילד, דאָס בילד פון אבשלום, וואס היינט מיט זיינע לאנגע האָר אָף די צווייגן, און די שמריכן פון זיין פנים זיינען די שמריכן פון פאַמערס פנים.

ויסן האָט עס שטארק פארדראסן, וואָס דער מקובל האָט אים ניט אָפּגעגעבן דעם כבוד, וואָס עס האָט אים איצט בפירוש געקומט. איין מאָל האָט רבי גבריאל צו אים געזאָגט: „דו האַסט איינגעזען, אַז דו מוזט זוכן דעם וועג; דאָס איז עפעס. אָבער דו האַסט נאך נים דעם וועג“.

אין דער שטילקייט פון ווייסן הויז מיט די בלומען-מעראַ= סעס האָט זיס גענומען דעם גורל פון זיין פאַמער אין האַנט, פאַטראַכט אים, געדרייט אים אהין און אַהער. אין דער צייט פון ליידיק גיין האָבן דעם אומבאָרוטן מאַן אָנגעכאַפּט די אַלמע גלוםטונגען. ווען ער זאָל איצט אַרויס מיט זיין פאַמערס יחס, ווער האָט אים געמענט זאָגן אַ שלעכט וואַרט דערפאַר? ער האָט גענוג באוויזן אז ער קען זיין אַן ענו; צי האָט ער נים דאָס רעכט נאָך אַזאַ פּראַוו אַרויסצושווימען פון דער עניוּת צו דעם

גלאַנץ וואָס אים קומט על פי רעכט? וואָס וועט זיין ווען ער
צעשניידט איצט די שמריק, וואס זיען אים אראפ כסדר צו די
דערנידעריקמע, ווי נאָך ער פראוואט ארויפצוקלעמערן אין שמאפל
העכער? ווען ער רייסט אַראָפּ פון זיך די שמוץ און די פאראכט-
מונג פון המון, וואס איז צוגעקלעפט צו אים ווי צו א אידן? ווען
ער געמט זיין שוין קינד בא דער האנט, שילט זיך ארויס פון
דער מאַסקע ווי דער אראבישער קאלף און טרעט אפיר
שמראלנדיק פאר זינע עזרתדיקע געגנער, אזוי אז דער שמיכל
זאל זיי פארגיין, ער, נימ נאָך דער ערשמער לויט זיין זשעני,
נייערם אויך קריסט און געבאָרענער אדלמאַן?

האַפּערדיק האָבן זיך געהויבן די טולפן אין זיינע חלומות,
דאָס הויז איז געלעגן ווי א וויסער קוב אונטער דער זון. ווי
שאטנטס האָבן זיך געמיניעט דוינטער זיינע רעיונות די אויסטער-
לישע פאַרמען פון די מאַנישע פיגורן, די פירקאָנטיקע אורחות פון
אלף בית, סבעמאטיש איז געשטאַנען דער הימל-מענטש, און דער
קבלה-בוים האָט געבליט.

זיין פאטער, אין הוהא געלעבט, אין שאַנד פארדארבן, אין
קלויסטער געשמאַרבן, נו יא, אים האָט דער מזל נימ געשפילט,
דאָס לעבן האָט אים פון זיך אפגעשמויסן, ער האָט קיין הצלחה
נימ געהאַט, וואס האָט ער אנדערש געזאלט טאן ווי יאגן זיך
נאך זיין נשמה? וועמען עס גילט נימ אָפּ, דער מוז זיך פאר-
קריכן אין זינקל און פארטיפן זיך אין זיך, מיט אים, זיסן, איז
די זאך אנדערש, אים האָט אָפּגעגאלטן, צו אים טוליעט זיך
דאס לעבן, חנפעט זיך צו, איז אים נכנע, אונטערטעניק, פאלגעוודיק,
ער הויבט אוף די אויגן, פאַר אים שטייט דער פעטער,
וואס איז דאָס, ער האָט אים געכאַפט? דער קריכער, דער אויס-
קוקער, וואס יאָגט זיך נאָך אימליכן געדאַנק, וואס ער זאל דער-
נאך אים קענען מיט חזק פארהאלטן, אָך, ער וועט שוין קיינ-
מאל נימ קאַנין לעבן אזוי גרינג ווי פריער, אויב ער וואלט גע-
טאן דאס, וואס איז נאטירלעך און וואס ער האָט דאָס פולע
רעכט דערצו, ווען ער זאל זיך אנטפלעקן ווי א קריסט, וועט
ער דאָך שמענדיק שפירן ווי א קעלט אין אַקן די פאראכטונג

פון דאָזיקן לעכערלעכן, שלעכט געקליידטן פארשוין, אך, ווען מען קאן לעבן אזוי ווי פריער! נעמען דעם טאג, ווי ער געפאלטן צוליב וואס אמ די נארישע, איבעריקע דרינגענישן? ווען ער וואלט נאר אים געקאנט ארויסציען פון בלוט, אָם דעם גיפטיק= זיסן, צוגעפוילטן נסיון, וואס שפארט ארויס פון אָם דעם הויז, פון יענעוועלטיקן און פון עניוּת און פון נזירות.

נעמי איז געקומען. און באלד האָט ער זיך אריינגעכאפט אין זיין מאסקע פון שטילקייט און געהויבנקייט.

בעת ער איז אזוי ארומגעשליידערט געווארן אהין און אהער צווישן קראמפנדיקער, בארימערישער עניוּת און צאפלידיקן גלוסט נאך טועכץ און כבוד, איז אומגעריכט אנגעקומען ניקלאם פעפלע, געבראכט די בשורה, אז א קאָמיסע פון הערצאג באשטימט האָט געלייגט אַן אַרעסט אָף זיס ביכער און קא= סעס בכדי זיי צו רעווידירן, עס איז פאראן אַ גרויסער חשד אפן פינאַנס=דירעקטאָר, אז אין מלוכה= און פריוואט=ענינים האָט ער אפגעמאן א סך פאלשקייטן, עס איז באפוילן געווארן א קרי= מינעלע אויספארשונג.

זיס' שונאים האָבן אויסגענוצט זיין אָפּפּאָר צו א גרויסן אָנפאל, גוטע פריינט, וואס מען זאל זיך קאנען אָף זיי פארלאזן, האָט ער מער ניט געהאט, דער הויז=קאנצלער שעפער, דער געהיים=ראט פאן זיינען אָפן אריבער אפן צד פון דער קאמיוילי= שער מיליטער=פארטיי און זיינען אָף אים אנגעפאלן אָפן פאר אלעמען, דער פרעזידענט פון די מלוכה=מאַיאָנסקעס לאמפרעכטס האָט צוגענומען זיינע אינגלעך, וואס האבן בא זיסן געדינט פאר פאזשן, מיטן אויסרייד, אז זיי זיינען שוין צו פיל אויסגעוואקסן, רעכטינגען, ביידע ריידערס, דער גענעראל און דער מאַיאַר, די פולקאוניקעס לאַובסקי און מאָרנאקא, דער קאמערדינער ניי= פער האָבן אלע ווילע צוגעמראגן דעם הערצאג נייע מעשויות אפן אידן, אין דער סוויטע פון קאַרל אלכסנדר האבן נאר ביל= פיגער און הארפרעכט ניט גענומען קיין אנטייל אין דער אינ= מריגע, זיי זיינען די יעוואיטישע משולחים געווען נאָך מער דער= ווידער ווי דער איד.

אי דאָס באַרמלעמי פּאַנקאַרנאָ האָט שוין אַ ליינגערע
 צייט קהאט אַ שאַרף אויג איבער דעם האַנדל פון זיס מיט
 מיינערע שטיינער. האָט ער דעם הערצאג דערציילט, און דער
 איד קויפט אײַן די דאָזיקע שטיינער אפן הערצאָגס נאָמען. אפן
 וועלט מאַרק בײַמ זיך די פרייזן זיער שטאַרק; ווען די מקחים
 פאלן, דעמאָלט דערקלערט זײַס, אפּטמאלס אין אַ יאָר אַרום, און
 די צוּמיינער געקויפטע שטיינער געהערן דעם הערצאָג; שטייגט
 אבער דער פרייז, דעמאלס זײַנען זײַ זײַנע, קומט אויס, און נאָר
 די רײזיקע וואַרפט דער איד אַרוף אפן הערצאָג, דעם הײזק מוז
 טראַגן דער פירשט, דעם רײזק אָבער נעמט דער איד צו פאר
 זיך. צום גרויסן פאַרדראַס פונם פאַרשוּגען האָט אָם די מעשה
 אפן הערצאָג קײן שום אײַנדרוק נײַט געמאַכט; ער האָט נאָר
 גלייבליכע באַמערקט, און דערפאַר איז דאָך זײַס אַ איד, און
 איבעריגנס וועט ער ווייטער זײַן פאַרויכטיקער, צו מאַכן דערפון
 אַ גרעסערן וועזן איז דער הערצאָג לחלוטין נײַט געווען נומה.
 מערקווירדיק איז און עס איז געווען גאָר אַ קלייניקייט,
 וואָס איבער דעם האָבן זײַס קעגנער דערלעבט זײַן מפּלה. דאָס
 איז געווען אַ מעשה, דער פּינאַנס-דירעקטאר האָט אײַנרעגולירט
 די קוימען-קערערײַ אין נאָמען פון דער מלוכה; קעגן אַ פּאַש-
 מיטן אָפּצאל האָט די מאַכט באַדאַרפט רײניקן די קוימענס.
 די דאָזיקע פּאַשמיטונג האָט דערוועקט אומצופרידנקייט און גע-
 לעכטער, און דער קאַמערדינער נײַפער האָט צוגעשאַרט דעם
 הערצאָג אַ פּאַסקוויל איבער דעם, אַ מיאום אילוסטריט בלעטל
 מיט דער אופשריפּט: „אונטערטעניקער דאָנק פון אַלע מכשפות און נײַט-
 גוטע דער אידישער העקסעלעניץ איד יוסף זײַס אָפּנהיימער, צו-
 נוּיפּגעשטעלט אין אַלעמענס נאָמען און אונטערגעטראַגן פון דער
 עלטערפאַטע פון דער נאַכט-ליבנדיקער חבּריה, דער צײַגינערין
 פון עין-דור“.
 בעת דער הערצאָג האט געלייענט דאָס דאָזיקע בלעטל,
 זײַנען אײַס אײַנגעפאַלן די אמאָליקע זעאונגען, ער האָט זיך געווען
 שפּאַנען אין רעמענישפּולן, געפונדענעם מאַנץ, ער האָט געהערט
 די ברומענדיקע, ברוגע שטים פונם מכשף, ער האָט געהערט,

געהערט קערפערלעך, זיין שוויגן, געזען אט דאס שווינדקע
פרייען צו זיך, און געשטאלט מיט פיל אויסגעשפרייטע ארעמס. ער
האט געוואלט פטור ווערן פון אים דער כשוף-מאכעריי. צוליב וואס
האלט ער נאך דעם אידן? ער האט דאך פון אים נאך שפאט
און צרות. רויט פארלאפן און פרייכנדיק, הינקענדיק שטארק אף
א פוס, האט ער זיך ארוימגעמאפטשעט אהין און אהער. ער וועט
איים באווייזן, דעם זשוליק, דעם פאסער מיט זיין אפגארעריי און
שווארצע קונצן, היזעריק, גרוימזארגנדיק האט ער דיקמירט דעם
באפעל צו טאכן אן אויספארשונג און גענויע רעוויזיע פון אלע
חשבונות און ביכער פון פינאנס-דירעקטאר.

און דער הויף-קאנצלער איז געלאפן, און די גענעראלן זיי-
נען געלאפן, און דער פארטונגען איז געלאפן, ארויסגעשטרעקט זיין
דארן האלז איבערן שפיץ-קאלגער, צוגעהאקט מיט זיין אויסגע-
דייזערטן, בלאף-רוימן קאפ. מיט התמדה זיינען געזעסן די רעווי-
זארן איינגעבוירן איבער ביכער, פארשוויצט פארמיפט, האבן גע-
נישמערט דורך ברייל, געלאזט שארשקען גענוענע פענעס איבערן
פאפיר, האבן גערעכנט, געלונגט, געשמעקט. האבן געבוים זיילן
פון ציפער, וועלדער פון ציפער, האבן אלץ פאנאנדערגעשאמן,
וידער אלץ צונויפגעקליבן, האבן ארויסגעקוקט, גענישמערט, גע-
שוויצט.

בינתיים האט דער פינאנס-דירעקטאר געיאגט קיין שטוימ-
גארט, אף יעדער סטאנציע געביטן די אויסגעמאטערטע פערד.
די דאזיקע אינקוויזיציע קעגן אים, דער דאזיקער שמוים און פאל
איז געווען פאר אים אן אגזוהערעניש. דעם גליק, דעם מזל מוז
מען האלטן פעכט, מוז מען נעמען מיט כח, ווי נאך מען כאפט
איים ניט ארום מיט אלע הושים, ווי נאך מען ווענדט צו אים
ניש צו אן אפצווענדן דעם געמיט און דעם ווילן, ווערט ער לויז, ווערט
ער צוגאנגען, וואלט די באנדע אין שמוטגארט ניט געשפירט זיין
אפגעלאזנקייט, וואלט זי קיינמאל ניט זיך געהאט דערוועגט אף
אט דעם הוצפהדיקן, אומגעלומפערטן אגפאל.

אזוי האט ער זיך שמורעמדיק אופגעהויבן אין דעם ערשטן
ברען באלד נאך דער מעלדונג פון ניקלאס פעפלע, ניט גע-

זען האט ער מער דעם שטיינערנעם מאסיגן פנים דעם פעמערס.
נישט געמראכט האָט ער מער מיט קיין איין געדאנק, צי פון די
פרייב-גראַע אויגן קוקט אָף אים ארויס חווק אדער צער, האָט
ניך און גרינג אויסגעווישט פון זיין באוואוסט דעם מיידלס טרוי-
ער. וועגן איין זאך נאר האָט ער געמראכט, זיצנדיק אפן פערד,
אין וואגן, געדרייט דאָס אָהין און אָהער פון אלע זייטן; וואס טוט
מען? וואָס טוט מען איצט? נאָריש איז דאָס געווען, אַ משוגעה.
דאָס וואָס זיינע געגנער האָבן דאָ אָפגעמאָן, אים צו האַלטן פאר
זוא שוטה, אז מען זאָל אים פון זיינע פאפידן קענען אנהויבן
דעם קלענסטן פעלער! גולמים זיינען אָם די גוים, אָן אַ נאָן, אָן
אַ חוש הרהי, ער האָט געמוזט אַ שמיכל מאַן: ניין, צו זיי גע-
הער ער באַמה ניט.

ער האָט געדושבונט, געפינען, הייסט דאָס, וועט מען גאָר-
נישט, וואָס וועט מען דעמאָלט מאַן? מודה זיין, אז מען האָט אים אן
עולה געמאָן? קיין מאָל ניט, מען וועט זיך אָנכאַפן פאר עפעס אַ
פאַרמאָלער קלייניקייט, אים געבן אַ זאַנפּטן אויסרייד פון וועגן
אַ פאַר די האָר צוגעשלעפּטן פאַרם-פעלער. ערנסטער אים צו
פאַרשטעפּען האָט דאָך מסתמא קארל אַלכסנדר גאָר אין זיינע
ניט געהאַט, ער האָט געוואלט אים מער ניט געבן אַ לעקציע,
אים באַוויין, אז ער מאָר זיך ניט פילן זיכער, בכּן, וועט מען
אָפקומען מיט אַ מילדן אויסרייד, פאר אים וואלט געווען דאָס
קלינסטע ניט צו אַמפּערן זיך מיט דעם לייכט צערייזטן הערצאָג,
צוגעמען שטילערהייט דעם זאַנפּטן מאַדל, דערנאָך אָבער נעמען
פעסט אין די הענט אריין די געשעפּטן, אָפצורעכענען זיך מיט די
שונאים, כּוּם אַלע מימלען זיך אריינצושטופן אין קאמזילישן פראָ-
יעקט.

דאָ איז ווידער געווען די זעלביקע מעשה: פאַרוואס תּיבך
ניט ארויסצומרעטן מיט זיין יחוס?

ניין, ניין, דאָס וואלט געפאסט פארן פריערדיקן זיס, איצט
אָבער, ווען ער איז אזוי ארוינגעזוימט מיט עניוּת און מיט אפ-
זאָג פון דער וועלט, מוז ער אַנדערש מאַן, אָם דער אַריינריס פון
די שונאים אין זיינע געשעפּטן און אין זיינע פאפידן איז מאַקע

געווען אן אָנצוהערעניש און רמו. אָבער ניט ער וועט זיך לאָזן
שמעלן פֿון גורל פאר אַ נסיון. אַ מעותו! ער וועט אליין צווינגען
דעם גורל אדאָפּצואוואַרפֿן דעם שלייער, אופצופענען די פאר-
מאכטע וועס.

בעת די פערר האָבן געיאַגט צו דער הויפטשמאַט, וואס איז
שוין געווען צו זען, איז זיין באַשלוס געווען פעסט. יעדער מריט
פֿון זיין וועג, יעדער וואַרט, וואָס ער האָט געדאַרפֿט ריידן, איז
געלעגן דיימלעך פאר אים, ניט קלוג וועט ער זיין, ניט טיכטיק
אין געשעפט, ניט פּאָליטיש. ער וועט ארויסרופֿן דעם גורל צום
קאַמף. גיין צום הערצאג, פאדערן, ער זאָל אים אָפּלאָזן פֿון דינסט.
וועט אים דער פירשט פריילאָזן, נומ, האָט דער גורל געפסקנט.
דעמאָלט זאָגט ער זיך אָפּ פֿון אלץ, וועט זיך ערגעץ וואו לעבן
אין דער שטיל, פארהריבן זיך, ווי זיין פאטער. מאמער פארהאַלט
אים אבער דער דערצאג, דעמאלט, אַ דעמאָלט: — ווי אַ שונא
וועט ער דעמאָלט לעבן, צו נעמען נקמה, דעמאָלט וועט ער זיך
לאָזן אָפּצאָלן פאר אַט דער דערנידערונג, מיט דער האַנט די
שונאים פארן גארגל! צודריקן! ווערנן! קוועטשן!

באַם הויף האַט מען זיך געריכט, זיס וועט זיך פאַרטידיקן
קינציק, מיט פיל רייד, אדוואָקאַטיש; אָדער אַנווייזן אַף זיינע
אופטוען, פאמעטיש דערווייזן זיין אומשולד; אָדער שלאָגן, כעסן
זיך. און מען האָט ניט געטראפֿן, געלאָסן איז ער אוועק צום
הערצאג. אַף די ברוגזע און שרייענדיקע מענות זיינע האָט ער
קיין איין ווארט ניט געענטפערט. און אז דער הערצאג איז סוף
כל סוף פרייכנדיק אַנשטוויגן געווארן, האָט ער אין רואיקע, גע-
שמעלמע ווערטער געבעטן זיין דעמיסיע. אויב עס זאל עפעס
אויספעלן צום חשבון, בלייבט דאָך זיין גאַנץ אייגנט אַף צו
דעקן. דער הערצאָג איז צוערשט געבליבן שמוס, דערנאָך האָט
ער גענומען ווירער שרייען און זידלען זיך פאר גרימצאָרן, נאָר
זיס האַט העפלעך און פארשטיינערט-רואיק איבערגעחזרט זיין
בקשה, אַז קארל אַלכסנדר איז צו אים צוגעהונקען מיט אַן אופ-
געהויבענער האַנט, איז ער אוועק, נאָך אַמאָל מיט באַשטימטע

ווערטער געבעטן צי מאן אים זיין פארלאנג וואס ער האט גוט באמראכט.

האט קארל אלכסנדר געלאזט רופן צו זיך די אנקלאגער. געפרעגט, די שטים פארשטיקט פון גרימצארק, צי זיי האָבן גע=פונען באווייזן. אז זיי האָבן גענומען שטאמלען, ארויסדרייען זיך, בעבען, האט ער זיי באשאטן מיט וויסמע, ברודיקע, גאסיקע זידל=ווערטער. אין אהור האט דער איד מער מוח ווי זיי אין זייערע שלאס=שארבנס. עד פארשטייט ניט ווי האט ער דאָס געקאנט זיך גאָר צוהערן צו זייערע אנמעכטיק קנאה/דיקע, אידיאָמישע, נאָריש גיפטיקע רכילותן, מיט וויפיל איז דער איד ליבער ווי זיי די חירש=שפּישישע קריסטלעכע ליידאקעס.

אָנגעברונזט האָט ער אָפגעשיקט זיסן צוריק זיינע פּאָפּירן מיט אַ הוספה פון רייכע מהנות. דערשראָקן זיינען די שונאים זיך פאַרקראָכן אין די ווינקעלעך. כמעט אָן קאמף האָט זיס איינגע=נומען ווידער די פאַרלאָרענע פּאָזיציעס, פון קאטוילישן פּראָיעקט האָט ער זיך נאָך אַלץ געהאַלטן פון ווייטנס; אָבער אין אַלע איבעריקע ענינים האָט ער זיך ווידער געשמופּט. ווידער אָנגעכאַפּט וואו דאָס האָט אָנגערירט זיינע אינטערעסן.

אזוי איז ער ווידער געוועסן אין זיין אַלטער מאכט, האָט אָנגעצויגן די לייצעס און אימלעכער אין הערצאָגטום האָט גע=שפירט ויין האַנט. דאָס וואָס איז אָפגעמאַן געוואָרן פאַר דער צייט וואָס ער איז ניט געווען איז געווארן איבערגעקוקט. פאַ=ריכט. די פאַראַרדנונג איבער די קוימען קערערס, וואָס איז שוין געווען אָפגעשאַפּט, איז פאַרט געוואָרן געווען; די פאַסקווילן זיי=נען פאַרשוואַנדן, מער ניט באַהאַלמענערהייט אין בית=הכסא פון "בלויען באַק" פלעגט קאנדיטאָר בעניץ באווייזן זיינע בעסטע גוטע פריינט דעם דאָנק=בריוו פון דער נאַכט=ליבנדיקער חבּריא צו זיין אידישער העקסלעניץ, אויך דער מלוכה=מאַיאָנטעק=פּרעזי=דענט לאַמפּרעכטס האָט ווידער געשיקט זיינע זין צו דינען באַם אידן; ער האָט זיך מיישב געווען, זיי זיינען נאָך ניט געווען צו אַלמ.

אזוי האָט פון אויסווייניק אויסגעוויזן אז זיס זיצט פעסט אין שמוטגארט ווי פריער. אויך האָט זיך אָנגעהויבן באַ אים דאָ ועלביקע ברויזנדיקע געזעלשאפטס-לעבן, ווי אמאָל. נאָר ער איז געוואָרן שמררינגער, ווינציקער פריינטלעך: ער פלעגט זיך ער-לויבן בייסיקע, שמעביקע וויצן, און פלעגט אויך ניט שווייגן, ווען מען פלעגט אמאָל זיך וויצלען אָף זיין השבון. איין מאָל, אז גענערעל רעמכינגען האָט אים, ווי זיין שטייגער איז, גראָב דער-מאָנט אָן זיין אידישקייט, האָט ער אים אָפגעמאָסטן מיטן קוק פון אויבן ביז אַראָפּ און פון אונטן ביז אויבן, און אז פון אָט דעם מאָדנע שאַרפן דרויענדיקן קוק איז דעם גענערעל פאַרגאַנג-גען דער שטייכל אָפן פנים, האָט פלוצים דער איד אים אַריינגעלאַכט אין פנים מיט אַ גרויליקן, אומהיימלעכען געלעכטער.

מאָרע אויגוסטע האָט מיט באַרויערן קאנסמאָטירט, אז איר הויז-איד איז להלומין ניט מער אזוי פֿיין און אַמיזאַנט. אָך, א סך אַסאך זינגען איצט געווארן ווינציקער אַמיזאַנט!

אויך די באַציאונגען צווישן הערצאג און זיס האָבן זיך גע-ביטן, קאַרל אלכסנדר פלעגט זייער אָפט מיט אים זיך טרעפן, האָט אים אַרויסגעוויזן שטאַרק זיין גנאָד און זיין חסד, בכדי צו פאַרגימיקן פאַר דעם חשד. אָבער אָפט האָט ער זיך געזאָגט, עס וואָלט בעצם געווען גלייכער פֿטור צו ווערן פון אירן, הגם ער האָט גאָרנישט געטאָן צוליב דעם. פלעגט ער זיך פאַרענטפערן דערמיט, וואס זיס ווייס צו פיל אין קאָן אים גרינג קאָמפראַמיטירן; אויך וואָלט געווען קרום, נאָכדעם ווי ער האָט זיך אזוי אנגעשטאַפט פון לאַנג, מיט גאר דאס גומס אַרויסצולאָזן אים פון די גרענעצן. ער האָט זיך ניט מודה געווען, אז דאָס, וואָס האָט אים פאַרקניפּט מיטן אירן, און דאָס, וואָס האָט אים אָפגעשמויסן, איז געלעגן פיל שיפער און אומהיימלעכער אין זיין בלוט.

אויך איצט האָט דאָס געקאַנט טרעפן, אז זיס פלעגט פלוג-צום אפלאָזן די הענט, פאַרוונקען אין זיך, אַוועקגעטראַגן ערגעץ ווייט, דע-אַלט פלעגט דאָס באַרטעלעמי פאַנקאַרביאָ אַרויסשמעקן דעם צעדריקטן, בלאַ-רויטן קאָפּ פון דעם ווינקל, וואו אהין ער

האָט אים געהאַט פאַרשריבן, און שיקן דאָס אויג הינמער א גע=
קניטשמער וויע צום דימענט אפן אידנס פינגערל. פלעגט פינט=
לען, קרימען די פינגער צו כאַפן. נאָר ער איז געווארן זייער
פאַרויכטיק און האָט זיך באַגענונג מיט וואַרפן אויגן און מיט
טאַפן.

מאריע אויגוסטע איז געשמאנען פארן שפיגל, א נאקעמע, האָט זיך געשמרעקט, באַקוקט זיך, זאָרגעוודיק, גענוי, שמרדיך נאָך שמרדיך, גליד פאר גליד, אָפגעאמעמט, אַ שמייכל געמאָן. ניין, ניין, זי איז געבליבן גאַנץ, זי איז ניט געוואָרן מיאוס, זי איז געווען גלאַם און גלייך און וויס ווי פריער, מיט די קליינע פלישיקע הענט האָט זי געמאַפּט, געקנאַפּט איר לייב, אַ, ער איז געווען ווייך ווי פריער און פאַרט פעסט, מיט די ליינגלעכע אויגן האָט זי ערנסט און שמרדינג באַמראַכט דעם קליינעם עגדיש-קאָפּ אין שפיגל. די שווערענישן פון לאנגען טראָגן, די ווילדע פּיין פון געווינען האָבן ניט איבערגעלאָזט קיין צוק און קיין פארקרימעניש, קלאָר און לייכט און אָן אַין קאָרטש האָט זיך געקילעכט דער שמערן אונטער די שמראַליק שוואַרצע האַר, קיין אַיין קנייטש האָט זיך ניט געשניטן אראָפּ פון די באַקן צו די זייער רוימע ליפּן, זי האָט אופגעהויבן, די נאקעמע פרוי, מיט האלב פּוּנדהשער, האלב זונדשער תנועה בידע ארעמס צום קאָפּ, אַז עס האָבן זיך ארויסגעווען די שוואַרצע קרייזלעך אונטער די אקסלען, און אַמעמענדיק פייכט, האָט זי גענומען שפּרייזן מיט בויגעוודיקע טריט, כמעט ווי טאַנצנדיק, איבערן צימער, אַ, נאָך גליטשט זי זיך ווי פליסיק וואסער איבער דער ערד, נאָך שפּילן איר פּאַלגעוודיק און ווי פון זיך אַלע גלידער אין אַנאַנד, און זי האָט זיך געצויגן כוואליעדיק און גע= שמייכלט טיפער און דער מאַג איז געלעגן פאר איר בלאָ און אָן שווערקיט.

אַבער אין דער קומענדיקער נאַכט האָט די זעלביקע שרעק זיך צוגעמאַכט צו איר, צוגעקראַכן, אַרומגעכאַפּט זי אַלץ פעסטער, פאַרשטיקט דעם אָמענס, און דעם צווייטן טאַג איז זי געשמאנען נאָך לייגער פארן שפיגל, האט נאָך לייגער אויסגע= טאַפּט איםלעכן בויג פון איר לייב, פלייש הויט, אַ קריינקלעכע, גרויליקע שרעק פארן אַלם ווערן איז אין איר געווען, עס האָט גאָר ניט געקאַנט געמאָלם זיין, אַז דאס דאזיקע האר זאָל פאר= לירן ווין קאָליר, די דאָזיקע הויט זאָל צעקנייטשט ווערן, דאס דאָזיקע פלייש פארמריקנט ווערן, זי וועט קוים אַרומטאַפּטשען.

אונמעהרוסטן, שפיען, מאנסביל וועלן זיין צופרידן, ווען זיי וועלן
האָבן אפגעפטרט די צערעמאניעלע האַנט-קושן און שמועסן
פרויען וועלן איר ניט מקנא זיין. אירע אויגן האָבן זיך פאר-
שלייערט, ווען זיי האָט דאָס געטראַכט; זי איז געווען פארסטמ
פון אזעלכע פאַרשמעלונגען.

ווען זי פלעגט א טראכט מאן, אָז דאָס קינד האָט פאר-
גיכערט איר וועלקן, פלעגט זי ווערן אין בעס אפן פיצל, ער
איז איר געווען פרעמד, ער איז לחלוטין ניט געווען קיין טייל
פון איר, עס איז ניט געווען צו פארשטיין, ווי אזוי דאס האָט
געקאנט וואקסן אין איר לייב, עס איז געווען א גרויס, געוונט
קינד, פון פאָטער האָט עס געהאט די גרויסע נאז, די גראַבע
אונמערשמע לופ; פונדעסטוועגן האָט עס אויסגעזען הנעוודיק און
קלוג, מען האָט מאַריע אויגוסטע פארזיכערט, אַז דאָס קינד
שטייט איר זייער גוט, אַז ווי א מומער שמעלט זי פאר א
שאַרמאַנט און צערמלעך בילד, זי אָבער האָט פאר דעם קינד
ניט געקאָנט פילן עפעס טיפערס, זיי פאר דעם קליינעם מאדישן
פינמשיער = הינמל, וואס זי האָט וועגן דעם געוואוסט, אַז ער
האָט אויסגעזען שייך, ווען דאָס האָט ארויסגעקוקט פון אונמער
דעם זויס פון איר ווייסן קלייד.

איר טאָג איז זיי פריער געווען אָנגעפילט מיט בונמער,
לארעמדיקער פריילעכקייט, זי איז אבער איצט געווארן צערמאָג,
נערווייז, הער דע-ריאל האט אָנגעהויבן זי צו לאנגווייליקן, אויך
האָט זי עפעס ניט גאר פארשמאנען זייע שארפע ווערמלעך,
דער איר איז געווארן ווינציקער ווייליק און האָט זיך שוין מער
ניט געלאזט אריינציען אין אימלעכן שפיל, רעמכינגען מיט זייע
גראַבע ניבול-פה-רייד איז איר פשוט געווארן דערווידער, דערפאר
האָט זי אריינגעצויגן דעם דעפוטאט יאָהאן יעקב מאָזער אין איר
קרייז און האט אנגעווענדט אלע מיטלען, בכדי צוצובינדן צו
זיך אט דעם שטאלטנעם, פאמעטישן, פיערדיק איבערצייגטן פוב-
ליציסט און מאכן אים פאר איר געטרייען דינער.

פארן רעגירונגס-ראט איז דאס געווען א גרויס גליק, הגם
דער הערצאג און זויס זינען געווען איידל גענוג, אנצוקוועלן פון

זיין מפלה נאך פאר זיך אליין און האבן ווייטער ניט דערציילט דערפון. איז דאך זיין תקיפות געווען שטארק אראפגעשלאגן. איצט אונטער דער גנאד און לייטעליקייט פון דער הערצאגין האָט ער זיך אויסגעגלייכט, ווי איינגעבויגן קאָרן בא אַ גומער וויטערונג. צו אלדי רוחות! עפעס מוז ער דאָך יא זיין א מהות, אויב אימיצער ווי מאריע אויגוסטע, וואס איז אין גאנץ אייראפע באַרימט פון וועגן איר שיינקייט, די ערשמע דאמע פון דייטש=לאַנד, וויזט ארויס אים, איר געגנער, אזוי באַשיימפערלעך איר חסד. די קרעמערשע נשמות אין פארלאַמענט איז דאָס אפשר ניט גאר ניהא, וואס ער, דער דעמאָקראַט, דער גרויסער שונא פון די טיראנען, איז אזא אפמער ארײַנגייער אין הויף. אבער זאלן אָט די נעבעכעס טראכטן וואס זיי זיילן, ער האָט זיך געשפירט גענוג שטארק, בכדי בייצושטיין דעם נסיון.

בכך האָט אָט דער אימפּאָזאַנטער, גרויסהאַלטערײַשער און אין זיך פאַרגלײַכער מענטש פאַרבראַכט באַ דער הערצאגין אימלעכע שעה, וואס ער האָט געמעגט, ער איז געווען בא איר אופשטיין, ער איז געזעסן, ווען זי האָט זיך געבאדן, אָף די הילצערנע ברעמער, וואס האָבן צוגעדעקט די וואגע, אזוי אז נאָר דער קאָפּ האָט ארויסגעשמעקט, ער פלעגט דעקלאַמירן גרינג און מיט פייער, די גרויסע אויגן פון זיין מאַסיקן צעזאָר=קאָפּ האָבן געבליצט, די שאַבליע האָט זיך געשאַקלט ריטמיש אַהין און אַהער, לאַנג קילערנדיק זיינען געפלאָסן די ווערטער פון זיין מויל, אזוי איז ער געזעסן, דער דעמאָסטענעס פון שוואַבן, און זיין מעכטיקער שאַרבן האָט געציטערט, אַז זיין פאַריק האָט נעשטויבט, ער האָט פירגעזאגט דער הערצאגין פון אַלץ אין דער וועלט, האט איר געלייענט מאַנסקריפּטן, באַשטימט פאַר צייטשריפּטן, און גרעסערע ווערק און בראַשורעס, מעאַל=גישע, יודישע, פּאָליטיש=עקאָנאָמישע, אַרטיקלען איבער פּאָליטי=שע מאַג=פּראַגן, אבער אויך איבער עסמעטיק, באַטאַנן, מינע=ראַלאָגיע, ווארום יאהאן יעקב מאזער איז געווען זייער געלערנט, ער האָט אַלץ רעציטירט מיטן גלייכן פייער און מיט א פולע אויסדרוק, געוויינטלעך פלעגט מאריע אויגוסטע גאָר ניט גום זיך

צוהערן; בעת ער פלעגט ריידן, פלעגט זי זיך לאזן פרווירן
אָדער מאַניקירן, פלעגט אמאל אויך לייענען דעם פראַנצויזישן
"קוריער גאלאנטי". אָפּטמאל וואלט זי אפילו ניט געקאנט זאגן
זי ער האָט געלייענט דייטש זי לאטייניש. אָבער דער גלייכמאַ-
סיקער גערויש, וואָס דער דאזיקער ציצערא פלעגט ארויסבריינגען,
איז געווען אנגענעם פארן אויער, עס איז אויך געווען משיקאוי
זי האָבן פאר די אויגן די וואקסיקע, באַוועגמע פיגור פון אמ
דעם אופגערעקמן, קאָמעדיאנטישן מאַנספיל, און עס האָט גע-
קיצלט, וואס אמ דער דעמאָקראַט און פיינט פון פירשמן פאַרערט
זי אזוי מעשה אינגל און סקריענדיק קעגן זיך אליין. טיילמאָלס,
ווען ער פלעגט אָפּ איר אָנשמעלן זיינע גרויסע, פוסמלעכע
אויגן פאַרגאָס און צודרינגלעך, פלעגט זי איר פאזואליע פליסנ-
דיקן בליק לאָזן אריינגליטשן אין זיינעם און לאכן, ווען ער
פלעגט, א פאַררוימלעכער, שווערער נעמען אַטעמען, אין דער
היים פלעגט ער בפרמיות און מיט אַ סך לויפיקע רייד שילדערן
פאר זיין ווייב די שווינקייט פון דער הערצאגין, און ווי ער האָט
באַשיימפערלעך געפונען הן אין אירע אויגן, ווי אזוי זיין הארץ
אָבער איז דרייפאכיק געפאנצערט. און ער פלעגט זיך אַנדער-
וואַרפן אָפּ די קני און מתפלל זיין מיט זיין ווייב פון טיפן
האַרץ און אין אַ זייער גוט פאַרפאַסער רעדע, נאט זאָל אים
אויך ווייטער געבן כח, ווען דאָס וועט נויטיק זיין, צו לאָזן דעם
מאנטל אין דער הערצאגנים שטוב.

פון צווישן די פרויען האָט מאריע אויגוסטע, פונקט ווי
פריער, זיך באַפריינדעט נעענטער מיט איינער, מיט מאַנדאלען
סיפילע, צו איר האָט זי זיך געחנפעט, צוגעוואליעט זיך, געמאכט
זיך קליין, גערעדט צו איר ווי א נאָרישע, קליינע שוועסטער צו
דער עלטערער, וואָס ווייס אלץ, אַך, מאַנדאלען סיפילע, ווי איז זי
געווען ערנסט און קלוג און פול גענוטשאפט און וויסן, אין איר
דער הערצאגנים, קליינעם קאָפּ איז אלץ געפלוין אין פונטן
טומל, ווי קאָלירטע מוקן, אין אלץ האָט זיך פון איר אראפגע-
גליטשט ווי וואסער, און קיין זאך האט זיך ניט צוגעקלעפט.
אָבער מאַנדאלען סיפילע האָט אופגעהויבן זאָרגעוויק אלץ, וואס

עס איז געזאגט און געטאן געווארן, און האָט דאס באַמראַכט און
זיך אַפּגעגעבן דערמיט און געמאַכט דאס פאַר איר אײַגנס. דע=
ריבער איז זי טאַקע געווען אזוי שווער מיט איבערלעבענישן און
געניטקייט, און זי, די הערצאגין, איז געווען אזוי קליין און אזוי
נאַריש קעגן איר, הגם זי האָט געטראָגן א קרוין און איז אין
עצם זין פון יוארמט א לאַנדסמוטער און האט איצט אפילו געהאט
דעם מאלמעזער=קרוין.

מאַגדאַלען סיבילע איז געווען צו איר אײַנגעהאַלטן=פּריינד=
שאַפּטלעך און האָט זיך געסמאַרעט, ווי ווייט עס האָט זיך גע=
לאָזט, אײַנלעבן אין אט דעם צעפּלויגן=גרינגען באַשעפּעניש. טײַל=
מאַלס פּלעגט זי, אמת, אנכאַפּן אן אימה פאַר אַזאַ מענצלדיקער
גרינגקייט. צי איז אָט די דאָזיקע פּרוי, וואס צי איר האט זיך
קײן זאַך נישט צוגעקלעפּט, נישט מאַן נישט קינד, נישט לאַנד, וואס
האַט געלעבט מיט איר גוף, צי איז זי געווען אַן אמתע אף
דער וואר, צי איז זי נישט געווען נאַר א געשטאַלט פון
לופּט, א שפּיגל = בילד, א זאַך אַן א האַפּט, אַ קאַלירטער
שאַטן ?

דאָס געוואוקסיקע מיידל מיט די ברוינלעכע מאַנסבילש=
דרייטע פאַקן איז געוואָרן מיד, דער טיפּער גלאַנץ פון די
בלאַע אויגן, אַזוינע אומגעריכטע, אומוירקלעכע אונטער די סונ=
קעלע האר, איז געווארן בלאַסער, די האַלמונג פון די דראַטיקע
גלידער איז געווארן נאַכגעלאוענער, וויבישער, זי האָט זיך
מיד געקעמפּט, זי איז געווען אויסגעברענט, איצטער איז
זי געווען שטיל און נישט מער מסוגל, צו פּלאַקערן ווילד און
מורדיש.

זי איז דורכגעגאַנגען די עניוּת און דעם כּמול=היש פון
דער ברידער=געמיינדע, די שריפט האט פאַר איר געהאַט קלאַנג
און זין, זי האָט גאָט געזען, די אפּאַסטאַלן האָבן זיך בא איר
בעט געזעצט און מיט איר גערעדט. דערנאַך האָט זי אין וואַלד
געזען דעם טײַוול, איז זי ארויס, שטורקאַרץ און הייליקער פייער=
בראַנד, מיט אים מלחמה האַלטן, און דערנאַך זײַנען געקומען
דער הערצאג און דער איר און האָבן איר גאַרטן פאַרפּלייצט

ווי בלאַטיק געוויסער און אים פארוויס. נאָר די בליטן און פרוכט און בוים און גרינס זיינען געווען טויט און פארבלאטיקט. און אז דאס געוויסער איז אפגעלאפן. איז געבליבן ניט מער ווי נאָסע, וויסע בלאמע.

און דערנאך איז געקומען זיס מיט זיינע ליבע. זי האט אים, נאך, אלעמען געזען, ווי א גרויסע, לעבן = שאפנדיקע זון און האט זיך אים אין גאנצן איבערגעגעבן, אלע באהעלמענישן פון איר גוף און נשמה געעפנט מיט באוואוסטויניקער געטריי= שאפט אן א ברעג. אבער ער איז געווען א זון, וואס ווארעמט ניט און וואס גייט זיך איר וועג אָפגעבלאסט און אן רחמנות און ניט צו דעריאנגן. זי האָט אנגעווענדט גאר איר ווילן, בכדי אים צו באַנעמען, זי האָט זיך געלאזט פון אים מיטרייסן, און זי האט אויך מער, ווי אַלע איבעריקע געשפירט. מער פאַרשטאנען פון זיין אינאָלירונג. פון זיין פלאַנמער, פון זיינע מלחמות, פון זיינע מפלות, פון זיין געליימטקייט. פון זיין גייעס אופשטייג. אָבער איר שרעקעוודיק און איר אָפן אָנבאַטן זיך האָט צו נאָר= נישט געבראַכט; ער איז געווען צו איר זייער העפּלעך און פריינדשאַפּלעך און צוטרוילעך, אָבער דער גאַנצער מאַנסבילשער ברען איז געווען אויכגעלאָשן.

זי האָט זיך אַ צווייט מאל ניט מיאש געווען; זי האָט זיך אונטערגעגעבן. איז געגאַנגען איר גראען וועג אָן א זון. זי האָט געטראַכט וועגן זיך קלאָר, פעסט, זאכלעך! זי וואלט געטויגט פאַר אַ בעל-הביתמע פון א פּריצישן הויף, אַ דאָרפישער אדע= ליקער. וואס שליסט זיך ניט אָפּ פון דער וועלט, אָבער וואס שפירט זיך צום שטאַרקסטן און זיכערסטן אָף זיין נחלה, פאַ זיי= נע פויערים, — דער וואָלט פאר איר געווען דער רעכמער. האָט אָבער אַ בייזער שטערן זי פארפירט אין א פאלשער וועלט. זי אליין איז ניט געווען אינגאַנצן אומשולדיק; ניט געד= פענערהייט באַווייזט זיך בעל-זכוב ניט, דער וואס זעט אים, אזוי ווי זי האָט אים דעמאלט געזען אין וואלד, דער האָט אינעווייניק אין פאַרבאַרגנטן געבוינקט נאָך אים. נאָר ווי דאָס זאל אויך זיין, עס האָט קיין זין ניט, צו חקירה זיך איבער דעם. איצט בכל

אופן איז זי געווען צוגעשמידט צום דאָזיקן הויף, וואָס האָט איר אויסגעוויזן ווי אַ מומלדיקער אויסגעמיש פון בונטע חיות, און דער איינציקער מענטש צווישן זיי, וואָס צו אים האָט זי געצויגן מיט טויזנט שמריק, איז דורך זיין העפלעכער, צוטרוילעכער פריינשאפטלעכקייט פון איר געווען אָן! טויזנט מאל ווימער, ווי דעמאלט דער טייוול אין וואַלד פון הירואו.

אַפּטער פּלעגט זי איצט גיין צו בעאַטאַ שמורם. שוין איז די בלינדע הייליקע ניט געווען מער קיין נאַרישע אַלמע מיידל, די שטילקייט, וואָס אין איר האָט זי אַליין געלעבט, איז איר נעבן דער באַרומער, פרומער, געלייטועליקער פרוי געווען ווייניג ציקער נאַקעט און פאַרדומפן, אַפּטמאַלס פּלעגט זי אפילו שפּירן די שטילקייט כמעט קערפּערלעך, ווי א גומן ווארימען מאנטל.

בא בעאַטאַ שמורם פּלעגט זי אַפּטמאַלס טרעפן דעם שמאַט= דעקאַן, יאָהאַן קאַנראד ריגער, דעם בעסטן גייטמלעכן רעדנער אין שטוטגאַרט, און זיין אינגערן פרוידער עמנואל ריגער, עקספּעדיציע= ראט. יאָהאַןקאַנראד, דער רעדנער, האט זיין שטראָמיקע באַרייטעוודיקייט ניט געקאָנט איינצאַמען אפילו אין באַרומן שטיבל פון דער היי= ליקער. ער איז געווען אַ גוטמוטיקער ערלעכער מאַן, אָבער פאַר= וואָס זאָל ער ניט לאָזן צאלן זיך ציינו פאַר דעם פונט, וואָס דער אויבערשטער האָט אים דערמיט געלייטועליקט? און ער פּלעגט אויסשפּרייטן זיינע שיינע, טונקל פאַרקלינגענדיקע ווערמער פאַר זיינע צוהערער, ווי מייערן סאַמעט, כדי זיי זאָלן דערפון הנאה האבן. מאַנדאַלען סיבילע פּלעגט אט דער שיינ=רעדנער דערמאָן= נען אָן יאָהאַן יעקב מאַזער, וואס זי פּלעגט אים אַמאָל טרעפן בא מאַריע אויגוסטע. און איין מאָל האָט זי גערעדט מכה דעם פּובליציסט און זיין גענימער רעמאַריק, פשוט און אָן גרויס התפעלות. אָבער דאָ האָט דער בכלל גוטגינציקער פאַסמאַר זיך אָנגעצונדן מיט גרימציארן, גענומען שימן פעך און שוועבל אף דער טייוולאַ= נישער פּוסטער גאווה פון יענעם רעדנער, און בכלל ווי אַזוי די וועלטלעכע רעמאַריק איז אַ פאַרבלענדעניש פון דער טומאה, און די בלינדע הייליקע האָט געהאַט גרויס מי איינצושטילן דעם כעס

פון דעם מאן קעגן דעם וועלמען קאנקורענץ. ביי ער האָט זיך באַרוואַקט, לאַנג נאָך אונטערברומנדיק.

עמנואל ריגער, דער עקספּעדיציע-ראַט, פלעגט זיך צוהערן באַשיידן און מיט כוונה, ווען זיין באַרימטער ברודער פלעגט ריידן, ער איז געווען אַ קליין, מאַגער, שטיל מענטש; בכדי זיין אינגלש באַשיידן פּנומל זאָל קריגן אַ ביסל מאַנספּילשקייט האַט ער גע-מראַגן קורצע וואַנסעס, וואָס עס איז געווען קעגן דער מאַרע, שטארק נומה צו זען אין אימלעכן מענטשן נאר די גומע זייט, איז ער זיך טיף מצער געווען דעריבער, וואָס זיין ברודער האָט אזוי אַראָפּגעמאַכט דעם פּובליציסטי, וואָס איז געווען באַ אַלעמען אזוי אנגענומען! פּונדעסוועגן האָט ער מחמת באַשיידנקייט ניט דערוועגט זיך אַרויסצוווייזן זיין פאַרקערטע מיינונג אַנדערש, ווי דורך אַ לייכטן מאַך מיט דער האַנט, פאַר דעם פלייסיקן און געוויסנהאַפטן באַאָמטן איז דאָס געווען אַ טיפע, אינעווייניקסטע באַדערפעניש, עס איז געווען זיין אַפּרו און גהת-רוח, אפּצוגעבן כבוד גרויסע מענטשן, און עס איז ניט געווען נאר שווער צו זיין פאַר אים אַ גרויסער מענטש, עס זיינען דאָך געווען אזוי פיל מענטשן, וואָס גאָט האָט זיי באַשאַנקען ריידן מיט זיין גאָד, ער האָט צו זיי אַרויפגעקוקט מיט איבערגעבנקייט און מיט אמתער באַוואונדערונג, ער איז געווען גליקלעך צו באַגעגענען זיך אין קרייז פון דער בלינדער הייליקער מיט אזוי פיל אמת באַדייטיקע מענער און פּרויען.

אָף מאַגדאַלען סיבילע האָט ער געקוקט מיט פאַרערונג אָן אַ שיעור, מיט קניענדיקן האַרץ, וואָסער פּרויז וואָסער מאַרמירע-ריין אַט די ריינסטע און פּערסטע פּרויז פון גאָד דעם שוואַבשן קרייז, וואָס האָט זי געמוזט ליידן, וויפיל טויזנטט מייסן האָט זי געמוזט שטארבן, בעת דער אַפיקורסישער מושל האָט אָף איר געוואַרפן זיין אויג, געוואַרפן זיין אויג אָף איר, צו קיין אַנדער פּאַר-מולדונג האָבן זיינע דרייַסטע חלומות ניט דערוועגט זיך, און מיט וואָסער ווערדע האָט אָם די הייליקע, באַשאַנקען מיט אַלע מעלות פון גוף און נשמה, געטראַגן איר דערנער-קראַנק.

עניוהדיק האָט אָט דאָס קליינע, שטילע, באַווענסלמע
 מענטשל טיילמאָלס געסמייעט אַ רייד מאַן מיט איר. ער האָט
 גערעדט ניט פֿון זיין גוואַלדיקער פאַרערונג, דאָס וואָלט ער קיין=
 מאָל זיך ניט איינגעשמעלט, ער האָט גערעדט פֿון אַ בשותפישן
 באַקאַנטן, דעם מאַניסטר יעקב פּאליקארפּ שאַבער און הירוואָ.
 מאַנדאַלען סיבילע האָט געשטייכלט אַ קליין, פאַרנעפּלם שטייכע=
 לע, אַך הירוואָ! אַך דער דיקלעכער גוממוטיקער, פּוישבאַקיקער
 מאַניסטר! דער ריח פֿון געבראַמענע עפּל און דער פאַרדבקעמער,
 געצויגענער געזאַנג פֿון הימלישן ירושלים האָט זיך אין גערעכע=
 ניש צונויפגעגאַסן. דערווייל האָט דער עקספּעדיציע-ראַט ווייטער
 גערעדט מכח דעם מאַניסטר, ער האָט דערציילט באַשיידן,
 בפרוטוט און מיט גרויס אַכטונג פֿון זיינע שירים, און מאַנדאַ=
 לען סיבילע האָט צוגעהערט די ערלעכע רייד פֿון עקספּעדיציע=
 ראַט שטיל און באַרום.

די אָן-שיעורדיקע, דבקותדיקע פאַרערונג, וואָס האָט אַרופּ=
 געשטייגט צו איר אזוי נאַטירלעך, ווי עס קאָן גאר אַנדערש ניט
 זיין, פֿון זיין גאַנצן ווען, האָט איר פאַרשאַפט נחת-רוח. איר
 לעבן באַם הויף, אפילו ווען זי האט נאָר אָפּגעגעבן אין אופּנע=
 מען די נויטיקסטע וויזשן, האט איר געווארפן אָן אַ צאָל מענטשן
 אין די אויגן, וואָס האָבן אַלע פאַר איר זיך געחנדרלט און געפיינט,
 און האָבן לחלוטין ניט געוואוסט וואָס אָנצוהייבן מיט איר מאָד=
 נער לאַגע, זי איז געווען דעם הערצאגס מעטרעסע און פּיעטיסטין
 און פּריינדין פֿון דער קאַטוילישער הערצאגין, דאָס האָט זיך ניט
 געגראמט, דערפֿון האָט מען ניט געקאַנט קלוג ווערן. אזוי אַרום
 האָט פֿון אָט די מענטשן, וואָס זי האָט זיך געטראפן מיט זיי,
 ארויסגעשפּאַרט אף איר אַ פאַרשטיקמער געמיש פֿון חוזק און
 געבונדנקייט און פּריקרעקייט און חוצפּהדיקער נייגערקייט און
 חניפה, אזוי אַז אַ ניט געפעלשט, פּרײַ מענטשלעך ווארט פּלעגט
 זייער זעלטן אפּקלינגען איר אין אויער. דערפאַר האט איר פאַר=
 שאַפט גרויס פאַרגעניגן די נאַאיווע, פּשמותדיקע פאַרערונג פֿון
 אָט דעם מענטשן.

זי האָט אלץ מער געפיינקט נאָך רױ און נאָך אַ קליינעם

לעבן, דער ווילדער און פויסמער הזהא פון הויף, דער בלישמשעליקער און פארמאמערנדיקער אפארטא פון דער מאכט איז געווען שולד'דיק דערין, וואס זיס האָט קיין אינעווייניקסט אויג פאר איר ניט געהאט. און אָט דאס הויפישע לעבן איז איר אלץ מער און מער געווארן דערווידער. עס האָט נאָך אין איר געוירן עפעס פון דער פארשטיקטער, גערשעמער שנאה פון אירע אבות קעגן די גלענצנדע, שמורעמדיקע האָרן; צווישן די עלטערן פון איר מוטער איז איינער געווען אן אָנפירער אין דעם אויפשטאנד פון אָרימען קאָנראד און איז פארמאשט געוואָרן צו אַ מיאוסן מויט. זי האט איר הויז פארן מויער גענומען איינשמעלן אלץ פשוטער, זי האט זיך אָנעטאן אלץ מער ווייבעריש און בירגערלעך, וואו עס האָט זיך נאר געלאָזט, איז זי גענאנגען אן אַ פארזק. קארל אלכסנדר, וואָס האט ווייניק מיט איר געהאט וואס צו ריידן און וואס האָט זי איצט געהאלטן בעצם מער דערפאר, ווייל ער האָט געמיינט, אַז די דאָזיקע פארבינדונג פאַסט אים גוט און איז פּאָפּולער, איז געווען נשתומם. האָט זיך אָבער פאָגענוגט. ווייל אויך די הערצאָגין איז געווען מער אַמיוורט, איידער שאַקירט, מיט צושאַקלען מיטן קאָפּ: ער פארשטייט גאָרנישט.

ווער עס האָט יאָ געהאט גרויס צער און פארדראם פון מאַנדאלען סיבילעס פארבירגערלעכונג, דאָס איז געווען ווייסנזוי, ער איז קיין מאָל ניט געווען נאָענט מיט דער מאַכטער, דאָס דאָזיקע ערנסטע, שווערויניקע מיידל איז אים אלע די יאָרן אין הירזא געווען אפילו אַ ביסל אומבאַקוועם. אָבער פאָרמ איז זי געווען די לויין פאר זיין מיאן זיין פארבאָרגענער שטאַלץ. זי איז געווען פון אַ פיינערן שטאַף, ווי די אַנדערע מענטשן, זי איז געווען אנדערש, העכער פון זיי. זי האָט געהאט איר אייגענע לופט אַרום זיך, און אפילו דער סקעפטיקער, אויך ווען ער האט געשמייכלט, האָט גערעדט צו איר צארטער און ניט ווילנדיק מיט אַכטונג. דער גרויסער פּקח און דער זייער קלוגער מאַן האָט געוואוסט, אַז באַ נאָר זיינע כשרונות פּעלט אים די לעצטע מענטש'לעכע וואַנקייט. אז ער איז געווען אָן אַ יאָדער; מאַנדאלען סיבילע אָבער האָט געהאט די דאָזיקע יאָדער, איר מראָט, איר אָמעם.

איר שמים האָט געהאט יענע נאטירלעכע אינעווייניקסמע וואג, ער האָט אין איר געזען זיין השלמה, דאָס וואָס זי איז געווען זיין קינד, האָט אים אויסגעוויזן ווי אַ פארענמפערונג פאר זיך אליין. ער האָט ניט דערוועגט זיך צו קריטיקירן זי אפילו פארבאָרגע= נערהייט. אלץ איינס וואָס זי איז געווען, צי דאָמע, צי הייליקע, אין יעדן פאל איז זי געווען ווייט פון פשוטע מענטשן און ניט צו דערלאַנגען, זי איז געווען אנדערש. אינהאלט און צוועק פון אַ העכערער, אין זיך געשלאָסענער וועלט. דערנאָך אז דער הער= צאָג איז געקומען און האָט זי צעטראַנקן, האָט דאָס, אמת, שמאַרק אים אנדערגעוואָרפן און אויסגעליידיקט, אָבער איר בילד אין זיין האַרץ איז געבליבן ניט גערירט. זי איז געווען אין דער געשמאַלט פון דער שוואַבישער בהולה אַמענע, וואָס מיט זיך אים מיט די בשר=ורב, אָדער לכל=הפחות אַ האַלבע געמין.

איצט אָבער, אז זי האָט גענומען אלץ מער און מער פאַר= פירגערט ווערן אין קליידונג, לעבנס=פיד און ריידן, איז פאַר אים צעבראכן געוואָרן אָט דער דאָזיקער ליבסטער געדאַנק זייער, זיין שמאַרקסטער אָנשפאַר און בעסטער באַווייז קעגן אליינפאַרוואַרף און נאָנגדיקער אימציפרידנקייט מיט זיך, אָך און וויי, די איז שוין באמת, ניט אַף צופלייסנס אַ פירגער=פרוי, די מיסמישע שוועס= מער, די פאַרשטיינערטע מעטרעכע דעם הערצאָגס, וואָס האָט פון איר מאַכט ניט געוואלט וויסן, וואָס איז מיט דער נשמה געווען אַף אַן אנדער שטערן — דאָס זיינען געווען מאַסקעס, די ניכ= מערע פירגער=פרוי, וואָס ווירקט פראַקטיש אין וואַכעדיקן מאָג און איז צופרידן מיט אים. דאָס איז געווען די לעכערלעכע, ענד= גילטיקע, העכסט פראַקטע לעצטע פאַרם און ווירקלעכקייט. וואָלט זי געווארן אַ קאָמעדיאַנטין, אַ בראַדיאַגע, אַ הערצאָגין, אַ וונה, אַ הייליקע — קיין זאך וואָלט ניט אַרויגעריסן זיין גלויבן אין איר, נאָר איינס האָט זי ניט געמאַרט זיין, אין די רייען פון די בראַויע, פראַקטע, נידעריקע, אלמעגלעכע האָט זי ניט געמאַרט זיך איינקאַרטשען, אָט די איינגשאַפט, די שלעכטע, מוכליקע לופט האָט ניט גומאַרט זיין די איריקע.

מיט פיינער שפירונג האָט ער אָנגעשבעקט, אז אין אָט

דעם ניכטערן ענדגילטיקן גלגול מאנדאלען סיבילעם איז אויך דער איד שולדיק. אויך איצט האָט אים ניט פארקאפט אַ וואָלועלער נקמה=געפיל. נאָר די נייגערדיקייט איז שמאַרקער גע= וואָרן. די פּוינע רעמענישפּולע, קיצלדיקע, עקבערדיקע נייגערדיקייט: וואָס וועט יענער מאַן אין אַ גלייכן פּאַל? ווי וועט זיך זיין פּנים בייטן, זיין האַלמונג, זיינע הענט? די דאָזיקע נייגערדיקייט האַט געשמאַכן שפּיציק, האָט זיך געוואַליעט אַרום אים, ווען ער איז איינגעשלאָפּן, איז געקראַכן איבערן חומ=השדרה, געקו אַצט, געצופּט, האָט אים אָנגעפּילט אינגאנצן.

מוטן גלויבן אין זיין טאַכטער זיינען איינגעפּאַלן זיינע לעצ= מע אָפּהאַלטן. ער האָט זיך געמוזט רעכענען דערמיט, אַז מחמת זיין לאַגע באַם הויף, מחמת זיין אָנטייל אין קאָטוילישן פּראַיעקט וועט ער לאַנג ניט קאָנען בלייבן זיצן אין דער פּאַרלאַמענטאַרי= שער קאָמוניע. אָבער אַז מען האָט אים, אויסגעוואַנדקט זיין קראַנט= קייט, אין דער מילדסטער פּאַרט אויסגעשלאָסן פּון דער עלפּער= קאָמוניע, האָט דאָס פּאַרט ווייטאַקדיק און טיף פּאַרדראָסן. איצט האָט ער שוין אָן זיך צו רעכענען מיט עמיצן אַלץ אָפּענער זיך גענומען אַרויסשמעלן אָפּן צד פּון דעם הערצאָגס רעגירונג. קלינער און מיט אַ שאַרפּערן חוש הריח ווי דער אומגעלומפּער= מער רעמכינגען, דער זשעדינער פּאַנקאַרבאַ, האָט ער זיך ניט באַ= טייליקט אין די אינמרינעם קעגן זיס, ווייל ער האָט ניט גע= טרויט דער כלומרשמער געליימטקייט און אָנמעכטיגקייט דעם אידנס. פּכן האָט ער איצט צום גרינגסטן געקאָנט איינשמעלן די פּאַרבינדונג צווישן די טרענער פּון קאָטוילישן פּראַיעקט און דעם פינאַנס=דירעקטאָר, וואָס אָן אים האָט מען באַשיימפּערלעך ניט גע= קאָנט זיך באַגייין. ער איז אין זיס, הויז זיך צונויפּגעקומען מיט די קאָפּצינער פּון דער שמאַט ווייל, אויך מיט אַן אימאַליענישן פּאַ= מער, אַ משולח פּונם פּירשט=פּריאָר פּון איינזידלען, פּלעגט וויסן= זיי גיין צו אַזעלכע צונויפּקומען, פּלעגט ער, אמר, לפּנים וועגן אַררינגין אין זיס, שמוץ דורך דער הינטערטיר, אָבער טאָן פּלעגט ער דאָס אין מימן העלן טאָג און אזוי אָפּן, אַז דאָס האָט געמוזט אויסווען, ווי ער רייצט זיך מיט עמיצן, פּון די אַל=

מע גומע פריינט בילפינגער און הארפרעכט האָט ער זיך אַלץ מער אָפגעשיידט; זיי האָבן צוגעקוקט ערנסט, טרויעריק און אָן שנאה, ווי ער פאלט אַרײַן אַלץ מער אין אָט דעם אומגליקלעכן און פארברעכערישן פלאַנמער.

פעסטער אַלץ פון מאָג צו מאָג האָט ער זיך צוגעמוליעט צום הערצאָג, אויסגענוצט אָן איבערצוקלערן די מאָדנע לאַגע ווי דעם הערצאָגס שווער פון דער לינקער האַנט. ער האָט צוגויפֿגענומען גאָר זיין מענטשן-קענטעניש, בכרי זיך צוצופאַסן צו קארל אַלכסנדרס קאַפּרײַן, און דעם הערצאָג, וואָס אָף זיינע נאָענטע יועצים איז ער נאָך געווען ברוגו פון וועגן די אינטריגעס קעגן זיכן, און מיט זיכן האָט ער זיך אויך ניט געפילט אַזוי גוט און מיט אַזויפיל צוטרוי ווי פּריער, זיינען שמאַרק געפעלן געוואָרן די הניפות און די גרייטקייט צו דינען ווייסנויט, אַ סך פון די קלייַ=נע דינסטן, וואס פּריער האָט זיי געהאַט אָפּצומאַן דער איד, ווי אָפּצאַלן פּערזענלעכע התחייבותן, צופירן און אָפּשרן פרויען און כדומה נאָך אַזעלכע זאַכן. האָט אומבאַמערקט און געשיקט דער קירכן-ראַט=דירעקטאָר גענומען אָף זיך. דער ווירצנזאָגער געהיים=ראַט פיכטל האָט זיך געפרייט, וואָס איצט איז זיין בכבודער פריינט געוואָרן דער אמתער הויף-מאַן; אים האָט הנאה געמאַן צו זען ווי דעם הערצאָגס פאַרטרויען און אינמיטטן באַגלייטער, אַנשטאַט דעם מסופּקדיקן אידן, וואָס מען האָט מיט אים קיינמאַל ניט געקאָנט צו-רעכט קומען, ווייסנויט, וואָס ער האָט אים שמענט=דיק ליב געהאַט. ער האָט דעם קאַסיסמאַריאַל=דירעקטאר פאַרגו=גען פון האַרצן דעם איינפלוס און מאַכט, און אָפּטמאַלס, ווען ער פלעגט זיך מיט אים צוגויפּמרעפּן, פלעגט ער, וזפּנדיק הייסע קאווע, פאַרוכטיק און אומדירעקט, אים אָנווייזן, ווי אַזוי ער קאָן נאָך מער פאַרפעסטיקן און פאַרטיפּערן דער הערצאָגס פריינט=שאַפט.

בכרי אים פעסטער צו בינדן, האָט ווייסנויט אים גענומען פירן אָף ראַצינירטע קראַנקשאַפטיקע קרוימע וועגן פון זנות, און דער פאַר זיך געזונטער מענטש, וואס האָט בעצם קיין גרויסן מעס ניט געפונען אין אַזעלכע פאַרגעניגנס, און אים איז געפעלן גע=

ווען מער פשוטע שפיו, האָט דאָך געהאַלטן, און פאַר אים ווי אַ
 פירשט און וועלט=מאָן געשיקט זיך אָפצושמעקן אויך פון יענע
 מישן. דער פּרעלאַט פּלעגט אים פאַרשאַפן פּרויען, וואָס זיינען
 אים בעזם נאָר ניט געפּעלן געווען, וואס זיינען אָבער גראָד אין איבערגעווע=
 טיקטן פאַרזי געווען אין דער מאָדע, און ער האָט אים פאַרשאַפּט
 אויסלענדישע געהיימע ליבע=מיטלען; ער האָט אים אַלץ טיפּער
 אריינגעפירט אין פאַרסטמן גאַרטן, און עס איז אזוי אַרויסגעקו=
 מען, און אָן אים קאָן מען זיך ניט באַגיןן. מאָדנע איז געווען,
 וואָס די הערצאָגין איז ניט געווען צופרידן מיט דער דאָזיקער
 פּריינטשאַפּט קאַרל אַלכסנדרס. זי איז לחלוטין ניט געווען קיין
 צנועה, זי האָט ליב געהאַט מען זאָל איר דערציילן וועגן זינד=
 קע מעשים און דערביי פּלעגט איר פנים זיין אָנגעשמיינט און
 פאַרלחלוט; זי האָט אויך אָף איר שטיינער ליב געהאַט דעם פּאָ=
 מערס פנים, וואס איז געווען צעקאַרטשעט פון די פיל וויסיקע און
 פאַרדאַרבענע קנייטשן. אָבער וויסנזייס פנים, אפשר דערפאַר וויל
 זיין פאַרדאַרבנקייט איז ניט געווען עכט, נאָר געוואָרן אָף אַן
 אומוועג, האָט געהערט צו די ווינציק פּנימער, וואָס זי האָט ניט
 געקאַנט ליידן.

קאַרל אַלכסנדר פּלעגט מאַכן גרויסע, גלענצנדע געיענגן,
 ער פּלעגט דערוף אויסגעזן גוואַלדיקע סומעס; אין איינעם פון
 זיינע וועלדער האָט ער געלאָזט אויסגראַבן אַ קינסטלעכע אָזערע,
 בכדי אַהין אַריינצוטרייבן דאָס געוויילד. באַ אַזא געלעגנהייט האָט
 וויסנזיי אופגעגעבן אַ פּלאַן, מען זאָל איינמאַל גיין אָף געיעג אין
 גאַר אַ קליינער געזעלשאַפּט. אַזא געיעג ווי דער היינטיקער איז אַ
 רעפּרעזענטאַציע, ניט קיין וויילונג, דער הערצאָג האָט מסכים גע=
 ווען. שפּעטער, אַנב אורחא, האָט דער קירכן=ראַט=דירעקטאָר גע=
 שמועסט וועגן דעם שיינעם, מיט געוויילד רייכן וואַלד באַ הירזאָו;
 עס וואָלט אפשר געווען אַן אָנגענעמער איבערבייט צו בלייבן
 דאָרט אַמאַל אַ פּאַר טעג און געיעג=שלאָס, אָן קאָמפּאַרט, אָן
 גרויסער דינערשאַפּט, אינקאָגניטאָ, באַגלייט נאָר פון צוויי, דריי
 הויפּט=לייט, אויסרוען זיך, אויסטאַן פון זיך די קרוין, איבערגעבן
 זיך דעם פאַרגעניגן פון געיעג מעשה געוויינטלעכער דאָרפישער

אדלמאן, וואסער כבוד וואלט דאָס געווען פאר אים, צו באַגריסן
 דאָרט זיין דורכלויכט ווי אַ גאָסט אין זיין הויז, דערפון איז דאָך
 אַפילו איבעריק צו רידן, קארל אלכסנדר האָט אָן מחוקות און
 מיט פאַרגעניגן מסכים געווען, וויסנזוי האָט קניציק אויסגעקליבן
 די צייט צו זיין פאַרשלאָנג אויך האָט דאָס גראַד זיך געמאַכט
 גוט, וואס דער הערצאָג איז נאָר צוויי מאָל געווען אין באַרימטן
 קלויסטער, אזוי איז די ריזע באַשטימט געוואָרן אָף דער נאָענט-
 סטער צייט און שטרינג פסוד, בכדי אָפצוהיטן דאָס אינקאָגניטאָ.
 זינט דעמאָלט אָן האָט וויסנזוי ארויסגעוויזן אַ מערקווירדי-
 קע רירעוודיקייט און מונטערקייט, ער איז אינגער געוואָרן, זיין
 שראָט איז געוואָרן בויגעוודיקער, פלינקער, זיינע פקחותדיקע אויגן
 האָבן מיט טיפערן גלאַנץ געכאַפט מענטשן און זאָכן, שטאַרק
 האָט ער געזוכט זיך צו באַגעגענען מיט זיסן יוען עס האָט זיך
 נאָר געלאָזן, איז ער געווען נעבן אים, מיט אַ קליין, תאוהדיק
 שטייכעלע אָף זיין פיינעם, שמעקערישן מויל, האָט ער צוגעהערט,
 ווי יענער רעדט, אָנגעבויגן דעם פקחותדיקן קאָפּ שטאַרק פאַרמאָן,
 ווי נישמערנדיק, בעת זיס האָט דאָס ניט באַמערקט, פלעגט ער
 אים אַלע וויילע אָנקוקן, אַריינפרעסן זשעדנע אין זיך זיין גע-
 שטאַלט, און יענער, לייכט דורכגעפרעסמלט, ניש וויסנדיק פון
 וואָסען, פלעגט זיך פאַרהאַקן און צולעצט אַנמשוויגן ווערן.

רבי גבריאל האָט פאַרלאָזן דאָס הויז מיט די בלומען-מע-
ראסעס. האָט אנגעהויבן איינע פון זיינע איינזאמע נסיעות.
האָט דורכגעשיינטן שוואַבן פון מערב קיין מזרח, האָט גע-
שפּרייט איבער די שיינע, אלמע גאַסן פון אויגסבורג, וואו מען
האָט מיט מורא אָף אים געקוקט. איז אריינגעפאָרן אין דער קא-
לירמער רעזידענץ-שמאַט פון בייערשן קורפירשט, וואו מעמפע
אויגן זיינען געווען אָף אים אויסגעגלאצט מיט חשד. האָט פאַר-
קערעוועט קיין דרום אין די בערג. באַם פּוס איז געלעגן
רחבוחדיק אויסגעשפּרייט, פונט, אַ לאַרמדיקער מאַרק, פּון דאָ אָן
איז דער מאל געוואָרן איינגער, געדרייטער, דער וועג איז
נאָכגעגאנגען אין קרימזנגען אָן אַ שיעור דעם רייסנדיקן, ווייס-
גרינגע טייך. הויך אויבן אָף אַ לאַנקע איז געלעגן צווישן בריי-
טע, ווייסלעך-ברוינע, ריזיק אפגעטורעמטע ווענט אַ קורפירשמלעך
געיעג-הויז.

דער וועג האָט זיך געטיילט. רבי גבריאל האָט זיך פאַר-
טייט אין געדיכטן וואַלד, ער האָט געשטייגט אַליץ העכער פּאָזע
דעם אַליץ דינגערן, רעשדיקן טייך, וואָס האָט ליכטיקן און פּריילעך
קלינגענדיק זיך געבראַכן זיין וועג דורכן וואַלד. דער בקובל איז
אריבער דעם גרענעץ, אַרײַן אין קיזערלעכן געביט. אין שוויגן
און אין גרויס איינזעמקייט איז געלעגן די גענט; דאָרט וואו
דער מאָל פון טייך איז געווען פּרייטער, נאָכדעם ווי ער האָט
געהאט געשפּאַנט כמעט צוויי מעג, האָט ער אָנגעמראָפּן
עטלעכע אַרימע הייזלעך ארום אַ קליינער קירך. דאָרט האָט
ער גענעכטיקט.

מיט אַ פּאַר טיילן ווייטער האָט אַ הויכער באַרג אָפּגע-
שפּאַרט דעם מאָל פון טייך, וואָס פּאָזע אים איז ער ביז איצט
געגאנגען. פּריער האָבן זיך אָפּגעצווייגט דריי געבן-מאלן, געביל-
דעט פון טייכלעך, וואָס פּאַלן אַרײַן אין טייך פונם הויפט-מאָל.
איז ער געגאנגען מיטן ערשטן. ער האָט געשטייגט ניט זיער
גיך, איז געווען פּרייטמלעך ערנסט, די ווענט פון באַרג זיינען
געווען באַדעקט מיט וואַלד ביז אויבן אַרױף. — ער איז געגאנגען
מיטן צווייטן, ער איז געווען זיער קורץ, האָט זיך געהויבן

משופעדיק און שווער און האָט זיך געענדיקט באַלד מיט אַ צירקוס-ענלעכן האַלב-עיגול פון ריויקע, מאוימדיק נאַקעמע, ווייס-לעך-ברוינע פעלזן-ווענט. — ער איז געגאַנגען מיטן דריטן, ער איז געווען ליינגער און ברייטער ווי די איבעריקע. דער טיך, וואָס האָט אים געבילדעט, איז ניט גערונען אזוי שטראָמיק, אָפּטמאָלס פלעגט ער אינגאַנצן פאַרשווינדן, פליסן אונטערערדיש, רבי גבריאל האָט אָנגעמראָפּן אַף נידעריקע קוסמעס, אַף זומפּ-ערד. ווייטער אויבן איז געשמאַנען אַ פאַרלאָזענע, גאָר קליינע כאַלפּקע, קענטיק די לעצטע אין דער געגנט.

דער טאָג איז געווען אַ פאַרוואַלקנער, ניט וואַרעם, אָבער שטיקנדיק, דער דיקלעכער מענטש האָט שווער געאַטעמט, האָט געשפּרייזט שווער, און אָן אַ וועג.

הינטער דער כאַלפּקע איז, ווי אַף הידושים, דער טאָל געוואָרן ברייטער. אויסטערליש איז פּלוצים געשמאַנען דאָ אָן אַהאַרן-בוים, עטלעכע, אַ גאַנץ וועלדל, די אלטע בוימער זיינען געשמאַנען גרויס און זייער שטיל, עס איז קיין הויך ניט געגאַנגען, קיין בלאַט האָט זיך ניט גערירט, נאָר מטישמש האָט מען אַרויסגעזען דורך די בוימער די ריויקע, ווייסע בערג-ווענט, וואָס האָבן ברייט און מעכטיק אַרומגענומען דעם טאָל, און זיי זיינען געווען אזוי הויך, אַז דורך די בוימער האָט מען זייערע שפיצן ניט געזען. דריקנדיק איז געלעגן די לופט, דאָס וועלדל פון די אלטע, ערנסטע, גראָ-קאַלירטע בוימער צווישן די בערג איז געווען אזוי ווי אַרויסגעכישופּט פון דרומדיקן לאַנד, כמעט קערפּערלעך איז געלעגן די טיפע, קלעמענדיקע שטילקייט, דער גאַנצער אומבאוועגלעכער טאָל איז געווען פאַרכישופּט, מען איז אין אים געווען איינגעשלאָסן ווי אין עק וועלט.

דער רבי האָט זיך אַראָפּגעלאָזן, שווער, מיד, אונטער-קרעכצנדיק, געבן אַ בוים, ער האָט אַרויסגענומען אַ בריוו פון זיסן, געשריבן מיט העברייאישע אותיות, אַ בריוו אָן ערנסטן, צוגעשמינקטן מיט אַ כמעט געקריינקטער פרומקייט. ער האָט זיך פאַרטיפּט אין די אותיות, האָט זיי איינגעזויגן, האָט דערנאָך אַראָפּגעלאָזן דעם קאַפּ צום שויס, אַרויסגערופּן פאַר זיך דעם

פנים פון יענעם מענטשן, וואָס האָט זיך געיאָגט נאָך זיין נשמה, פון יענעם מענטשן, וואָס מיט אים איז ער געווען פארבונדן. אים העלפן! ארויסהעלפן צו דער ליכטיקייט די פארשאלטענע נשמה, אזוי אז די אייגענע, וואָס איז מיט יענער פארקוימלמ, זאל גרינגער אפעמעמען.

אַבער דער דאָזיקער טאָל איז ניט געווען דער עכטער אָרט צו פארטיפן זיך. אָך, דער דאָזיקער דרוק פון דער אומ-פאוועגלעכער לופט! צי האָט ממאל, דער האָר פון דער סימרא אחרא, אַהער געשיקט זיינע מעכטיקסטע רוחות, בכדי אים איינג צו מאכן און אָפצווענדן פון זיין טועכץ? ראמעווע מיין נשמה פון שווערד אין מיין לעבן פון הונטס ממשלה!

אומהיימלעך שטייף, ווי מרים, זיינען געשטאַנען די אויס- מערלישע, אומגעריכטע בוימער, יא, יא, רוחות אומעמוס, אָן געשמאלט און אין מילע מיליאָסן געשמאלטן, זיי רינגלען ארום דעם מענטשן און פירן אראָפּ פון וועג דעם וואָס שטרעבט צו א העכערער וועלט. איינגעצאַמט אין מיליאָנען זאכן קומען אָפּ די נשמות פון די מיינע, איינגעשפּאַרט אין חיה און גע- וויקס און שטיין, איינגעקערפערט אין דער זשושענדיקער בין איז די נשמה פון פלאַלער, וואָס האָט דאָס וואָרט גענוצט צוסיין שלעכטן, אין דער צימערנדיקער פלאַס דער בעל-תאוה, אין שמומען שטיין דער בעל-לשון-הרע און רכילותניק, דער אר"י הקדוש, וואָס האָט אַלע מענטשן אריבערגעשטייגט מיט זיין קרושה, האָט געזען די נשמות, ווי זיי זיינען ארויסגעגאַנגען פון די גופים, אויך פון די לעבעדיקע, ווען זיי זיינען ערב-שבת פא נאכט אַרופגעפלוין אין גן עדן ארויף.

אָך, וואָלט ער געקאַנט זען די נשמה פון דעם דאָזיקן מענטשן? ריידן צו איר, ריידן מיט איר, העלפן איר, די נשמה פון יענעם מענטשן, וואָס יאָגט זיך ארום איבער דער ערד נאָר צוליב די תענוגים פון דער וועלט, זינקט אַרײַן נאָכן פויט אין וואַסער, אן רו כוואליעט זי זיך אין וואַסער אהין און אַהער, צעוואלערט, צעריבן, הונדערטפאַכיק צעשמויבט אין אימלעכער רגע.

וואָלמן מענטשן געוואוסט פון דער דאָזיקער פּיין, וואָלמן זיי ניט
אופגעהערט צו וויינען. מענטש, אומבאַרוטער, פאַרהאַוועמער, גע-
טריבענער! פאַטראַכט זיך! פאַטראַכט זיך, מענטש!

עפעס האָט אים גענומען קלעמען, דריקן פאַרשטיקן דעם
אַטעם, ער האָט געמוזט זיך אַרומקוקן, פון צווישן די בלעטער
זיינען טויזנט אױגן געווען אַף אים, דעם קינדס אױגן, די ברוינ-
לעך-גאַלדענע, זיי האָבן פאַרפולט, יאָ, זיין האַרץ האָט אַרויסגע-
שפאַרט, נעמיס אױגן, און זיי האָבן גערופֿן, געבעמן זיך
רחמים מיט דרינגלעכער, האַרציקער, איבערגעשראַקענער בקשה:
„העלף!“

„העלף!“ האָבן זיי גערופֿן, אלץ דרינגלעכער, געפרעסמער,
רחמנותדיקער און האָבן אים ניט אָפגעלאָזט, ער האָט זיך גע-
ריבן דעם שטערן, אָפגעווישט פון זיך די חלום-געשטאַלטן,
אָנגעשפאַרט דעם קאָפּ אַף צוריק, געקוקט צום הימל אַרױף,
דאָרט זיינען געווען שטיקער צעריסענע וואַלקנס, אױסמערליש
אױסגעשטעלט, זיי זיינען געשטאַנען פאַרגליווערט און האָבן זיך
ניט געדירט, פלוצים האָט ער הערקענט: זיי האָבן געפורעמט
אותיות, העברייאישע אותיות, וואָס האָבן פאַדייט: „העלף!“ האָט
ער אָפגעריסן דעם פנים, האָט ער דערוען, אז די צווייגן פון
בוים, וואס אונטער אים איז ער געזעסן, האָבן אױסגעפורמט די
זעלביקע אותיות „העלף!“ די וואַרצלען דאָס געמלעכע
„העלף!“ איז ער אופגעשפּרונגען, שווער אטעמענדיק,
פאַרשוויצט, מיט טרוקענעם גומען, די הויט פון רוקן
דורכגענומען מיט ציטער; אין די אינגעווייט איז דאס אַרױפגע-
קראַכן, אינגעאיינגט ווי מיט רייפן די ברוסט, ער איז געגאַנגען
צוריק, די רינעלעך אין די בערגוענט, די שמרעמונג פון טייך,
אַלץ האָט כסדר אױסגעפורעמט די זעלביקע אותיות, דער גאַנצער
שטומער מאָל איז געווען אין מויל, זינע ווענט, שטיינער, וואסערן
האָבן געבעטן זיך, באשוואַרן אים, געשריען אין נויט און אימה:
„העלף!“

האָט דער דיקלעכער מאַן אין זיינע שווערע בנדים האס-
טיק זיך אין מאָל אַראַפגעלאָזט, געקייכט, געשמוריקלט, געפאַלן,

זוימער געאיילט זיך, געקומען צו מענשטן, געיאגט זיך זיין וועג
צוריק, אף מוילאזיזלען, פערד, אין וואגן. אין אקן די ברוינלעך
גאלדענע, דרינגלעכע, דערשראָקענע אויגן דעם קינדס, אין
מוז אײנגעפרעסט די יאָגנדיקע, באַשווערנדיקע, שרײַענדיקע אותיות:
"דעלף" !

אין הירזואו, אין די שטילע, גראמע שטויבער פון וויסנזיי, מיט די גרויסע פארהאנגען, זיינען געוועסן מיטן בעל-הכית פון הויז דער הערצאג, דער פלינקער געהיימראט שיץ מיט דער קרוינער נאו, דער בורטשענדיקער מאיאר פאָן ריידער מיט די גראָבע לאפעס, כמעט שמענדיק אין הענטשקעס. נאך זיינען אין דער לופט געהאנגען די קינדיש-פארחלוממע שמריכן פון מאנדא- לען סיבילעס פנים, נאך האָט דער פאָטער געווען דאס מיידל זיצן אין שטילן קרייז פון לאַמפ איבער איר בוך מיט קינדיש וויכטיק פנים, פארטאָן אין זיך. געווען זי, ווי זי איז געווען פריער. די ברוינע, פוכיקע, מאנספילש דרייסמע באקן, די בלאָע גרויסע אויגן, אין דעם אויסטערלישן ווידערפאָנד צו די טונ- קעלע האר. וויפיל ליכטיקייט, אַך, און וויפיל האָפנונג האָט ער געוויגן פון אָט דעם פנים! ווי טריב און פראַסטיק איז עס אויס- געלאָשן געוואָרן?

אין אָט דעם חדר, וואס איז נאך געווען פול מיט זיינע האַפנונגען, מיט זיין ארבעט אפן פירוש צו דער ביבל און דעם מיידלס חלומות, האט איצט געזויפט און געוואלדעוועט דער הערצאג מיט זיין קאָמפאניע. קארל אלכסנדר האָט זיך געשפירט יונג, פריש, חזירש-גוט. דער גרינער ראָק איז געווען ברייט פא- נאנדערגענומען, דאס ליבל צעשפילעט, דאָס בלאנדע, מיט גרא געשפרינקלמע האר פריי. עס איז געווען א פיינע המצאה, צו קומען אהער אף געיעני. אין שטוטגארט און לודוויגסבורג איז אלץ געגאנגען ווי מען דארף ניט בעסער, דער קאמפילישער פראיעקט האָט מארשירט מיט גרויסע שאנסן, דערצו דאס נייע מענטש אין דער אפערע, די אילאנקא וואס איז אויסגעצייכנט געפעלן; מען האט זי בעצם געמעגט מיטנעמען. אבער ניין, בעסער אזוי. בא טאג נאר ווינט אין פנים, אין אוונט וויין און גוטער, קרעפטיקער, מאנספילשער שמועס, ניטא קיין וויבער! ניטא קיין פאליטיקן ניטא קיין פארלאמענטארישע באַנדע! ווי איז מען דאָס יונג! מען שפירט טויזנט רוחות! גאָרנישט פון די פופציקער. ווי קען מען נאָך לאַכן און פון קיין זאך ניט האָבן קיין פארגעניגן, ווי נאָך פון ביסל וואלד און א גומן שאָס.

נייפער איז געגאנגען אהין און אהער און האט איינגעגאסן וויין. אין האלב-מונקל, אויסער דעם ליכטיקן עיגול פון לאַמפּ, איז געזעסן שמוס איינגעקארטשעט דער שווארץ-ברוינער. קארל אלכסנדר האָט געטרונקען א סך אויסגעצויגן די פיס פאר זיך. געלאַכט מיט געפילדער איבער די גראבע נכול-פה-רייד פון ריי-דער, די פיינע פון ווייסנוי, איבער די זייער חוירשע אנעקדאָשן וואָס הער פאָן שיץ האָט זיי דערציילט ריידנדיק פירנעם אונטערן נאָז און אויסגעמישט מיט א סך פראנצויזיש. דערציילט דערנאָך אליין געשיכטעס פון קריגס-לאַגער, אַוואַנטיוורעס פון זיין ווענעציאַנער צייט.

מיט פאַרביסענער הנאה האָט ווייסנוי צוגעהערט זיך. אויב מען באקלערט זיך גוט, איז דאָך דער איד געווען שולדיק דערין, וואָס ער האָט געמוזט פאַראומרייניקן זיין ווייסע שטוב מיט אָט דער גראַבקיט און מיט דער טעמפער באַלבעריי. יאָ, יאָ, ווען מען וויל עפעס וויסן, ווען מען איז נייגערדיק, מוז מען עפעס צאָלן פאַר אזא נייגערדיקייט. אָבער לוינען וועט דאָס, עס וועט לוינען!

אז די הערן זיינען געגאנגען שלאָפן, שווער פון וויין, האָט ווייסנוי געזאָגט צום הערצאָג, אז אָף מאָרגן נאָכמיטאָג האָט ער צוגעגרייט א סורפריז, דערפאַר גיט ער אונטערטעניקסט אן עצה. מען זאָל מאָרגן זיך אויסשלאָפן, דערנאָך גוט אָפעסן און דע-מאַלט וועט ער זיין דורכלויכט אַוועקפירן אין וואַלד און באווייזן דעם סורפריז. „ווייסנוי!“ האָט דער הערצאָג געלאַכט. „אַלמער פּוּקס! עקסעלענץ! פרעוידענט! איך בין צופרידן מיט אים, ער ווייס פאַר אימלעכען טאָג עפעס נייס. ער איז זייער א נוציקער פרעלאַמי. און ער האָט אים א קלאַפּ געמאַן איבערן אַקסל און האָט אַוועקגעהונקען אין זיין שלאַפּזימער.

אָף מאָרגן האָט מען זיך אָנגעגעסן, ביז עס איז געגאנגען אַ דאַמף, אָנגעטרונקען זיך מיט די אלטע וויינען פון געניטן ווייסנוי, ביז דער ריח האָט זיך געמראָגן פון ווייטן און מען איז אַוועקגעפארן. צוערשט איבערן גרויסן שליאַך, דערנאָך זיך אָפּ-געקערט אָף אַ ווייטן-וועג, באלד האָט מען דעם וואָגן געלאָזן

שמיין, או מען איז אוועק צו פום איבער א וואלד=שמעג, ביו מען איז געבליבן שמיין פאר א שמארקן זייער הויכן הילצערנעם פארקן. בוימער האבן פארשמעלט דעם אויסקוק ווייטער. זיינען אזוי די מענער געשמאנען פארן פארקן. עס האָט געבלאָזן דער הייסער דרום=ווינט. דער וויין האָט זיך נאך ניט געהאט באַ זיי אויסגעוועפּט. האָבן זיי געפרייכט, געשוויצט, גע= האַקט וויצן. הינטער דעם, הייסט דאָס, שמעקט דער סורפריז; צי עס לוינט; צי ווייסנזוי וויל גארנישט אויסזאָגן. יענער האָט געבעטן, זיי זאָלן ניט זשאַלעווען קיין מרחק, האָט דער ערשמער גענומען קלעטערן איבערן פארקן, זיי נאָך אים סאָפּענדיק, מיט מי, זיינען ווייטער אַריינגעדורגנען, נייגעריק, פאראינטערעסירט, אַמוזירט.

געקומען צו די בלומען=טעראסעס, צום ווייסן קוב פון הויז, געשמאנען, געהירושט זיך, מטיישמע פאַרשמעלונגען האָבן אופ= געבליצט באַ קארל אַלכסנדר; ווענעציע, בעלגראַד, נאָר קיינער האָט ניט געוואוסט וואָס אָנצוהויבן מיט אָט דעם ווייסן, אויסמער= לישן בנין אין מיטן שוואַבישן וואַלד.

„דאָס הויז געהער דעם מכשף“, האָט ווייסנזוי געזאָגט, „דעם פעטער פונם הער פינאַנס=דירעקטאָר.“ געפלעפטע, נארי= שע פנימער, אויסגעשמעלטע אויגן, דעם הערצאג איז פלוצים אופגעקומען אַ שלעכטער נאָכ=מעס פון וויין, ער האָט זיך פלוצים דערשפירט שווערער, געפילט דעם הינקעדיקן פום, דעם שלעכטן וועג דורכן וואַלד. מיט פארשלייערמער באַנומענקייט האָט ער גע= קוקט אפן הויז, אין אן אומבאשמימטן געפיל, גלייך פון דארט וואַלטן אַף אים ארויסגעקוקט שטיינערנע, טריפ=גראע אויגן. „דעם מכשף? אויז?“ האָט ער געזאָגט מיט אַ הייעריקער, באַלייגטער שטים. „יא, דאָס איז מאַקע אַ סורפריז!“

„דאס איז נאָך ניט אלץ“, האָט ווייסנזוי געשמייכלט מיט פיינעם, ברייט צעצויגענעם, געניסערישן מויל, „באפעלן אייער דורכלויכט, מיר זאָלן נעענטער צוגיין?“ האָט קארל אַלכסנדר זיך אופגעכאַפּט, אויסגעוואוסט זיך. „דער אלטער קומט מיר סי ווי סי נאך אן ענטפער“, האָט

ער געפילדערט. „לאָמיר דעם נאַכט-פּויל אָפּשרעקן פּון זײַן נעסם“.

זײַנען די הערן צוגענאַנגען געענמער, אָנגעקלאַפּט, און היות ווי קײנער האָט זיך נישט גערירט, זײַנען זיי אַרײַן אינעוויי-ניק, דער אַלמער, קרײַנקלעכער דינער איז זיי געקומען אַנטקעגן: „וואָס זוכן זײַ?“ — זײַן בעל הבית. — „ער איז נײַטאָ.“ און פּכלל ער נעמט קײנעם נישט צו, האָט ער נאָך מוסיף געווען פּרוגן. „וועלן זיי אַ ביסל אָנקוקן די שמוצ“ האט געזאָגט ווייסנזײ. וואָס פּאַלט זיי אײן, האָט זיך געבײזערט דער דינער, זאָלן זיי זיך אפּ-מאַגן דאָ האָט קײנער נישט וואס צו זוכן.

„טויל האַלפּן!“ דאָס זיך צעשריען דער דערצאָרנטער מאַט-יאָר רײדער, נאָר דער אַלמער האָט איבערגעהורט שרײַענדיק פּאַרעקשנט: „קײנער האָט דאָ נישט וואָס צו זוכן, קײנער האָט דאָ נישט וואס צו שאַפּן, נאָר מײן בעל הבית“.

„און דער הערצאָג פּון ווירטעמבערג“, האָט געזאָגט קאַרל אלכסנדר. און פּאַרביי דעם פּאַרשטיינערטן דינער זײַנען די הערן אַרײַן אין צימער. האָבן פּאַטראַכט שרעקעדיק און שפּאַטיש די גראַבע ספרים, די זײַכנונגען פּון דעם קבלה-בוים, פּון הימלישן מענטשן, די אויסמערלישע אָפּשריפּטן, האָבן געמאַכט איראַנישע פּאַמערקונגען איבער די כּישופּדיקע מאַכערייקעס, פּונדעסמוועגן האָט דער אומהיימלעכער חדר פּאַרשטיקט זײער געוויינלעכן לאַרעם און געמאַכט זיי אַ ביסל שמיילער און אײנגעהאַלמענער.

„צום טײוול נאָך אַמאָל!“ האָט פּלוצים קאַרל אלכסנדר אויסגעשריען, „מיר זײַנען דאָך נישט אין קירך, וײן אדער נײַפּער! אויב דער אַלמער איז נישטאָ אינדערהײם, לאָמיר פּרוואַון, צי מיר קאַנען נישט אדער כּישופּן זײנע רוחות צו אונזער מיט דורך אַ גומער גלאַז וײן!“

„צי זאלן מיר נישט צוערשט אָנקוקן זיך די איבעריקע חדרים?“ האָט געבעטן ווייסנזײ. „אפּשר וועלן מיר נאָך עפעס אויסשמעקן!“ און זײן דינע לאַנגע נאָז האָט גענישמערט, און די פּקחותדיקע, אומרויאיקע אויגן זײַנען געגאַנגען אין אַלע ווינקלעך.

בעה נייפער האָט צעשמעלט דעם וויין, האָט מען באַקומט די איבעריקע עמלעכע חדרים. פאַר איין מיר איז געשטאַנען יאַנטיע, די דיקע, פלוידערדיקע דינסטמיידל. זי האָט געפרואוּט אָפצוהאַלמן די הערן. אָבער זיי האָבן זי אפגעשמוּפּט אָן א זייט און האָבן זיך אַריינגערוקט אין צימער. אין ווייטסטן ווינקל איז געזעסן, פול מיט שרעק, די אויגן ברייט געעפנט, צאָרנדיק אָפּשמוּפּנדיק. דאָס מיידל אָנגעטאָן אין מורחדיקע מלבושים. פאַר דער ליבלעכקייט פון מאַט=ווייסן פנים, פון די בלא=שוואַרצע האַר, פון די ריינדיקע אָנגעפילטע אויגן האָבן די הערן זיך אפגערוקט אַף אַהינמער. „כאַפּט דיך דער שוואַרצער!“ האָט דער הערצאג זיך אויסגעשאַלטן אינדערשטיל. „אַט אַזוי וואָס האַלט זיך מיין איד! אַזוי וואָס באַהאַלט ער אויס פאַר מיר, דער זשוליק! וואָלט אַליין וועלן הנאה האָבן פון געפראַנטנס!“

נאָך אַלץ איז געווען א פאַר טריט אָפּשטאַנד צווישן מיידל און די הערן. אַ שווייגן איז געלעגן. נעמי איז אפגעשפרונגען. אַנדערגעשמעלט זיך הינמער איר שמוּל, פאַרוקט זיך נאָר אין ווינקל, די מענער, איינגעהאַלטן דורך דעם אויסמערלישן בילד, זיינען געבליבן באַ דער מיר פאַרגאַפּט.

אין דער שטומקייט אַרײַן האָט געוואָנט העפּלעך די גע=לייניקע שטים פונם קאַסיסמאַריאַל=פּרעזידענט: „די דעמואַועל איז אַ מאַכטער פונם הער פינאַנס=דירעקטאָר“. און אז די הערן זיי=גען געבליבן געפּלעפּט, מיט אָפּענע מיילער, האָט ער פאַרענדיקט מיט אַ שמייכלע: „יא, דאָס איז מיין סודפּרייז“.

„צו אַלרי טיוואָליס!“ האָט דער מאַיאָר ריידער עמלעכע מאָל איבערגעהזרט. בורטשענדיק; מער איז אים קיין זאַך ניט איינגעפאַלן. נאָר דער הערצאָג, געקומען צו זיך פון זיין איבערא=שונג, איז אין הלהבות. פּרעסנדיק זי מיט זיינע גרויסע בלאַע אויגן, זיך צעגאַנגען אין התפּעלותדיקע, מאַדישע בילדער: „א מייסטער שטיק דאָס מיידל! א קאַפּ ווי פון אַ עפּן=האַלץ און העלפאַנט=ביין. ווי אַ פאַנאַזיע=מעשה פון מורח=לאַנד“. געשיקט איז דער געהימראַט שיץ אַריינגעפאַלן: „דער פינאַנס=דירעקטאָר איז אַ

זשענדיג אָבער דער פראדוקט פון זיינע לענדן איז פארט בעסער,
ווי אליין, וואָס זיין מוח טוט געבאָרן."

ווייסנדיג האָט געשוויגן, און ער דער פיינער מבין,
וואָלט דאָך געקאָנט דעם הערצאָג צוליב לויבן די מעלות פון
מידל בעסער ווי יענער אליין צוזאמען מיטן טרוקענעם שיין און
מיטן אומגעלומפערטן ריידערן, וואָס האָט קיין אנדער קאָמפּלי-
מענט ניט געפונען, ווי דעם כריפענדיקן "צו אַלדי טייוואָליס".
נאָר ווייסנדיג איז געשמאָנען שמוס, ער האָט נאָר געקוקט אפן
מידל, באַקוקט זי פון אויבן בױ אַראָפּ, אַ טיפערן שמויכל אָף
זיינע געניסערישע ליפן, יאָ, יאָ, מיין הער געהיימער פינאָנס-
ראַט, אוראיי אַווי, אָט די אַ איז געוויס אַן אבן טוב אין מאַקע
זייער ווערט צו ווערן אָפגערויט! אַכטער וועלט-וואונדער! העב-
רייאישע ווענט! אויגן האָט זי ווי פון אַימן פונד אַרויס! און
זעט ניט אויס ווי זי וואָלט געווען נאר גלוסטיק אנצוקוקן. צו
מאָדראַלען סיבילע זיינען געקומען די אַפאָסטעלן און האָבן מיט
איר גערעדט, צו דער דאָזיקער קומען אפשר די נביאים, איר
זייט געווען דורכגעטריבענער פאַר מיר, הער פינאָנס-דירעקטאָר;
אָבער דאָך ניט דורכגעטריבן גענוג, איר האָט זי באַדאַרפט היטן
נאָך ווייטער און נאָך פאַרבאָרגענער, אָט נאָט אייך! איצט וועלן
מיר זען, וואָס פאַר אַ טשיקאָון פנים איר וועט אָנשטעלן.

בינתים האבן די אנדערע געהאלטן דאָס מידל אין רימען.
אפילו הער פאָן ריידער האָט געפונען נאָך ווערטער אין
האָט געזאָגט: "ווער וואָלט דאָס געקאָנט קלערן, אז דער
אַלמער פוקס האָט אזא יונגס?" אָבער נעמי איז געשמאָנען אין
ווינקל, דעם גאַנצן גוף אָנגעשפּאַנט אין שרעק און אַפּשטויס,
האָט געקוקט אָף די מענער. "ווי הייסט זי דען, דעמאָזעל?"
האָט געפרעגט דער הערצאָג, און אז זי האָט ניט געענטפערט:
"שולמית? שולמית? זאָלן מיר עמיצנס קאָפּ פאַר אירע פיס
אנידערלייגן?"

אָבער נעמי האָט ווייטער געשוויגן, קאָרטשענדיק זיך אין
כמעט קערפערלעכן ווייטאָק פאַר עקל און שרעק. "פון פאַמער
האָט זי זי ניט, די דאָזיקע שרעקעדיקייט, האָט קאָנסטאַמירט הער

פאן שיין. אבער דער קאמפאניאן פאן ריידער איז אָנגעפאלן גראָב
און אומגעוולדיק פאן קינד: „גיב ענטפער, אידישע חצופה, ווען
דיין הערצאג פֿרעגט“.

דער ווייל ס'מויל, ריידער׳ן האָט געזאָגט קארל אלכסנדר.
און צו דער איבערשראָקענער, וואָס האָט זיך געשפּאַרט אין
זיינקעלע, פריינטלעך ווי צו אַ קינד: „איך מוז דיר גאָרנישט,
איך פרעם דיך ניט. ציקעלע איבערגעשראָקנס! מיכאַוע! וואָל זי
ניט ווין אזוי דעליקאַטעניע!“

דערווייל האָט זיך געהאַט אַריינגערוקט דאָס שטוב-מיידל
יאַנטיע נעפֿן מיידל, דיק און גוטמוטיק איז זי געשטאַנען, אין
הוילער שרעק און אומבאַהאַלפֿנקייט. „איך בין פּאַקע דיין מאַנאַרך,
דיינער און דיין פּאַטערס וואוילגענויגטער הערצאָג און האַר. און
איצט זאָג שוין אַמאָל, ווי דו הייסט?“

„די דעמוואַלעל הייסט נעמי“, האָט געזאָגט אַנשטאַט איר
דאָס שטוב-מיידל. „ווייסן מיר דאָס שוין, הייסט דאָס, האָט די=
דער אַרויסגערוקעט באַפֿרידיקט, נעמי, אַ קאַמישער נאַמען!“
און האָט אַרויסגעפּאַרשקעט. אָבער דער הערצאָג האָט באַפּוילן:
„וואָל זי אַהער קומען, נעמי! וואָל זי אַ קויש פּאַן איר לאַנדס=
פּאַטער אין האַנזל!“ האָט דאָס שטוב-מיידל אַיינגעמענעט מיטן
קינד, דאָס זאַנפֿט אַ שטופֿ געטאַן פאַרויס, פּאַוואַליע, די אויגן
צו דער ערד, און ווי געצויגן איז זי געגאַנגען, און מיט זשעדנע
בליקן, פּרילעך געשפּאַנט, האָט וויסנזיי צוגעקוקט.

ווי זיינען אַריינגעגאַנגען אין שטודיר-צימער טרינקען, האָבן
געצוואונגען דאָס קינד מיטצוהאַלטן. אָף די ווענט האָט געבליט
דער קבלה-בוים, עס האָבן זיך געקויטלט קאַנטיקע, אותיות און
געפּלאַנטערטע צייכנס, עס האָט פאַרשטאַרט אַרויסגעקוקט דער
הימל-מענטש. דאָס קינד האָט קוים מיט די ליפֿן אָנגערירט דעם
וויין. נאָר מער האָט מען זי ניט געקאַנט איינהאַלטן.
זי איז אַנטלאָפֿן און האָט זיך אַיינגעשלאָסן אין איר צי=
מער, פּול אימה און ציטערנדיק מיטן גאַנצן ליב און אַייזקאַלט.
אין דעם שטודיר = צימער אָבער צווישן די טרינקנדיקע,
האָט הער פּאן שיין, וויינדיק אָף די קבלה-פּילדער, קאַנסטאַטירט:

„צוערשט האט דאָ געשמעקט מיט אידן-שול און מיט צווייטער-
איצט שמעקט דאָ מיט פאָריו און מיט פארפומעס און מיט מער-
קיר גאלאָן, און גאָר די שדיים-לופט איז פארפלוין. מערקווירדיק,
ווי אזוי א בוסל פריש ווייבער-פלייש איז מבטל דעם גאנצן פרעם-
מיזש פון געלערנמסטן מכשף“.

מען האָט זיך געלאָזן אין וועג. ריידער און שיץ אפריער,
דערנאָך דער הערצאָג מיט ווייסנזיי, צולעצט נייפער. דער שווע-
רער הערצאָג האָט זיך מעשה גוט-פריינט אָנגעשפארט אָפן פיי-
נעם, שלאנקען ווייסנזיי, „דאָס האָט ער קינציק אָפגעמאָן“. האָט
ער געקוואָלן, „אַט וועלן מיר נאָך לאַנג האָבן אונזער פלעזיר.
אזא פארבאָהאלטענער, שטילער וואָריס, מיין איד, נו מיר
וועלן אים שוין ציען פאר דער נאָג, אז ער וועט ווערן רוים
און בלאַס“.

דאָס איז אָבער ניט געווען ווייסנזייס מיין, איצט אוועקגיין
און מיט דעם אידן דערנאָך אַ בוסל זיך רייצן, וואָס איז דאָ גע-
ווען דער מער? צוליב דעם איז די גאנצע ברכה ניט געווען
כדאי, באַס איד איז דער מוח ניט אויסגעראַט, דער איד האָט
געוואוסט, וואָס דאָס קינד איז פאַר אים, ער וועט זי ארויסשיקן
קיין אויסלאַנד, ווייט פון דאַנען, בכל אופן וועט ער זי ניט
בריינגען צום הויף, ווי ער ווייסנזיי. דער איד איז אַ געריבענער יונג;
און אויב אפילו אים וואָלט זיך פאַרגענולט, האָט דער איד דעם
מקובל, וואָס האַלט אים, גייט אָבער דער הערצאָג איצט אוועק,
וועט מען שוין אים א צווייט מאָל קיין הירזאָו ניט בריינגען.
דעמאָלט וואָלט ווייזנזייס גרויסע, פרעסנדיקע נייגעריקייט געבליבן
אָף אייביק ניט געשטילט.

דער קירכן-ראַט-דירעקטאָר האָט געווען פאַר זיך דאָס קינד,
אַינגעשפארט אין ווינקל, די גרויסע אויגן אין מאַט-ווייסן פנים
דערשראַקן, פול מיט עקל, און אַ גלעטנדיק, צערטלעך געפיל
האָט אים אַרומגענומען, אָבער דאָס דאָזיקע געפיל איז צעפלוין
און צעשטויבט געוואָרן אין דער ווילדער, פאַרצוקנדיקער נייגע-
ריקייט, וואָס האָט אים אָנגעפילט אינגאַנצן, וואָס איז זיס קלעמענ-
ט.

דיק געקראָכן באַ אים אַרום אין די אינגעווייט, וואס האָט אים דעם אָמעס פאַרוואָרגן.

ער האָט פאַרהאַלטן דעם גאַנג, געבעטן דעם הערצאָג, ער זאל זיך צו פיל ניט אנשטריינגען, געראטן, א ווילע זיך אויסצוגיין. נייפער האָט נאָך געהאט ווייך, ווייסנזוי האָט אונטערגע- מראָגן דעם הערצאָג, יענער האָט געמרונגקען. ווייסנזוי האָט אלץ כסדר ווירער געווענדט דעם שמועס אפן מיידל; מיט זיין העפ- לעכער, בויגעוודיקער שמים האָט ער אין האַלבע ווערטער, מעשה גרויסער מבין, גערימט אירע מעלות, ווי יונג זי איז, און פאַרט צייטיק. אין דער צייט זיינען די אידישע מיידלעך שוין און איינ- ציק אין דער וועלט, שטייגן אריבער אלע פרויען, קילער פייער ווי דרומדיקער וויין. אָבער די בלי-צייט געדויערט ניט לאַנג, שפעטער פאַרוועלקן זיי און זיינען כוואוס בוז עקל. אַזוי מוז מען זי נעמען, אַזוי שרעקעוודיק און הייס, ווי די אָ; דער וואָס וועט באַ דער דאָזיקער אָפּטרינקען דעם שוים, דער האָט גע- נאָסן אַ וועלטן גליק און דאָס וועט אים בלייבן גאָר זיין לעבן. אַזוי האָט ער אַריינגעטריפט סס אין דעם הערצאָג. קאַרל אַלכסנדר האָט געמרונגקען, געשפירט ווי זיין בלוט כוואליעט זיך, שטייגט, פאַלט. דער אָונט איז געקומען, דער דרום-ווינט האָט געמראָגן אין וואַרימע שמויסן, אין די בוימער האָט זיך גענעפלט דעם מיידלס בילד, אירע ווייכע, שרעקעוודיקע פאַרמען, ער האָט שטיל געסאפעט מיט דער נאָז. «אַזוי האבן געקאָנט אויסזען די ווייבער, האָט ווייסנזוי, ווי פאַר זיך געצויגן זיינע חלומות, און זיי האבן געצילעוועט אין הערצאָג, גדי ווייבער וואָס דער קעניג שלמה האָט זיך געהאַלטן, אַזוי זיינען געווען די מלכים פון אַלטן בונד, דעם הערן פינאַנס-דירעקטאָרם כונד, און ער האָט גע- לאַכט אַ קליין, שטיל געלעכטער.

פלוצים איז קאַרל אַלכסנדר אופגעשטאַנען, האָט אָפּגע- מרייסלט די וואַלד-רייטעלעך און פאַרטריקטע פלעמער פון זיין ראָק, האָט געוואָגט, מיט געפרעסטער שמים, צו ווייסנזוי, אַז ער וויל נאָך א ווילע גיין אַליין שפאַצירן אין וואַלד. זאָל ווייסנזוי אים אנט- שולדיקן באַ די אנדערע הערן. זאָלן זיי אָף אים ניט ווארטן,

זאלן זיי זיך אומקערן אהיים, צוריקשיקן אים דעם וואָגן; נייפער
באהאלט ער דאָ. דער קאָנסטיטאָריאל־פרעזידענט האָט זיך פאר=
ניגט און איז אַוועק, ערשט ווען ער איז געווען אליין, האָט ער
אַפגעטעמט, אויסגעשפּרייט די אָרעמס, פארצויגן זיין באַוועגלעך
פנים צו אַ גרימאָסע, אַרויסגעלאָזן מאַדנע, פאַרשקענדיקע, קוואַכ=
משענדיקע קלאַנגען.

דערווייל איז קאַרל אלכסנדר געגאַנגען האַסטיק, ווי ווייט
דער הינקעדיקער פּוס האָט אים דאָס געלאָזט, צוריק דורך דעם
וואַלד, באַגלייט פּון קאַמערדינער, עס איז געפאלן דער אַוונט.
אַז ער איז געקומען צום הויז מיט די מעראַסעס, איז שוין גע=
ווען גאָר פּינסטער, פליקערווייז, שוואַרצעך, זיינען געצויגן ניכע
וואַלקנס, קיין לבנה איז ניט געווען, אין שטאַרקע, וואַרימע
שטויסן האָט אים דער ווינט אַוועקגעריסן דעם אַטעם, די וואַוילע
אוואַנטוירע! יונג איז מען, יונג מען קלעטערט איבער די פאַר=
קאַנעס, גנבעט זיך באַנאַכט דורכן וואַלד, אַי, ווי גוט, בעסער
ווי אַרומקריגן זיך מיט דער לויזיקער פאַרלאַמענטס־כאַליאַסטערע
איבער פאַראַגראַפּן, וואַלט מען נאָך געהאַט די מאַסקע אפן פנים,
וואַלט מען זיך געפילט אזוי יונג ווי אין ווענעדיק.

האָט דאָ קיין הונט ניט געבולן? אפשר האָט דער מכשף
אַרומגעצויגן כּישוף־קרייזן, כאַכשופּט דעם שוועל, אַז ווער עס מערעם
אים אַריבער זאָל זיך ניט קענען רירן.

ער האָט געהייסן נייפערן בלייבן פּון הינטן, האָט אליין
גענומען דרייען זיך אַרום הויז, אויסצוקוקן, ער האָט זיך באַלד
געהאַט אָנגעמערקט דעם פּשוטן פּלאַן פּון הויז, דאָרט איז גע=
ווען דעם מיידלס צימער, עס איז געווען פּינסטער, וואו דאָס
ליכט האָט געברענגט, דאָס איז געווען דער חדר מיט די כּשוף=
צייכנונגען. זאָל זי דאָרט — אף דעם שפּאַלער איז געווען
גרינג אַרופצוקלעמערן, ער וועט אַ קוק טאָן.

גרינג אָכצענדיק איז ער אַרײַנגעקלעמערט אין פענסטער.
יאָ, דאָרט ויצט זי, די הענט אָפּגעלאָזט, אינגאַנצן שטיל, מיט
אירע גרויסע, דערשראָקענע, פאַרלאָרענע אויגן. פּס ! האָט

ער זי אָנגערופן שעפּטשענדיק, שמייכלענדיק, פינמלענדיק, מיט אַ וואונק.

זי האָט זיך אַ כאַפּאָף געמאַן, דערזען דעם רויטן מאַסיקן פנים, די בלאַע, תאוהדיק אַרויסגעשמאַרצטע אויגן, האָט פאַר-קראַמפּט זיך אַ מריסל געמאַן מיטן קערפּער אַף ציריק, אויסגע-שמעלט מיט אימה די אויגן אַפּן סאָפענדיקן, ער האָט געלאַכט: „איך האָב זי אויפּערגעשראַקן? נאַריש קינד! וואָל זי קיין מורא ניט האָבן!“ ער איז אַרײַנגעשפרונגען אין צימער, איז צו איר צוגעגאַנגען סאָפענדיק, שוויצנדיק: „אַט זעט זי, סאַראַ קלעמערער עס איז איר לאַנדס-פּאַטער“. זי, אין לעצטן אויגנבליק, איז אַוועקגעפּלויגן אין ווייטסטן ווינקל פּון חדר, עפעס געמורמלט אַ תפילה אָן ווערטער, זיך אינגאַנצן צונויפּגעקאַרמשעט. ער נאָך איר, איינגעמענט אין איר, באַרוואַיקט זי ווי אַ קליין קינד; אָבער זיין מאַוירדיקע פּריינמלעכקייט האָט זי געמאַכט נאָך מער שוידערן. די אויגן ווי געפּראַדענע אָזערעס, די ליפּן ווייס, האָט זי אַף אים אָנגעשמעלט די אויגן, ביז ער איז געוואָרן אומגע-דולדיק, זי ווילד-חיהש אַ ריס געמאַן צו זיך, מיט קושן זיך אַרויפּ-געוואַרפּן אַף דער אייז-קאַלטער, געזוכט איר ברוסט, פּון אונטער די הענט האָט זי זיך אים אַרויסגעגליטשט האָט מיט קליינער, פאַרשטיקטער קינדערשער שמים גערופן דעם פעטער, האָט זיך אַרויסגעריסן, צו צו דער טיר, ווי אַ ווינט אַרויף איבער טרעפּ, די טרעפּ האָבן געפירט צום דאַך אַרויף.

אָנגעקומען אויבן, האָט זי שמאַרק, האַסטיק איינגעאַמעמט די נאַכטיקע וואַרימע לופּט, דער וואַרימער פּייכער ווינט האָט זי גענומען אין זיינע אַרעמס, האָט זי געטריבן פאַרויס, זי האָט זיך איינגעהאַרט אַף אַהינטער, עס איז געבליבן שטיל, זי האַט אויסגעשפּרייט די אַרעמס, האָט זיך געשפּירט פּריי, דער פעטער האָט געהאַלפּן, איצט האָט דער פּייכער, מחיהדיקער ווינט אַוועקגעווייט פּון איר דעם ריח און דעם אַטעם פּון דער חיה רעה, זי האָט געטראָטן, כמעט מאַנצנדיק, אַפּן ראַנד פּונם שמאַרק פּלאַכן דאך, צי זיינען ניט געקומען שטימען פּון וואַלד?

די טיפע, סאמעטיק-לאשטשענדיקע דעם פאָטערס און די ברומענ-
 דיקע, ברונגע און פארט, אָך, ווי געשמאקע שטים דעם פעטערס.
 און זי האָט אריינגעשמיכלט אין דער נאכט.
 אָט האָבן זיך דערהערט שווערע מרימ, עמיצער האָט גע-
 קלעטערט ארוף סאָפענדיק, שילמנדיק. די חיה רעה. אָבער איצט
 איז שוין קיין מורא ניט געווען. עס האָט אַ ווי געמאָן פון וואַלד
 אַהער, אַ וואָגן באשפאָנט מיט לופטיקע פּערד, געבליבן שטיין
 באַס דאָך. שמיכלענדיק, מיט שוועבנדיק מראַט איז זי אריין אין
 וואָגן.

קארל אלכסנדר, אָנגעקומען אויבן, האָט גארנישט געווען.
 זי איז דאָך ארופגעפלוין אַף די טרעפּ, פון דאַנען איז דאָך קיין
 אַנדער אויסגאַנג ניט געווען. צי האָט זי, מויט און מייול! זיך
 אויסגעלערנט די מכשפהשע קונצן דעם אלטנס, האָט זיך גע-
 מאכט פאַרן נאַכט-פויגל דאָרט, צי זי שוימט דאָרט ווי די
 שווארצע וואַלקן-לאַטע און לאַכט זיך איצט אויס פון אים? פאַר-
 שאַלטן, קליין מענטש! ער איז געשמאַנען אָפּגענאַרט און גרימ-
 צאָרנדיק, אַ שמאַרקער ווינט האָט געבלאַזן, געריסן אים אַף צו-
 ריק דעם ראָק, די שווייס-קלעפנדיקע האָר. אַ שומה איז ער גע-
 ווען! געדאַרפט נאָך אונטן נעמען די קאַנאַליע, די אירישע,
 אַ ווארף טאָן זי אַפן מיט, ניט געקוקט אַף די אַלע אָנשמעלן.
 ער איז דער בעל-הבית צי ניין, צו אַלדי טייוואַליס? איצט איז
 אים די נאַכט געפּמרט, און יענע אין הירואו האָבן רעכט,
 ווען זיי וועלן אים אויסלאַכן.

ברונג האָט ער זיך אראָפּגעמאַפט די טרעפּ אַראָפּ. דער
 פּוס האָט אים ווי געמאן און ער איז געווען מיר ווי אַ הונט.
 מיט מי און מאַטערניש האָט ער זיך דורכן פענסטער אַרויסגע-
 קאַראַפּקעט אין דרויסן. האָט ער מיט אַ מאַל דערהערט שעפּטשענע-
 דיק, דערשראָקן און אופּגערענט היזעריק די שטים פון קאַמער-
 דינער: „אין די בלומען ליגט זי!“ ער האָט געמיינט, זי האָט זיך
 דאָרט געהאַט באהאַלטן, האָט ער זיך צעלאַכט: „דער שאַלטיק!“
 און גענומען איילן זיך הינקענדיק דורך דער אומיכערער גראָער
 שוין פון דער נאַכט אין יענער ריכטונג, וואָס ניפּער האָט געוויזן.

יא, אָם ליגט זי צווישן די בלומען. די בלומען שאַקלען זיך שטאַרק אין ווינט אהין און אַהער, באַוועגן מױזנט אַרעמס, זי אָבער ליגט אין גאַנצן אָן באַוועגונג. האָט ער זי גערופֿן שפּילנדיק: "שאַל= מיקו ווי ביסטו דאָ אַרויסגעקומען?" הױט ווי זי האָט ניט געענט= פֿערט, האָט ער זי באַזאָכט אָנגענומען פֿאַר דער האַנט. צוריק= געפּויגן איר דעם קאָפּ. האָט האַסטיק, דערשראָקן זי אַרומגעמאַפט. דערקאַנט, אַז זי איז מױט. נישט פֿאַרשטאַנען.

וואַלקן=שטאַמעס האָבן זיך געוואָגט. שטאַרק=פֿאַרביק האָט זיך געקרימט די יונגע לכּנה, נאָר שוואַך געשיינט. דער דינער איז געשטאַנען אָן א ווייט, דערשראָקן, דער הערצאָג פּון ווירכעמבערג אָבער איז געשטאַנען אָף די קני פֿאַרן מױסן גוף פּון יונגען און דיין מיידל, אין הייסן דרום=ווינט, צווישן בלומען. פֿאַרקלעמט און אומבאַהאַלפֿן, אָן אַרימער, קליינער כּענטש אין ווינט און נאכט. וואָס איז דאָ בעצם געשען? צי איז זי אומגערן אַרפֿאַגע= פֿאַלן? האָט זי דאָס געמאָן אומישנע? אַלץ איינס, ער איז שוין געווען פֿאַרקניפט מױט אָם דער מױטער, ער איז שולדיק אין איר מױט.

טא! ער האָט אַ ביסל געטריבן קאַטאַוועס. ווער איז דאָס געווען מחיב צו וויסן, אַז די בתּולה איז אַזאַ דיליקאַטע. ער האָט אַנדערע אין דעם עלטער גאָר אַנדערש גענומען; און וואָ= סערע! טעכטער פּון העכסטן שוואַכישן אַדל! האָט אָם די איד= שע מיידל ניט פֿאַדאַרפט מאַכן אַזעלכע אָנשמעלן. עס טרעפט, אַז קינדער, ווען מען וואָגט זיי נאָר אַ קרום וואָרט, גייען אין וואסער, טוען זיך אָן אַ מעשה, דאָס טרעפט, דאָס זיינען משוגעים, די געהערן ניט אַרײַן אין לעבן. איז דער, וואס האָט אפּשר גע= בראַכט דערצו, ניט שולדיק.

פּונדעסטוועגן האָט ער ניט געקאַנט פּטור ווערן פּון קלע= מענדיקן, פּרעסנדיקן געפּיל. דער איד האָט זי געהאַט באַהאַלטן, אַזוי טיף און אַזוי פֿאַרבאָרגן באַהאַלטן, און איצט ליגט זי פֿאַרט און איז פֿאַרגליווערט און שטייף און דער איד האָט זי מיט גאר זיין דורכגעטריבנקייט ניט געקאַנט אָפּהיטן. עס גיט אָף איינעס אַ בלאָז, ווער ווייס פּון וואַנען, און מען איז אַויסגעלאָשן. מאַדנע

איז דאָס און שמאַרק פאַרפלאַגמערט. אָמ אקאָרשט איז זי גע=
זעסן אין ליכטיקייט און די אויגן האָבן געברענגט פון לעבן און
איצט ליינט זי דאָ אין דער נאכט און קיין וואַרימער ווינט קאָן
איר ניט העלפן קעגן קאַלט ווערן.

דער וואַלד איז געלעגן שוואַרץ, פיינמלעך און פול סודות.
שטימען זיינען פון אים געקומען, פאַרזומלענדיק, חזקריק, דעם
מענטש אין דרום=ווינט האָט אָנגעכאַפט אַ שוידער. מעשהלעך
פון קינדער=יאָרן זיינען אופגעשטאַנען אין געפיל, האָבן געפלאָן
אף אים, פאַרשמעלונגען פון אַ פאַרכוישפּמן וואַלד, פול מיט
פאַרשאַלמענע רוחות, עס האָט געצופּט באַם אַקן, באַ די האַר,
לאַנגע, שדישע אַרעמס האָבן זיך געצויגן, און פלוצים איז ער
שוין ווידער געגאַנגען יענעם שטומען, שאַסנדיקן טאַנין;
דער מקובל פון פאַרנט האָט אים געהאַלטן פאַר דער רעכמער
האַנט, זיס פון הינטן פאַר דער לינקער האַנט, זי טאַנצט דאָ
ניט אויך דאָס מיידל אין קאַדעהאַד? און ער האָט געהערט די
ברומענדיקע, ברונגע שטים דעם מקובלס, ער האָט געהערט
דייטלעך אימלעכן קלאַנג, האָט זיך אָנגעשטרײנגט צו פאַרשטיין;
אַבער ער האָט ניט פאַרשטאַנען, דאָס האָט אים געפייניקט,
און אַליץ איז געווען אזוי מריב, פאַרנעפלט, אָן קאָליר.

מיט אַ ברומענדיקן, בייזן קלאַנג האָט ער זיך אַרויסגעריסן
פון דער געפונדנקייט, ער איז געווען מיר ווי אַ הונט, ער וועט
איצט שלאפן, דאָ איז געלעגן אַ שווימע אין ווינט, נו יאָ, ער
האַט שוין געזען אַ סך שווימע, ווען ער פלעגט באַפעלן אַן
אַטאַקע און דערנאָך זיינען די שווימע געלעגן אַרום, איז ער אויך
געווען סוף כל סוף דער שולדיקער, דאָס איז געווען משוגעת
און העכער פון מוח צו קלערן מכה דעם, וואָס בינדט ער דא
אָן מער געדאַנקען אָן דעם שווימן אירישן מיידל ווי אַן שוויזנט
בראווע קריסמלעכע אָפיצערן און סאָלאַמן, וואָס זיינען געשמאַרבן
אַרום אים און דורך אים? דערפאַר איז ער דאָך געווען דער הערצאג.
דאָס האָט גאָט אזוי איינגעשמעלט, אז וואו ער שטייט און גייט, זאל
אַדער לעבן בליען אַדער טויט פאַלן.

ער וועט הייסט דאָס, איצט גיין שלאפן. און דאָס מיידל?
 זאָל זי דאָ ליגן? אמת, איר קאָן שוין מער ניט שאָדן ניט קיין
 ווינט ניט קיין רעגן. אז ער גייט איצט אַוועק, איז דער עסק
 אויס, פאַרטיק, חסל. די הויז־דינערס וועלן מאַרגן געפינען דאָס
 מיידל, געבן צו וויסן דעם זיס, יענער וועט זיך צעברעכן דעם
 קאָפּ, פאַר וואָס איז זי טויט און ווי אוי. אָבער מסתמא וועט ער
 ווייטער ניט נישטערן. ער וועט זיך היטן, ער וועט דאָס מיידל
 שטילערהייט באַגראָבן און האַלטן מויל וועט ער. און די וואָס
 זיינען מיט אים געווען, וויסנזוי און די אַנדערע, דאס געמלעכע.
 אויס וועט זיין די געשיכטע, מױט און שמוס און באַגראָבן, און
 געעקט. אויס, אויס, אויס!

ער וועט הייסט דאָס — נין, ער וועט ניט, זאָל ער,
 אַשטייגער, מאַכן פליטה? אהא! דאָס וואָלט דאָך געקאָנט אויס=
 זען, ווי ער וואָלט מורא האָבן פארן אידן, אופוועקן וועט ער די
 הויז־דינערס, א רייטער וועט ער שיקן נאָך זיסן, אים אָפּוואַרמן
 דאָ, אים זאָגן: שיינע געשיכטעס שטעלסטו דאָ אָן, דו זשוליק
 איינער! דאָ געפינט מען דיין מיידל, אין ווינט, מױט, וואַלסטו זי
 ניט באַהאַלטן, דו איר, דו פאַרגראָבענער, דו רמאי, וואַלסטו זי
 געבראַכט קיין שטומגאַרט, וואַלט דאָס קיינמאל ניט פאסירט.
 אַ גרויסער קלאַפּ און א שווערע מפלה איז דאָס געוויס
 פארן אידן, אָט די פאַרשאַלטענע, אומהיילעכע, רעטענישפולע
 באַנדען! צוערשט האָט ער דיך אַריינגעשלעפט אין דער לעכער=
 לעכקייט און אין דער פריקעקייט פון עסלינגער עסק, און מיט
 אמאל האט ער נאָך דאָס דאָזיקע אייסטערלישע קינד, און ווי
 מען האָט דאָס געוואָלט אָננעמען, איז עס געווען מױט, די גע=
 שיכטע וואָלט קיינמאַל ניט געווען אויס און געעקט, אפילו ווען
 ער זאָל איצט פשוט אַוועקגיין און פארן צוריק היין שטומגאַרט
 און קיינער זאָל מער וועגן דער מעשה קיין וואָרט ניט אויסריידן,
 דער פנים פון אָט דעם קינד איז געווען שווערער צו פאַרגעסן,
 ווי מױזנט מױטע, פאַרקריממע, צעמוקטע פנימער פון מױטע
 סאָלדאַטן. ער האָט זיך פאַרגעשטעלט דעם אידנס פנים, דאָס
 זייער ווייסע מיט די רױטע, קורצע, תאוהדיקע ליפן, די פליענע=

דיקע, ארויסשטארצנדיקע אויגן. מאט=ווייס איז ער, ווי דעם קינדס פנים, ווי האָט אָט דער פאַרשוין באַלד אין אָנהויב צו אים זיך צו-געקליבן, אַריינגעקראכן אין אים מיט זיין פאַרשלאָמענעם, שקלא=ווישן, אַרענמאַלישן, הינמישן בליק. אמת, אמת ווען מען טוט א קלער, האָט מען דעמאָלט פון אים געקאָנט ווינציק וואָס ארויס=קריגן, א קליינער פרינגל, וואס דער פאַרלאָמענט האָט אים אפילו ניט געוואלט באווייליקן א פאַר גילדן אַוואַנס, גרויס קאפיטאַל און צינזן האט מען דערפון ניט געקאָנט ארויסשלאָגן. און אויב עס איז סוף כל סוף אַנדערש געוואָרן און זיס האָט זיך געלאָזט פאַצאָלן זיין ציטרוי מיט גרויסע פראצענטן, גאר גוט איז אים דאָס געשעפט פאַרם ניט באַקומען. אויב אים איז שוין אזוי פיל געגאַנגען פון וועגן דעם אידן יחזקאל, היינט ווי פיל מיינערער האָט אים געמוזט זיין דאָס קינד, וואָס ער האָט אזוי צערמלעך געהיט, און אָט ליגט עס אף דער ערד, אַ הייפל שטויב פאר ווערים, אין ליגט אין ווינט און איז מויט.

פּשוט ווערן! פשוט ווערן פון אידן! ער וועט אים אפזאגן, זאָל ער מיטגעמען נאָר זיין פאַרמעגן און גאָלד און אידלשטיינער און אָבליגאַציעס און אלץ וואס ער האָט ארויסגעשווינדלט פון לאַנד, אומגעשטערט, ער וועט אים נאָך צוגעבן א ריזיקע מתנה, אָבער אַזעק זאָל ער! גיין זאָל ער!

גיין, ער זאָל פאַרם ניט גיין, דאָס וואָלט דאָך געווען, אזוי ווי אים וואָלט געווען שווער אים אנצוקוקן, ער וועט אים ניט אפלאזן.

אָבער איצט געעקט! ער וועט זיך שפעטער מיישב זיין, איצט וועט ער זיך, צום מייזל נאָך א מאָל! לייגן שלאָפן. ער איז אַזעק צום טויער, האָט גענומען קלאַפן הויך, גראַב, האָט באַוווּן דעם פאַרשלאָפענעם, ברוגזן אלס דינער, וואָס האָט אים געעפנט, דעם טויטן קערפער. אָן אים ווייטער צו דערקלערן איז ער פאַרבליגענאנגען פאַרביי דעם פאַרשטיינערטן, חיהשע קרעכצערן פונם אלסן, פיששעריי, ווי-געשריי, פאַרשטיקטער געוויין פון דער פאַרכלעמטער דינסטמירל, קארל אלכסנדר האָט אף קיין זאָך ניט געקוקט, האָט אף אַלע שרעקעוודיקע מענות פון נייפער, וואָס

האָם מורא געהאַט צו בלייבן אין אָם דעם פארכשוּפּטן הויז מיט דער מויטער, געענטפערט נאָר מיט גרוימזאַרנדיקן קרויס. האָם זיך אַנידערגעווארפן אין די קליידער אף א סאָפּע, איז געשלאָפן באַרכלענדיק, באַפּענדיק, ווי מויט.

אז ער האָט זיך אופגעכאַפּט. האָט קלאָרער מאַג אַריינגע-שמראַלט אין חדר, ער האָט זיך געשפירט שטייף און ברודיק, אין א ווינקל, איינגעקאַרמשעט, איז געלעגן נייפער. קאַרל אלכסנדר האָט זיך אויסגעטשוכעט. אָ, ער וועט איצט פאַרלאָזן דאָס פריקערע הויז, אומקערן זיך קיין הירנאו, אויסבאדן זיך אין די באַקוועמע חדרים וויסנזייס, גוט צובייסן. אָפּוואַרפן דעם אידן, אים א קלאפּ מאַן אפן אַקסל, זאָגן אים א פאָר פירשמלעך לימזעליקע מרייסט=ווערטער. און דערמיט איז אָם די געיענע-רייע פארענדיקט, און עס איז נאָר אַ שאַד, וואָס זי האָט זיך ניט געענדיקט אַזוי אָנגענעם, ווי זי האָט זיך אָנגעהויבן. ער האָט גענומען האַרמ טרעמן, אַזוי אז נייפער איז דערשראקן אופגע-שפרונגען פון שלאָף און האָט זיך אופגעמינמערט. ביז יענער האָט זיך צירעכט געמאַכט, איז ער אַריין אין שטודיר=צימער. דאָרט איז געלעגן די מויטע, די פענסמער זיינען געווען פארהאַנגען, עס האבן געברענגט גרויסע ליכט, אויך דאָס מאגישע בילד פונם הימל=מענטש איז געווען פאַרדעקט. צו קאָפּנס דעם מיידלס איז געשמאַנען רבי גבריאל, די מריב=גראָע אויגן איבערן פלאַטשיקן נאָז האָבן זיך ניט אופגעהויבן, בעת דער הערצאג איז אריין. דער רבי האָט גאָרנישט ניט געפרענגט, נארנישט געפארשט, מיט זיין ברומענדיקער, ברונזער שטים האָט ער געזאָגט: „גייט זיך, הער הערצאָג!“ און דער הערצאָג, געפלעפּט, איז אַרויסגעגאַנגען. ער איז ניט דערצארנט געוואָרן, עס איז אים כאפּאלן א גרויסע פארהושמקייט און באַנומענקייט, ער האָט פאַרלאָזן דאָס הויז, ער האָט ניט געזען, ווי יום=טובדיק און שיינענדיק עס זיינען געשמאַ-נען די בלומען אין ליכטיקן מאַג, ער האָט ניט גערעדט מיט נייפערן, וואָס איז אים נאָכגעגאַנגען אַ דערשראקענער, א געריגער נאָך א מענטשן=וואַרט, ער איז געגאַנגען געאילט, געגאַנגען

דורכן וואלד, און ביז ער איז געקומען צום וועג, וואו דער קא-
 ראט האָט געווארמ, האָט ער קיין יוארמ ניט אויסגעדרעמט.
 נאך באנאכט, איידער מען האָט אים אפילו באוויון אָנצו-
 זאגן די בשורה, איז געקומען רבי גבריאל. ער איז קענטיק
 געווען ניט שמארק נשתומם, די זייער געדיכטע ברעמען האָבן
 זיך צונויפגעצויגן, די דריי גראדע קניישן האָבן זיך נאך מיפער
 איינגעקארבט אין דעם ברייטן, ניט הויכן שטערן, ער האָט גע-
 מאכט די ברכה, וואס מען מוז מאכן ווען מען זעט א שוימן:
 ברוך דוין אמרת. ער האָט דאָס מיידל אנידערגעלייגט אף דער
 ערד, צוגעבויגן איר צו דער ברוסט די פארשטייפמע ארעמס,
 אופגעשמעלט אירע מיטלסטע דריי פינגער אווי, אז זיי האָבן
 געבילדעט א שין, דעם ערשטן אות פון דעם הייליקן נאמען:
 שדי, ער האָט פארהאנגען די פענסטער, אנגעצונדן ליכט, פאר-
 האַנגען דאָס בילד פונם הימלשן מענמש. ער האָט היינטער זיך
 אויסגעגאַסן וואסער, אז ער איז אַריינגעטראָטן אין צימער וואו
 די שוימע איז געלעגן, וואסער צום קאַפנס דעם מיידל, וואסער
 צו פוסנס דעם מיידל, וואָרום דאָס וואסער פאַרטרייבט די רוחות,
 וואָס דער שוימ ציט זיי אָן. נאָר סמאל, דער לינקער, דער
 מלאך המות, ער לאָזט זיך ניט פאַרטרייבן, אזוי איז דער רבי
 געבליבן אליין מיט דער שוימער און מיט סמאל, דעם לינקן.
 צווישן די קני האָט ער אַראַפגעלאָזט דעם קאַפ, צו דער
 ערד אריין האָט ער געזאָגט די דריי השבעות, פון דער גרויסער
 הייליקונג, פון דער עליה אין דריטן הימל. פון די חילות פון
 די שוימע, און די נשמה דעם מיידלס איז געווען דאָ, און דער
 לינקער האָט זי ניט געקאַנט פארשמעלן. אָ, רבי גבריאל האָט
 געוואוסט, זי איז נאָך דאָ, זי וועט ניט מיט גלייכן פלי אופגיין
 אין דער אויבערשטער וועלט; זי האָט נאָך געדאַרפט עפעס מתקן
 זיין אף דער וועלט, און דערפאַר טאַקע האָט דאָס קינד גערופן.
 ער אָבער האָט ניט געקאַנט צו איר דערלאַנגען, און אזוי איז זי
 געשטאַרבן, איידער ער איז געקומען.

א קליין פאַרלאָרן בינטל איז דער דיקלעכער מאן געזעסן
 איינגעקאַרמשעט אין חדר, וואָס איז געווען אינגאַנצן אָנגעפילט

פון סמאל, דעם לינקן, און פון דער צימערנדיקער, פלאטערנדי-
קער נשמה דעם מיידלס. ער האָט גערעדט צו איר מיט זיין
ברומענדיקער, ברוגזער שטייב; נאָר ער האָט איר נאָרנישט ניט
געקאָנט זאָגן, זי איז דאָך שוין געווען איבערן שוועל פון דער
דריטער וועלט, און ווי שמארק ער האָט דאָס געוואָלט, ער האָט
זי ניט געקאָנט האַלטן.

און אז ער האָט געשפּירט, ווי עס טרייבט זי ווייטער און
ווייטער און ווי אזוי דער לינקער פאַרדעקט זי, האָט ער נאָכגע-
רופן דער אוועקשוועבענדיקער יענע פּסוקים, וואָס זי האָט מער
פון אַלע ליב געהאַט: „ווי ביסטו מיר געווען זיס, נעמי, מוין
מאָכטער! ליבע, ליבלעכע! ליליע פון מאָל! רויז פון שרון!“
האָט ער דערשפּירט אַ לעצטן פלאטערנדיקן גרום. אָבער
סמאל איז געווען שמאַרקער פאַר אים און האָט זי געמריבן וויי-
טער. איז ער געפאלן אָף זיין פּנים, קיין מאָל איז ער ניט גע-
ווען אזוי שווער און ערדיק ווי איצטער, און ער איז געלעגן אַ סך
שעהן אין אימהדיקער שוואַכקייט. און די ליכט האָבן געברענגט,
און די טויטע האָט געהאַט די פינגער אויסגעשמרעקט ווי דער
אות שׂין; אָבער קיין אות האָט ניט געהאַלטן, קיינער איז אין
חדר ניט געווען, און ער איז געבליבן אליין און אָן הילף
און מעכט און אין האַרץ=קלעמענדיקער נויט מיט סמאל, דעם
לינקן.

מיט האלבע ווערמער האָט דער הערצאָג געגעבן אַנצוהערן
 וויסנזיל, וואָס דאָ איז געשען, דער ריימער צו זיסן איז שוין
 לאַנג געווען אונטערוועגנס, קאַרל אלכסנדר האָט וואַרמנדיק אַפֿן
 אידן, פארבראַכט אין פילדערנדיקער פּרילעכקייט, האָט א סך
 געגעסן, געמרינקען, גערעדט ניבול פּה, געגאַנגען אַף געיעג.
 וויסנזיל האָט נאָר געהערט, אַז דאָס קינד איז טויט, עס
 האָט אים אָפּגעגאַלטן צו בלייבן, פאַרן הערצאָג אין די אויגן,
 העפלעך און איינגעהאַלטן, אליין, איז ער צעשפּלימערט געוואָרן
 ווי גלאַז, דער איד איז געווען העכער פאַר אים, ווידער אמאָל
 האָט דער איד געזיגט, דאָס קינד איז געווען טויט, עס איז ניט
 געווען פאַראומריניקט, טמא, דערנידעריקט, עס איז געווען פּשוט;
 אַרויס און אוועקגעשוועבט, ריין, האָט פּון דער הייך אַראַפּגע-
 שמייכלט ליבלעך ווי אַ גומער גייסט, דער איד איז ניט געווען קיין
 קאַמישער, צעקנייטשטער, פאַרדריפּמעמער זונה=מעקלער, ווי ער,
 דער איד איז געווען כּמעט מראַגיש און אַ קדוש, זיין אוצר איז
 איז ניט געווען פאַרברודיקט און פאַרבלאַטיקט; ווי נאָר אַן אַנ-
 דערער האָט דאָס געוואלט אַנרירן מיט זיין פאַרפאַסקודעמער
 האַנט, איז דאָס צעגאַנגען אין גאַמס ריינער לופּט, איצטער האָט
 שוין מער קיין זין ניט געהאַט צו זיין ניינעריק, איצט האָט שוין
 כלל ניט געקיצלט צו זען דעם אידנס פנים, אָפּגעלאָזן, אויסגע-
 לידיקט, צעקרימט איז ער געזעסן אין זיין לען=שמול און
 האָט כּמעט ווי אַן זיגען געהאַלטן אין איין פּרעפלען און פּור-
 טשען פאַר זיך די גריכישע ווערמער; גרו האָט געזיגט, איד! די
 האָסט געזיגט, איד!

דערווייל איז זיס געלאָפּן קיין הירזאוו, אַז ער האָט גע-
 קראָגן די ידיעה, אַז דער הערצאָג איז אין הירזאוו, און ער זאָל
 ריכף און אַן אַ מינוט שהיות קומען אַהין, איז אים דער גומען
 קאַלט געוואָרן פאַר שרעק, עס איז אים געווען געוויס, אַז דעם
 קינד דרייט א סכּנה, אַז דעם איז שוין אפּשר וואָס געשען, נאָר
 אין הירזאוו, אין וויסנזילס הויז, האָט מען אים געזאָגט, דער
 הערצאָג איז אוועקגעפאַרן, ער איז מסתּמא אין וואַלד, צי ער
 וויל ניט שמועסן מיטן הער קאָנסיסטאַריאַל=פרעזידענט, אָבער זיס

האָט ניט געוואָלט וואַרטן אפן קווינקלענדיקן, אומבאהאַלפן צע=
 מומלען וויסנזוי, ער איז היכף געלאָפן ווייטער אין וואַלד. דער
 שמאַלער שמעגל, דער הילצערנער פאַרקן, די הויכע בוימער, די
 בלומען=מעראַסעס, דאָס ווייסע הויז, קיין דינער ניט, ניטאָ דער
 הערצאַג, ניטאָ דער רבי, ווי געצויגן, אָן מינדסטן מעוה, אן
 ישוב הדעת, אָן אָפהאַלמ, איז ער גלייך געגאַנגען אין גרויסן
 שמוּדיר=צימער, די פאַרהאַנגענע פענסטער, די גרויסע ליכט, די
 מויטע, די אָרעמס צו דער ברוס, די מיטלסטע פינגער אין
 אות שין, זיס איז אומגעפאַלן, איז געלעגן א סך שעה געחלשט.
 דער רבי איז געשמאַנען פאַר אים, אז ער האָט געעפנט
 די אויגן, דער רבי האָט דערווען אַ חרובן, גראָ געוואַרענעס
 מענטשן, דער בויגעוודיקער, פלאַסמישער רוקן קרום און אָפגע=
 לאָזן, די גלאַטע ווייסע באַקן איינגעפאַלן און אומזויבער, אָן קאָ=
 ליר, מייאוס דאָס ברוינע האַר, דער רבי האָט געהאַט די מויטע
 באַלאַמירט, איצט איז ער געגאַנגען אהין און אהער, האָט אנגע=
 צונדן נייע ליכט, געגאַסן וואַסער צו פאַרמרייבן די רוחות.
 נאָך לאַנגען, אייביקן שוויגן האָט זיס געפרעגט: „איז וי
 געשמאַרבן פון וועגן דעם הערצאַג?“
 „זי איז געשמאַרבן פון וועגן דיר“, האָט געזאָגט רבי
 גבריאל.

„ווען איך וואָלט מיט איר אוועקגעגאַנגען, האָט זיס גע=
 פרעגט, „לאַנג אוועק ווייט, אין דער שמיל, וואָלט זי דעמאַלט
 ניט געשמאַרבן?“
 „זי איז געשמאַרבן פון וועגן דיר“ האָט געזאָגט רבי
 גבריאל.

„קען מען מיט מויטע ריידן?“ האָט געפרעגט זיס.
 רבי גבריאל האָט אַ צימער געמאַן, דערנאָך האָט ער גע=
 זאָגט: „עס שטייט געשריבן אין ספר פון די חילול פון די
 מויטע: טראַכט נאָר מכה אַ מיימן ווי געהעריק, און ער וועט
 קומען, איר קאַנט אים אין זיך פאַשווערן, ער מוז קומען; אים
 האַלטן, ער מוז בלייבן, טראַכט וועגן אים מיט ליבשאַפט אָדער
 מיט שנאה, ער שפירט דאָס, מיט שמאַרקערער ליבשאַפט, מיט

שמארקערער שנאה, ער שפירט דאָס שמארקער. אין יעדער גע-
דינק-מאָג, וואָס איר באַשטימט דעם מויטן, שטייגט ער אַרום,
אַרום יעדער פּוּלד, וואָס איר הייליקט אים, שוועבט ער אַרום.
הערט זיך צו צו יעדער וואָרט, וואס קלינגט וועגן אים".

"קען איך מיט איר ריידן?" האָט געפרעגט זיס.
האָט רבי גבריאל נאָך אַ שמארקערן צימער געמאָן. דער-
נאָך האָט ער געזאָגט: "זיי ריין, און זי וועט האָבן מנוחה. ווען
דו וועסט אַריינשמראָמען אין דער דריטער וועלט, וועט זי
אויך מיט דיר אונטערמוקן זיך אין ים פון דער דריטער וועלט".
זיס האָט געשוויגן. ער האָט ניט געגעסן, ער האָט ניט
געטרונקען. נאָכט איז געפאַלן. מאָג האָט אופגעגראָט. ער האָט
זיך ניט גערייט.

האָט דער רבי געזאָגט: "דער הערצאָג וויל ריידן מיט
דיר". זיס האָט ניט געענטפערט. קאַרל אַלכסנדר איז אַריין, איז
געוואָרן אַ פאַרשרייטלעך. כמעט האָט ער דעם מענטשן ניט
דערקענט. אָט דער מענטש מיט די שוואַרצע, שמוציקע הערע-
לעך אַרום מויל און אַרום די באַקן, מיט די מיאוסע אָן-קאַלירמע
האַר פון קאַפּ, מיט די איינגעזונקענע, פאַררויטלעטע, אויסגע-
מאַרשטעמע, מריפנדיקע אויגן; דאָס איז זיס, זיין איד און פּי-
נאנס-דירעקטאָר, דער גרויסער קאַוואַלער, דער יצר-הרע פון
וויכערשע חלומות?

מיט אָפּגעהאַקטער, הייעריקער שטים, אונטערהויסטנדיק און
עטלעכע מאל פאַרהאַקט זיך, האָט קאַרל אַלכסנדר געזאָגט: זאל
ער זיין אַ מאָן, זיס! זאל ער זיך ניט איינגראַבן אין זיין צער.
איך האָב דאָס מיידל געזען, איך ווייס ווי זי איז געווען. איך
שפיר עס זייער גוט, וואָס ער פאַרלירט. אָבער זאל ער זיך פאַ-
מראַכטן, אז ער האָט נאָך אַ סך אַנדערע זאַכן אין לעבן. ער
האַט די ליטוועליקייט, ער האָט די ליבע פון זיין הערצאָג. דאָס
זאל אים זיין אַ מריסם".

מיט אַ שטילער, גלייכפאַרמיקער, מערקווירדיק געפראַרע-
נער הכנעה האָט דער אָפּגעלאָזענער, מיאוסער מענטש געענט-
פערט. "יא, הער הערצאָג".

קארל אלכסנדר איז קאלט געווארן בא זאָם דעם שטיין
יאָ, אים וואָלט מער ניהא געווען אויב זיס וואלט אַרויסגעוויזן
זיין אוּפּרעקונג אין ער, דער הערצאָג, וואָלט געקאָנט אַ ביסעלע
זיך אויסשרייען אין דערנאָך ווידער ווערן גוט. זאָם דער מאָנאָ-
כישער אָנשמעל האָט אים גאָר נישט געפּאַסט. ווי האָט שוין גע-
זאָגט: עס שמעקט נאָך אידישער שול אין נאָך צווייטער. אַ
בלאָנדושענדיק געדעכעניש האָט זיך אַ כוואַליע אויף געמאָן אָן דער
ברומענדיקער שמים דעם מקובלס, אָן דעם, וואָס ער האָט פּאַר-
שוויגן, ער האָט געוואָלט האָבן קלאָרע דיבורים, ער וועט פשוט
אַריינפאַרן גלייך אין מיטן דערינען מיטן פּולן מויל. מיט אַ גע-
וויסער גוטמטיקער, וואוילונגערישער ערלעכקייט האָט ער גע-
זאָגט: „עס איז נאַריש, וואָס דער צופאַל האָט פּאַסירט גראַד
ווען איך בין דאָ, וואָס איז דאָס בעצב פאַר אַ צופאַל, ווייס קיין
מענטש נישט אין קיין איד אין קיין קריסט אין קיין מכשף וועט
דאָס נישט קאָנען אַרויסשקראַפּן. איך האָב זי געפונען, איז זי
געלעגן אין די בלומען אין איז געווען טויט. ער וועט נאָמירלעך
משער זיין, אַז איך בין דערין שולדיק, איך אָבער מיין אַז ער
איז זיך טועה“.

היות ווי זיס האָט געשוויגן, האָט ער ווייטער גערעדט:
„עס טוט מיר פון האַרצן באַנג, איד, אמת אין ווארהאפטיק. ער
באַדאַרף מיך נישט האַלטן פאַר אַ מאַנס, וואָס וויל דוקא אויספירן
זיינס, פאַר יעדן פּרייז, נאָמירלעך האָב איך איד געמאַכט דעם
הויף. אָבער ווען איך וואָלט דאָס געקאָנט פאַראויסווען, וואלט איך
מיך אָפּגעטראַגן. איך וואָלט אפילו קיין קיש אין האַנט נישט פאַר-
לאַנגט, ערן-וואַרט! ווער האָט דאָס געקענט טראַכטן, אַז דאָס
מיירל פאַרשטייט אַזוי ווינציק אַ שפּאַס“.

מיט דער גלייכער שטילער, געפּראָרענער הכנעה האָט זיס
געזאָגט: „יא, דורכלויכט, ווער האָט דאָס געקאָנט טראַכטן“.

קארל אלכסנדר האָט, צעטומלט, געשוויגן, דערנאָך מיט
פּרישן כח, האָט ער געזאָגט: „איך האַלט נישט, אַז איך בין שול-
דיק אַנטקעגן אים, אויב יאָ, בעט אַך באַ אים פאַרדאָן אין פּו-
לער פּאַרס, איך וואָלט נישט וועלן, עפעס זאָל שמוין צווישן אונז.“

זאל ער מיר ניט נאכמראגן קיין כעס! זאל ער מאָן זיין דינסט
ווי ביז אהער! זאל ער מיר געבן זיין האנט.

האָט זי אריינגעלייגט זיין האנט, וואָס איז געווען זייער
קאלט, אין דעם הערצאָגס גרויסער האנט, א קורצע ווילע זיינען
בידע מענער געשטאנען אזוי אריינגעמאָן די הענט איינער אין
דער אנדערן אָן א דרוק, א פּרעסנדיקע, ווערנדיקע ליימונג איז
געגאנגען פון איינעם צום צווייטן.

די פענסטער זיינען געווען פאַרהאַנגען, אין צוקנדיקן שייין
פון די ליכט האָפּן געמאַנצט און געמיניעט זיך די מאַנישע
פיגורן, סמאל, דער לינקער, איז געווען אין חדר, אזוי זיינען
זיי געשטאַנען, אין דער אמתן א פיגור פון יענעם בלאַסן קאַרע-
האַר, וואס זיי האָפּן געשטאַנצט אין חלום און נעפל.

פון דער געבונדקייט האָט דער הערצאָג זיך אַ ריט ארויס
געמאַן, „מילאוו“ האָט ער געזאָגט. „זאל ער איצט בריינגען צו
קבורה זיין מוימע! דערנאָך זאל ער פאַרן קיין לודוויגסבורג! פא-
ראַן וואס צו מאָן“.

דערמיט איז ער אוועק, איינגעאַמעמט, די פיינלעכע געשיכ-
טע אַריבער, פּרילעך דעם ליכטיקן מאָג, אין גאָט ווייס, ער
האָט זיך געפירט ווי א פירשט פון האַרץ און וועלט, אופגע-
לייגט און שטאַרק קאַנטעט האָט ער זיך אָפּגעריסן איינע פון די
יומ-טובדיק ליכטיקע בלומען פון די מעראַסעס, האָט געשפּאַנט,
געלאָזן דאָס ווייסע הויז דינסטער זיך, פיינדיק דורכן וואַלד,
געקוואַלן פון די זונען-פלעקן, אוועקגעפאַרן גוט אופגעלייגט צוריק
אין זיין הויפטשטאַט.

באָ דער מויטער איז זי געוועסן איינגעהויקערט, אונטער
די מיוסע הערלעך מיט בלאַסע ליפן האָט ער געשמייכלט א
סוף, כימערע שמייכלע, אָן ווערטער האָט ער גערופן דאָס קינד,
און דאָס קינד האָט געהערט, ער האָט דערציילט דער מויטער,
ווי דורכגעטריבן ער איז געווען, און ער האָט איר דערציילט
וועגן דער נקמה, וואָס ער האָט ברעה צו נעמען, איז ער ניט
געווען א מאַן? האָט ער זיך ניט איינגעצאמט און איז ער ניט
געווען קאַלט? ניט נאָר ער האָט יענעם ניט געכאַפט פאַרן

גאָרנל, ער האָט מיט אים אפילו גערעדט פריינשלעכע רייד אין די צונג איז ניט שטייף געוואָרן, די האנט האָט ער אים דער=לאַנגט און האָט אים ניט דערוואָרן, זיין ריח האָט ער אריינגע=אַטעמט און איז ניט דערשטיקט געווארן. ווי צעמולט איז ער געווען, יענער, ער האָט עס גאָר ניט געקאָנט חופּס זיין, ווי דאָס קינד האָט זיך ארויסגעמאכט, גאָר פּשוט אוועקגעגאנגען, אידער ער האָט זיין הויך גלוסט מיט דעם געשטאַלט.

וואָס האָט ער צולעצט געוואָנט? פאַראַן וואָס צו טאָן אין לודוויגסבורג? אַקויפּן האָט ער אים געוואָלט, דורך געשעפּטן, דורך עסקים אָפּהאַנדלען באַ אים זיין קינדס טויט! דער שומה דער, דער זיבנפאַכיק פאַרבלענדער! ער איז אָבער געבליבן רי=איק, פריינשלעך און הכנעהדיק האָט ער געענטפערט און איז געבליבן רואיק, ער האָט זיך מסתמא געפרייט, יענער, וואָס ער איז אזוי וואָלוול אָפּגעקומען, דא ליגט דאָס קינד, א פעקל טויט פלייש, אַן אָרים הייפל מענות און פוילעניש, נו יא, האָט ער מסתמא געטראַכט, יענער, אויב ער כאַפט מיך ניט פאַרן גאָרנל, נאָך בעת די טויטע ליגט פאַר זיינע אויגן, איז ער שפעטער ערשט דער רעכטער געבעך, אַ מענות, הער הערצאג אַ מענות, דורלויכטיקסער הער מערדער! אזוי פשוט גראָב איז דער זיס ניט, ער איז ניט קיין זעלנער און קיין פויער און קיין גולם, אַז ער וואָל זיך באַגענוגן מיט אַזאַ פּראָסער, גראַבער נקמה, ער שטעלט אײן זיין נקמה ראפּינירמער, ער לאָזט זי זיין אין בראַטן אין קאַכן, ביז זי איז פאַרטיק פון אלע זייטן.

ער האָט אַ שמיכל געמאָן מיפּער, אַרופּגעצויגן הויך די בלאַסע ליפּן, און די ציין, פריער גלאַנציק ווייס, זיינען געלעגן אָפּן געבלעך און ביינערדיק טרוקן.

רבי גבריאל האָט אַרומגעשפּרייזט אין צימער, דיקלעך, מיט מיושנדיקע טריט, ״דאָס איז ניט דער וועג, יוסף״, האָט ער פּלוצים אַ זאָג געטאן מיט זיין ברומענדיקער, שלעכט קלינג=גענדיקער שטים.

האָט זיס אופּגעבליקט, אַ קוק געמאָן אָף אים פיינשלעך, אָהאָ! איז דער שוין ווידער דאָ? וויל אים ווידער עפעס אײַנ=

ריידן? וואס דען אנדערש איז אים געבליבן חוץ נקמה? וויל דער
זיך אריינשמעלן אין מיטן מיט זיינע איידעלע מיברות? ווארף
עמיצן אין אן אָפּגרוגמ אַרײַן און זאג אים: פּאַל ניט! און ער האָט
אים אָנגעקוקט פּרוגו מיט זײַנע מײַדע, אַנטצונדענע אויגן. אָבער
זאָגן האָט ער גאַרנישט געזאָגט.

אויך רבי גבריאל האָט געשוויגן. שמום בײַם בר מינן זײַנען
זײַ בײַדע געזעסן. זײַערע געדאַנקען זײַנען געגאַנגען פּאַרשײַדן.
אָבער סמאל, דער לינקער, איז געווען אין חדר, און אָף אַלע
וועגן האָבן זײַערע געדאַנקען כּסדר זיך אומגעקערט צוריק צו
סמאל, דעם לינקן.

דורך די אירישע קהלות פון דער רוימישער מלוכה אין געפלוניגן די בשורה: בא רבי יוסף זיס אָפּנהיימער, מיניסטר און גרויסער חשוב באַם הערצאָג פון ווירטעמבערג, וואָס האָט אויסגעלייזט אירן פון שרעקלעכער, מאוימדיקער נויט, איז געשמארבן אַ מאַכטער. ער האָט געהאַט איין מאַכטער, אַ בת יחידה: איז דאָס קינד אים געשמאַרבן, וועט ער איצט גיין און זי בריינגען צו קבר ישראל אין פראנקפורט, ברוך דיין אַמת!

האָבן זיך צונויפגענומען אירן פון אלע קהלות, פון מזרח און מערב און דרום און צפון, אַרויסצובאַגלייטן צו איר אייניקער דו דאָס קינד פון רבי יוסף זיס אָפּנהיימער, דער וואָס האָט אויסגעלייזט אירן פון גרויסער נויט, עס זיינען געקומען די רבנים פון פירט און פון פראַג און פון וואָרמס, עס איז געקומען אויך אראָפּ פון האַמבורג מורנו רבי יונתן אייבשיץ, דער גערודפסער און זיי= ער געאַכפערטער, פאַרבאַרגענער תלמיד און נאָכגייער פון דעם משיח שבת צבי.

קיין הירוואו אין דעם ווייסן הויז מיט די בלומען טעראסעס איז געקומען דער רב פון פראנקפורט און מיט אים יצחק לאַנז דויער, דער גרויסער פינאַנס=מאַן, ער האָט זיסן שטאַרק, אָן ווערטער געדריקט די האַנט, בעצם האָט אים פאַדאַרפט הנאה מאָן, וואָס דער ווירטעמבערגער פינאַנס=דירעקטאָר זעט שוין מער נישט אויס מעשה פראַנט און ווי א גוי און אַ קאַוואַלער; נייך מיט זיין מיוסער, נישט געקעמטער באַרד און מיט די שלובפערדיק היינגענדיקע קליידער האָט ער אויסגעזען שטאַרק איריש און גע=שמעקט מיט געמאַ. אָבער יצחק לאַנדויער, הגם עס האָט אים שטאַרק געצויגן פאַרן צינג, האָט דאָך פאַרשטיקט אין זיך די דאָזיקע באַמערקונג, ער האָט זיך געריפן פּרעסלענדיק די הענט, האָט געשאַקלט מיטן קאָפּ, געקעמט זיך מיט די פינגער דירויט=בלאַנדע, אין גראַ אָפּשלאַגנדיקע באַרד און איז געבליבן שטום.

דערנאָך האָט מען דאָס קינד אריינגעלייגט אין ארון, רבי גבריאל האָט איר אַרומגעלייגט אַרום האַלז אַ קליינע גילדערנע קסיע, דאָס וואָרט שדי אַרומגענומען מיט אַ מגן=דוד, ער האָט אַ וואונק געמאַן זיסן, מיט געבלעכער, בלייכער האַנט האָט ער

אופגעהויבן דעם קאָפּ פון דער מויטער, און אונטער די שמראַ-
ליק שוואַרצע האָר, וואָס זיינען נאָך ביו איצט ניט געווען מעמפּ
און אויסגעלאָשן. האָט ער אויסגעשאַטן אַ הייפל ערד. פעמע.
שוואַרצע ברעקלדיקע ערד. ערד פון ארץ ישראל. דערנאָך האָט
מען דעם ארון צוגענאָגלט. אף זייערע אַקסלען האָבן אים גע-
מראָגן פיר אידן, דער דיקלעכער רבי גבריאַל, דער געבראָכענער,
שמוציג באַבערדלמער זים, דער מילדער, פאַרוואַנעמער רבי יעקב
יהושע פאַלק, דער פראַנקפורטער רב, און דער אין זיין קאַפּאַטע
זיך מרייסלענדיקער יצחק לאַנדויער, אף זייערע אַקסלען האָבן זיי
געמראַגן די מויטע פון דעם ווייסן הויז אַרויס, פאַרביי די יום-
טובדיק שיינענדיקע בלומען. הויך דעם וואַלד ביו צום הילצער-
געס פאַרקן. דאָרט האָבן געוואַרט אַנדערע אידן, זיי האָבן באַ זיי
אַפּגענומען די גרינגע משא, געמראָגן זיי אף זייערע אַקסלען ווי-
טער, און אַ האַלב טייל ווייטער האָבן געוואַרט ווידער אַנדערע,
און אין אַ האַלב טייל ווייטער נאָך אַנדערע אידן. אזוי האָבן זיי
געמראַגן דאָס קינד פון יוסף זים אַפּנהיימער דורכן לאַנד און אַרי-
בער דעם גרענעץ און ביו אין דער שטאט פראַנקפורט, און דער
קליינער אָרון האָט ניט אָנגערירט די ערד. איז אויך ניט געפירט
געוואָרן אין קיין וואַגן, פון לעבעדיקן אַקסל צו לעבעדיקן אַקסל
איז ער געמראָגן געוואָרן ביו צו דער שטאט פראַנקפורט. הינט
מערן אָרון איז געפאַרן אַ גרויסער וואַגן. און עס זיינען געשטא-
נען אַ סך אידן באַם וועג פון ארון, און אז דער שווייגנדיקער
קליינער צוג איז פאַרבייגענאַנגען, האָבן זיי געוואָנט: ברוך דיין
אמת! און זיי האָבן געשאַטן אימלעכער אַ הויפּן ערד אין וואַגן,
פעמע, שוואַרצע ברעקלדיקע ערד. ערד פון ארץ-ישראל. זיי איז
געווען באַשטימט פאַרן אייגענעם קאָפּ און פאַרן אייגענעם ארון;
אַבער גערן האָבן זיי זיי געשאַטן אין וואַגן און אוועקגעגעבן.
בכדי עס זאָל אין גאַנצן ווערן באַהאַלטן אין הייליקער ארץ-ישראל
ערד דאָס קינד פון רבי יוסף זים אַפּנהיימער, וואָס האָט אַרויס-
געראַטעוועט אידן פון אַ שרעקלעכער, מאַימדיקער נויט.

אין דער שטאַט פראַנקפורט איז דער אידישער בית-הקברות
געווען שוואַרץ פון פאַלק, זיי זיינען געשטאַנען שמום, זיי די באַ-

וועגלעכע, די שרײַענדיקע, בעת יוסף זיס דאָט אפן ארון געמאכט די ברכה: ברוך דיין אמת! און זיי האָבן געענטפערט אלע אין כאָר: „הכל הבלים און צעפיצלם אין יאָגעניש נאָך ווינט איז די וועלט; נאָר איינציק און אייביק איז דער גאָט פון ישראל. היה הוה ויהיה.“ און דערנאָך האָט דער קליינער ארון זיך אַראָפגע-לאָזן אף ארץ־ישראל=ערד, און ארץ־ישראל=ערד האָט באדעקט דעם קליינעם ארון. און אין מיטן די שווייגנדיקע טויזנטער האָט זיס מיט אויסגעטריקנער אַנקלאַנגיקער שטים געזאָגט דעם קדיש. און זיי האָבן אויסגעריסן גראָז און זיי האָבן עס געווארפן אף אַהינטער. און זיי האָבן געזאָגט: „זיי גראָז וועלן מיר פון דער ליכטיקייט.“ און זיי האָבן געזאָגט: „מיר געדיינקען אַז מיר זיי=נען שמויב.“ און דערנאָך האָבן זיי געוואשן די הענט אין פליסנ-דיקן וואסער, וואס פאַרמרייבט די רוחות רעות, און האָבן פאַר-לאזן דעם בית=עולם.

און דרייסיק טעג האָט מען אין אלע אידישע קהלות פון דער רוימישער מלוכה קדיש געזאָגט נאָך דער בהולה נעמי דער טאָכטער פון יוסף זיס אָפנהיימער.

צוריק זיך אומגעקערט קיין שטימגארט. האָט זיס פארביסן
ווייל זיך אריינגעווארפן אין דער אַרבעט. אָן אָפהאַלט האָט ער
זיך איצט אריינגעשמוצט אין קאַטוילישן פראַיעקט, האָט אריינגע-
כאַפט צו זיך אַלצדינג, וואָס איז ערגעץ געלעגן באַס ווייטסטן
גרענעץ פון זיין אַרבעטס-קרייז, ער האָט אַוועקגעווארפן די קוליע
פון זיין הכנעהדיקייט און פריינמלעכקייט, מיט אָן-מאַסיקער, פינס-
מערער, חווקדיקער נאוה האָט ער באַהאַנדלט זיין גאַנצע סביבה,
געלאָזן שפּרינגען מיניסטערן ווי לאַקיינ, עס האָט פון אים ארויס-
געפלאַקערט אַ פאַרכמורעמע, גרימצאָרנדיקע פאַראכטונג צו אַלץ,
וואס מען רופט געוויינלעך מענמשלעכע ווערדע, פרייהייט און
אחריות. אין מאַוימדיקן, שפּילערישן קאַפּריו פלעגט ער צווינגען
די וואָס זיינען געווען אָפהייניק פון אים צו אַלץ נייע, איבעריקע
דערנידערונגען, און אז זיי זיינען געשמאַנען נאַקעמע, דאָס ביסל
מענטשישקייט פון זיי אויסגעטאָן און צעפליקט. דעמאָלט פלעגט
ער פון זיי חווק מאַכן מיט שמילן, נאַקעמן שפּאַט און פלעגט
אַנקוועלן פון זייער קריכערישער געדולד.

זייער אָפן און אין גרויסע מאָסן האָט ער געראַבעוועט אין
די הערצאָגלעכע קאַסעס, ער פלעגט זיך באַרעכענען גוואַלדיקע
פראַוויזיעס, פלעגט פאַרקויפן דעם הערצאָג פאַר ריזיקע מקחים
נישט-ווערטיקע צירונג. נייע משאות האָט ער אַרופגעלייגט אפן
קרעכצנדיקן, מיט די לעצטע כחות זיך מאַמערנדיקן לאַנד, און
וואס ער האָט אָף דעם וועג אויסגעקוועטשט, פלעגט ער ניט באַ-
האַלטענערהייט אריינשימן ניט אין קאַרל אלכסנדרס, נאָר אין זיינע
אייגענע אוצרות. אויב פריער האָט ער באַדריקט דאָס הערצאָגטום,
בכדי ארויסצוקוועטשן געלט, זאַכלעך און צוועקמאַסיק, האָט ער
איצט גענומען ווערן און פייניקן דאָס לאַנד מחמת ראַפּינירטער,
פאַרביסענער הנאה פון דער דאָזיקער פייניקונג, און געמאָן האָט
ער דאָס אַלץ דרייט און אָפן, קענטיק געוואַלט דוקא, אז קאַרל
אלכסנדר זאָל דאָס מערקן, געזוכט מיט זיין פירונג אָף יעדער
אופן צו רייזן דעם הערצאָג, נאָר יענער האָט געשוויגן.

דעם אידנס אויסזען איז געווארן אַנדערש, דער גרינגער,
פּעדערנדיקער גאַנג איז געווארן האַרטער, אָפיציעריש ברומטאַלער.

הארמער, פעסטער אויך די באַקן, און דאָס רייכע, געקרייזלמע, קאַשטאַנען-ברוינע האָר, וואָס ער פלעגט פריער, וואו עס האָט זיך נאָר געלאָזט, טראָגן פריי, האָט ער איצט אָפּ שטענדיק באַהאַלטן אינטערן שמרדיגען פאַרוק. עלטער איז געווארן, פאַרהאַרטעוועט= מער דער גאַנצער מענטש. די מונקעלע שמים האָט אנגעווארן דאָס גלעטנדיקע, איינריינדריקע; אָפּט פלעגט זי איצט כריפען, באַפעלעריש, אָפּשטויסנדיק, ניט שייך איריש, האָבן געוואָגט די שונאים, די ארויסטאַרמשענדיקע, פליענדיקע אויגן זיינען געבליבן פלינק און לויערדיק, געוויינלעך אפילו פול גרייטקייט צו דינען; אָפּער, ווען קיינער האָט אָפּ אים ניט געקוקט, האָבן די אויגן וויילעווייז געהאַט עפעס שטעכעדיקס, זייער גיפטיקס און פלעגן נאָר מיט מי איינצאַמען אַ פיינמלעך, געלבלעך מונקל פייער.

שווערער איז געטראָפּן אונטער איר רייטער די קלייטשע אסיאדאַ. זי האָט מער ניט געטראָגן דעם פרייען פרייך, דעם גלענצנדיקן, פאַרהאַסטן און דאָך באַוואונדערטן; אַ משא האָט זי געטראָגן, אַ מעפּפן באַדריקער, וואָס שלעפט די אייגענע שווער= קייט, וואס האָט אַלעמען פיינט און אלע האָבן אים פיינט. פונקט ווי פריער האָט ער געמאַכט גלענצנדע בעלער. אָפּער די דאזיקע שמחות זיינען געווען פאַרסט, און קיין הנאה האָבן די געסט פון זיי ניט געהאַט, ער האט ליב געהאַט באַ אזא געלעגנ= הייט אריינצוואַנגן יענעם פאַר אַלעמען אין די אויגן עפעס אַ רשעותדיק וואָרט, וואָס זאָל יענעם דורכנעמען ביזן האַרץ, אָפּן אַרויסצושטעלן די פרוואטע אדער פּאָליטישע צרות פון עמיצן פון די געלאדענע; ער האָט געטראפן אלע מאָל דעם אָרם, וואו עס איז צום מיינסטן ווייטאקדיק, און זייער אַ סך פון זיינע געסט פלעגן יוצן אין איין נאגנדיקער, שטשיפענדיקער שרעק, טאמער וועט ער זיך נעמען פאַר זי.

מיט די פרויען האט ער גענומען זיך באגיין מיט אַ במול= דיקער, הווקדיקער גאַלאַנטקייט. אין פרוי איז געווען; מאַט=ווייס איז איר הויט געווען, אין אירע אויגן האבן חלומות פון יאָרטויונ= מער זיך באַוויזן; האט זי גערעדט, איז די שמים פון דער נאַכטי= גאל געווען אַ קרעכצן קעגן איר קליינער שמים. איצט איז זי

געלעגן אין פראנקפורט, ערד איבער איר, ערד אונטער איר, וואס
וויילן די אנדערע? זיי האבן געאמעמט געבאלבעט, געלאכט, און
אז מען האט מיט זיי גוט גערעדט, האָבן זיי די פיס פונאנדער=
געשפרייט. נו יא, אועלכע זיינען זיי; אבער די איינע לעבט שוין
מער ניט.

ווייסנדיג איז ארויסגעשוואומען פון זיין סיפער צעמולמקייט
און יאזש, האט גענומען ארומשמעקן זיסן, דאָ האט עפעס גע=
יורן, אין אָט דעם גוואלדיקן מענטשן, וואָס ווייס פון גרענעצן
ניט, וואס איז אזוי אנדערש ווי אלע אנדערע, אין אים גייט עפעס
אוף א גראנדיאזע, קנאקנדיקע, טוינטפארביקע קאמאסטרופע, דער
איז ניט געווען אזוי ווי ער, דער איז ניט געווען דער מענטש
זיך צו בויגן און צו האלטן זיך שמיל, אין פאראויס האט דער
קאנסיסטאריאל-ראט-פרעזידענט מיט תענוג אנגעשמעקט דעם
שוועבל-רוח פון דעם אופרייס, און נאר דער חשק דאָס צו דער=
לעבן האט אופגעהאלטן אָט דעם אויסגעליידיקן מענטשן.
און זיס אופרייצנדיקע גאוה איז אלץ געוואקסן, ער האָט
זיך אָפן ארויסגעשטעלט פארן האר פון לאַנד, און האָט פאר קיין
גרענעץ קיין מורא ניט געהאט.

אין יענער צייט האט אויך געטראפן די געשיכטע מיטן
יינגן מיכאל קאפנהייפער, די מעשה איז געווען אזוי:
דער יונגער מאַן, א פלימעניק פון פראפעסאָר יאהאן הניאל
הארפרעכט, א קרוב אויך פון פיליפ היינריך פאָן ווייסנדיג, האָט
נאָך א צוויי יאָר אַרומפאָרן איבער פלאַנדערן, פראַנקרייך, ענג=
לאַנד, זיך אומגעקערט אין זיין שוואכישער היים, און ער האָט
געקראַנגן די שמעל פון אן אַקטואַריוס אין שמונגאַרש, זייער הויך
געוואקסן, ברוינלעכע דרייסיגע פאַקן, שמאַרק פלאַץ אייגן אונטער
שונקעלע האָר, האָט דער דריי און צוואַנציק-יעריקער בחור אויס=
געווען ווי מאַנדאַלען סיבילעס א ברודער, ער האָט פון זיין נסיעה
געהאט מיטגעבראַכט שאַרמישע אידעען פון מענטשלעכער פריי=
הייט און מענטשלעכער אה-יות, א ווילדע שנאה קעגן איטלע=
כער דעספאטיע; אלע די דאויקע יונגע, פּרילינגדיק גרינע, ריינע
געדאַנקען פון א נייעם בעסערן מלוכה-סדר, פון א גערעכטערער,

הומאנערער אָרדענונג האבן פון אים ארויסגעשפארט, האבן כאָס
יונגן, היציקן יונגן מאָן כמעט געמאַכט דאס האַרץ פלאצן.
געוואוינט האט ער פא האַרפרעכט, דער פראפעסאָר, שוין
אַן עלטערער מענטש, וואָס די פרוי איז פא אים אָפגעשטארבן
נאָך גאר יונג עטלעכע חדשים נאך דער חתונה, האָט דעם פלו-
מעניק אופגעהאדעוועט. אין די צוויי יאָר, וואס יענער איז געווען
אין אויסלאַנד, האָט ער אים שטאַרק געפעלט. איצט האָט ער גאר
זיין מאַנספילשע, איינגעהאלמענע ליבע געווארפן אָף דעם יונגן
בחור.

מיכאל קאפנהייפער איז דורך זיין נסיעה אין צווייען שטאַלן
געווארן אָף דער פרייער קאָנסטיטוציע פון זיין היי-לאַנד אָנט-
קען דעם איינגעשטעלטן סדר פון די אַנדערע דייטשע מדינות.
אמה, ער האָט אלעמאָל געוואוסט פון דער מיליטערישער אויטאָ-
קראטיע דעם הערצאגס, פון דער יעוואיטישער דעם ווירצבורגערס,
פון דער עקאָנאמישער דעם אירנס, אָבער עס איז געווען איין זאך,
צו לייענען דערפון אין בריוו און בראשורעס, און אן אַנדער זאך,
צו שטיין אין דער מיט צוזווען מיט די אייגענע אויגן, אַנצומאַפן
מיט די הענט די חוצפהדיקע אַנטערדריקונג, די נאַקעמע, חווק-
דיקע גוואלד. דער יונגער מאָן האָט געווען דעם האַנדל מיט
שמעלעס און פאסנס, די שאַכעריי מיט דער גערעכטיקייט, די
אויסקוועטשונג פון פאלק, קבצנים זיינען געווארן די שערמלינס פון
איראך, פארטריבן אין דער פרעמד איז געווען זיין יונגער אין
זייער פייאיקער שוועסטערקינד און גוטער פריינט פרידריך קריס-
טאף קאפנהייפער, אריינגעיאָגט אין יאוש און מויס דער הויפּט-
צאָל-איינעמער וואלף, דער קאַמער-דירעקטאָר געאָרגי, אויסגעלויגט
און צעפרעסן איז געווען דאָס רייכע, שיינע, געבענטשמע לאַנד,
טויזנטער אריינגעשפארט אין די קאַזאַרמעס, צענדליקער טויזנטער
אין שמאַמעס און הונגער, צעפּוילט אין גוף און געוויסן הונדער-
טער טויזנטער. אַ הויף, וואָס ווייס פון קיין באַגרענעצונג ניט
און ווערט געשוואָלן פון וואוילמאַג און זנות, אַ מאַכט וואס בלאָזט
פון זיך עזותדיק אין בונטע אַניפּאַרמעס, הונקריקער פּלאַפּל וואָס
צעטרעט מיט גיפּטקער שנאה די קלאָרע, איידעלע קאָנסטיטוציע.

פארשוהדיקט די פארוואלמונג, די יוסמיץ פארוונהמ, די פריהייט,
די ליבע געבענטשמע פריהייט א שפאט און א שאטע אף אינ=
טערציווישן זיך פארן הערצאג, פארן יעוואים און פארן איד.

א הייליקער, פרעסנדיקער כעס האָט אָנגעפילט דעם בחור,
אָנגעפילט אים אין גאַנצן, אָנגעשפּאַנט מאַנסכילשער זיין דרייסטן,
ברוינעם פנים, אָנגעצונדן דרינגלעכער די שטארקע בלאַקייט פון
זיינע אויגן, אָ, זיין שלאַנקע, יונגע באַרדעוורדיקייט! אָ, זיין איי=
דעלער כעס און ווידערשפעניקייט! דער נאָגנדיקער צער איבער
דער צעפּוילטקייט פון פּאַמערלאַנד האָט דעם אַלטן יאָהאַן דניאל
האַרפּרעכט שטאַרק צעמרייסלט און אויסגעקוועטשט, איצט האָט
דער פעסטער, ערלעכער מאַן גאָר זיין האַפּענונג געלייגט אף דעם
בחור, און די טרוקענע אונטן פון דעם איינזאַמען זיינען געווארן
גרין און בליענדיק דורך זיין שלאַנקער פרישקייט.

זיסן איז דער אַקטואַריום שמענדיק געווען ניט סימפּאטיש.
אים האָט אַלע מאָל שטאַרק גערייצט דער הויכער וואַקס פונם
יונגן מאַן, זיין שטייפע, עקיקע געשטאַלט, וואס האָט דאָך ניט
געהאַט אין זיך קיין שום גראַבקיט. פויערישקייט, אויך די בפּירושע
ערלעכקייט פון דער פּאַליטישער איבערצייגונג איז אים ניט געווען
געפּעלן. הינטער פּאַליטישער אפּאָזיציע האָט געוויינלעך געשמעקט
אייגענער נוצן; און אויב ניט, איז טעמפּקייט, דאָס, וואָס דער
בחור האט אָנגענומען די דעמאָקראַטיע פון זיין באַרימטן פעטער,
וואלט קיין חידוש ניט געווען, אָבער ווען אָט דער באַוועגלעכער
יונגער מאַן, וואָס האָט געהאַט אַלע מעלות, וואָס זיינען נויטיק
צוליב אַרופּצוקומען. שמעלט אײן אין סכנה זיין קאַריערע דורך
אַזא ווילדן פייער קעגן דער הערשנדיקער ריכטונג, איז געווען
א באַווייז, אַז אין לאַנד איז נאָך געווען בכלל פּאַליטישע איבער=
צייגונג, און דאָס איז געווען פאַר זיך פאַרדראָסיק, נאָר פונדעסט=
וועגן האָט זיס אין דער פּראַקטיק ניט מער מורא געהאַט פאַר
דעם יונגן אימפעט פון דעם אַקטואַריום מיכאַל קאַפּנהייפּער, איי=
דער פאַרן רומינירטן פּאַמאָס פונם פּובליציסט מאַזער. פאַרן קלאַפּ
אין הירואו האָט ער ניט געטשעפעט ניט דעם ניט יענעם, און

דער באַזאָממער האָט פאַר זיין מורדישן גייסט ניט געהאַט צו לידן קיין מינדסטע שמראָף.

איצט, נאָך הירואָ, האָט זיך פינסמערער אָנגעצונדן דאָס פֿיער פון פאַרכטמן מענטשן אָן דער גאַנצער, פֿרייהייטלעכער און גוטער דרייסמקייט פֿונם בחור. דעם פאַרטונקלמן בליק האָט ער אָף אים אָנגעשמעלט. האָט זיך שפּילעריש-קעזיש איינגעקאָרטשעט צום שפּרונג. באַ דער אומפּאַרזיכטיקייט פֿונם יונגן מאַן האָט זיך גיך געפֿונען אָן אויסרייד אים צו טרעפן מיט א האַרבער שמראָף. דער אַלטער יאָהאָן דניאל האַרפרעכט האָט לאַנג געהאַט פּאַראַויסגעווען אַזעלכע קאָנפּליקטן; נאָר ער האָט באַ זיך ניט גע- קאָנט פּועלן צו פאַרשטיקן דאָס שיינע בליען מיכאלס. עס איז געווען דאָס גוטע רעכט פון דער יוגנט צו זיין ניט קלוג. צו וואַרפן זיך אָף אויסגעקרימטה, בכדי עס צו מאַכן גלייך, איז ווען די האַנט זאָל אפילו דערביי געלייבט ווערן. אָבער עס האָט אים געקלעמט די ברוסט, פאַרשטיקט אים דעם אָטעם, אַרױסגעשפּאַרט אַ ביטערניש אין דער קעל, ווען ער האָט געטראַכט. אַז ער וועט ווידער אין זיינע מידע אַזונטן מוזן זיין אליין, אָן דער וואַ- רעמענדיקער שײן פֿונם בחור. פֿונדעסטוועגן האָט ער געהאַפּט, אַז צוליב זיינעם, האַרפרעכטס, כבוד וועגן וועט זיס ניט האָבן די העזה עפעס צו טאָן מיכאלן.

אין מיטן דעם אומגליק פון פּאַטערלאַנד, אין דער וויסמער פּאַרדאָרבנקייט פון ארום האָט דער אַקטואַרױס מיכאל קאָפּנהיי- פּער געווען אַ גרויסע און צאַרטע שײן. דאָס איז געווען די דע- מואַזעל עליוואַבעט סאַלאַמעאַ געץ, די מאַכטער, איר בלאַנדע פּאַסטעל-פאַרבענע ליבלעכקייט האָט אַ טיפּן רושם געמאַכט אפן פאַרחלומטן, היציקן בחור, און אַז ער האָט נאָך געהערט, אַז זי האָט זאָפּט, אָבער פעסט אָפּגעשטופּט אַלע פּרוואַזון קאַרל אלכסנדרס, צו גענענען צו איר, האָט זי פאַר אים גענומען שײנען ווי אַ סימ- באַל פון מענטשלעכער פֿרייהייט. די בילדער ווינען פאַר אים צו- נוּיפּגעשוואַומען אין איינעם, און ער פּלעגט רידן פון דער געליב- טער פֿרייהייט און פון דער ליבער דעמוואַזעל עליוואַבעט סאַלאַמעאַ געץ אין דער גלייכער מערמינאָלאָגיע.

איצט האָט זיס געהאַלטן, אז ער באַדאַרף שוין מער ניט זיך רעכענען אויך מיט האַרפּרעכטן. מען האָט דעם יונגען מיכאל קאַפּנהייפּער אַראָפּגעזעצט פּון זיין שטעל, ווייל ער האָט, ניט גע= קוקט אָף די התראות, ניט אָפּגעהיט דעם הערצאָגס כבוד און האָט קעגן אים גערעדט שלעכטע, זינדיקע און לעסטערנדיקע רייד. עס איז געווען אַ באַזונדער חסד און לייטזעליקייט, וואס מען האָט קעגן אים ניט פארפירט קיין קרימינעלן פּראָצעס. נאָר ער האָט געמוזט אין משך פּון פּערצן טעג פארלאָזן דאָס לאַנד און האָט צייט ער לעבט ניט געטראַט מער קומען אַהיים.

דאָס איז אַלעמאָל געשטאַנען אפּן האָריוואַנט, אָבער אז דאָס איז געקומען, איז עס פארט געווען אומגעריכט און האָט דעם אלטן האַרפּרעכט אנידערגעווארפּן. אָ, אליין און בלוז זיצן אין גרויסן ליידיקן צימער, נאר מיט ביכער און פאַרמעסן; און די איינציקע חברותא זיינען די שאַטנאס אין חדר פּון אויסערהאַלב דעם לאַמפּן-שיין, זיי גיסן זיך צונױף צו אויסגעמאַגערטע, אויסגעקריממע אויסוואנדערערס, הונגערנדיקע, מיט שמאַטעס באַדעקטע, אָדער זיי שמערקן אויס מאַגערע, געריגע פינגער פּון א אידן, שמענדיק פאַלן זיי ארוף אָף דיר און נעמען באַ דיר צו די לופּט, און אויב דאָ וואלט געווען דער יונג, עקשנותדיק און לעבעדיק, ווען ער הויבט אָף זיינע דיקע טונקעלע ברעמען, צעגויען די שאַטנאס, זיינע שטאַרק בלאַע אויגן פאַרמרייבן פּון אַלע ווינקעלעך די סמראַ= שענדיקע, קילנדיקע פינסטערקייט. אָבער ער איז ניטאָ; דער איד האָט אים פארטריבן פּון לאַנד, דער איד לאָזט אים ניט צו צו אים.

דער שווערער זקן האָט געקעמפט מיט זיך, האָט זיך אָנגע= גענומען מיט כח, געשמעלט זיך פארן הערצאָג, ער האָט קיינ= מאָל ניט געבעטן, ער פלעגט אַלע מאָל מאַנגען וואס אים קומט, ער איז געווען געוויינט, מען זאָל צו אים קומען אין בעטן. דעם שטאַלצן און ערלעכן מאַן איז געווען א שווערע פּיין צו שמיין ווי אַ בעמלער, און ער האָט גערעדט אַ סך און האט זיך פארהאַקט אין ריידן. דער משפּט איז גערעכט און אפילו ניט זייער שמרריינג. נאָר זאָל דער הערצאָג זיך באַטראַכטן, אַ סך זאכן אין לאַנד זיי=

נען מאַקע ניט גוט, אין אויב דער יונגערמאַן זאָגט ארויס אָפּן זיין אומצופרידנקייט, איז דאָס אפשר בעסער, אידער ער וואלמ. ווי אַנדערע, אין דער שטיל געברייט סס. קארל אלכסנדר האָט צוגעהערט ברוג, האָט געדריקט פעסט די האנט, האָט ניט זיכער צוגעזאגט, ער וועט אַ טראכט טאָן.

שטרינג האט ער פארלאנגט אַ באַריכט. זיס גופא איז גע= קומען צום ראפארט, יאָ, עס איז מאַקע ריכטיק אַלץ, ווי דער פראפעסאָר האָט דערציילט, איז אָבער ער, זיס, ניט מסכים מיט דעם פראפעסאָרס מיינונג מכה דעם, וואס עס איז נויטיק בכדי אָפּצו= היטן דעם הערצאָגס ווערדע. מיט פאַרדראס האָט דער הערצאָג פאַרגעווארפן זיסן, אין וואסער לאַגע ער האט אים געשמעלט, אַז ער מוז אָדער נעמען צוריק זיין פאַשלוס אָדער אָפּזאָגן דעם פאַר= דינטן און הייך אָנגעווענעס מענטשן זיין ערשמע אין איינציקע בקשה, הוצפהדיק און גיפטיק האָט זיס געענטפערט, אַז ער פאַר= שטייט גוט, אַז זיין דורכלויכט איז שווערער אָפּציוואַגן די בקשה דעם שוואכישן פראפעסאָר, אידער דעם אידישן פינאַנס=ראט, ער האָט נאָך געהאט אַנדערע, זייער וויכטיקע מעמס אַף אָפּצוראַמען דעם אַקטואַריום פון וועג, נעמליך, האָט ער מוסיף געווען מיט דרייטער גוט=ברודערשאפט, אויב דער הערצאָג איזאַנסירט ניט ווי געהעריק פאַ די דאַמען געץ, איז דערין קורס כל=שול= דיק דער יונגער מענטש, וואס שטייט פאַזונדערס פאַ דער דעמ= אוועל עליוואכעט סאַאַמעז דעם הערצאָג אין וועג, ברוג ברומענ= דיק האט דער הערצאָג געשוויגן.

געבליבן אליין, האט ער פאַשלאָסן אָט איצט דוקא צו לאָן דעם אקטואַריום אין לאַנד, דער איר איז פונקט אַזאָ טיפּש ווי אן עזות פנים, אָהאָ! זאָל אשמיגער ער, קארל אלכסנדר, מורא האבן, אַז דער שמאַמעוואטער דעמאַקראט און מורד פּמלכות וועט אים פאַ דער דעמאָוועל אַריבעריאָגן? אָדער מיינט אפשר דער איר, אַז איצט, נאָך הירואַה שרעקט ער זיך, דער הערצאָג, פאַר אימלעך פתילהבן און פאַרלאָזט זיך מער ניט אַף זיין מאַנסביליש= קיימ א ווילדער גלוסט האט זיך אין אים אָנגעצונדן, מיינונט מייולאָניס! ער הייסט קארל אלכסנדר, הערצאג פון ווירטעמבערג

און מעק, און ער וועט דאָס פריילן מאַכן קליין און פּאָלניק אף
 להכעיס אלע מורדישע שנעקעס. בכל אופן האט ער פאַר דער
 קאנקורענץ קיין מורא נישט און וועט איצט דעם פסק אָפּשאַפן.
 אָבער ווי נאָך ער האָט שוין געוואלט דיקטירן דעם באַ-
 פעל, האט ער אַ טראכט געמאָן, אז מען דאַרף זיך נאָך אַ מאָל
 מיישב זיין, און האט עס אָפּגעלייגט אַף מאָרנגן. אַפן אנדער מאָג:
 איז ער אַוועק קיין לודוויגסבורג. פארגעניגנס, דעפּרעווענטאציעס,
 אנדערע פּאָליטישע ענינים האָבן פארגומען די צייט. עס איז גע-
 קומען דער מאָג, ווען דער פסק איז געווארן גילטיק, און קיין באַ-
 פעל אים מבטל צו זיין האט זיך נישט באוויזן. דער יונגער מיכאל
 קאַפּנהייפּער האָט געמוזט אַוועק קיין אויסלאַנד, פונקט ווי זיין
 שוועסטערקינד פרידריך קריסטאף, און דער אָונט פון פראפעסאָר
 יאָהאַן דניאל הארפרעכט איז געווארן הויל-נאַקעט און אָן ליכט.
 איצט האט קארל אלכסנדר דערווייל שוין נישט געקאנט
 מער צוריקנעמען דעם פאַרבאָט. ווען ער האט זיך דערמאָנט אָן
 די דאַמען געץ, איז ער בעצט געווען זייער צופרידן דערמיט. נאר
 דאָס האָט ער זיך נישט געוואלט מודה זיין. פארקערט, עס האָט
 אים אָנגעכאַפּט אַ ווילדער גרימצאָרן קעגן אירן. ער איז שולדיק
 אין אַלצדינג; ער האָט אים געשמעלט פאַר דער ברירה: האַר-
 פרעכט אָדער דער איד.

זיס האט געוואוסט, קארל אלכסנדר האָט באוואוסטער הייט
 בעצט קיין מאָל נישט אָפּגעמאָן קיין נבלה; געוויס וועט ער זיך
 נישט מודה זיין איבער די אמתע מאַמיוון פון דער דאָזיקער ארויס-
 שיקינג. דערפאַר האָט ער זיך נישט באוואיקט, ביז ער האָט
 דעם הערצאג דערנאָך אַפּמערקואם געמאַכט, בכדי ער זאָל זיך
 ווייטער אָפּעסן דאָס האַרץ איבער דעם פסק. אגב אורחא האָט
 ער אַמאָל אַ וואָרף געמאָן: „איצט וועט די געשיכטע מיט די דאָ-
 מען געץ בעסער מאַרשירן, נאָכדעם ווי מיר האָבן דעם יונגען
 קאַפּנהייפּער אָפּגעשאַפּט פון וועג“. דער הערצאג האָט שוין גע-
 וואָלט ארויסשפּרינגען, נאר עס איז ארויס סך הכל אַ כרום, און
 ער האט געענטפערט נישט מיט קיין שמאַרקן קול: „מיר? מיר?“
 אָבער זיס האָט זיך באַגענוגט מיט אַ שמייכל און האָט געשוויגן

זיינע שונאים האָבן זיך דערוואוסט, אז דער הערצאָג האָט געהאלטן, אז דער איד איז זיך פאָגאָנגען מיטן יונגען קאָפּנהיי- פער צו שמריינג, און אז ער, דער הערצאָג, איז געווען ניט צו- פרידן מיט דער מעשה. האָבן זיי ניט פארשטאָנען דעם הערצאָגס געדולדיקייט און האָבן אויסגענוצט די געלעגנהייט. בכדי אויפצו- רייצן דעם הערצאָג, זיי האָבן דערציילט און דערווייזן מיט אַ כַך ציפערן, ווי אזוי זיס קוועטשט און זייגט אויס דאס לאַנד, נאר פאר זיינע אייגענע קאסעס, און פארן הערצאָג קומט דערפון גאר- נישט ארויס, ווי אזוי אין יעדער געשעפט מוז ער אפמארן און באשווינדלען דעם הערצאָג. זיי האבן גערעדט כמעט צוויי שעה, און קארל אלכסדר האָט זיי ניט אפגעשטויסן; ער האָט זיי אויס- געהערט ביז צום סוף, נאָך מער, ער האָט געלאָזט עטלעכע פרטים, וואס ער האָט ניט גוט פארשטאָנען, זיך דערקלערן נאָך אַ מאָל. קודם כל האָט ער געלאָזט דאָס באַרמעלעמי פאָנקאַרבאָ אויסמיטשן, ווי אומפארשעמט זיס נאָרט אים אָפּ מיט מיינערוער- טיקע שטיינער. אז די הערן זיינען פאַרמיק געווארן, האָט ער זיי אָפּגעלאָזט העפלעך, אָן צו זאָגן זיין מיינונג.

אפן צווייטן מאָג איז געקומען זיס אין דער רעזידענץ, ניט גערופענערהייט, ער האָט געהערט, האָט ער געזאגט, אז מען אינטריגירט איבער אַ ניס קעגן אים. וואָלט ער געוואָלט זיך פאַרשפּאַרן די חרפה, אז מען זאָל אַ צווייטן מאָל דורכנישטערן זיינע פאַפירן, דעריבער בעט ער נאָך אַ מאָל, אינטערעניקט און דרינגלעך זיין דעמיסיע.

„הער, אידו! האָט געזאָגט קארל אלכסנדר, „דו האָסט מיר אין אָקטאָבער פאַרקויפט אַ שטיין פאַר עפעס מער ווי פינף טויזנט דוקאטן, וואָס איז דער שטיין ווערט?“

„היינט קיין פינף הונדערט ניט!“ האָט געזאָגט דער איד און דאָס אויג גלייך אין הערצאָגס אויג מיט אַן עזותדיקן פאַ- מאַלן שטייכל האָט ער ווייטער גערעדט: „יאָ אעלכע שטיינער האָבן אַ ווערט פאַר אַ לינדבאַר און זייער פרוי: ביים זיך.“

„עס איז גוט,“ האָט געזאָגט קארל אלכסנדר. דערנאָך האָבן ביידע געשוויגן. דער הערצאָג האָט אָנגעקלונגען און גע-

הייסן רופן תיכף דעם הויף-קאנצלער שעפער, וואָס צום נישט-
עם זיינען אָבער פאַרביי צוואַנציק מינוטן, ביז דער קאנצלער איז
געקומען, און בעת די דאָזיקע צוואַנציק מינוטן האָבן ביידע מע-
נער נישט גערעדט קיין וואָרט, זיי האָבן אויך נישט געבראַכט אײ-
נער פון אַנדערן, עס איז געווען אַ טיף, וואונדערלעך, אָנגעפילט
שווייגן אין דעם ליכטיקן, פרייטן, גרויסאַרטיקן חדר. פילדער
און הלומות זיינען געקומען און געאַנגען פון הערצאָג צו זיס
און פון זיס צום הערצאָג, די גרויסענדיקע שטים דעם מקובלס
איז געווען אין די דאָזיקע הלומות, און דאָס טויטע קינד איז
אין זיי געווען, די פינגער אויסגעשטרעקט ווי דער אות שׂין.
צו לעצט איז געקומען הער פּאָן שעפער, ער איז געווען
צווישן זײַם שוואַים, ער האָט זיך באַגאַסן מיט שוויים, אז ער
האט דערנען דעם אידן, משער געווען אז דער הערצאָג וויל
אויס אַנטקעגן שמעלן קעגן אידן, און אים וועט זייער שווער זיין
צו פאַשמין אַנטקעגן אָם דעם עדיש-דורכגעברענעם מענטשן.
אָבער עס האָט געמאַרפן עפעס אַנדערש, קוים איז דער
קאנצלער אַרײַן, האָט דער הערצאָג זיך אויסגעגלייכט און האָט
געזאָגט שמרײַנג, מיליטעריש, איינקאַלט, מיט פאַפעל צו זיין
מיניסטער, וואָס איז געשמאַנען אַ צעטומלבער: גער איצטיקער
הער פינאַנס-דירעקטאָר פאַקלאָגט זיך, וואָס מען בראַכט אויס
בלבולים אף זיין געשעפטס-פירונג און פאַרלאַנגט זיין דעמיטיע.
אין באַמראַכט פון זיינע אופמוען, וואָס ער האָט געמאַן צו
אונזער פולקומען, גענעדיגן פאַרגעניגן, ווילן מיר, אז אַלץ זאָל
געמאַן ווערן אום אים צו האַלטן, בכּן זײַט אַזוי גוט עקסעלענץ
תיכף אָנצושרייבן אַ כּהב, אַ לעגיטימאַציע-כּהב אָדער אַכּסאַלוטאַ-
ריום, אָדער ווי איר ווילט דאָס אַנרופּן, אַ הערצאָגלעכע געזעץ-
פאַראַרדנונג, וואָס דאַרף אַראָפּנעמען פון הער-פינאַנס-דירעקטאָר
די אַחריות פאַר אַלע זיינע מעשים, פאַר די געוועזענע און אויך
פאַר די קומענדיקע, קיינער, זאָל דאָס זיין ווער עס וויל, מאָר
בא אים נישט מאַנען קיין דיך-וועבון פון דעם, וואָס ער שוּט.
זײַט אַזוי נישט אָנצושרייבן דעם דאָזיקן דאָקומענט אין דער געהע-
ריקער פאַרם און אונז דערלאַנגען צו הרבען, בכּדי עס זאָל

קאָנען פּובליקירט ווערן אין קומענדיקן אָפּיציעלן וואָכנבלאַט, מיר
וואַרמין."

קאַרל אַלכסנדרס שטימט, בעת ער האָט דאָס גערעדט.
האָט געקלונגען אוי איוויק געמאַסטן, אז דער דערשראַקענער
קאַנצלער האָט קיין העזע נישט געהאַט צו ריידן דערנגעגען, נישט
דער הערצאָג, נישט דער איר האָבן קיין איין וואָרט נישט אויסגע=
דערט פאַר דער צייט, וואָס שעפער האָט געשריבן דעם כתב,
אַן צו ריידן אַ וואָרט האָט קאַרל אַלכסנדר אים געזחמעט.
דערנאָך קיים זיך איינגעהאַלטן, איז ער אָנגעפאַרן דעם קאַנצלער
מיט רונזא: "אין אָפּיציעלן בלאַט אָט די שטאַמען" אַ פאַרציטער=
טער איז דער מיניסטער אוועק.

זיס האָט געדאַנקט מיט די הכנעהדיקסטע, איפּערגעגעבנסמע
אויסדרוקן פאַר דעם גוואַלדיקן, נישט פאַרריינטן חסר אין פאַרן
אויסער געוויינטלעכן צומרוי. נאָר אין זיינע אויגן איז קיין דאַנק
נישט געווען, זיי זיינען געווען דרייסט און אופרייצנדיק און חזקדיק.
שמוס און פיינלעך האָבן פֿידע מענער זיך אָפּגעמאַסטן, און
קאַרל אַלכסנדר האָט איינגעזען, אז ער האָט זיך נאָך נישט
אויסגעקויפט.

"גיי, אידו! האָט ער זיך צולעצט צעשריען אן אופגעקאַכ=
טער, און זיס איז אוועק. אָבער נישט ווי דער קאַנצלער. פאַמע=
לעך איז ער געגאַנגען און מיט אופגעהויבענעם קאָפּ און מיט
טיפּ, ביזן שמייכל, באַזאוסט אין זיין מאַכט.

געבליבן אליין, האָט דער הערצאָג זיך פאַרכליניעט אין
זיין גרימציאָרן, ער האָט זיך געריסן, געשלידערט, צעוואונדיקט
זיך אָן יענער פאַרבאָרגענער, נישט צו צערייסנדיקער, גרויליקער
פאַרבינדונג צווישן אים און יענעם.

דער זעמל-בלאָגדער עקספעדיציע-ראט גען וואס איז איצט, הידושידיק יונג, אופגעהויבן געוואָרן צום ראנג פון קאמער-פראָקט-ראמאָר אין דער געהיים-קאָנצעלאַרע, האָט מיט אומצופרידנקייט זיך צוגעקוקט צו די גאַלענעם באַמיוואַנגען פון הערצאָג ארום זיין מומער, דער געהיים-ראטין יאָהאַנאַ אולריקע גען, און זיין שוועם-מער, דער דעמאָועל עליואַבעט סאַלאָמעאַ. ער האָט נישט גע-וואוסט; ווי ער וואָל זיך האַלפן. פון איין זייט, איז דאָס געווען אַ כבוד, ווען דער כווערן מאַכט דעם הויף אַ דאַמע, און עס איז געווען דער חוב פון אַן אונטערמאַנין צו געהערן מיטן גוף און מיט דער נשמה דעם פון גאָט באַשטימטן מושל; אויך פאַר זיין קאַריערע האָט די דאָזיקע נויגונג דעם כווערענס נאָר גע-קאָנט זיין נוציק. פון דער אַנדער זייט האָט אָבער דער וועג פון הערצאָג און צום הערצאָג כסדר געפירט דורכן אידן; נאָך מער ער האָט געהאַט דעם איינדרוק, אַז עליואַבעט סאַלאָמעאַ איז דער איד כמעט ליבער ווי דער הערצאָג. און הגם ויס איז דורך זיין מצב באַם הויף אין אַ געוויסער סאַם געלימערט געוואָרן פונם געוויינטלעכן געשטאַנק פון אַ אידן, איז דאָך דאָס געווען אַ פיינלעכע פאַרשמעלונג זיך אויסצומאַלן די שוועסטער און מומער אין אַ נאָענטערער פאַרהעלטניש צום דערמאָנטן אידן, וואָלט דער עקספעדיציע-ראט אפּשר געמאַכט אַ קורצן כּוּף צו זיינע ספּקוּה. גענומען זיין דעמיסיע, זיך צוריקגעצויגן מיט דער מומער און שוועסטער אין זיין לאַנדשן הויף פאַ היילבראָן. נאָר די געשיכטע מיט דער געאפּאליטאַנעריין און קאַרל אלכסנדרס קרייניק האָט אים געהאַט אזוי טיף צעשומלמ, ער האָט געווען זיך פאַרפלאַנטערט אין אַ שווערן חמא קעגן זיין פירשט; און זיין געוויסן האָט אים נישט געלאָזן טאָן אַזאַ שריט. שמוס און מיט פאַרקלעמטן האַרץ האָט ער געלאָזט גיין די געשעענישן.

זיינען זיי אָבער צוערשט גענאַנגען פּאַוואָליע און פאַרהאַקט זיך. זיס פלעגט אַלעמאַל פאַרהאַמעווען און נישט לאָזן דעם הער-צאָג זיך רירן פון ארט, יענער פלעגט טיילמאַלס זיך אויסמאַלן דעם פּלאַן אויך דאָס מאָל, ווי אַ סך מאָל פריער, אָפּצורייסן די פּרוכט איבער געוואָלד; אָבער ער האט זיך געוואלט באַריימען

פארן אידן, אז ער קען מנצח זיין אויך מיטן בלויון געווער פון
נאלאמקייט, ער האָט, בכו, אויסגעווארט; נאָר דאס לאַנגע ווארפן האָט
זיין גלוסט אלץ מער צעבלאָזן.

ער פלעגט שיקן די דאָמען, אַמאָל דער מיטער און אַמאָל
דער מאַכטער, פיינע מתנות. דער שוואַרץ-ברוינער פלעגט זיי
בריינגען, דער מאמעלוק, וואָס האָט אלע מאָל געשווינגן, אזוי אויב
אין פאָלק האָט מען אים געהאַלטן פאַר שמום, דער געליינקער,
מונקל-בליישמענדיקער מענטש איז פרויען געווען געפעלן, ער
האָט אויסגעווען אזוי ווייט און מעלאַנכאָליש און מעשה חיה, פא
די דינסטן אין שלאָס און בא אַ סך העכערע האָט ער געהאַט
פיל הצלחה, די זיסע, בלאַנדע, צארטע דאמען געץ האָבן אים
שמאַרק גערייצט; שמום פלעגט ער, ווען ער פלעגט בריינגען די
מתנות, פרעסן מיט זיינע טיפע, מדבר-שרוייעריקע אויגן זייער
פאַסמעל-פאַרבענע ליבעלעכקייט. אָבער די דעמיוועל עלזאָבעט
סאַלאַמעא, ווי זי האָט באַמערקט זיינע דרינגלעכע און אומפאַסי-
קע בליקן, האָט אים נאָר אַפן קול אריינגעלאַכט אין צורה,
מעשה יונגע שטיפערקע, וואָס וויל קיין זאַך ניט וויסן.

זיס האָט ביידע פרויען געהאַלטן פעסט באַס שנורל. זיי
זיינען ביידע געווען נאָריש און אָן אַ גרענעץ פאַרליבט אין אים,
אָן צו זיין אייפערזיכטיק צו אַנאַנד. זיי פלעגן פאַרקערט איינע
די אַנדערע אַריבערשטייגן אין באַוואַנדערן זיינע מעלות, די מו-
טער האָט געלייבט זיין גרויסן שכל, זי האָט שוין לאַנג איינגע-
זען, אז ער רעגירט אין הערצאגטום און ניט קאַרל אלכסנדר,
זי האָט אים גערימט, ווי גוואַלדיק ער איז און ווי אלע האָבן
פאַר אים מורא, און דאָך איז ער ווערט געלייבט צו ווערן; די
מאַכטער ווידער האָט אים געהאַלטן פאַר אַ מאַן א גיבור און
פאַרט ניט מגושם און גראָב, ווי אַנדערש איז ער געווען, איידער
דער הויזיקער מיכאל קאַפּנהייפער, ווי אַנדערש, איידער די פיל-
דערנדיקע, ברומאַלע אָפיצערן, און אָנגעשאַרט זיך אָן אַנאַנד.
ווי שוועסטער, האָבן זיי פון אים פאַנטאַזירט און האָבן הנאה
געהאַט דערפון, וואָס ביידע ערשמע פערוואַגען אין לאַנד, דער

הערצאג, און דער איה, מאכן זיי דעם הויף, דער עקספעדיציע-
ראמ, בעת מעשה, האָט פארקלעמט געשוויגן.

זיס וואָלמ געקאָנט האָבן ביידע פרויען פרוער פארן הער-
צאָג. נאָר ער פלעגט מונקל צושמייכלען, ווען ער פלעגט וועגן
דעם א טראַכט טאָן; ער האָט געמאַכט דעם אָנשמעל, ווי זיי
וואָלטן געווען צו הויך פאר אים, האָט זייער אַנמקעגן קומען
געמאַכט זיך ניט זעענדיק, האָט זיך באַגענוגנט זיי צו פירן אזוי,
זיי זאָלן דעם הערצאָג ניט אָפלאָזן פון אויג.

אין יענער צייט האָט געמראָפן, אז א האָלענדישער יוזע-
לייר האָט אָנגעבאָטן צום פאַרקויף אַ באַזונדערס טייערן שטיין,
וואָס האָט געהייסן גן-עדן-אויג, ער האָט געשטאַמט פון אינדיע,
אָן ענגלישער אוואַנטוריסט האָט אים געהאַט אראַפגעבראַכט פון
דאָרט, ער האָט אים מסתמא אָנגעשאַפּט זיך ניט אף א כשרין
וועג, נאָר אַלץ איינס, דאָס גן-עדן-אויג איז געווען דער שענסטער
און ריינסטער שטיין פון זיין מיין אין אייראָפּע. דער גרויס-וועזער
האָט געוואָלט באַצאָלן פאר אים א גוואַלדיקן פרייז; אָבער אידער
דער האַנדלער אוצר זאָל פאַרשוואַנדן ווערן אין מזרח-לאַנד, האָט
דער אַמסטערדאַמער סוחר אָנגעפּרעגט באַ די גרויסע האַרן פון
דער קריסטלעכער וועלט, צי קיינער פון זיי וועט ניט אויסדינגען
באַם היידן דעם שטיין.

אין מאָל, בעת די האַמען געין האָבן גערימט קאַרל
אַלכסנדרס מתננה, האָט זיס גענומען ריידן מכח דעם גן-עדן-אויג,
און אז מען קען איצט דעם שטיין קויפן, ווער עס גיט א האַמע
אַזא צירונג א מתנה, דער באווייזט, אז ער האָט זי מיט אן אמת
ליב; ווער עס באַט אָן אַזא פרייז, פאר דעם איז די גענויגמקייט
פון דער האַמע ניט צו וואָלול געקויפט.

עס איז געשען, וואָס זיס האָט געוואָלט, קיצלדיק און פון
אויבן אף האָט די דעמאָועל עליזאַבעט סאַלאַמעאַ געשמועסט
מיטן הערצאָג וועגן דעם גן-עדן-אויג, קאַרל אלכסנדר האָט גע-
רעדט מיט דאָס באַרטלעכטי פאַנקאַרפּאָ וועגן דעם שטיין, און
וואָס קאָן ער קאַסטן, יאָ יאָ, דאָס איז שוין איין מאָל א דימענט
און א כלי יקר, דאָס דער פאַרטיגען געוואָגט מיט זיין פארמוכל-

טער שמים און האָט מיט גלוסמונג אַרויסגעשטרעקט דעם דארן האַלז פון דעם ריזיקן שפיצן-קאָלנער. נאָר קאָסמן קאָכט ער! און ער האָט אָנגערופן דעם פּריוו, וואָס דער גרויס-וועזער האָט גע- באַטן. פינף מאַיאָנטקעס מיט די דערפער וואָס געהערן צו זיי האָט מען דערפאַר געקאָנט קויפן. קאַרל אלכסנדר האָט זיך אפּ געטרייבט, אַז ער האָט דערהערט די גוואלדיקע כובע, און האָט ניט געהייסן קויפן.

ער האָט געשפּירט, ער האָט זייער גוט געוואוסט, ווער עס האָט אָנגעצונדן דעם חשק אין דעם צאַרטן, בלאנדן קאָפּ. אָבער ער איז ניט געווען משוגע, אַז ער זאָל אַרויסוואַרפן דאָס גוואלדיקע געלט — וויפיל לאַנד און זעלנער מען האָט דערפאַר געקאָנט קויפן! — פאַר א פּריוו, וואָס ער וואָלט זיי סוף כל סוף אָן מחוקות געקאָנט אַריינוואַרפן אין בעמז, און זאָל קיינער אים ניט זידלען, וואָס ער פּטרט אַוועק אַזוי פיל צייט, קאָמפּלי- מענטן און מחנות אף די ווייבער, אָבער איצט וועט דער איד אים אנרופן קמצן און קנורע, אף זיין דורכגעטריבענעם, גלאַטן, מנוול-דיקן שטייגער וועט ער די ווייבער אַריינזעצן אַזעלכע מוקן אין קאָפּ, אַז ער וועט פאַר זיי שטיין ווי א קמצן און אַ האַרפּאָגאָן. אויך זיין גלוסט האָט זיך געשמאַרקט. מיט און מיינול! צי קאָן א פּריוו מיט פאַרגעניגן מאַן דעם רצון פון אַזאַ איינעם, וואָס שטייט פאַר איד אַזוי ווי אַ מיאוסער קנורע? האָט געלאָזט רופן באַרטעלעכט און האָט געהייסן, צו יענעם גרויסער הנאה קויפן דעם שטיין.

אָבער אַז פּאַנקאַרבאָן איז אין איילעניש אַ פאַרפלאַמטער געקומען צום סוחר, איז דאָס גן-ערדן-אויג שוין געווען פאַרקויפט. וועמען? דאָס האָט דער סוחר ניט געוואוסט. אַ פאַרמיטלער האָט אן זיך צו דינגען, באַצאָלט ניט אין אַ ערך אַ גרעסערן פּריוו, ווי דער גרויס-וועזער האָט געבאַטן.

„איז אַזוי גוט!“ האָט געשמייכלט צופּרודן דער הערצאָג. דערציילט די מעשה די דאַמען גען, פאַרויערט, וואָס ער האָט זיי ניט געקאָנט פאַרשאַפן דעם פאַרגעניגן.

אין צוויי מעג ארום האָט זיס געשאַנקען דער דעמואַזעל עליואבעמ
סאַלאַמעא דאָס גן-ערדן-אויג. עס איז געווען אן איבער אַלע מאסן
מייערע מתנה, אין גאַנץ מערב-דייטשלאַנד האָט מען גערעדט
דערפון, דער יונגער עקספּעדיציע-ראט געץ האָט לחלוטין ניט
געוואוסט, וואָס ער זאָל אנהייבן טאָן.

ניט גערופענערהייט איז זיס געקומען צום ברוגון הער-
צאָג, אָף דעם שטייגער, ווי קארל אלכסנדר איז זיך נוהג געווען,
האָט ער געלויבט עזותדיק, שמאַלציק, בפרומרום און מיט אַלע
פישמשעווקעס די אָנגענעמע מעלות פון דער דעמואַזעל.

אופגעהויבן דעם פּויסט, האָט זיך קארל אלכסנדר אָן
אָנגעצונדענער געלאָזט מיט זיין שווערן גוף צום אידן. יענער
איז געשמאַנען און האָט זיך ניט גערירט און האָט אים אַנט-
געקומט.

נאָך קארל אלכסנדר האָט זיך איינגעהאַלטן, האָט געסאָ-
פעט כאַרכלענדיק: „מיר זיינען קוימ, אידן! האָט ער צולעצט אַ
זאָג געמאָן הייזעריק.

אָבער דער איד האָט געשוויגן, און דער הערצאג האָט
געוואוסט, אז ער איז נאָך ניט אויסגעלייזט.

דערווייל האָט מען אין דער רעזידענץ פונם פירשט-ביסקופ
פון ווירצבורג געהאט אויסגעפּלפּולט א באַזונדערס פיינעם, שפּי-
ציקן פּלאַץ. לויטן מוסטער פון דער רעגירונג פון עסמרייכישן
נידערלאַנד האָט ווירמעבערג געדאַרפט איינגעמיילט ווערן אין
צוועלף מיליטערישע קרייזן. דער אויבער-קאָמאנדיר פון אימלעכן
קרייז באַדאַרף קרייז א פּולק סאָלדאַטן, די באַצאממע דאַרפן גע-
שמעלט ווערן דירעקט אונטער זיין באַפעל. דאָס האָט באַדייט א ריין
מיליטערישע פאַרוואַלטונג פון לאַנד, די לעגאַליזירונג פון דער
אומקאַראטיע פון מיליטער.

בכדי אינגאַנצן צו פאַראליזירן דעם פאַרלאַמענט איז געווען
צוגעגרייט אַ דעקרעט, אַז אָף יעדער זיצונג פון דער עלפער-
קאָמיטע זאָל זיין דערביי אַ געהימראַט, באַשטימט פון הערצאג.
דער דאָזיקער באַצאמטער האַט באַדאַרפט באַגרינדן דעם הערצאגס
פּאַרשלאַגן, צוגלייך אָבער אויך אופּפאַסן אָף יענע, וואָס וועלן זיך
אַרויסזאָגן קעגן די פּאַרשלאַגן; אויב זייער מיינונג איז די ריכ-
טיקע, זאָל מען זי טאַקע אָננעמען, איז אבער די אָפּאויזיע מאַחמת
לויטער רשעות און ווידערשפּעניקייט. וועט מען דעמאָלט איינעם
אָדער עמלעכע אוועקזעצן אין פעסטונג.

פאַרמילקנדיק אָן א שיעור שאלן קאַווע, האָט דער געהיימ-
ראַט פּיכמל, אונטערשטיצט פון קאַנסיסטאָריאַל-פּרעזידענט, אויס-
געאַרבעט אַ פּרטיקולאַרע, טיילאָניש-קונציקע דעדיקציע, וואָס
האָט געדאַרפט דערווייזן, אַז אָט דער גוואַלד = דעקרעט שטימט
מיט די געזעצן און סטאַטוטן און אָפּמאַכן פון דער דייטשער
אימפעריע, מיט תּמימותדיקער גרינמלעכקייט איז אין דער קאָג-
סטימוציע אַריינגעטיימט געוואָרן דער היפּוך דערפּון, וואָס אין
איר איז געשטאַנען, מיט דער פיינסטער אַרוואַקאַטישער קונסט
איז געוואָרן אויסגעשפּילט דער עיקר דער אַרגומענט, אַז באַ
פאַרצייטיקע אָפּמאַכן צווישן דעם האַר און דעם לאַנד דאַרף מען
קודם כל נעמען אין אַכט, אין וואָסערע צייטן זיי זיינען געמאַכט
געוואָרן; דאָס, וואָס איז מיט יאָרן צוריק געווען גוט, קאָן באַ
היינטיקן טאָג שוין צו גאַרנישט ניט טויגן.

מיוזמער הענט האָבן מיט התמדה געארבעט איינס צום
 אנדערן. דער פּויפּס און דער קיסר האָבן ארויסגעוויזן זייער
 סימפּאטיע דורך אופּמונמענדיקע אנצוהערענישן; יענע אלטע,
 געפּלדיקע אָפּמאַכן, וואָס קאַרל אלכסנדר האָט אָפּגעשלאָסן מיט
 די ווינער יועצים, איידער ער האָט איבערגענומען די רעגירונג,
 וואָס לויט זיי האָט ער באַדאַרפּט שטיצן דעם קיסר מיט מילי-
 טער אין פּראַנציווישן קריג, און דער קיסר האָט אים באַדאַרפּט
 העלפּן אָפּצוהיטן זיין סווערעניטעט, האָבן פּלוצים געקראָגן פּאַר
 דער ווירטעמבערגער קאָנסטיטוציאָנעלער פּאַרטיי אָן ערנסטן, גע-
 פּערלעכען באַטייט, דער אַלטער פּירשט פּורן און מאַקסיס איז
 געפּאַרן אין עסטרייכיש נידערלאַנד און האָט פּון דאָרט אויס גע-
 געגעבן דירעקטיוון פּאַר דער שטומגאַרטער פּאַרוואַלמונגס-רעפּאַרס.
 פּאַר דער מיליטערישער אָרגאַניזאַציע האָט געוואַרנט שטריינג
 און גראָב רעמכינגען, פּאַר דער פינאַנסיעלער זיס, פּאַר דער
 דיפּלאַמאַטישער פּיכטל, פּאַר אויסהוילן און צעברעקלען דעם
 פּאַרלאַמענט ווייסנזיי.

קאַרל אלכסנדר האָט געארבעט אָן רה, פּיבערדיק, גאָט
 ווייס, עס איז ניט געווען די הימלישע מאַריא, וואָס צוליב איר
 איז ער אַרײַן אין דער רוימישער קירך, נײַערט מאַריע אויגוסטע
 פּון פּורן און טאַקסיס און א זאָק פּול דוקאַטן, אָבער ניט געקוקט
 אָף אײַנציקע פּריידינקערישע וויצן, איז ער ניט געווען גענויגט צו א
 פּרינציפּיעלן און אָן-טענותדיקן, מאַרישן אַטעאיום, ער האָט זיך
 געשפּירט זייער גוט אין די צערעמאָניעס פּון דער קירך, פּאַר
 אַ סאָלאַט און אַ גרויסן האַר האָט די דאָזיקע רעליגיע אַ סך
 שענער געפּאַסט, באַזונדערס האָט אָט דער גלאַנץ-פּולער גלויבן
 אַ סך בעסער געשטימט מיט די גרויסאַרטיקע אינפּאַרמעס, וואָס
 ער האָט ליב געהאַט, אויך איז עס געווען באַקוועם וויילעווייז צו
 זאָגן וידוי פּאַרן מילדן און באַלייכטן פּאַטער קאַספּאַר, הגם די
 פּאַרבראַנגסטע און זינדיקסטע געדאַנקען האָט טען קוים געקאָנט
 אַרויסוואַגן פּאַר אַ צווייטן, טען האַט עס אפילו פּאַר זיך ניט
 געקאָנט כאַפּן רעכט אַ צווייט סאָל.

איצט איז זיין אָפּגעלאָזענער גלויבן געווארן ערנסט, האָט

געקראגן האפט. אויב פריער איז רעליגיע פאר אים געווען נישט
 מער ווי פאליטישער מיטל, ווי פראקטישער פארבאדינג, אז דער
 קיסר און רוים זאלן אונטערשטיצן די מיליטערישע אוטאקראטיע
 אין שוואבן. אָדער אין בעסמן פאל דעקאָראַציע, האט איצט דער
 אכסאָלומיזם, וואָס ער האָט צו אים געשמרעכט, אָנגעהויבן פא-
 וואַלע פאר אים זיך מיסמיש צו פארנעפלען. ער האָט זיך גע-
 וען שטיין אין דינסט פון א גרויסער, געטלעכער איד; די מאַכט,
 וואס פאר איר האָט ער געקעמפט, איז געווען עפעס הייליקס,
 קאמף פארן גאט-דינסט, צו דער פרייד פון פאטער קאספאר און
 פון די באפריינדעטע גייסטלעכע פירשטן איז ער קענטיק געווארן
 פרימער און שטריינגער באס אָפּהיטן די מנהגים.
 עס איז אָבער געווען אזוי, אז אין אָם דעם גאָט-דינסט
 האָט ער, אָן זיך אָפּן דערין מודה צו זיין, געווען א כפרה פאר
 זיין אויסטערלישער, שנאה-פולער און ניט צו צעשמערנדיקער צו-
 געבונדנקייט צום אידן, מיט פארשפיצטן פלפול, וואָס ער האָט
 זיך אויסגעלערנט בא די יעוואיטן, האָט ער זיך איינגערעדט, אז
 דעם אידן באדארף ער האָבן איבער פאליטישע מעמים, אז נאָר
 דעריבער האָלט ער אים בא זיך, הגם ער רייצט אלעמען אוף.
 ווי נאָר ער וועט זיין באַס ציל, וועט ער דעם זשוליק כאַפּן
 פארן קארק און אים אריינזעצן אין פעסטונג, מיילמאָלס פלעגט
 ער זיך איינריידן, אז אויב ער וועט אויספועלן דעם נצחון פאר
 דער קירך אין שוואַבן, וועט גאָט אים געוויס באַליינען און בא-
 פרייען אים פון דער פיינפולער פארבינדונג מיטן אידן.
 אָ, ער האָט ניט באדארפט זיך ווענדן צום אידישן מאַגוס
 און ניט אָננעמען זיינע נביאות. די צווייטע האָט ער אָנגענומען,
 איצט האָט אים געברענט יענס: "דאָס ערשטע זאָג איך ניט."
 האָט ער געשריבן דרינגלעך צו זיין גומן פריינט דעם פירשט-
 פריאָר פון איינזידעלן אין דער שווייץ, אז ער, וואָס איז אַליין
 געווען אַ גרויסער אסמראַלאַנ, זאָל אים צושיקן א קאמולישן
 שמערן-זעער און וואַרזאָנער. באַלד איז טאַקע געקומען צו פארן
 אַזא מאַגוס, ער איז געווען שטאַרק פארשיידן פונם מקובל. יענער
 האָט אין זיין הילוך און אין זיין אופפיר ניט געהאַט קיין שום

אומגעוויינטלעכס און דאך איז אימלעכן, ווער עס האָט אים
געווען, עפעס געוואָרן מאָדנע און פרעמד. אָבער דער מאַגוס
פונם פירשט=פּריאָר איז אַראָפּגעקומען מיטן גאַנצן פּאַראַד און
קלאַפּערנע צייג פון א פּראָפּעסיאָנעלן שוואַרץ-קינצלער. ער האָט
מיטגעבראַכט דריי פּיס, דרייעקן, שפּאַקטיוון, קאַלבעס, כּישופּדיקע
פּאַרקעוועס, האָט פּאַרלאַנגט אַן אָפּגעוונדערטן חדר אין א מורעם,
פלעגט אַרופּקריכן באַ נאַכט, אָנגעטאַן אין א העמד באַמאַלט
מיט א סך פיגורן, אפּן דאָך פון שלאָס און מאַכן משונהדיקע
השבעות, האָט געלאָזן בריינגען ערד פון גושן אָרם, האָט גע-
קליבן שווייס פון פענסטערן באַ דער וואַקסנדיקער לבנה, האָט גע-
געברענגט אספעס אפּ קויל און האָט געמאַכט כּדומה נאָך אועל-
כע וואונדערלעכע קונצן, אָפּמאַלט ארום האַלבער נאַכט פלעגט
פון זיין צימער ארויס זיך לאָזן הערן א מוראדיקער רעש, און די
לאַקייען, וואָס האָבן ניט געקוקט אפּ זייער פחד אים נאָכגעשפּיאָ-
נירט, האָט זיך אויסגעוויזן, ווי עס וואַלט ארויסגעשטורמט דורכן
פענסטער אַ פּערד מיט אַ שווערן וואָגן באַ קלינגענדיקע גלעק-
לעך. דער אַסמאַלאַנג האָט צוגעוואַגט דעם הערצאָג, צו באַשטי-
מען אים לויט די שמערן גענוי דעם ריכטיקן מאָג פאַר זיין
אונטערנעמונג, אפילו די ריכטיקע שעה, דער הערצאָג האָט זיך
אָפּן מודה געווען, אז דער דאָזיקער מענטש מיט גאָר זיין כּישוף
ניט אים ווינציקער איינדרוק און צומרוי, איידער דער מקובל
מיט זיין שמילקייט און פשוטקייט; און אז זיס האָט אים אינמאַל,
מיט דירעקטן שפּאַט קעגן דעם אַסמאַלאַנג, אָנגעוויזן אַפּ אַ
האַרמאַט: "הער הערצאָג, ראָס זיינען די פעסטע שמערנווערס
און וואַרזאָגערס", האָט ער אַפּ אַ קול זיך אויסגעלאַכט. פונ-
דעסוועגן האָט ער איצט געפילט זיין געוויסן רואיקער, נאָכדעם
ווי ער האָט אַראָפּגעבראַכט דעם קרויסלעכן חבט; איבעריקנס,
האָט מען דאָך פון דעם אידישן כּשוף-מאַכער סיי ווי סיי גאָר-
נישט מער געקאָנט אַרויסקריגן.
קאַרל אַלכסנדר, הגם זיס האָט פון אים געהאַט אַרויסגע-
כאַכט דעם ביסן, האָט פּאַרט ניט געקאָנט ביישמיין דעם נסיון
צו פּראַוון פון זיין זייט די דאַמען געץ, וואָס דער איד האָט איצט

מיט גרינגשאציקן חוזק אים זיי צוגעוואָרפן, אָבער ער האָט דאָך
 נישט געהאט די געוואונמשענע הנאה, מסתמא ווייל ער האָט גע-
 טראכט וועגן אידן, זיך אַליץ מער אַריינגעביסן מיט מער היץ אין
 דעם קאמפּוילישן פּראָיעקט, האָט ער די דאַמען אין גיכן אינגאַנצן
 פאַרלאָזן. איצט זיינען די דערנידעריקט געוועסן; זיי האָבן נישט
 געקאָנט אויסבאַהאַלטן זייער טרויער אָף די צאַרטע פּאַסטעל-
 פּנימער, באַזונדערס די מוטער האָט קענטיק גענומען עלטער
 ווערן. דער עקספּעדיציע-ראַט האָט פאַר זיך אַרויסגעסקריעט
 יענעם פּערו פּון דער קאָמעדיע, וואָס אָף איר האָט ער זיך באַ-
 קענט מיט דער נעאַפּאָליטאַנערין: „די פּרוי וואָס ציט אונז אָן
 איז ווי אַ טוי, וואָס פּאַלט פּון הימל, — נאָר נאָכן גענוס איז
 זי פאַר אונז נישט מער, ווי שמויב און שימל“, און ער האָט
 נישט געוואוסט, ווי ער זאָל זיך האַלטן, ער האָט געשווימט פאַר
 בעס, ער האָט איצט געטראכט ערנסט מכה דעם, זיך צו דער-
 ווייטערן אָף זיין הויף באַ היילבראָן, און אַפילו נאָכדעם ווי
 ער האָט געשטייגט אין ראַנג, האָט זיין כעס נאָך שטיל אונט-
 מערגעברומט.

צום מיינסט אָבער האָט זיך געקלעמט איבערן צער פּון
 די בלאַנדע, ליבלעכע דאַמען דער שוואַרץ-ברוינער, אַטמאַן, דער
 מאַמעלוק, ער איז ווי שמענדיק געלעגן פאַר דעם שוועל אין
 יענער נאַכט, ווען יאָהאַנאַ אולריקע איז געקומען צום הערצאָג.
 און אין דער נאָך ערגערער, ווען עליוואַבעט סאַלאַמעאַ איז גע-
 קומען, ער האָט אין יענער צווייטער נאַכט נישט געשלאָפּן, ער
 האָט זיך צוגעהערט, זיצנדיק איינגענורעט פאַר דער שוועל, מיט
 זיין שאַרפּן אויער צו יעדער מינדסטן קלאַנג, און אַז עליוואַבעט
 סאַלאַמעאַ האט פאַרלאָזן דעם שלאָס, איז פּלוצים הינטער דעם
 רוקן פּון הערצאָג, וואָס האָט זי מיט געפילדער אַרויסבאַגלייט,
 זיין פנים איבערגעביטן געוואָרן, און ער האָט אָף קאַרל אלכסנדר
 אָנגעשמעלט די אויגן מיט אַזאַ ווילדער, חיהשער שנאה, אַז
 יענער האָט נישט ווילנדיק איינגעקאַרטשעט דעם רוקן, גלייך ווי
 זיך צו שיצן.

דער שוואַרץ-ברוינער האָט זייער גוט געוואוסט, וואָס דא

האָט זיך אָפגעמאַן. ער האָט געוואוסט, פון וועמען עליוזאבעט סאָ=
לאַמעז האָט געקראָגן דאָס גן=עדן=אויג, און ער האָט געוואוסט,
וואָס דאָס באַמייט, צום חידוש, האָט ער זיסן דערפאר ניט פיינט
געהאַט; נאָך מער, ער האָט געהאַט א מאַדנע הנאה, וואָס
גראַד ער, און ניט אַ קריסט האָט זי געהאַט דער ערשמער.
דערפאר אָבער איז אַף אַזוי פיל טיפער געווען זיין שנאה צום
הערצאָג.

דער הערצאג האָט געהאַלטן זיין מאַמעלוק ווי אַ גומן
הונט, ער האָט מסתמא געמיינט, אַז דער שוואַרץ=בריווער פאר=
שטייט פון זיינע עסקים ניט מער ווי א בעל=חי, און האָט דער=
פאר ניט געהאַט פאר אים קיין סודות, וואו קאַרל אַלכסנדר איז
געווען, דאָרט איז געשמאַנען, געזעסן, געווען אנגעשפאַרט, איינ=
געקאָרטשעט, איינגעהויקערט אין אַ ווינקל אַטמאַן; באַ נאַכט
פלעגט ער אפילו ליגן אין אַ ווינקל פון שלאָף=צימער אָדער
פאַר דער טיר. אָבער ער איז געווען א סך א בעסערער בעל=
חשבון, ווי דער הערצאג האָט זיך געקאָנט אויסמאַלן, ער האָט
געהאַט א גוט אָפן אויג און אויער און האָט געקאָנט גוט צונויפ=
קאָמבינירן אויך זאַכן, וואָס האָבן נאָר א וויימע שייכות צווישן
אַנאַנד, אַף זיין פאַרשלאָסענעם, שמילן שטייגער פלעגט ער איצט
טיילמאַלס קומען צו זיסן, אַף זיין פאַרשלאָסענעם שמילן שטייגער,
אַזוי ווי כלאחר יד, פלעגט ער אים אויסזאָגן דעם אָדער יע=
נעם סוד דעם פירשטנס, וואס דער איד האָט ניט געקאָנט און
ניט געמאַרט וויסן, און דערנאָך האָבן ביידע מענער זיך אָנגע=
קומט, די פליענדיקע, איצט ווינציקער ארויסגעשטאַרצטע אויגן
דעם איינעם זינען גענאַנגען אין די שמילע, חיהשע אויגן דעם
צווייטנס, און אין ביידנס אויגן איז געווען די גלייכע, ווילדע,
עקשנותדיקע שנאה.

אייניקע שמילע מעג האָט זיס אויסגענוצט, בכרי צו פאָרן
 קיין הירזאן. דאָס ווייסע הויז איז איצט געלעגן אין גאַנצן שוויי-
 געדיק. רבי גבריאל האָט קיין וואָרט: ניט גערעדט; די מענער
 האָבן זיך פאַגריסס, אחוץ דעם האָבן זיי זיך ניט געזען. צולעצט,
 אין מעג ארום, האָט דער רבי זיי איבער געוואַלד געעפנט
 דאָס מויל: „איך זע אונטער פלייש און ביין דיין פנים, יוסף.“
 „בין איך אַנדערש געוואָרן?“ האָט זיס געפרעגט. און
 מיט פארביסענעם כעס ווייטער: „איצט זע איך מיט אן אמת
 אויס ווי אַ רעכטער איד, אָדער בין איך נאָך אַלץ מיין פאָ-
 מערס זון?“

„ליידן קראַצט אַראָפּ דעם שינק פון פנים“, האט געזאגט
 רבי גבריאל, „דו האָסט אן אויסגעלימענעם פנים, דו האָסט א
 אידישן פנים, דיין וועג איז פאַלש, יוסף“, האָט ער געזאָגט וויי-
 מער אין א ווילע אַרום, „דו וועסט מוזן גיין צוריק“. אָבער
 זיס האָט געשוויגן און האָט קיין שמויך אין פנים ניט געביטן, און
 מען האָט ניט געקאָנט דערקענען, צי ער האָט געהערט. פון
 קינד האָבן זיי ניט גערעדט.

זיס איז געגאַנגען דורך די יום-טובדיק פריילעכע בלומען-
 מעראַסעס, וואָס דאס קינד האָט ליב געהאַט. ער האָט אָנגע-
 שמעלט די אויגן אף די בילדער פונם קבלה-בוים און פונם
 הימל-מענטש, וואָס מיט זיי האט זי אירע אויגן געהאַט אָנגעפילט,
 ער האט זיך פאַרקוקט אף די בלעטער מיט די גרויסע, קאַנטי-
 קע אותיות פון שיר השירים, וואָס זי האָט ליבער געהאַט מער
 פון אַלע איבעריקע ביכער פון תנ"ך. אָבער די זיסע און ליבלע-
 כע ווערטער האָבן אים ניט פאַרגעקלונגען איר שייערן קול, א
 הייסע, ווילדע אזהרה האָט אים פון דאָרט ארויסגעווייעט, ער האָט די
 בלעטער ניט געקאָנט מער אָנקוקן.

אומגעריכט, אין וואַלד, האָט ער געטראָפן דעם קירכנראט-
 פרעזידענט, ווייסנזוי האָט זיך ווידער געהאַט גענומען פאר זיין
 פירוש צו דער ביבל, האָט ארוםגעשלוּרעט אין זיינע געראמע
 חדרים מיט די ווייסע פאַרהאנגען, האָט געפירט טיפע שמועסן
 מיטן מאַגיסטער שאָבער. איצט האָט ער געבעטן באַ זיסן די

ערלויבעניש אים צו באגליימן. היות ווי דער איד האָט ניש גע-
 ענטפערט, האָט ער דאָס אָנגענומען פֿאַר אַ הסכמה. פֿאוואַלע,
 אָפּגעדייט, קאַרג אין ווערמער, איז ער מיט אים געגאַנגען דורך
 דעם ווין-געשפּרינקלמן וואַלד, און היות ווי יענער האָט אים ניש
 אָפּגעשטעלט, איז ער מיט אים אויך אַריינגעגאַנגען דורך די טע-
 ראַכעס, אין וויסן הויז אַרײַן, איז געזעסן מיט אים, שמוס. אין
 אויסערלישער פֿאַנמענקייט, אין דעם חדר מיט די מאַנישע פֿי-
 גורן. אין אַ ווילע אַרום איז אויך רבי גבריאל צוגעקומען צו זי.
 זיינען אַווי געזעסן די דריי מענער איינגעהויקערט, מיט געקרימ-
 טע רוקנס, מיט שווערע געדאַנקען, איינגעמאַמערטע. זיי האָבן
 געזען, אז ווי זיינען אלט, זיי האָבן געשפּירט, ווי אזוי דאָס לעבן
 גליטשט זיך זיי אַרויס פֿון גוף, דינמ אַוועק אין דער פֿאַרגאַנג-
 גענהייט. רגע נאָך דעם, זיי האָבן דאָס געשפּירט דייטלעך, קערפּערלעך,
 מיט אַ וויאָקריקן תּענוג, ווי איינע, וואָס איז קראַנק פֿון מירקייט, ציט
 אויס זיינע גלידער, זיי האָבן געשפּירט איינער דעם אנדערנס
 דרוק, און זיי האָבן זיך געשפּירט איינער אין אַנדערן אין אַזא
 תּענודיקער מאַסקימ.

אַפֿן צווייטן טאָג האָט רבי גבריאל זיך געזעגנט מיט זיסן.
 ער האָט שוין מער ניש געוואָלט זיך אַומקערן אין דאָזיקן לאַגה.
 זיס איז געווען ווייכער, צוגעלאָזמער ווי געוויינטלעך, הגם ער
 האָט שטאַרק פֿראַמעסאירט קעגן דעם רבין, הגם ער האָט מיט
 חוזק אָפּגעוואָרפֿן יענע פֿאדערונג צוריקצוגיין זיין וועג, ווי אַ
 ווייכמוטיקע פֿלאַלעריי, פֿאַרמ וואַלט אים גרינגער געווען, ווען
 ער וואָלט געבליבן דאָ נאענט נעבן אים. אַפֿן פֿנים פֿונם דיקלעבן,
 מיאסן מענטשן איז געווען אַן אָפּלאַנג פֿונם קינד, נעמיס
 חלומות זיינען געווען הינטער זיין פֿריימן, ניש הויכן, אַרויסגע-
 שטאַרצטן שמערן מיט די איינגעקאַרבטע שמריכן פֿון שוין. אויב
 ער פֿאַרמ אַזעק, פֿלייבט איצט זיס איינער אַלײַן. אָבער דאָס
 האָט ער ניש געוואָלט מודה זיין; ער האָט זיך איינגערעדט, אז
 אים פֿאַרדרייסט די מעשה נאָר דערפֿאַר, וואָס ער וועט איצט
 מער קיין ערות ניש האָבן, ווי אזוי זיין וועג איז דער ריכטיקער

און ווי אזוי זיין קונציקע נקמה איז דער איינציקער מיטל אים
ווידער צו פארבינדן מיטן קינד.

ער איז געשמאנען פארן מקובל מיט זיין ריס אין הארצן
און שטארק גרייט צו געבן אין צו נעמען א מילד וואָרם. דער
רבי אָבער איז געווען אָנגעפרוגט און שלעכט געשמיימט ווי
שמענדיק, זיינע פּיכער און די קבלה-מכשירים זיינען שוין געווען
כמעט אינגאנצן אָפּגעשיקט. מיט זיין סקריפענדיקער שטים האָט
ער דעם אַלטן דינער געגעבן נאָך דעם אָדער יענעם באַפעל.
דערנאָך, געווענדט קיין מורח, האָט ער געוואָגט די הפּלת-הדרך.
וואו אין דריי ווענדונגען ווערט אויסגעדריקט דער פּטחון אין
גאָט: לישועתך קויתי ה', האָט נאך געווענדט די מריב-גראַע
שטייערנע אויגן אָף זיסן, ראויסגעסקריפעט קורץ דעם לעצטן
גרום: "בלויב געזונט". דערנאָך איז ער אַוועק, באַגלייט פּון יאַנ-
טיע, דער דיקער דינסטמייַדל, וואָס ער האָט זי געוואַלט אָפּפירן
אין איר היים, זיס האָט געווען ווי זיין ברייטער, פעסטער, ליכט-
געקרימער רוקן אין דער אלטפריינקישער הלבושה האָט זיך
גערוקט צווישן די בלומען-מעראַסעס און איז דערנאָך פארשוואונדן
אין וואַלד. גאָר אין דער שטיל האָט ער זיך געוואונשן, דער
רבי זאל זיך נאָך אַ מאל אומקוקן, אָבער מיט זיין שווערוואַניקן
און געמאָסטענעם און זיכערן פּראָט האָט ער געשפּאַנט אלץ
פאראויס און ווייטער.

אין עטלעכע מעג ארום האָבן אויך זיס און דער אַלטער
דינער פארלאָזן דאס וויסע הויז, איצט איז דער קליינער, אויס-
שערלישער בנין געלעגן אין גאַנצן אָן קלאַנג אין באַזונמער איינ-
זאַמקייט. די חדרים זיינען געשמאנען ווייטאָקדיק נאַקעם, די וויי-
סע לאַדנס זיינען געווען אָפּטרייבנדיק און אימהדיק פארנאָגלט.
די יום-טובדיק ליכטקע בלומען זיין פאַרדאָרבן געוואָרן און קיי-
נער האָט זיי ניט באַנייט. מכה דעם פאַרלאָזענעם, אויסשערלישן,
שטאַלצן בנין האָט מען זיך אָנגעהויבן דערציילן מעשיות; מען
האָט אַרומגעוועבט אַרום אים קינדיש-בלומדאָרשטיקע פאַנטאַזיעס,
זיי האָבן זיך דערטראַגן אויך ביז אין דער הויפט-שטאַט, אין
דעם שיינק צום בלאַען באַק האָט דער קאָנדיטאָר בעגן די

חזירשע אייגעלעך ברייט און מיט רמו אופגעריסן, אריינגעשעפט=
שעט די פארצימערטע געסט דעם נייסמן סוד: אין וואלד האָט
די העברייאישע העקסעלעניץ א באהאלטענע כישוף=ווארשטאט.
פון בלוט פון קרויסטלעכע בהולות, וואס ער ווארפט זיי אראפ
געבונדענע און פארפייניקטע פון דאך. בכדי זיי זאלן אַרופגע=
שמאכען ווערן אף אייזערנע בלומען אונטן, קאָכט ער א טייילא=
נישן געקעכץ, בכדי כסדר פון דאָס ניי צו געווינען דעם הער=
צאגס ליימעליקייט. דער שמן אליין גייט אויס און אין אין אָט
דעם כישוף=שלאס אין דער געשמאלט פון א פעטן מאן מיט עק
און האָרן און פערדישן פוס.

דאס דינסטמידל יאנטיע האט געהאט א קאץ, א גרא,
אַלט, מיאוס באשעפעניש. רבי גבריאָל האָט די קאץ ניט גע=
קאנט לידן, און יאנטיע האט זיך ניט דערוועגט זי מיטצונעמען
אף דער ווייטער נסיעה. האָט זי געקלערט בא וועמען זאל זי
צום בעסטן אונטערבריינגען די קאץ, און איז געקומען אפן גע=
דאנק צו ווענדן זיך צום מאַגיסטער יעקב פאָליקארפ שאָבער.
דער מאַגיסטער איז, ווי נאָך עס האָט זיך געשיקט, געשמאָנען בא
נעמים וועג, האָט מיט איר גערעדט פרומע בכבודיקע רייד, האָט
אויך געמאָכט עטלעכע שטילע פראוון, אופצואוועקן זי צו זיין
זויבערן, שיפויניקן גלויבן; קודם כל האָט ער געפראוואט זי צו
ראמעווען דורך פאַמעטישער רעציטאַציע פון זיינע שירים. אָבער
אַז זי האָט די דאזיקע באמיואונגען אפגעשמוסן מיט היץ און מיט
צאָרן, האט ער אופגעהערט און זיך באגענוגט, זיין האַרץ צו
דערפרייען אין ריינקייט מיט איר מלאכישער געשמאלט. און אַז
זי איז אויף פלוצים אַוועקגעקומען, איז דער פוישפאָקער מענטש ארומגע=
גאנגען מעג לאַנג אין ווייטפאָקער פאַרקלעמטקייט, בלאַס, די קינדערישע
אויגן מעשה איבערגעשראַקענער פויגל. אָנגעפילט מיט אינעוויי=
ניקסטן פאַרווארף, וואָס ער האָט נישט מיט מער התמדה געסטאַרעט
זיך אַרויסצופירן זי פון דעם פאַלשן, פאַרסטמן וועג פון איר
לעבן אין דעם גיטן ים גאָט ארויס. דערנאָך איז ער געשמאָנען
פאַס וועג, בעת דער קליינער ארון איז געוואָרן אַרויסגעטראָגן
פון ווייסן הויז, מיט א קראַנץ פשוטע בלומען, און ער האָט זיך

שמארק מצער געווען, וואָס די פיר פינסמערע מענער, וואָס האָבן געשראָגן דעם ארון און וואָס האָבן אויסגעווען ווי מונקעלע און פאלשע נביאים, האָבן זיין פריינמשאפּלעכע מתנה ניש גע= וואָלט אָנגעמען. פאַרחושכט איז ער אוועק אהיים, האָט גענומען פען און פאַפּיר און האָט אָנגעשריבן א גענראַממע קלאָג=ליד „אפן מיט פון דער דעמואַועל נעמי זיס, דער אידן, דאָך בכבודיק,“ די דאָזיקע ליד האָט ער דערנאָך רעציטירט פארן דינסטמיידל יאַנטיע, און דערפּי זיינען באַ ביידן גערונען דיקע, בימערע טרערן.

אָט דעם גוטמוטיקן, ערלעכן מענטשן האָט דאָס דינסט= מיידל אָנגעטרויט איר שוואַרץ=גראַע קאַץ, און ער האָט זי צוגע= נומען גערן און מיט פריינמשלעכע כוונות, בעת דער געלעגנהייט האָט זיס געווען דעם מאַניסמער, דער איד איז איצט, עמלעכע מעג פריער, אירער דאָס הויז מיט די פלומען=מעראַסעס איז פאַרלאָזן געוואָרן, בכדי איינצוווינקען אַף שמענדיק אין וויסער שטילקייט און איינזאַמקייט, ארומגעגאַנגען שמארק אומראַויק און אונפערקעט, געשמאַנען צווישן די טולפאַנען, פאַר דער וואַנט, וואָס אַף איר איז געווען אָנגעצייכנט דער הימלישער מענטש, דער קבלה=בוים, ווי נאָר ער האָט דערזען דעם מאַניסמער, האָט ער אים צוגערופן מיט אַ וואונק מעשה גרויסער האַר, געשמעלט אים עמלעכע שמריינגע און האָפּערדיקע פראַגעס, יעקב פּאָליקאַרפּ שאַבער, וואָס אנטקעגן אימלעכער פריינמשלעכקייט איז ער געווען באַשיידן און זאנפט, האָט אין דער פרוגזער און פינסמערער מינע דעם אידנס געזען א נסיון און פרווועניש, וואָס קעגן דעם האָט ער זיין איינגעפאַרענע פחדנות תיכף אוועקגעשיקט אין ווייססטן ווינקל אַרײַן, דער פוישבאַקיקער מאַן האָט זיך אויסגעגלייכט שפּאַליץ, מיט קלאַפּנדיקן האַרץ, סאַפּענדיק און האָט זיך געגרייט, מיט דער קאַץ אונטערן אַרעם, צו שמעלן זיך אנטקעגן דעם שמן פינאַנס=דירעקטאָר מיט די שאַרפע, גוטע כלי זיין פון זיין אמונה און צו צווינגען אים ארוּפּצוגיין אפן רעכטן וועג, זיס, וואָס האָט געוואוסט פון דעם מאַניסמער דורך מאַגראַלען סיבילע, און האָט אויך געהערט וועגן זיינע באַגענענישן מיט נעמי, האָט אים א

וויילע אויסגעהערט שווייגנדיק, אָבער ניט איראניש ווי געוויינלעך.
 ניערט גיכער פארקלערט, אזוי אז יענער האָט שוין אנגעהויבן
 צו האָפן און גענומען ריידן מיט מער ברען און מאַכן מיט די
 הענט, אזוי אז די קאָץ איז אַנמלאָפּן געוואָרן, אָן זיין היציקע
 רעדע אָפּצושמעלן, האָט ער געזוכט צו כאַפּן די קאָץ, דערווייל
 איז דער פינאַנס-דירעקטאָר, קענטיק, געקומען צו אַ באַשלוס.
 האָט אומגעריכט, אבער מילד אָפּגעשמעלט דעם מאַניסטער, גע-
 נומען ריידן אַנדערע זאַכן. אן מי האַט ער דעם יונגען מאַן גע-
 מאַכט צומרוילעך, געעפנט אים דאָס מויל, אזוי ארום איז ער
 באַלד געוואָרן געוואָרן עמלעכע זאַכן וועגן דעם מאַניסטערס פּרי-
 וואַמע ענינים און פארלאנגען, און אויך וועגן דער שטעלע פון
 ביבליאָטעקאַר, וואס האַט אים על פי יושר געקומט.

צו שאַבערס גרויס וואונדער האָט ער זיך ארויסגעוויזן
 לחלוטין ניט יענער הולופרנס הרשע, ווי ער איז אומעמוס גע-
 ווען פאַרשריען, מיט געדולד האָט ער געלאָזט אויסריידן דעם
 יונגען מאַן, וואָס האָט אנגעהויבן פון ווייט, האַט ארויסגעוויזן אָן
 אינטערעס פאר זיינע שירים, האָט אים פאַרויכערט, אז וויבאלד
 ווייסנדיג האָט זיך ארויסגעזאָגט פאר זיינע שירים, וועלן זיי געוויס
 אָפּגעדרוקט ווערן, די שטעלע פון ביבליאָטעקאַר, האָט ער פאַר-
 ענדיקט, איז אמת פאַרנומען, אבער אפשר איז פאַראַן אן אנדער
 אויסוועג.

שוין דעם צווייטן טאָג האָט ער געלאָזט שאַבערן רופן
 און האַט אים פאַרגעלייגט אָנצוקומען בא אים פאר א סעקרע-
 מאַר; צוליב דעם דאַרף מען האָבן ערלעכקייט און רעספּעקט,
 און דער מאַניסטער פאַרמאָגט דאך פיידע זאכן אין העכסטן
 גראַד, יעקב פּאָליקאַרפּ שאַבער האַט אזוי מיט אַ מאל
 בדרך נס זיך געזען אין דער הויפט-שטאט און אין קרייז פון
 דער שוועסטער מאַגדאלען סיבילע, ער האָט זיך געזען אין מיטן
 דער שטומגאַרטער געמיינדע, בא דער הייליקער בעאטאַ שטורם,
 באַם גומן, פריינמלעכן עמנואל ריגער, ער האָט געזען די מעג-
 לעכקייט צו שמועסן מיטן אידן מכח תשובה מאַן, אפשר אפילו
 מיטן פאַרבלאַנדושעמן הערצאָג; ער האַט געהערט אלע מלאכים

אין הימל זינגען און האט מיט שמחה געזאגט יא, דערנאך האט
ער אונגעזוכט די קאץ, וואס ער האט נעכטן אין זיין צעמולט=
קייט געהאט פארנעסן, און האט דאס שווארץ-גראַע, ניט שיינע
באשעפעניש זארגעוויק אוועקגעטראגן אף די הענט אהיים.

אַבער אין שמושגארט, אין דעם גרויסאַרטיקן הויז אף דער
זינגאס, איז גארנישט געווען פון די אלע גליקן, וואס ער האט
געהאפט אף זי, נייערט נאר געדריקטקייט אין מומלעניש. אמת
מאגדאלען סיבילע האט ער געפונען פריי פון יעטוידער האַפער=
דיקייט, און אלצדינג, מיט וואס מען האט געוואלט זי באַריידן און
פארשוואַצן, איז געווען נאָר רשעותדיקע פלוידעריי; אָבער עס איז
שוין ניט געווען גאַרנישט מער פון יענער הייליקער און באַגליקנדי=
קער סודותדיקייט, פון יענער שמראליקער אַנדערשקייט, וואס איז
פריער געווען אַרום איר און וואָס האט אים דערהויבן, זיין געפיל
האט מער ניט געבליבן פאַר איר, ער איז געבליבן נאַקעט, דאָס
האט אײַנג געמאַכט און פארמולט, איז זי דאָך אזוי גאַנץ, ער=
לעך, בראַוו, פרום. אז זיין אויסניכטמזונדיג איז געקומען גראָד
דערפון, האט ער זיך ניט מודה געווען.

פֿיין און מומלעניש אבער, וואָס קיין גלייכן ניט, האט אים פארשאַפט
זיין אַרבעט באַ זיסן, ער האט געהאט א סך פרייע צייט; וואָרום
הויף אים און ניקלאַס פעפלע זינגען געווען נאָך צוויי סעקרעטאַרן
פאַר דער ברייט פארצווייגטער פרויוואַט-קארעספאנדענץ דעם פּי=
נאַנס-דירעקטאָרס, זיס פלעגט אים רופן צו זיך נאָר זייער זעלמן.
אַבער דעמאָלט פלעגט ער אים דיקטירן שריפטן מיט זייער א
געפערלעכן אינהאלט, וואס זינגען געווען אזוי צוגיפגעשמעלט, אז
אַפילו פארן גרעסטן תמים האָבן זיי געמוזט אנטפלעקן אלע שוואַר=
צע פלענער צו פארדאַרבן די עוואַנגעלישע און פאַרלאַמענטאַרישע
פרייהיים. אַקטן, וואָס יעדער שורה פון זיי האט שווער קאַמפּראַ=
מיטירט דעם הערצאָג און דעם פינאַנס-דירעקטאָר, דאָקומענטן,
וואָס האָבן געגעבן דעם מאַניסטער אין די הענט די פארבאַרגנס=
מע, וויכטיקסטע, גרונטיקסטע פרטים פונם קאַמפּילישן פראיעקט.

דעם אומגליקלעכן יעקב פאליקארפ שאַבער האט די גאַנצע
נשמה געדרייט און געשווינדלעט, זיס פלעגט דיקטירן זינע שוואַר=
110

ציע, פארברעכערישע סודות מיט גלאַטן, ניט באוועגטן שמערן און קול; ער האָט געמוזט האָבן צו זיין סעקרעטאַר און אומבאַגרייכע נעצטן צומרוי, שאַפער איז געווען באַ אים אָף אַ שמעל און גע- בונדן צו אים. צי זאָל ער איצט גיין, ברעכן זיין וואַרם, מסרן דאָס וואָס ער ווייס, קאלט באַשווינדלעך דעם אידנס אומרוי? עס איז אמת געווען נאָר א איד: אָבער צי וואלט ניט דעמאָלט אים= לעכער מנוול און כל=בוניק געהאַט דאָס רעכט אנצורופן אים, שאַ- בערן, זשוליק און צווייזונגיכער רמאי? ווידער אָבער, ווען ער קוקט צו שוויגנדיק, ווי אזוי דער גלויבן און די פרייהייט פון זיין לאַנד ווערן געמייז און שענדלעך דערוואַרן אָף טויט און הונדער- מער טויזנטער עוואַנגעלישע נשמות ווערן אריינגעשלידערט אין טיפסטן גיהנם אריין, — צי איז ער דען ניט נאָר א גרעסערער רשע און חומא?

געצופט און צעריסן פון אלע הינט פון ספק איז געווען דער מאַגיסטער, ווי אויסדערוויילט האט ער זיך אויסגענוכט אין הירואו, בעת ער האָט געהאַט די דינע האַפענונג, אז נאָט שמעלט אים אַוועק באַם הויבל פון גרויסע מעשים און אויסלייזונג. אין איצט איז זיין שמאָלצער, גרויסהאַלבערישער וואונש מקיים געווארן אָף אַזאַ אכזריותדיקן, מסופקדיקן שמייגער, אז ער קאָן ראַטעווען די הונדערטער טויזנטער שוואַבישע עוואַנגעלישע ברידער נאָר דורך מקריב זיין די אייגענע נשמה, געפייניקט איז ער געשמאנען און צימערנדיק ווי אַ געשאַרענער הונט. ער איז אַראָפּ פון ליב; באַ- מאַג, פלעגן אים פאַשלאָגן היצן און קאַלטער שווייס, באַנאַכט פלעגט ער ניט קענען שלאָפן, פלעגט ער אופשפרינגען פון גע- לעגער און שמרויכלענדיק איבער דער אלטער, מיאוסער קאַץ, פלעגט ער מיט קרעכצן אַרומלויפן איבער זיין חדר אַהין און אַהער.

איז ער אַוועק צו בעאַמט שמוּרם, געבעטן, וי זאָל פאַר אים מיטן פינגער אַנטאַפן אַ פּסוק פון דער ביבל, האָט די בלינדע הייליקע אופגעעפנט: „און די קינדער ישראל זיינען געצויגן פון רתמה און האָבן געלאַגערט אין רמון פּרץ.“ האָט דער מאַגיסטער לאַנג און שאַרף געקלערט וועגן דעם, ווי אזוי מען דאַרף דאָס

פארשטיין, און האָט איינגעזען; רתמה איז דאָס. וואָס ער זאָל נישט
מאָן. און רמון פּרץ באַמייט דאָס, וואָס ער דאַרף מאָן. אָבער
ער האָט נישט געקאָנט ארויסדרינגען, צי איז רתמה געווען די
פעלשונג אין אידן און רמון פּרץ די אויסלייזונג פון די עוואַנגעל-
לישע ברידער. אָדער פאַרקערט. און ער האָט ווייטער געלעבט אין
שווייס און ספק און ביטערער נויט און האָט מאָג און נאַכט גע-
וואוינט די אויסלייזונג פון גאר דעם לאַנד אין זיינע דיקע, נישט
וויסנדיקע, נישט אַנמשלאָסענע הענט.

קורץ און קוים צו מצהאלמן זיין אומצופרידנקייט האָט קארל אלכסנדר אָפגעלאָזט די הערן, וואָס ער האָט זיי געהאַט אָנגעמרויט די פירונג פונם קאמיוילישן פראָיעקט, פון דער פאר- באַרגענער זיצונג. דעם אידן האָט ער מיט אומגעדולדיקן וואונק געהויסן בלייבן, "ער האָט גאַרנישט געזאָגט, אידו! איז ער אנגע- פאָרן זיכן, וואָס האָט העפלעך געווארט.

"עס איז גאָר גיט געווען כדאי, מען זאל ענטפערן, האָט זיך אָנגערופן זיט און מיט איין גרינגער באַזענענג מיטן אקסל האָט ער אָפגעזוישט אַלצדינג, וואס עס איז גערעדט געוואָרן אף דער זיצונג.

קארל אלכסנדר האָט גרינג א סאָפע געמאַן, גענומען פויקן מיט די פינגער-קנעכלעך אפן טיש, מיט און טיילו! עס איז געווען א חזירה, וואָס דער איד איז געווען גערעכט.

יענער האָט שוין ווידער אַמאל ארויסגענומען בא אים די געדאַנקען פון מוח, פאַרמולירט זיי: "די הערן פלפולן זיך", האָט ער געזאָגט מיט זיין געליינקיקער, חזקדיקער שטייט. "מעסטן די פרטים, דעם שפינוועכס-פאָדים, האָבן קיין אויג גיט פארן גאַנצן, וואס ווייסן זיי דען? און זיין מאָן האָט זיי אָפגעשטויסן צו דער אונטערשטער מדרגה פון נאַרישקייט און מעמפיקיט. "אזוי ווי דאָס וואָלט גיין דערין, ווי אזוי מען מעקט אויס דורך אויסגעדילעמע צוואַקאָמישע קונצן דאָ אַ קאָמא און דאָרט א פינמל פון דער קאָנסטיטוציע, וואָסערע נעבעכדיקע, גראַשנדיקע קרעמערשע מע- האַדעס! א רעסקריפט, איין איינציקער, און גענוג: מיר, קארל אלכסנדר, הערצאָג פון ווירמעמבערג און טעק, נעמען צוריק פאר זיך די רעכט וואָס גאָט האָט אונז געגעבן און וואָס מען האָט זיי בא אונז שווינדלעריש, דורך פעלשינג און מוידה צוגעלקחנע. פון היינט אן זיינען מיר מיט אן אמת דער האר פון לאַנד, מיר זיינען ווירמעמבערג אָבער דערפאר שרעקן זיך די הערן אָפּ. דאָס פארשטייען זיי גיט, זיי שאַקלען מיט די קעפ און זיינען הוישש און קנאָקן מיט די צינג און האָבן נאָר: אָך און אָך און אָבער. דער געדאַנק איז פאר זיי צו איינפאַך, צו גרויס, צו פירשמלעך, צו קעניגלעך."

בא גאָר זיין פארשטיקטן צאָרן, וואָס ער האָט אין האַרצן
 געטראָגן אפן אידן, האָט ער ווידער אַמאָל דערשפּירט, אז נאָר
 ער פאַרשטייט אים, או נאָר ער ווייס, אין וואָס דאָ גייט, מיט
 איבערגוואַלדיקער, גרימציגנדיקער באַוואַונדערונג האָט ער צו זיך
 געזאגט, אז דורך אים, מיט אים וועט ער קאָנען אויספירן דעם
 קאָמווילישן פראיעקט ביזן סוף, וואָס זיס נעמט, אריין אין זיינע
 שמאַרקע, אומהיימלעך געשיקטע הענט, דאָס טוט ער ווי דורך
 אַ כּישוף צעקנעטן קיילעכדיק און וויד, אַנטקעגן זיין פאַנאַטיש
 אופגליענדיקן פּיער, איז לעבערלעך געווען גאָר די בראַווע און
 געוויסנהאַפּטע מאַטערניש, וואָס דורך דעם האָבן די אַנדערע מיט
 צאַפּלעניש און פּיין זיך גערוקט אף א האַלבן פּריט פאַראַויס,
 און וואָס האבן זיי די אַנדערע בכלל געוואוסט? פאַר זיי איז
 דער קאָמווילישער פראיעקט געווען אן עסק, אן אפּגאַבע, אפשר
 אַ לעבנס-וויכטיקע אופגאַבע, אָבער אז דאס איז אין דער אמתן
 א סך מער, אז די דאָזיקע מלוכה-איבערקערעניש איז זיין, קאַרל
 אַלכסנדר, לעבן און זין פון זיין לעבן, דאָס האָבן דאך געוואוסט,
 האָבן דאָך געשפּירט נאָר ער און דער איד.

וואָרום אזוי האָט זיך דער פראיעקט פאַר אים פאַמעלעך
 איבערגעפּורעמט, אזוי האָט ער אונטער זיס, קנעטנדיקן, העצנ-
 דיקן אָנטרייב פא אים זיך אַריינגעפּרענט אין בלוט, צוערשט איז ער
 פאַר אים געווען פּאָליטיק, א מיטל צו מאַכט, דעקאָראַציע, ניט
 מער; דערנאָך איז ער געוואָרן מיסטיק, די געוואונשענע אויס-
 ליזונג פון אַ בינדונג, רעליגיע, איצט איז ער מיגולגל געוואָרן
 אין זיין לעבן און בלוט גופא, ער יועט איצט ווערן, דאָס איז
 דער זין און די קרוין פונם פּלאַן, דאָס לאַנד גופא, ניט קיין
 דינער אָדער פירשט פון לאַנד, ניט קיין געזעצגעבער אָדער
 קריגספירער, דאָס איז אַלץ געבענדיקע מלאכהריי און אומזין,
 ער וועט דאָס לאַנד אין גאַנצן אַריינשלינגען אין זיך, ער וועט
 אזוי אַריינשוליען זיך אין לאַנד, אז ער אַליין וועט ווערן דאָס
 לאַנד, דאָס לאַנד קאן נאר אָמעמען, ווען ער אָמעמט, גיין ווען
 ער גייט, און ווען ער שטייט, שטייט עס אױך, די דאָזיקע פאַר-
 שמעלונג איז פאַר אים געוואָרן כמעט קערפּערלעך, שטוימגאַרט

איז זיין הארץ, דער נעקאר זיין גרויסע שלאג-אדער, די שווא-
בישע בערג זיין ברוסט, דער שוואבישער וואלד זינע האר, ער
איז ווירטעמבערג, ווי ער ליבט און לעבט, ווירטעמבערג איז ניט
אנדערש נאָר ער.

אזא גרויסע זאך, אזא לעבעדיקע, זיס און בלוט-פול קוועלג-
דיק, האָט מען ניט געקאָנט אררויספולן מיט קליינע, דרייע-
רישע אדוואָקאטישע גיינג. האָט ער דאָס געמראַכט? האָט דאָס
דער איד געזאָגט? בכל אופן איצט האָט יענער ווייטער גערעדט:
„מעשה ושעני און מיט איין קלאפ מוז מען דאָס נעמען. עס
מוז געשען אף אזא שטייגער, אז אין איין פרימאָרגן כאַפט זיך אוף
דאָס לאַנד — און עס שמעקט פשוט אין הערצאג, אין זיין
פירשט, וואָס גאָט האָט אויסדערוויילט, איז ניט מער ווי דעם
פירשטס הויט און פלייש און בלוט. נימאָ פריער קיין קליינער
קאמף און געשלענגערי און נאָרישע, מיאוסע אהין און אהער.
נין, זעלבסטפארשטענדלעך, ווי א א נאָטור-זאך מוז דאָס געשען,
ווי א קנאָספ פלאַצט, ווען עס האַלט דערבאָי“.

יאַ יאָ יאָ! גערעכט איז דער איד. עס איז ניט מעגלעך
און ניט פאַרצושמעלן זיך, אז מען זאָל קאָנען זיך מתוכח זיין
און מחולק זיין דעריבער! ווארום דעמאָלט וואלט ער געווען א
שליממול און א ליבענער גולם און זיין לעבן חזק און פושעריי
און אן אויסגעבלאָזענע איי. אָבער דאָס פאַרשטייען זיי ניט, די
רעכנינגען אין פיכמל און פאַנקאַרבאָ. זיי זיינען געווען געטרייע
דינערס, גוטע אָפיצערן און געניטע דיפלאָמאטן, אָבער זיי האבן
פאַרמ ניט געהאַט דעם זשעני, די לעבעדיקייט, הופס צו זיין
אָט דעם וואונדער אין גאָר זיין זעלבסטפארשטענדלעכקייט! דאָס
האָט — עס איז א רציחה, עס מאַכט דעם מוח זידן, נאר אזוי
איז דאָס — דאָס האט נאר דער איד.

פון דעם אלעמען איז קיין וואָרט ניט געפאלן צווישן הער-
צאָג און דעם אידן, אָבער עס האָט געכוואַליעט פון איינעם צום
אנדערן, עס האָט ניט געזאָגט ערהייט געשמאַכט אהין און אהער.
אזוי איז דאָס שמענדיק געווען אין די דאָזיקע לעצטע וואָכן.
איין לעבן איז אין זיי געווען, דער איד פלעגט ענטפערן אָן

ווערמער מיט מעשים אף פראגעס און פארלאנגען, וואָס קארל אלכסנדר האָט געשמעלט אן ווערמער; עס איז געווען, ווי ער וואלט אריינגעמען די לופט, וואָס יענער האָט אַרויסגעאַמעמט; זי זיינען געווען טיילן פון איין קערפער, צונויפגעקניפט אף ניט פאנאנדערצונעמען.

אַלץ ווילדער האָט דער איד צעבלאָזן דעם פירשטם פינסטערע, האוהדיקע ביינקשאפט נאָך יענעם טאָג, ווען דאס לאַנד וועט אריין ווי א גלגול אין אים און וועט מער נישט זיין נאָר ער, אריינגעטריבן אים אין זיין ענלעכקייט צו א נאָט, אין זיינע צעלאָזענע צעזארישע חלומות, אריינגעברענט אים אין בלוט גאָר זיין פלאַמענדיק, פאנאמיש פייער. דער פאַרסמער פירשט האָט געריק געזוכט באַשמעטיקונג, פרישן, ווילדערן אימפעט אין דעם פאַרבאַהאַלטן וויסנדיקן בליק דעם אידנס. נאָר טיילמאלס, אף איינציקע מאָמענטן, פלעגט ער זיך אופכאַפן פון זיין פיבער. זיך באַטראַכטן, וואו אהין קאָן דאס פירן אט די מאָדנע, כישוף דיקע קאמפאניע. עס איז געווען א גרויל גאָר ניט צו באשרייב צו האבן, צייט מען לעבט, אזא אומהיימלעכן מיטווייטער פון דיין בלוט און פון דינע פאַרבאַרגנסטע סודות, מען האָט אליין קוים געוואוסט, וויפיל טריבס, גיפטיקס מען טראגט גאָר אונטן אין האַרצן, מען שמוצט דאָס אַראָפּ, ווען עס שפאַרט אַרויס צו דער ליכטיקער שיין, מען איז זיך אליין דערין ניט מודה. און נאָך מער אַן אַנדערער, וואָס אין אים איז אזוי פיל אַריבערגע- וואַקסן פון דיין אייגענעם חושך, — עס האָט גאר ניט געקאנט געמאלט זיין, אז אזא איינער איז פאַראן אין טאָג, אין ליכטי- קייט, אז אזא איינער לעבט, איצט באַדאַרף ער אים האָבן, דער פראַיעקט קאָן ניט אויסגעפירט ווערן אן אים; די היינטיקע זי- צונג האָט דאס ווידער אַמאל דערוויין. אָבער איז ער אויסגע- פירט, דעמאלט וועט ער אים שטום מאכן, פאַרגראָבן וועט ער אים אין די טיפסטע קאזעמאטן פון א פעסטונג, ווי מען לאָזט ניט אַרויס צו דער ליכטיקער שיין דאס ווילדע, דאס פאַרדאַרבנדי- קע, דאס גרונט-שלעכטע פון אייגענעם האַרצן.

ער האָט געווארפן אַ בליק אָפּן אַידן, פּול מיט חשד,
מיט שנאה. צי ווייס ער שוין ווידער אמאל ניט זיינע געדאנקען?
„וואָל ער, בכּן, אָנשרייבן דעם רעסקריפּט, ווי ער געפינט אײן
פּאַר גומז!“ האט ער אים שמרײנג באַפוילן, זיס האט זיך פאַר=
נויגט העפלעך, הכּנעהדיק פאַרן שווער אָמעמענדיקן, צעהיצטן
הערצאג. אָבער אין זיינע אויגן האט זיך געוואלקנט טונקעלער,
הווקדיקער, וואָלפישער, ניצחונדיקער אויסקוק.

דאָס לאַנד האָט זיך געוואלנערט קרעכצנדיק אין שפּאַנגונג
און פארקלעמטקייט ניט אריבערצוטראגן. עס איז געווען קלאָר, אז
די קאטוילישע זיינען באלד פארטיק מיט זייערע הכנות און אז
אין דער נאָענמסטער צייט וועלן זיי ארויסטרעטן. אומעטום זיינען
געווען קלאָרע סימנים, אז עס גרייט זיך עפעס א ספּנה; דאָס זיי-
נען שוין ניט געווען קיין השערות, נייערט פאַקטן, וואס האבן
אפילו באַ דעם רואיקסטן געקאנט אָפּגעמען יעדן ספק. געבן די
גרענעצן האָט זיך אומעטום געקליבן פרעמד טייליער, בייעריש,
ווירצבורגיש. די עלפער-קאָמיסיע האָט געהאַט גענויע
ידעוּת, אז דעם הערצאָג איז געווען צוגעזאָגט הילף-חיילות פון
ווירצבורג אליין ניינצען טויזנט מאַן; זייער אוואנגארד איז שוין
געשמאנען אין מערגענטהיים, דער רעזידענץ פונם דייטשמיסטער-
אָרדן, האָט געווארט דאָרט אף באפעל צו מאַרשירן ווייטער,
אויך אין לאַנד גופא האָבן זיך געמערט זעלנער, וואָס האָבן גע-
רעדט פרעמדע דיאלעקטן, בייערישע, פרענקישע. זיי האָבן מאַר-
שירט באַנאַכט אין קליינע אפטיילונגען, די הערצאָגלעכע שלעסער
און פארטן האָבן געפלאצט פון זעלנער. אלע פעסטונגען, אַספּערג,
נייפן, אוראך, האָהענטווייל, דאָס שמאַרקע שלאָס טיפּינגען זיינען
געווארן צורעכט געמאַכט לויט דער קונסט פון דער מאָדערנסטער סמרא-
טעניע: צוואַנג-ארבעטער האָבן, אַרבעטנדיק מאָג און נאַכט, אויס-
געבעסערט דעם שלעכטן וועג קיין אַספּערג. אַ גלענצנד אָרגאַני-
זירטער קוריערן-דינסט האט געווארט פאַר דער פארפונדונג צווישן
די איינציקע פעסטונגען. די פולווער-מילן פון לאַנד, קודם כל די
גרויסע פאבריק פון האנס זעמינגער, האָבן געאַרבעט מאָג און
נאַכט, צו פראדוצירן שייס-און צינד-מאַטעריאַלן. אין טראנספארטן
אָן א צאָל זיינען געפירט געווארן הארמאַטן, אמוניציע, דאָס פאלק,
ווען עס פלעגט זען די סודהפולע וואנגס, האט זיך דערציילט,
אז דאָרט געפינען זיך פאַמשערעס צוליב דער צוגעגרייטער באַ-
קערונג; אין דער אמתן זיינען דאָרט געווען נאָר קוילן.
איינער פון די קוריערן, אַ געוויסער בילהובער, האט זיך
פארמשעפעט ניט ווייט פון נירטינגען אין א געשלענ מיט יאָהאַנס
קראַו, דעם זון פון שמוטנארטער שמאַט-קצב. דערביי האט דער

זינגער בירגער אפגענומען באם קוריער זיינע דעפעשן פאפירן. וואס אין זיי איז געשמאנען מכה דעם פרעמדן מיליטער, וואס דארף אנקומען, אזוי אז די בוגדישע פלענער פון די קאמיולישע זיינען ארויסגעשפרונגען צו דער ליכטיקער שיין. דער הערצאג האָט געוואלט לאָזן ארעסטירן דעם קראו. אָבער יענער איז שוין געווען אנטלאָפן אין דער פרייער רייכשמאט ריימלינגען און אין א פאר מעג ארום אין דער פרייער רייכשמאט עסלינגען, וואו עס האָט זיך געהאט צונויפגעקלינגן א גרעסערע קאָלאָניע עמיגרענטן פונם הערצאָגלעכן געביט.

קראו האָט איבערגעגעבן די קאָמפּראָמיטירנדיקע דעפעשן דעם בירגערמייסטער פון שמונגארט, די פארלאַמענטארישע קאָמיטעי דעם האָט זיי געלאָזט איבערדריקן און פארשפרייטן צווישן פאלק. דער דאָזיקער באַוווי, אז די אמונה שמיים דירעקט אין סכנה, האָט אויך די רואיקמעט ארויסגעפראכט פון זייער רוי. אומעמוס האָבן זיך געבילדעט קרייזלעך און געהיימע חברות אף צו באַשיצן די רעליגיע, בירגער, און פויערים האָבן זיך בשתוקה פארזאָרגט מיט געווער, די באַהאַרצטע זענען פון די שוסטערס און בענדערס אין דער הויפטשמאט האָבן אנמליען פון זייערע צען-בירגער אין עסלינגען שראָט-און שטיי-ביקסן; אפילו פון שמונגארטער צייכהויז זיינען עשלעכע מאָל פארשוואונדן גרעסערע ראַמפן געווער, און מיטן האָט ניט געוואוסט, ווי אזוי אָבער די שטילסטע קליינביר-גער האָבן פלוצים גענומען רימען זיך פאר זייערע גוטע פריינט מיט זייער באַהאלטן געווער, אזוי שמאדק האָט עס געווינדן, אז דער הערצאָג האָט געמוזט פארשמארקן זיין פערזענלעכע גווארדיע און דעם פרינג-יורש אוועקשיקן קיין אויסלאַנד, צו זיין זיידן, דעם פירשט מורן און מאַקסיס, אין קייזערלעכן נידערלאַנד, פארשטייט זיך, אז באַ אַזעלכע תנאים האָט קארל אַלכסנדר געקלערט וועגן אן איבערגוואלדיקער, מעטאדישער אַנמוואַפענונג אין גאַנצן לאַנד; ער האָט צוגעגרייט אן עדיקט, וואָס האָט באַפוילן אזא אַנמוואַ-פענונג אונטערן אויסרייז, אז עס האָבן זיך געמערט געוויילד-גנבות אין די הערצאָגלעכע וועלדער. אָבער דאָס מראַגן געווער האָט געהערט צו די גרוזט-רעכט פון די בירגער, איז געווען פארפעס-

שיקט אין דער קאנסטיטוציע; האָט מען געוואלט אויסמירן א
בירגער־קריג, האָט מען געמוזט ווארפן מיט דער פובליק־יונג פון
עדיקט פון דורכפירן די מלוכה=איבערקערעניש.

נאָר איין זאך ווייניקסטנס האָט דער הערצאָג געקאנט
פועלן: אָפשמעלן די מיליטערישע מושטירונגען בא דער שמוס=
גארטער רייטנדיקער בירגער=גווארדיע, קאָמאנדיר פון דער דאָו=
קער שמארקסער מיליציע=גרופע אין הערצאָגטום אין געווען מא=
יאָר פאָן ריידער, יענער וואָס האָט געהערט צום קרייז פון קארל
אלכסנדרס אינמיטטע מקורבים. ער איז געווען א גוטער פראָ=
מעסטאנט און גלייכצייטיק רעמכינגענס בעסטער העלפער באַס
אָרגאניזירן מיליטעריש דעם קאָמילישן פראיעקט, דער טעמפער,
פאָרגענעצטער מענטש האָט געהאלטן, אז די געפלאַנטע מלוכה=
איבערקערעניש איז דורכאויס א גערעכטע, האָט ניט פאַרשמאַנען,
וואס מען איז דאָ אזוי אויפגערעקט, האָט געווען אומעטום נאָר
דעצעריי און בייזן רצון. אויב דער הערצאָג האָט געוואלט האָבן
מער רעכט פאַר די קאָמיליקן—איז וואס איז דער אומגליק? דאָס
לאַנד איז גרויס, פאַראַן אָרט גענוג פאַר קירכן, קאָנסטיטוציע?
פאַרלאַמענט? שמוחעריי, אָנשמעל=מאכעריי, פוילקייט פון א המון,
וואָס וויל מער פּרעסן און ווינציקער אַרבעטן. וואָס שרייען דאָרט
די חברה=לייט? ער איז דאָך, טייל נאָך אַ מאָל! אַ גוטער פראָ=
מעסטאנט, און פארט האָט אים דאָך קיינער קיין מאָל ניט פאַר=
שעפעט אין מינדסטן, האָט דאָך אימלעכער געקאָנט גיין אין
קירך, ווען און ווי אזוי זיין האַרץ גלום, און די ברייטע קאָל=
נערס — אזוי פלעגט ער רופן די פּרעלאַטן און פּאַסטאָרס —
האָבן געהאט, כלעבן, גרויסע טיילער גענוג, און דער הערצאָג
און זיין קאבינעט האָבן זיי לחלוטין ניט געטשעפעט. די וועלט
איז דאָך אזוי פשוט, מען מוז נאָר האָבן אַ ביסל גוטן ווילן, זיין
געטריי, זיין בראו און קורס כל פאַלגן דעם פירשט, וואס גאָט האָט
פּאַשערט. מערקווירדיק איז געווען, אז פונדעסטוועגן, נאָך אלע
זועלכע רייד, ניט געקומט אף זיין אינטימער פריינטשאַפט מיטן
הערצאָג, הגם ער איז געווען איינער פון די אָנפירערס אין קאָ=
מילישן פראיעקט, איז הער פאָן ריידער געווען שפּאַרק באַליבט

באם פאלק, מען פלעגט אומעטזם דערציילן זיינע האמענטע, באַ=
 נאלע וויצן, מען פלעגט לאַכן און אָנקוועלן פון אַנעקדאָטן, וואס
 פלעגן ארויסווייזן אַ געוויסע גראַפֿ-יונגישע פריינמלעכקייט. בכל
 אופן האָט דאָס פאלק, ווי דאָס מרעפּט אַ מאָל, אַרופגעווארפן,
 אָן אַ קענטיקן פארוואס, נאָר זיינע סימפאטיעס אפן דאָזיקן מאַ=
 סיוון מענטשן מיטן נידעריקן שמערן, מיטן הארמון מויל, מיט די
 שמענדיק פּאהענטשקעטע הענט, מיט דער פּרוּמאַל הייעריקער
 שמים. ער איז אָן ספּק געווען דער פּאַפּולערסטער מיליטער-מאַן
 אין שוויצערלאַנד. נאָר אַ דאַנק זיין פּאַליטיקאָם האָט די אפשמעלונג
 פון די מושמירונגען פון דער שטאַטישער ריימער-אַפּטיילונג ניט
 געפראַכט צו אומרוען.

בינתיים איז אימלעך ווינקעלע פון שטאַט געלעגן אין פאַר=
 שטיקער שפּאַנונג, די אויבערשטע קירכן-פאַרוואַלטונג האָט באַ=
 שטימט אַ וואָך השוכה און תּפּלה פאַר דער געמיינדע. אַ סך
 האָבן געמאַכט זייער צוואה, אין יענעם זונטיק האָבן זיך אַזעלכע
 מאַסן געשמופּט צו געניסן דאָס הייליקע ברויט, אַז די קירכן
 האָבן געמזוט בלייבן פּאַליטיק אַ שטיק אין דער נאַכט אריין.
 דער פּאַרלאַמענט האָט אָרגאַניזירט אַ שאַרפּן אויסקוק-דינסט, פאַ=
 נאַנדערגעשיקט רייטערס איבערן לאַנד אין אלע זייטן, אויסצו=
 פארשן, צי קומט ניט אָן פרעמד מיליטער, און פּאַלד טאַקע
 האָט מען געקראַגן אַ ידיעה פון אימפּפּן, אַז דעם ביסקופּס
 אַוואַנגאַרד אין מערגנטייט האָט פּאַרלאָן דאָס געביט פון דייטשן
 אָרדן און האָט זיך געלאָזט אין דער ריכטיגער עלוואַנגען, דאָס
 געמלעכע האָבן דערציילט דעפּעשן פון דער גרענעץ פון האָהענ=
 לאָהע.

אין יענעם זונטיק האָט דער שטאַטישער דעקאַן יאַהאַן
 קאַנראַד ריינער געפּריידיקט מיט אַזאַ ברען און כּח, ווי נאָך קיין
 מאָל ניט, מעשה נביא האָט ער גערעדט וועגן דעם חטא פון די
 וואס צעברעכן די הייליקע לוחות פון עוואַנגעלישן גלויבן און
 קריסטלעכער פּרייהייט, ער האָט באַוווּן פאַר נאָר דער וועלט,
 וואסער גוואַלדיקע אחריות פאַר גאָט און וועלט און רוימישער
 אימפּעריע עס לאַדן אפּ זיך ארום די יעניקע, וואס דערוועגן זיך

צו טאן אזא זאך, דערנאך האָט ער מיט דינער און גבורה גע-
ווארנט, אז אפילו אין האַנט פון שוואכן ווערן די נישטיקסטע כלי
זיין מעכטיק און שטארק, וויבאלד גאָט פירט אים. און צום סוף
האָט ער, אויסשפרייטנדיק פאר דער מיט גרויס כוונה צוהאַר-
דיקער געמיינדע גאָר דעם סאַמעט פון זיין גלאַטן, מונקל קלינג-
גענדיקן קול, גערופן צו תשובה און התבוננות מיט גרויסע, שמאַר-
קע ווערטער, אזוי אז די געראמע קירך איז פול געווארן מיט כלי-
פען און ציטערניש.

אין דער גאַנצער שטאט האָט מען גערעדט וועגן דער דאָ-
זיקער רדשה. דער נצחון פונם קאנקורענט האָט מוראדיק פאר-
דראסן דעם רעגירונגס-ראט יאָהאן יאַקאָב מאָזער, און אין איינער
א נאַכט אָן שלאָף האָט דער פובליציסט באשלאָסן פון זיין זימ
צו ריידן צום פאלק. אָבער ער וועט זיך דאָס ניט מאַכן אזוי
גרינג און וואלוול ווי דער פרידיקער, ער וועט ניט באַזונדן, די
הייליקייט פון הויז ווי אַ שוין פאר זיך ווי יענער, ניין, ער וועט
ריידן צו די בירגער אף אָפענעם, פרייען פלאַץ, אָן מורא פאר
דעם הערצאָגס משרתים, ער האָט אַרומגעשפאנט אַהין און אַהער
איבערן חדר, אָנגעמערקט זיך די רעדע, מיט שטאַרקע, גרויסע
זשעסטן, אויסגעקליעכדיקט די ווערטער, וואָס האָבן באַדאַרפט
מאכן שטורעמען הערצער, האָט זיך געהאַלטן פאר אַ גראַקוס,
א האַרמאָדיום אָדער אַריסטאָגניטאן, אַ מאַרקוס יוניוס פרוטוס,
האָט געוורפן מיט אַ באַוועגונג פון אַ סטאַטוע אַראָפּ די פאַלכן
פון אַן איינגערעדטער מאַגע.

ער האָט זיך אַלץ מער און מער צערייזט, בלוט האָט אים
אָנגעשפאָרט אין קאָפּ, אַ שווייס האָט אים באַשלאָגן. האָט ער
געזוכט די סיבה פון אים דער וואַרעמקייט אין דער שלעכטער
פארדייאונג, אפשר האָט ער צו וואַרימעס געכאַפט אַן איבעריק
גלעזל נאַליווקע, אזוי אז די פאַרשלאַפענע געדערים האָבן גארניט
געוואלט דינען. האָט ער זיך דורכגעשמועסט איבער דער שווע-
רעניש מיט זיין פרוי, וואָרום ער האָט שטאַרק געהאַלטן פון הי-
גענע, און די באַזאָרגטע פרוי האָט אים איינגעגעבן גלאַבער-זאַלץ.
דערנאָך האט ער זיך ווידער גענומען צוגרייטן זיין רעדע, און אַ

דאנק די שטארקע באוועגונגען האָט די רפואה געהאט די גע-
וואונשענע ווירקונג.

אפן צווייטן טאָג האָט ער צונויפגעקליבן ארום זיך פינסטער
און ערנסט אַ המון מענטשן, אַ סך פארזאמלונגען און דעמאנ-
סטראציעס האָבן די לעצטע טעג געמוזט צעמריבן ווערן; פאלד
האָבן זיך באוויזן הערצאָגלעכע וואָך-אַפיצערן, פּאָליציי-כאַפּערס,
זשאַנדאַרן. דער פּובליציסט האָט געשפּירט, מען כאַפט אים אבוירות-
דיק און מען שלעפט אים אין דער אייביקער נאַכט פון די קאַ-
זעמאַן, אָבער ער האָט צוזאַמענגענומען גאָר זיין מוט און האָט
אַנגעהייבן רידן, ווי איינער, וואס דאָס לעבן האָט פאַר אים קיין
ווערט ניט. גאָר דאָ איז אים געווארן פּוסט אין בויך, עס האָט
גענומען קנייפן און שמעכן. צי דאָס האָט געווירקט די רפואה פון
נעכטן, צי עס האָט זיי נאַסער צעבראַכן די איבערגעוואלד אָנגע-
שאַמטע גבורה; ער האָט געמוזט אָפּמערטן, אונטער די חוקדיקע
אויגן פון דעם הערצאָגס מענטשן, און דעם קאָנקורענטס כבוד
האָט ער ניט דערנרייכט. בכדי דאָס דאָזיקע צונויפגעקליבענע פיי-
ער זאל ניט אינגאַנצן אוועק לאיבן, האָט ער אפן צווייטן טאָג
געהאַלטן די דאָזיקע רעדע אין אמאָרעאַנז-קאלירענעם קאַבינעט פון
מאַריע אויגוסטע פאַר איר און פאַר מאַנדאַלען סיבילע. יענע איז
געזעסן פּראָסט, באַרוט און אַ ביסל בעל-הבתיש, מאַריע אויגוסטע
אַבער, ווייט און ליפטיק אין געגליזשע, האָט געבלעטערט דעם
מערקיר גאלאָן, פלעגט פון צייט צו צייט בשתיקה מיט אַ שמיכל פון
אַ קונדס אָנרײַצן איר פּיצל כינעזיש הינטל אָף דעם רעדנערס
פּיט; גאָר יענער, וואס האָט אמת, אַ ביסל צוגעשוויצט, האָט זיך
ניט געלאָזט אראַפּשלאַגן פון זיינע רעיונות.

אין איר ניט אין איינגעניש האָט די בירגערשאַפט באַשלאַסן
צו שיקן נאָך אַ מאָל אַ דעפּוטאַציע צום הערצאָג, אויסמענען זיך
מיט אים ערנסט, אָבער מיט עניוות פון אינמערטאַנען. בכדי ניט
צו רייצן קאַרל אלכסנדר, האָט מען געשיקט ניט קיין מיטגלידער
פון דער עלפער-קאָמיסיע, וואס זייער אנבליק אליין וואָלט אים
שוין געקאָנט ארויסבריינגען פון די כלים, ניערמ דריי שמיילע,
זיסע בירגער, בכבודיק און מוישב אין געמיט. זיי זיינען געפארן

ק"ן לזרוינסבורג, וואו דער הערצאָג האט געמאַכט זיינע הכנות. איידער זיי זיינען אַוועק אין שלאָם אַרײַן, האָבן זיי צוגעפֿיסן און גענומען אַ גלאָז ווײַן אין דער אכסניא. איינער האָט געזאָגט: „דאָס איז אַ קליינע שמאַדקונג פֿאַר אַזאַ אַ שווערן גאַנג.“ ווען דעם הערצאָגס געמיט איז אזוי מריב, ווי דער היינטיקער מאָג, האָט געזאָגט דער צווייטער, „דעמאָלט שײַנט פֿאַר אונז קײַן זון נישט.“ אַלץ איז אין גאַמס האַנטױ האָט געזאָגט דער דריטער.

פֿאַר דער מיר פֿון זאַל, וואו קאַרל אלכסנדר האָט זיי פֿאַ- דאַרפֿט אָפֿנעמען, איז געזעסן איינגעקאַרמשעט אָטמאַן, דער שוואַרץ-ברוינער. ער האָט געהערט פֿאַרשטיקט די גרימזאַרנדיקע, הייערדיקע שטים דעם פֿירשמנס: „כופֿרים, רוצחים, מורדים במלכות!“ דערנאָך מרים, וואָס זיינען פֿאוואַלע שמיל געוואָרן, אין עמלעכע מינוט ארום האָט ער געזען די לייט צוריקגיין, צוערשט צוויי, דערנאָך כּאַלד דעם דריטן, ער האָט זייער גוט געזען, ווי זיי זיי- גען געווען איבערגעשראַקן און מכולכל, ער האָט זיי נאָכגעקוקט מיט זיינע גרויסע, ברוינלעכע חיה-אויגן, און ער האָט געשמייכלט טיף און בשתיקה. האַסטיק זיינען די מענער אַראָפֿ די מערע, אריינגעשפּרונגען אין קאַראַט, וואָס האָט אָף זיי געוואַרט, האָבן אַפֿילו נישט געהאַט קײַן צײַט אָפֿצוהויבן אַ הוט, וואָס איז אַראָפֿ- געפֿאַלן. בעתן פֿאַרן זיינען זיי געזעסן און געשוויגן, נאָר דער עלטסטער האָט אין מאָל אַרויסגעזיפֿצט אַפֿן קול פֿון גרויס באַ- דריקונג אַ תּפֿלה: „גאָט צבֿאות, פֿון דער טיפֿעניש שרײַען מיר צו דיר, שיק אונז אַראָפֿ הילף פֿון דײַנע בערג.“ אין שטוממאַרט האָבן אַ סך געוואַרט, ווען די דעפּוטאַטן וועלן קומען צוריק. אַז זיי האָבן געזען זייערע פֿנימער, זיינען זיי זיך פֿאַנאָדערנעגאַנ- גען מיט אַראָפֿגעלאָזענע קעפֿ און מיט פֿאַרקלעמטע הערצער.

נאָר אַנדערש ווי דאָס הערצאַנגלעכע געביט האָבן פֿראַ- מעסמירט קעגן די קאַטוילישע אינטריגעס די פֿרייע שמעט, באַזונ- דערס אין עסלינגען האָט מען קאַרל אלכסנדר איטלעכן מאָג עפֿמלעך געוידלט און אויסגעלאַכט. דאָ איז געווען אַ גרעסערע קאַלאָניע עמיגראַנטן פֿון דעם הערצאָגס געפֿיס, אונטערדריקטע,

באגולמע, פארמיריבענע, יאָהאנעס קראו איז געווען אנטלאָפן אַהין. דער יונגער מיכאל קאַפּנהייפּער איז דאָ געוועסן, דער זקן קריס= מאָף אַדם שערמלין, וואס נאָר די שנאה האָט אים געהאַלטן אָף די פּיס. אָט דער פּרעסנדיקער שפּאַט פּון די אַלע, וואָס האָט אַלע געדערס אין לייב געקאָנט איבערדערן, זייערע גיפּטיקע, גלי= ענדיקע, שאַמענדיקע רייד, פאר מורא האָבן זיך באַהאַלטן אין זיי= ערע הייזער די עמלעכע אָנהיינגער דעם הערצאָגס; קאַשויליק, וואָס זיינען דורכגעפאַרן, האָבן שוין אַ מאָל געקראָגן אָנגעמקלט די ביינער. דעם עקספּעריזיע=ראט פישער, דעם פּאָמער פּון סאַפּיע פישער, זיס' געוועזענער מערעסע, וואס איז צוליב זיינע געשעפטן געווען אין עסלינגען, האָבן יונגע לייט געוואלט לינמשן, נאָכדעם ווי זיי האָבן אים אין אכסניא געהאַט אונטערגעטראָגן קעזישע מו= זיק; נאָר מיט מי האָט די שטאַט=וואך געקאָנט באַשיצן אים, וואָס מען האָט אים געהאַט אַרויסגעריסן פּון בעט אַ שלאָפּנדיקן, אַ האַלב=נאַקעטן האָט זי דעם פעטן מאַן, וואָס האָט זיך געטרייטלט מיט אַלע אבריה, ארויסגעפירט אויסער דער שטאַט.

צו אַ סקאַנדאַל און אַן אַפּענעם קאַנפּליקט מיטן הערצאָג איז געקומען אין דעם זונטיק פּון דער תּשובּה=וואך, מיט אַ נאַכט פריער האָבן יונגע בחורים צוגעבונדן צום שאַנד=סלופּ צוויי שמרויע= נע ליאַלקעס, וואס זיינען געווען באַצייכנט ווי דער הערצאָג און זיין הויף=איד, און צוגעשריבן דערצו מיאוסע, גראבע זידל=ווערמער; די פּאָליציי האָט זיך געמאַכט ניט זעענדיק, דעם גאַנצן זונטיק האָט די גאַנצע שטאַט, פּון זקן ביון אינגסטן שנעק, זיך ניט גע= קאָנט זאַמ אַנקוקן אָט דאָס שאַנד=ווערק, געלאַכט, געוואיעט, גע= לצעוועט, געשריען, געפייפּט, געקוואלן און געהאַלטן זיך באַ די זייטן, דערנאָך, פאַרנאַכט צו האָט מען אָנגעצונדן אַ שייטער= הויפּן, געבונדן דערנאָך מיט פאַראד די ליאַלקעס, אַרומגעלייגט אַרום זיי אַ פאַר פּון יענע בילדער, וואו עס איז געווען אויבגע= מאַלט דער הערצאָג, ווי אַזוי ער נעמט איין מיט די זיבן הונ= דערט בעלגראד, די בילדער פאַרשמירט מיט בלאַטע, און דאָס גאַנצע צולעצט מיט פאַראד אונטערגעצונדן. מיט פלאַקער האָבן געברענט די ליאַלקעס, מיט ווילדע קולות האָט גענוואַלדעוועט

דאָס פּאָלק, פאר גרויס התפעלות זיך גערדייט, געשמופט, גע-
קרימט זיך אין קוויטשענדיקן, סאָפענדיקן פארגעניגן.
צווישן המון איז געשמאנען דער יונגער מיכאל קאָפּנהיי-
פּער, די שמארק בלאַע אויגן אין ברוינלעכן פנים האָבן געברענט
אין התלהבות: אָ, אזא סוף אף אלע מיראנען! צווישן המון איז
געשמאנען דער אלטער קרויסמאָף אדם שערטלין, מינקל האָט גע-
כריפעט אים פון האַלז ארויס, זיין שמעקן האָט געקלאַפּט אָן דער
ערד, ריטמיש ווי אין טאנץ, זיין מומיע-ברוינער, צעברעקלטער
פנים איז געווען ווילד באַזונט פון שנאה. צווישן המון איז גע-
שמאנען, שיין און פרעמד, די פרוי פון יאָהאַן אולריך שערטלין, די
פראַנצויזין. זי איז געווען אַרעם געקליידט; איר מאַן איז שוין
געווען אין גאַנצן אראַפּ, פאַרשכורט, בדיל הדל, זי אָבער האָט
געטראַגן דעם קאפּ מיטן קורצן, רויטן מויל, אזוי הויך ווי אלע
מאָל, פון די לענגלעכע אויגן האָט זי געווארפן שטאלצע בליקן
אַפן שרייענדיקן, קוויטשענדיקן פּאָלק, וואָס האָט פארברענט די
ליאַלקעס און געקרימט דעם רוקן פאר דעם אָריגינאַל. איר שכנה
האָט צו איר גערעדט; זי האָט א קוק געטאָן אָף איר פרעמד,
מיט פיטול, האָט גאַרנישט ניט געזאָגט, פאַרלאָזן פאַמעלעך דעם
פלאַץ, מיט געפילמע, געמאַסענע, האַפּערדיקע טריט.

אין גרויסן, ניכטערן, פוסטן חדר פון בעאמא שטורם זי-
נען געזעסן ארום דער בלינדער הייליקער מאנדאלען סיבילע,
יאהאן קאנראד ריגער, דער פרידיקער, זיין ברודער עמנואל,
דער עקספעדיציע-ראט, דער מאגיסטער שאָבער. מאנדאלען סי-
בילע האָט געמראגן א העכט-גראע קלייד, פון זייער טייערען
שאַפּ און זייער פשוט גענייט. זי איז געוואָרן בעל-הבתישער, די
שמאַרק בלאָע אויגן מעמפער, די ברויגלעכע באַקן שלאַבעריקער,
אַלע גלידער אָפּגעלאזענער. עמוואס פעם און צופרידן איז זי
געזעסן, אַ בירגערלעכע פרוי, און האט אוּפּמערקזאם צוגעהערט.
זיי דער דעקאַן דערציילט פון זיין דרשה, פון איר שמאַרקער
ווירקונג, און ער האָט איבערגעחורט גאנצע שטיקער פון איר.
איצט נאך מיט מער געניטקייט און הילף.
באַשיידן אין זיין ווינקעלע איז געזעסן יעקב פּאָליקאַרפּ
שאָבער, דער ארימער געפלאַגטער מענטש, וואס האט געליטן
מחמת זיין צווייטיקער לאַגע באַ זיכן, מחמת דעם קאַמף פון
זיין געוויסן, האט דאָ געוואלט געפינען אַ ביסעלע רו פון דעם
שטורעם אין זיין ברוסט. ער האָט געהאט אנגעשריבן אַ שיר,
וואו ער האָט זיך פאַרגליכן מיטן מויטן מאן פון יאָהאַנאַ דער
משונגענער. די פירשטין האט איר מאַן אַרומגעפירט אין אַ טרומ-
נע איבער אַלע מדינות, אנשטאט דעם האַרץ האט זי געהייסן
אַריינשמעלן אַ זיגער, וואָס האט מיט זיין טיק-טאַק באדאַרפּט
מאכן דעם איינדרוק פון לעבן, אזוי האט באַ אים כסדר געטיק-
טאַקט דאס געוויסן; נאר דאָ באַ די שטילע, פּרומע ברידער און
שוועסטער האט ער געפונען אַ ביסעלע רו. ער האָט געקוקט
פון זיין ווינקל אַרויס אפן פרידיקער, וואס האט ארומגעשפּרייזט
אזוי און אָהער, דעקלאַמירנדיק, פול מיט זיך, ער האט פון אים
אוועק געקוקט אָפּ דער בלינדער הייליקער, וואס איז געזעסן
איינגעקאַרמשעט זאָנפּט, גראָ, אָן קאַליר און האט זיך צוגעהאַרט, אַ
ער האט פון איר אוועק געקוקט אפן עקספעדיציע-ראט עמנואל,
וואס איז מיט פאַרצומקייט געווען אנגעהאַנגען אן די לעפּצן פון
זיין גרויסן, באַטייטיקן ברודער. ער האט אבער געווען פון זיין
ווינקעלע, זיי באַ גאר דער יראת הכבוד האט דאס אויג פון

מאַגערן, באשיידענעם מענטש, וואס ניט געקומט אף זיינע גרוי=
 סע וואָנסעס האמ ער געהאט דעם פנים פון א נעבעך, זיך פא=
 וואַלע אפגעשיידט פון ברודער, אריבערגעגליטשט זיך צו מאג=
 דאלען סיבילע, געבליבן קלעפן חייהש אונטערמעניק אף איר,
 וואס איז געווען מיושבדיק, כמעט מעשה מאמראנע, די גרויסע
 עטוואס פעמע און דאך קינדערשע הענט פויל אראָפגעלאזן אין
 ברייטן שוים פון דער העכט=זילבערנער קלייד. ער האט געזען
 דעם דאזיקן הכנעהדיק גלוסטיקן בליק, ער האָט אויס=
 געטייטשט דעם דאָזיקן בליק און פאוואַלע האט ער
 געזען א וועג לכל הפחות א ביסעלע גרינגער צו מאכן די פוין
 פון זיין געוויסן דורך א שווערער מצווה. צי האט ער דען ניט
 געהאט א זיכער רעכט אף דער דעמוואזעל פאר זיין ערלעכער
 און הכנעהדיקער פארערונג אט די לאַנגע יאָרן אין הירווא? ער
 וועט זיך אבער אָפזאגן, ער וועט, ווי שווער דאס זאל אים אויך
 זיין, איינצאמען זיינע פארלאַנגען, ער וועט מוותר זיין און
 לאָזן דעם הער און ברודער עטנואל ריגער אין גאנצן פריי
 דעם וועג.

דערווייל האָט דער דעקאן געהאט געענדיקט זיין דרשה
 און זיין דערציילונג, און דאָ האט פאסירט נאָר אן אויסמערלישע
 זאך. מאגדאלען סיבילע האָט געזאגט, און דאס מוט גרויסער
 פשוטקייט, אָן מיגעלעך און קונצן, אזוי ווי אַ זאך, וואס פאר=
 שטייט זיך ממילא, און זי האָט, אופגעמונטערט דורך דעם בייש=
 פיל פונם ליבן ברודער יעקב. פאָליקארפ שאַבער, אויך געמאכט
 לידער און איצט וועט זי פירלייענען אירע שירים פאר די
 ברידער און פאר דער פרומער שוועסטער. און זי האָט פיר=
 געלייענט אירע ניט באַפליגלע, נידנע, באַנאלע, פוסט און אָן
 מעם מאַראַליוירנדע גראמען. די הערער האָבן אָבער ניט בא=
 מערקט די פוסטקייט פון די דאָזיקע שירים, זיי האָבן זיך געלאָזט
 פשוט און ערלעך פארכאפן פון זיי, און באַדעם עקספּעדיציע=ראט
 עטנואל ריגער זיינען פאר וויכהארציקייט און פארערונג גערונען
 מערען איבער די וואָנסעס.
 דערנאָך, און זיי זיינען אוועק, האָט דער מאַגיסטער באַגלייט

דעם עקספעדיציע=ראט. יענער האָט אף זיין ניכטערנעם, אומבאַ
 האָלפענעם שמינער געזונגען די שברים פון מאַנדאַלען סיבילע.
 דעמאָלט האָט שאָבער זיך אָנגענומען מיט האַרץ, אַ שלוק גע-
 מאַן און האָט אָנגעוואָגט, שמאַרק גערירט, דעם אַנדערן, זיין
 החלטה, אַז ער איז מוחרר. דעם עקספעדיציע=ראטס בלאַסע
 אויגן זיינען פייכט געוואָרן, מיט זיין דינער שטים, וואָס איז
 מחמת אופרעקונג כמעט געווען געליימט, האָט ער געפרעגט דעם
 גוטן פריינט, צי ער מיינט, אַז דאָ איז פאַראן עפעס אַ מענ-
 לעכקייט; אויב ער וועט צו איר אופהויבן די אויגן, צי וועט
 אָט די גרויסע, געהויבענע, גערימטע פרוי ניט אָפּווענדן זיך
 נשתומם און פאַרהידושט און דערצערניגט איבער אַזאַ העזה?
 אָבער שאָבער האָט אים געטרויסט, און ער איז געווען
 גליקלעך.

מאַנדאַלען סיבילע האָט אויסגעווערט זיין אָנבאַט וואָס ער
 האָט אַרויסגעשטאַמלט, ערנסט, אָבער ניט ברוגז, זי האָט געבעטן
 צייט אף אַ ישוב-הדעה, דערנאָך האָט זי זיך אוועקגעזעצט, צו
 ענטפערן אין גראַמען. צו זיצן אַזוי באַם שרייב=מיש, וואַרטן אף
 גראַם און ריטמוס, זיינען איצט געווען אירע בעסטע שעה. דאָס
 האָט געטראָגן, דאָס האָט געהויבן, דאָס האָט זיך געשיקט. ער-
 גען וואוּ פאַרנעפלט, האָט זי געטראַכט: אין אָנהויב איז געווען
 דאָס וואָרט; דאָס וואָרט איז גאַט. ווי וואויל איז זיך צו לאָזן
 טראָגן פון פליסנדיקן וואָרט, שוויבענדיק אף גראַם און גלייכמאַס
 אין הלום אָן אַ ברעג, אינטערסאָן זיך אין גאַט. די וועלט איז
 אָן אַ סדר, אָן אַ מאַס און האַלט, איז ווילד, נאַריש, אָן אַ זין,
 שמוציק, דא איז זיין און האַלט און ריינקייט, דא גליטשט מען
 זיך לייכט איבער אלע שטורעמס, איבער זומפן און אָפּגרוניטן,
 פלושקענדיק, פאַרחלומט. די היץ, וואס האָט פריער פאַריסמט
 דיר דאָס בלוט, איז איצט אומשולדיק=לעבלעך און בנעימותדיק
 אויסגעדרעפט אין דעם גלאַטן, וויגנדיקן אַרנף און אַראַפּ, די
 שפיצן און די טיפענישן פון דער וועלט האָבן זיך אויסגעגלייכט
 אין פלאַטשיקע, זייער קאָרקטע אלכסנדריינער.
 אַזוי איז זי אויך היינט געווען, צו ענטפערן עמונאל רי-

גער. אירע געדאנקען און שלאבעריקע געפילן האָבן זיך זאנפט געהוירעט ארום און אַראָפּ און האָבן זיך אויסגעקילעכט סוף כל סוף אין א פילווערמערדיקער, אויספירלעכער, שלעכטער, ערנסטער פאָעמע צו א יאָ, וואָס האָט צוערשט געקלונגען אינגעהאלטן, אָבער דערנאך אלץ פעסטער. די גראמען האָבן אנגעשאטן לאנג און פפרוט אַלע אַרגומענטן פאַר און קעגן, האָבן זיך גע- חקירה אַיבער פרייהיים און אחריות-געפיל, האָבן גערימט געזען, אַרדונג, שטילקייט, געפעסטיקטע באַגרענעצונג.

אמת, בעת זי האָט געשריבן אָס די דאָזיקע קלוגע, גע- לאסן אַרנטלעכע חקירות, איז געווען איין רגע, ווען עס האָבן איר פלוצים פאַרפעלט גראַם און ריממוס, אַ מוראדיקע, נודענע- דיקע מירקייט האָט אירע גלידער געליימט, זי האָט געזען אַרויסטאַרמשענדיקע, פליענדיקע אויגן אָנגעשטעלט הייס אף איר, האָט דערשפירט זיך חניפהדיק באַגאַסן מיט דורכדרינגענדיקער, גרונטיקער שטים, אַזוי ווי מיט מחיהדיק לעבלעך וואַסער, און אף סעקונדעס האָט זי דערזען, וואָס פאַר אַ נעבעכדיק פוסטער סוף- ראַגאַט עס איז איר נאַרישע שפילעריי אין פאָעזיע. אבער באלד האָט זי אָפגעשמופט דאָס דאָזיקע איינזעניש ווי אַ מיאוסן נסיון, און מיט אַ זיך פאַרפינסטערנדיקער עקשנות, מיט אַ כמעט פאַנאַטישער דבקות צו ניכטערקייט האָט זי געענדיקט שרייבן דעם שיר.

דער דאָזיקער שידוך פון דער דעמואַזעל ווייסנזוי, הגם מען האָט נאַטירלעך שוין געהאַט באַמערקט איר פאַרבירגערלע- כונג, האָט אַרויסגערופן פאַרוואונדערונג, דעם הערצאג האָט גע- אַרמ, וואָס איצט וועט אַזאַ נאַרישער קליינער פעדאַנט און ניי- דעריקער באַאַמטער אָף שמענדיק אים ירשען, קיין קנורע פונט- דעסמוועגן איז ער קיין מאָל ניט געווען, און האָט איר געשאנע- קען אַ כלה-מתנה דעם מאַיאנמעק ווירטינגהיים, וואָס איז געווען באַרימט מיט זיינע גרויסאַרטיקע אויבס-קולטורן. אַפילו זיס האָט זיך אַזאָפגעכאַפט פון יענעם שמענדיקן געפילן-מומל, וואס אין אים איז ער געווען איינגעזונקען, אַזוי איז די וועלט; נאַריש, קליין, פוסט, זויערלעך, נישטיק ווייזט זיך ארויס אין גרונט אלץ, וואס

האָט צוערשט און פון דרויסן געגלאַנצט אזוי מיט כח און זיס= קייט. צי האָט, אגב, קאַרל אַלכסנדר אויך די דאָזיקע ניט אריינ= געמאפטשעט אין בלאַמע און אין וואַכעדיקער נידעריקייט? מו נאָר א קוק! דאָס איז ער, אמת, ניט אויסן, אָבער ער וועט דאָך באַפרייען די ערד פון א געפערלעכער חיה רעה, אויב ער וועט מאַן, וואָס עס באַפעלט אים זיין אייגענער אינטערעס און געזעץ. אפילו דער מינדסטער געדאַנק איז אים נישט ארויף, אז ער איז אויך שולדיק אין מאַגדאַלען סיבילעס ירודה. די קליאַט= שע אַסיאַדאַ האָט ער געהייסן זאָמלען, מיט גרויס פאַראד און גלאַנץ איז ער אוועקגעריסן אין שלאָס פון מאַגדאַלען סיבילע, א טונקעלע, ווילדע גרויסקייט איז אַרויסגעגאַנגען פון אָט דעם מענטשן, וואָס האט ביטער און צעשפאלטן נאך דאָס לעצטע מאָל געלאזט שפילן גאר זיין גאלאנטיקייט אנטקעגן דער פרוי. מאַגדאַלען סיבילע האָט נאָר פאַמעלעך און ערשט אין מעג ארום זיך באַפרייט פון דער צעטומלעניש פון אַם דעם גראטוליר= ווייז.

און די הערצאגין האָט געוואָגט צו ווייסנזי — פלינק און אַ ביסל שפּאַטיש זיינען די ווערטער געקומען פונם קליינעם, רויטן, פּוכקען מויל: „איר זייט, קענטיק, ליבע עקסעלענץ, ניט צופרידן מיט דעם אויסדערוויילטן פון מאַגדאַלען סיבילע?“ און פּלוצים, צוגעקערט צו אים דעם חנעוודיקן, עקדישדיקן פנים, וואס האָט אינטער דעם שטראליק שווארצן האָר מאַט געלויכטן אין קאליר פון אַלמן, איידעלן מירמל=שטיין, האָט זי א שטייכל גע= מאַן מעשה קונדס: „האט זי דען, א שטייגער, גאר באדארפט חתונה האפן מיט אונזער הויף=איד?“

„יא, דורכלויכט“, האָט געזאגט ווייסנזי. „הונדערט מאל ליבער“. און עס האָט געקלונגען פונם מויל פון דעם פיינעם, ליבנסוויירדיקן הער אזוי ביטער און כעסדיק און זיי אן אויסגע= שריי, אז די הערצאגין האָט משיקאו אין א ביסל צעטומלט א קוק געמאַן און נאָך א קורצן שמיל שווייגן גענומען ריידן פון עפעס אנדערש.

אין פאדער=צימער האָט דער קאַמערדינער נײַפער צוגע=
 שלאָסן די מיר הינמער זיסן, וואָס איז אַרײַן אין הערצאָגס קאַ=
 בינעט. באַלד הינמער דעם פינאַנס=דירעקטאָרס רוקן איז דער
 שטייפער און ערנסטער לאַקײען=פנים אזוי איבערגעאַנדערשט גע=
 ווארן, אַז עס איז אים ניט געווען צו דערקענען; אין אים איז
 געווען אזוי פיל ברוטאַלער, קלאַציקער, אַנמעכטיקער גרימצארן, אַז
 עס האָט געקאָנט אנוואַרפן אן איסה. דער איד! שמענדיק דער
 איד! איין מאָל, אמת, האָט דער הערצאָג, בשעת נײַפער האָט אים
 אויסגעטאַן, געשליידערט און געשפּריצט שוים אין ווילדן צארן;
 אין פעסטונג וועט ער אים ארײַנוצען, דעם אידן, דריי יאָר וועט
 ער אים לאָזן שלײַפן קוילן און דערנאָך אים אפהײנגען. אָבער
 וואָס האָט דאָס געהאַלפן! רעגירער פון לאַנד איז געווען און גע=
 בליבן דער איד. דער הערצאָג האָט זײַנע עצות געזידלט, געלויבט
 די אַנדערע; איז עס אָבער געקומען צום שפּײַץ, האָט ער געטאַן
 דאָס, וואָס דער איד האָט געהײסן.

אין אַנדערן עק פּאָדער=צימער איז געוועסן אײַנגענורעט אַף
 אַ מעפּיך דער שוואַרץ=ברוינער. ער האָט גוט געזען, ווי דעם
 קאַמערדינערס פנים האָט אַף אײַן רגע אַראָפּגעוואַרפן די ליווריע,
 און גאָר אין זיך האָט ער אנגעקוואַלן איבער דער האַמעטנער נאַ=
 קעמקײט פון זײַן קריסמלעכן חבר. ער איז אָבער געבליבן שטיים,
 אײַנגענורעט פּויל אין זיך מעשה חיה, מיט פאַרשלאָסענעם פנים.
 דערווײל האָט זום פאַרן הערצאָג געהאַלטן זײַן פּירטראַג.
 פון היינט אין צוויי טעג ארום ווילן די פאַרשוואַרענע אַרויסמערעטן;
 אַלע הכנות זײַנען פאַרענדיקט, אָפּיציעל האָט דער הערצאָג באַ=
 דאַרפט אָפּפּאַרן, צוערשט בכדי ווי דער פעלדמאַרשאַל פון דער
 אײַמפּעריע צו אײַנספּיצירן די פעסטונגען קעל און פּיליפּסבורג,
 דערנאָך בכדי צו ווײַן זײַן קראַנקן פּוס דעם דאַנציגער מעדיקער
 הולדעראַפּ, דעם גרעסטן אַרטאָפּעד פון דער צײַט. פאַר דער
 צײַט וואָס ער וועט ניט זײַן האָט דער הערצאָג באַשטימט אַ רע=
 גירונג, וואָס דאַרף אים פאַרמערעטן; די מיניסטאַרן שעפּער, פּפּאָג,
 דעם מלוכה=ראַט לאַוז, די גענעראַלן רעמכינגען און רײדער, אונט=
 מערן פאַרזײַן פון דער הערצאָגין, — וואָס האָט זיך געשפּירט

זייער חשוב אין דער דאָזיקער ראלע. די דאָזיקע רעגירונג האָט פאררופט דורכפירן די מלוכה=איבערקערעניש פאר דער צייט. וואס דער הערצאָג וועט ניט זיין; פארנעמען אלע סמראַמענישע פונקטן אין לאַנד, און דערנאָך פארעפנטלעכן אַ געזעץ. אז די קאָמונילישע דעליגיאַט קריגט פולע רעכט, אז די בירגער ווערן אַנטוואָפנט, אַ סך פאראגראַפן פון דער קאנסטיטוציע ווערן במל, עס ווערט אופ=געמאַגט דער וידוי=שטייער, אַז גאָר דאָס זילכער מוז אפגעגעבן ווערן אין דעם הערצאָגס ממשל=גיסעריי און כדומה נאָך אַזעלכע זאכן.

זיס האָט נאָך אַ מאָל געמאַכט אַ סך הכל פון גאַנצן פלאַן און אויסגעטייטשט, אַז דער עיקר איז, דער פראיעקט זאָל אויס=געפירט ווערן אין גאַנצן אָן קאַמף, אָן שמער אין איין נאַכט, קארל אלכסנדר פאָרט אוועק פון זיין לאַנד ווי אַ קאָנסטיטוציאַ=געלער הערצאָג, און אין עטלעכע שעה ארום ווערט ער צוריק=גערופן ווי אַן אַבסאָלוטער סווערען. פארשלעפט זיך אבער די אויספירונג, עס כאַפן זיך אריין שמערונגען, קאַמף, בלוט=פארגיסונג, דעמאָלט איז אלץ פאַרפאַלן, דעמאָלט זיינען געווען גערעכט די אָפגעהיטע און די שרעקעדיקע, ווארום מער ווי מען האָט די קאָנסטיטוציע פאַרביגן לאָזט זי זיך ניט בויגן; מיט גאר דער יעוואַיטישער קונסט לאָזט זיך מער ניט פון איר ארויספלאַלן. בלייבט נאָר איין פרייה, זי צו צעברעכן, אָבער דאָס קאָן מען ניט טאָן פאוואַליע, דאָס מוז דערגרייכט ווערן מיט איין קלאַפּ. זאָל דאָס ניט אָפּ=גליקן אין גאַנצן, דעמאָלט האַט דער פאַקט אליין, וואס עס איז אויס=גענוצט געווארן געוואַלד, דערווייז, אַז מען פילט זיך אומגערעכט; דעמאָלט וועט אָנפאַלן דער גאַנצער עוואַנגעלישער בונד, די גרע=געצן פון דער קאָנסטיטוציע וועלן איינגעשמעלט ווערן נאָך איינ=גער און פענטער, אויב עס זאָל קומען צו אַ קאַמף. האָט די קאנסטיטוציאַנעלע פארטיי צו פיל און צו מעכטיקע אָנהיינגער אין דער אימפעריע. זאָל אָבער אָפגילמן דער פלוצימדויקער אָנפאַל, וועלן אים אלע מוזן אָנערקענען, די מיט הנאה, יענע מיט סקר=ענדיקע ציין, פריער איז ער געווען קעגן דעם, מען זאָל ארויס=שרעמן מיט געוואַלד, ווי די אַנדערע האָבן געוואַלט; איצט איז

אָבער געבליבן נאר אין וועג: אָפן מיט כח. אויסשמרעקן די האַנט און נעמען. רויט אָדער טויט.

מיט צווינגענדיקער לאַגיק, זאכלעכקייט, וויסנשאַפּטלעכקייט האָט זיך דאָס נאָך אַ מאָל דערקלערט דעם הערצאָג. און דערנאָך איז ער אריין אין היץ און האָט גענומען שילדערן, ווי אזוי, שוין ניט צו ריידן פון די פראקטישע סברות, עס וואלט צו-נישט גע-ווארן די אידײ, די גרויסע אידײ פון דער געמלעכקייט פון דער פירשמלעכער ממשלה, אויב זי וואָלט צוערשט צעפיצלט און צע-ברעקלט געווארן דורך מחלוקתן און פראָצעסן און קליינע לעכער-לעכע געשלעגן מיט דער פירגערלעכער גווארדיע, דאָ איז באמת געווען נאָר איין גאַנג: אַלץ אָדער גאַרנישט. אָדער דאָס הער-צאָגטום. גײט צוריק בדרך הטבע צו זײן הערצאָג, אָדער דער דאָזיקער שטאַף איז צו שלעכט, אז די גרויסע אידײ זאָל אין אים קאַנען לעבן און ווירקן.

אין שפארנדיקן, שטיקענדיקן גרימצאָרן איז געשטאַנען קאַרל אַלכסנדר, דער איד איז גערעכט ווי שמענדיק, און גוט האָט ער דאָס געזאָגט. אבער ווי שיף ער האָט אין אים אריינגעקוקט! אוועק, אוועק מוז ער, אף אייביק אין פינסמערניש זאל ער פאַרשווינדן! און וואס האָט ער דאָ געזאָגט: דער דאָזיקער שטאַף איז צו שלעכט פאַר דער גרויסער אידײ? וואָסער שטאַף? עס איז דאָך בשום אופן ניט געווען מעגלעך, אז דער פראיעקט זאָל פלאַצן; אָבער פונדעסטוועגן: וואָסער שטאַף איז צו שלעכט? דאָס לאַנד? אָדער — די העזה האָט ער געהאַט, די העזה, אט דער איד? — אָדער ער, דער פירשט? אויבא האט ער די העזה! הינטער זײן העפלעכן, הכנעהדיקן פּרצוף האָט געשמעקט חזקדיק, אופרײצנדיק דער עזותדיקער, אַקסל-ציענדיקער, שמעכנדיקער ספק, אָ דער אויפאַרשעמט חוצפהדיקער מורד במלכות! ער איז דאָך הונדערט מאָל ערגער ווי די איינגעשפארטע בונט-מאכערס פון פאַרלאמענט! דאָס זײנען געווען איינגעקשנמע בהמות! אָבער דער דאָזיקער שטייבלענדיקער, העפלעכער איז קלוג, און זײנע אַפלאַכערישע, אומפאַרשעמטע ספקות דרינגען אריין ווי סס אין דער נשמה אריין.

אועק זאל ער! צו נישט ווערן! אף אייביק אין פינסמערניש. מוז
ער אועק!

האָבן אייער דורכלויכט שוין באַשטימט דעם פּאַרזאַל?
האַט געפּרעגט די אומבאַוועגטע, זאַכלעכע שמים דעם אידנס.
"יאָ, האָט קאַרל אַלכסנדר געזאָגט, קורץ, שמררינג, מילד-
מעריש. עס הייסט: אַטמעמפּמאַץ."

פאַרחירושט האָט זיס אַ קוק אויף געמאַן מיט אַ קליינעם.
לויבנדיקן שטייכל. "אַטמעמפּמאַץ! איך שמעל זיך איין!" דאָס איז
געווען אַ הוצפּהדיקער, אַ דרויסער, אַ כמעט געניאַלער ווייץ.
"אַטמעמפּמאַץ! איך שמעל זיך איין!" האָט געזאָגט עבערהאַרד אין
באַרד און האָט דער ערשמער דייטשער פּירשט געגעבן זיין לאַנד
אַ קאַנסטיטוציע. "אַטמעמפּמאַץ! איך שמעל זיך איין!" איז געווען
די גרויסע אופּשריפט אפּן צינז דעם דאָזיקן פּירשט, אפּן צעדער-
שטאַם, וואָס ער האָט מיטגעבראַכט פּון קרייץ-צינז. אזוי איז זיין
פילד געהאַנגען אומעמוס אין הערצאַנגמוס. מיט אַם דעם מוטיקן
שפּראַך האָט ער אָפּגעמאַן פּון זיך אַ גרויסן טייל פּון זיין מאַכט
און אָפּגעגעבן עס צוריק דעם פּאַלק. אפילו ווער אין לאַנד עס
האַט קיין איין ווארט לאַטיין נישט גערעדט, דאָס דאָזיקע "אַטמעמפּמאַץ!"
האַט ער פאַרשטאַנען; ווארום עס איז געווען דער יסוד פּון דער קאַנז-
סטיטוציע און פּון נאָר דער פּירגערלעכער פּרייהייט. און דאָס איז
גענע "אַטמעמפּמאַץ! איך שמעל זיך איין!" האָט איצט קאַרל
אַלכסנדר אויסגעקליבן פאַר אַ פאַרזאַל, גראָד בכדי צו צעברעכן
אַם די קאַנסטיטוציע, וואָס זיין עלטער-פאַטער האָט באַגרינדעט,
צוזוכאַפּן ווידער די מאַכט פאַר זיך, איינצושמעלן אָנשטאַט דער
אויסגעבילדעטסטער דעמאָקראַטיע דעם נאַקעמן אַכבאַלויטיוס. צו
אַלדי רוחות! דערצו איז נויטיק אי מוזט אי גייסט, דער דאָזיקער
קאַרל אַלכסנדר איז פאַרמ אַ מהות!

געהויבן, פול מיט הנאה-געפיל, וואָס האָט געשפּאַרט פּון
ברוסט ארויס, איז זיס גענאַנגען אַהיים. ער האָט דעם מענטשן
געמאַכט צו דעם, וואס ער איז, ער האָט אין אים אנגעצונדן
דאָס ליכט, אויסגעקנאַפּן פּון היציקן, תּאוהדיקן, ברומאַלן שטיק
פלייש אַ פּירשט. אָ, זיין וועג איז געווען דער ריכטיקער. ווי אומ-

געלומפערט אין ווי פראָסס דאָס וואָלט געווען דעמאָלט צו כאַפן
 אים פארן גארנל. איצט האָט ער זיך זיין קרבן אָפגעפימערט.
 האָט אים דערהויכט, געמאכט אים חשוב און ווערטפול. אָנגעמען
 אָן אויסגעהונגערטע בהמה וויל ניט דער כהן ניט נאָם. דער
 קרבן, וואס זיין בלוט בריינגט ער איצט, האָט אַ האַפּט.
 ער איז ארומגעגאנגען איבער זיין אַרבעטס־קאָבינעט אַהין
 און אַהער, אַ געוועקטער, אָן אַפגעלעכטער, אַלע ליכט האָבן גע-
 ברענט, אויך אין די דערבייאַיקע צימערן. וואָס האָט רבי גבריאַל
 געזאָגט? יעדן געדענק־מאָג, וואס איר באַשטימט פארן שווימן,
 שטייגט ער ארוף, ארום יעדער בילד, וואס איר הייליקט אים,
 שוועפט ער ארום, הערט צו יעדער ווארט, וואָס קלינגט פון אים,
 מיט אַלע געדאַנקען האָט ער גערופן די שווימע און מיט בלוט און
 נערוון האָט ער גערופן; אָבער זי איז ניט געקומען, נאָר אין הושך
 און נעפל האָט ער געקאַנט זי שפירן, איצט וועט ער איר צו-
 גרייזן אַ קרבן־מאַג, אז זי וועט מוזן אַרופשטייגן, ער וועט איר
 בריינגען אַ קרבן ניט נאר דעם גוף פון דאָוויקן הערצאָג, ניערט
 אויך זיין נשמה האָט ער צוגעגרייט, אז זי וואָל זיך שידן מיטן
 גוף גראד אין יענעם מאָמענט, ווען זי וועט אין איר האָפּערדי-
 קייט לאָזן בליאונג אַרויסשפראַצן, און די נשמה פון האָפּערדיקן
 וועט איינגעקערפערט ווערן אין פייער; אין פייער וועט זי צע-
 פיצלט ווערן, טויזט־פאַכיק צעריסן אין אימלעכער סעקונדע, דורך
 אַ ניער אייביקייט, שטייג אָף, נעמי! שטייג אָף, קינד, מיין קינד,
 מיין בעסט, מיין ריינסט, ליליע אין טאל; שטייג ארוף! אַ מצבה
 פון שערבלעך פון אַ צעוואָרפענעם קעניגרייך שמעל איך דיר
 אַוועק, אַ פירשט בין איך דיר מקריב, אַ נשמה לאָז איך איינ-
 קערפערן אין אייביק פאַרצוקנדיקן פייער! אזוי רוף איך דיר, נעמי,
 מיין קינד! שטייג ארוף! טויב אין פעלזן־שפאלט, אָף פאַרבאָרגע-
 נעם שטאַפּל! לאָז מיך זען דיין געשמאַלט, לאָז מיך הערן דיין
 שטים! וויל דיין שטים איז זיס און דיין געשמאַלט ליבלעך.
 ער איז געבליבן שטיין, נו יאָ דאָס האָט דאָך נאָך באַ-
 דארפט געשען, ער האָט ניט געוואלט, בשום אופן האָט ער ניט
 געוואלט, עס וואָל אויסוויזן, אז ער פאַרקניפט זיין אונטערנעמונג

קעגן קארל אלכסנדר מיט א וואסער עס איז פערזענלעכער ויכע=
 רונג אָדער גאָר מיט אַ מובת הנאה פאַר זיך. ניט פאַר אנדערע
 און ניט פאַר זיך אליין האָט ניט געמאַרט זיין אַפילו דער מינדסטער חשד
 דעריבער. אויב עס זאָל דערביי ארויסקומען אַ נוצן פאַרן לאַנד,
 איז דאָס אַ מפל-זאך. ניט מען שמרעכט דערצו. ניט מען מיינט
 דאָס אויס; פאַר זיך אליין, לכל הפחות, האָט ער געוואלט פון לכת=
 חילה אָן צעשמערן יעדער מעגלעכקייט פון אַ געווינס. ער לעבט,
 בכדי אופצוהאָדעווען דאָס האַרץ פונם דאָזיקן פירשט קארל אלכ=
 סנדר פון ווירטעמבערג. עס זאָל ווערן פעט און הויך, און אַז עס
 וועט זיין אָנגעדראַלן פון פעטס, צו צעדריקן דאָס. צוליב אָט דעם
 קרבן און אויסלייזונג לעבט ער. יאָס דערנאָך וועט זיין, — אַ
 זיי ווייט דאָס איז און ווי נישטיק.

ער האָט געהייסן רופן צו זיך דעם מאַגיסטער שאַבער. יע=
 גער איז געקומען, אַ דערשראָקענער, אופגעוועקט פון שלאָף, מיט
 מורא, דער פּינאַנס-דירעקטאר זאָל ווידער ניט ארופלייגן נייע פּוין
 אָף זיין געוויסן. אומגליקלעך, אין אַ לאַנגן שלאָף-ראק, וואָס האָט
 זיך נאָכגעשלעפט, — וואָרום זיס' באַפעל האָט אים קיין צייט
 ניט געלאָזט, — איז ער געשמאַנען פאַר זיין בעל-הבית מיט קיי=
 לעבדיקע, איבערגעשראקענע קינדערשע אויגן. זיס איז שוין לאַנג
 ניט געווען אזוי מונטער, צופרידן, גוט געשטימט. ער האָט זיך
 נאָכגעפרעגט אפן מאַגיסטערס שירים, ווי אזוי די ארויסגאבע פאַר=
 ציט זיך אזוי לאַנג, דאָס געלט איז דאָך אָנגעוויזן געווארן דער דרו=
 קער'י נאָך מיט וואכן צוריק. ״ווי האָבן אייער דורכלויכט באַזוי=
 ליקט צו שלאָפן?״ האָט געפרעגט דער פּאַפּונאי עקיבא. דער מאַ=
 גיסטער האָט אַ ביסל צוגעשמאַמלט, ער זיצט שוין איבער די
 קאָרקמורן, אין צוויי, דריי וואכן ארום וועלן די שירים זיין פּוין
 אָפּגעדרוקט. זיס, פּלוצים אָפּגעווענדט דעם שמועס, האָט אים
 אַרופגעלייגט די האנט אפן אַקסל, פאַרקרימט די ליפן צו אַ
 דורכגעטריבענעם שמייכל און אַ זאָג געמאָן, מיט אַ וואונק, מעשה
 סוד: ״ער איז, טייל נאָך אַ מאָל, אַ שלעכטער פּראָמעטאָנט.
 מאַגיסטער?״ און אַז דער פאַרצימערטער האָט גענומען עפעס
 שמאַמלען, וואס מען האָט ניט געקאָנט פאַרשטיין, האָט ער זיי=

מער גערעדט; „איך מיט מיין אידישער בעל-חשבונדיקער מאַראַל וואָלט מיר אף זיין אָרט געזאָגט: פעלש איך אין דעם אידן, פעלש איך אין איין איינציקן, און דערצו נאָך א אידן; פעלש איך אבער ניט אין אידן. דעמאָלט פעלש איך אין א מיליאָן עוואַנגעלישע נשמות. און דעמאָלט וואלט איך אַוועק צו שטורם אָדער צו יע= גער אָדער צו עמיצן אַנדערש פון דער עלפער קאָמיסיע און וואלט דערציילט די מעשה פון אַלף ביו חיו. איך מוז זאָגן, מאַ= גיסטער, פון זיין געטריישאַפט אין פון זיין האַלטן אַ סוד שמינקס שוין צום הימל ארוף.“

יעקב פאָליקארפּ שאָבער איז געשמאַנען און געציטערט אין שוין פון די ברעגענדיקע ליכט, האָט ניט געסמייעט אָפּצואווישן דעם מוראדיקן שווייס, וואס האָט אים געמריפט איבערן גראָען, דיקן קינדערשן פנים. אָנגעשמעלט די קיילעכדיקע, פאַרגליימע אויגן אפן אידן. „איצט האַלט ער מיך מסתמא פאַר משוגע“ האָט יענער געפרעגט אין אַ ווילע אַרום, גוטמוטיק. „ניין, מאַ= גיסטער, איך בין לחלוטין ניט משוגע“, האָט ער געזאָגט, ווידער נאָך אַ שטיל שווייגן, מרוקן. „אָדער לכל הפחות ניט מער ווי אימלעכער אַנדערער.“

עס איז געווען טויפּ שמיל אין ליכטיקן חדר. אין דרויסן האָט געטופעט דער מראש פון נאַכט=וועכטער. זיס האָט זיך אַני= דערגעזעצט, אויסגעקרימט זיך ווי גרינג פּריירנדיק, הגם די חדרים זיינען געווען שטארק אָנגעהייצט, און עס האָט אויסגעזען, ווי ער וואָלט גאָר געהאַט פאַרנעסן דעם מאַגיסטער שאָבער, וואס איז געשמאַנען אין א מאַדנע איינגעקנייטשמער, אומבאַקוועמער האַל= טונג. אומגעריכט האָט ער ווידער אָנגעהויבן; „איך וויל אים אַרויסהעלפן פון זיין דילעמע. זאָל ער גיין צו די הערן פון פאַר= לאַענען, זאָל ער זיי זאָגן; די צייט איז די נאַכט אף דינסטיק, דער פאַראַל; אַטמעמפּמא, און אויב די הערן ווילן אויסמירן בלוט= פאַרניסונג, אזוי אז דער גאַנצער פּראָיעקט זאָל אראָפּפאַלן ווי אַ מאַריאַנעמקע, ווען מען צעשניידט דעם דראַם, זאָלן זיי מאַגטיק אין אַוונט שיקן אַ דעפּוטאַציע קיין לודוויגסבורג. דער מאַטעליק

ווארט אף זיי באַם זייטיקן ארײַנגאַנג פֿון לינקן פֿליגל און בריינגט זיי צום הערצאָג.

ווי זיס האָט דאָס אזוי גערעדט זאַכלעך און מיניש געשעפט, אין שאַבער געשמאַנען, און די אויגן פֿון קאָפּ זיינען אים שיער ניט ארויסגעשפרונגען; ער האָט זיך אנגעשטריינגט צו הערן, האָט גאַרנישט ניט פֿארשטאַנען און איז געווען אופֿגערעקט, מױן תנאי איז, האָט זיס ווייטער גערעדט מיט דער זעלביקער זאַכלעכער קאַלטקייט, און אָף דעם דאָזיקן תנאי מוז ער מיר געבן אַ תקיעה כף, אַז קיין מאָל וועט קיין לעבעדיקער נפש ניט דערגיין, אַזאָך האָב דאָס אים געוואָגט צי גאַר געשיקט.

„עקסעלענץ“, האָט שאַבער צולעצט ארויסגעשמאַלט, אײך פֿאַרשטיי דאָס ניט, אײך פֿאַרשטיי דאָס לחלוטין ניט, אײך בין אזוי גליקלעך, וואס דער אויבערשטער האָט אײך מערר געווען און וואס איר ווילט מציל זיין דעם עוואַנגעלישן גלויבן, אָבער אויב דער פֿראיעקט פֿון די כופֿרים וועט טאַקע האָבן זיין וויסן סוף און מען וועט ניט וויסן, אַז דאס האט איר אים באַגראַבן, וועט דאך די לאַנדשאַפט, זאָלט איר מיר מוחל זיין, אײך דעם ערשטן מאַכן אַ קרימינאַל־פֿראצעס, אײך בין ניט שטאַרק באַהאַונט אין עניני פֿאָלימיקע, אָבער דער הערצאָג וועט אײך דעמאָלט ניט קאָנען שיצן.

„ניין, דער הערצאָג וועט מיך ניט שיצן“, האָט זיס געזאָגט טרוקן. „סימאכט ניט אויס, מאַניסטער“, האט ער ווייטער גערעדט זאָנפט, מילד, כמעט פֿאַמערלעך, „די געשיכטע איז שטאַרק משיקאוו, אַ קאַטוילישער הערצאָג וויל מאַכן אַן עוואַנגעליש ליט לאַנד קאַטויליש און אַ איד גייט בעסער אָף דער תּלדה אָפֿי ניט צוצולאָזן דאָס, דערפֿון קען ער זיך קיין גראס ניט מאַכן, זאָל ער אפילו זיין אַ גרויסער פֿאַעט“.

אַ צעמוטלמער, די קני אָפֿגעשוואכט, מיט נאָכשלעפֿנדיקן שלאָף־ראק, האָט יעקב פֿאָליקאַרפּ שאַבער זיך גערוקט גאָך אָם דעם שמועס איבער די מונקעלע קאַרידארן פֿון הויז, ביז אין דער פֿרי האָט אים ארוינגעטריבן אין צימער אהין און אהער, ער האָט ניט געווען קלאַר, אַלץ איז געווען פֿול רויך און געפֿל, אָבער

אינם אין געווען געוויס: גאָט האָט אים פארט אויסדער= ווילט. ער האָט זיך געשלעפט איבערן צימער, אָן רוג, די פּאַלעס און די פרענו פון שלאָף=ראק האָבן געקערט די דיל. די אלטע שוואַרץ=גראָע קאָץ האָט זיך אופגעכאפט, איז אים נאָכגעגאנגען. זי איז געווען א געפיעסמעטע אלטע קאָץ און האט געוואלט, ער זאל זי נעמען אפן האנט אָדער אין בעט אריין, ווי אלע מאל, און האט געמייאקעט, אָבער ער איז געגאנגען אהין און אהער און האט זי ניט געהערט.

דער איר, אז דער מאַגיסטער איז פון אים אוועק, האט אויסגעשמרעקט די גלידער, אנטפלעקט די שטארקע ציין, פארן בילד פון הערצאג אף זיין שרייב=מיש — קארל אלכסנדר האָט דערנאָך מיט דער אייגענער האנט אופגעצייכנט א זייער ליטזעלי=קע אופשריפט אין זיין גראַבן כתב — איז ער געבליבן שטיין, געזאגט שטילער היינט: „אַרע, לזאי קאטאַרו! א גרינגן וועג, דייט=שער אכילז! און נאך א מאל, ווילדער: „א גרינגן וועג, דייטשער אכילז! אַרע, לזאי קאטאַרו!“

ער האט מער ניט געמראכט פון קינד, דאס איז געווען אן עסק נאר צווישן אים און קארל אלכסנדר, אָן קינד, ער איז געשוואו=מען אף א פונגעלן, וויאלעט=רויטן ים פון שנאה, וואָס האט אויסגעפילט האַרץ און מוח, ווי ער רוישט! ווי ער שמוצעט אין די אויערן און אין דער נשמה! ווי עס שמעקט ווילד און נחת=דיק פארטויבנדיק די הויטסו ער האט געהערט דעם ווילדן גע=שרי פון דעם אף טויט אפגענארטן פירשט, האט געווען דעם בלוטיקן בליק פון דעם מענטשן, וואס ער האט אים ארויסגע=שלאגן פון האנט דאס דערגרייכעניש פון א שטארקן, שמוצעט=דיקן לעבן גראד אין דעם מאמענט, ווען ער האט געוואלט אפ=אַמעמענדיק צומאכן די פינגער, א מחיה איו, צו שמעלן דעם קני אפן שונאם ברוסט, זיס און א מחיה איו, צו לייגן די פינגער אפן שונאם גארנל, בעת דער מויל זיינער וויל כאפן גאָטס ליבע לופט און קאן ניט, צוצודריקן, פעסמער, נאָר פאוואליע, דאָס אויג ניצחונדיק אנגעשמעלט אפן זיך אויסלעשנדיקן אויג דעם אנדערנס, דאָס הייסט לעבן! צוליב דעם האָט געלוינט צו לעבן!

אין זיין ווילדן, קראנקשאפטליכן חלום האָט זיך אַרײַנגע-
 שטעלט פּלוצים א לעבעדיקער מענטש. אָטמאַן, דער שוואַרץ-
 ברוינער, ער האָט זיך פאַרנויגט, מוּדיע געווען, דער הערצאג
 האָט געגעבן דעם גענעראַל רעמכינגען דעם באַפעל. — וואָסער
 באַפעל? — די רשימה. — אַך אַזוי, די רשימה פון די וואָס
 מען דארף אַרעסטירן, וואָס זיס האָט צונויפגעשטעלט פאַרן הער-
 צאָג. אָבער אַז קאַרל אלכסנדר זאָל אים לאָזן מעלדן אין מיטן
 נאַכט אַזאָ ניט-וויכטיקע זאַך? סײַקאַן ניט געמאַלט זיין, געוויס
 האָט דער שוואַרץ-ברוינער עפעס מער ממשותדיקס, אַ סוד צו
 דערצײלן, אופמערקזאַם האָט זיס אים אָנגעקוקט אין פאַרשלאָפּע-
 נעם פנים, דעבאָלט האָט יענער אָנגעהייבן אויסצורעכענען געמען.
 יאָהאַן געאַרג אַנדערעאַ, יאָהאַן פּרידריך בעלאָן, נו יאָ, די רשימה
 צו אַרעסטירן, פּיין זויבער צונויפגעשטעלט נאָכן אלף-בית, אָבער
 וואָס איז דאָ דער מער? דאָס ווייס ער דאָך, ער האָט דאָך
 אַליין צונויפגעשטעלט די רשימה. דער שוואַרץ-ברוינער האָט וויי-
 מער אויסגערעכנט: פּרידריך לודוויג שמעפּלען, יאָהאַן היינריך
 שטורם, יוסף זיס אפּנהיימער. זיס האָט קיין אײַן ריר זיך
 ניט געמאַן. אויך דער שוואַרץ-ברוינער, פאַרענדיקט די
 רשימה, האָט מער קיין וואָרט ניט גערעדט, פאַרנויגט זיך,
 אוועק.

געבליבן אַליין, האָט זיס אַ פּיף געמאַן דורך די צײַן.
 כמעט מיט פאַרגעניגן, א שמייכל געמאַן, אויסגעצײכנט, צו האָבן
 נאָך די דאָזיקע באַשטעטיקונג, עס איז אים אמת געפעלן געוואָרן.
 אַן אמהער וויצלינג איז ער, דער דאָזיקער קאַרל אלכסנדר.
 וואָלט ער לבל הפחות געגעבן רעמכינגען אַ ספעציעלן באַפעל
 אים צו אַרעסטירן. אָבער אַזוי, אים פשוט אריינצושמעלן אין דער
 אַלגעמײנער רשימה, אין זיין אייגענער רשימה, וואָס ער האָט
 אַליין צונויפגעשטעלט, דאס איז — סווערען וויציק איז דאָס.
 ער האָט געווען זײַ בידע, דעם הערצאָג און רעמכינגען, ווי זײ
 זײַנען געזעסן צוזאַמען, איינגעבויגן איבער דער רשימה, ווי אַזוי
 דער הערצאָג האָט מיט זיין הילצערנעם, גראָבן כתב אָנגע-
 פאַטשקעט; יוסף זיס אָפּנהיימער, פינאַנס-דירעקטאָר, און דערנאָך

זוי זיי האָבן זיך אָנגעקוקט איינער דעם אנדערן. דער פירשט און זיין גענעראל. אָן ווערטער. דער הערצאָג ביז צושטייכלענדיק, רעכנינגען אָנקוועלנדיק פון דער דערלעכטער נקמה. גומער קארל אלכסנדר! וואויל גענעדיקער, גרויסמוטיקער פירשט! אָם זיצסטו און שפּאַסט אָפּ פון דיין נאַרישן אידן, וואָס האָט צוערשט דיר אראָפּערלאָנגט פון דער בלויער לופט די קרוין און וואס צום לויין דערפאַר וועסטו אים שפעטער אריינזעצן אין פעסטונג. אָהאָ! צו שפעט אופגעשטאַנען, דורכלויכט! דיין איר זיצט מיט איין שטאַפל העכער, האָט שוין אַרופגעוואָרפן די פענמע ארום דיין האַלז און לאַכט זיך אויס פון דיין שפּאַט. דו פירשט! דו גרויסער האַר און העלד! דו בעל-תאוהניק און נאַרישער לעמער, דו מיידל-שענדער און קצב און אויסוואַרף!

אָן רה, אין כוואליעדיקע געדאַנקען, האָט ער געשפּרייזט. דערמאָנט זיך, ווי ער האָט איינמאַל געשפּילט מיט א הונט, אן אויסגעהונגערט, אים צוגערוקט דאָס פּרעסעכץ און צוגענומען אימלעכט מאָל, ווען יענער האָט דאָס געוואלט כאַפּן, ביז דער הונט האָט אים שאַרף איינגעביסן אין האַנט. ער האָט נאָך גע-זען די זודיקע שנאה, דעם רוישן, בלוטיקן גרימזאַרן אין אויג פון גערייזטן און ווידער כסדר אָפּגענאַרמטן בעל-חיי. מיט דיר שפּיל איך א ווילדערע שפּיל, קארל אלכסנדר! בא דיר רייס איך אַרויס א געשמאַקערן פּיסן. צי זיך אויס אין דער לופט, ווי אַ חיה צום שפרונג אף איר פּאנג! שמעל אויס דייע זשעדנע אויגן! כאַפּ, פירשט! כאַפּ צו, מיין הער הערצאָג!

נאָך צוויי טעג, אפילו ניט קיין צוויי טעג; מער ניט פּינף און פּערציק שעה. ער האָט טיפּער געשמייכלט, געשפּרייזט איי-נער אליין דורך די העל-באלויכטענע זאַלן, שטייף און ווייס זיי-נען געשמאַנען די ביוסטן פון סאַלאָן, האָמער, אַריסטאָמעלעס, פון משה און שלמה, אונטער די קליינע פּאַנאָדעס האָבן מתפלל גע-ווען באַצאַפּטע כינעזער, פּיל-פּיננדיק האָט געשמורעמט אף דער סמעליע מערקורס נצחון, פון די וויטרינעס האָט אַרויסגעשמראַלט די פּייערע צירונג, און אין זיין באַגלמן שטייג האָט געקרעכצט דער פּאַפּוגי עקיבא: „באָן זשור, מאַדאַס!“ און „מאַ ווי פּור מאָן

סווערען? נאָר דער איינזאמער, וואָס האָט אן רז אַרומגעשפּאַנט
איבער זיינע ליכטיקע זאַלן, האָט גאָרנישט געהערט, גארנישט
געזען, איז געווען ביו צום ראַנד אָנגעפילט מיט זיינע געדאַנקען,
בילדער, זעאונגען.

דער מאַמעלוק, אַז ער איז אין דער זעלביקער שעה גע=
קומען צוריק אין שלאָס אַריין און האָט זיך אויסגעשמרעקט אין
הערצאָגס שלאָף=צימער אַף זיין מאַטראַץ אין ווינקעלע האָט גע=
הערט, ווי קאַרל אלכסנדר האָט געקרעכצט אין שווערע חלומות.
געוואָרפן זיך, געכאַרכלט.

עס איז שוין געווען שפעט אין אוונט, ווען מורנו רבי גבריאאל אָפנהיימער פאן סמראאטן איז אנגעקומען אין האמבורג אין הויז פון זיין גומן פריינט מורנו רבי יונתן אייבשיץ. דאָס הייז איז געווען פול מיט באַזוכערס, אנהיינגער זיינע, וואָס זיינען געקומען פרעגן עצות. אָן הגם די תלמידים האפן מיט זיי איינע געמענעט, אז דער רבי איז אריינגעטאָן אין זיינע ספרים, פארט מיט אין לערנען, אז עס איז גאָר קיין אויסקוק נימאָ, ער זאָל זיי אופנעמען, האָבן זיי דאָך ניט געוואלט אָפטרעטן, געהאַפּט, אז זיי וועלן לכל הפחות זוכה זיין צו זען זיין פנים. א סך זיינען געווען געקומען פון דער ווייט, בכדי אים צו זען, פון דעם רבינס פריערדיקע קהלות, פון קראקע, מעץ, פראנץ, אבער אויך נאָך פון פיל ווייטער, פון דער פראוואנט, אפילו פון שווארצען יב, וואָרום דער נאָמען פון רבי יונתן אייבשיץ, דעם האַמבורגער רב, האט געקלוינגען ווייט איבער דער וועלט.

אָבער אויך פאַרהאַסט איז ער געווען און גערורכט מיטן שאַרפּטן געווער איבער גאָר דעם אידישן ישוב. אָ, זיי האָט דאָס מורנו רבי יעקב הירשל עמדין, דער רב פון אמסטערדאַם, אים אויסגעלאַכט, צעריסן, צעצופט אים מיטן קאלטסטן שפּאַט, אים געשמעמפלט פאר א שונא ישראל, פאַר א פיינט פון תלמוד, פון די רבנים, פון דער אמתער אמונה. רבי יונתן אייבשיץ: דער נאָמען האָט געשפּאַלטן די כנסת ישראל; אין אלע שולן און בתי-מדרשים, אין אלע ועדים און צוזאַמענפאַרן האָט מען מלחמה געפירט אַרום דעם נאָמען, שבחים און ברכות און קללות און חרמות.

ווער איז ער געווען, דער דאָזיקער מאַן? איז ער געווען א תלמודיסט א קנאי וואָס האָט ניט געוואָלט אָפּטרעטן אָף א האָר פון די תרי"ג מצוות, וואָס האָט זיך געממיהט פאַר א קוצו של יוד, וואָס האָט מיט געבייזער באַשיצט דעם הויכן צאם פון דער תורה שפּאַן נאָך שפּאַן? צי האָט אים זיין פילאָאָפּישע, הימטאָרישע, מאַטעמאָמישע, אסטראָנאָמישע וויסנשאַפּט געהאַט צעפרעסן דעם רעכטן גלויבן, וואָס איז געווען פאַרבונדן מיט די איינגעשמעלטע ווערטער און מעשים, געמאַכט אים פאַר אן אָפּ-

שפאָטער פון די רבנישע מנהגים? צי גלויבט ער באמת אין דער קבלה, ווי אַ פארבאָהאלמענער תלמיד פון דעם משיח שבתי צבי, צי באַנוצט ער מאַקע די קבלה, צו בעגמשן און צו שילמן און צו באַווײן מופתים אין נאָמען פון דעם דאָזיקן משיח? פארוואָס זשע פאַרשילט ער עפנטלעך די תלמידים פון שבתי צבי אין ליגט זיי אַרײן פּייערלעך אין חרם? און פאַרוואָס ווידער שיקט ער זיינע זין צו די פראַנקיסמן אין פּוילן, צו די פאַנאַטישע תלמידים פון יענעם מסופדיקן משיח? צי שרייבט מאַקע דער דאָס זיקער פרומער, אַרמאָדאָקסישער רב בריוו צו די פראַנצויזישע קאַרדינאַלן, די יעזואיטישע פאַטערס אין רוים, מיט דער בקשה, זיי זאָלן אים מאַכן פאַר אַ צענזאָר פון די אידישע ספרים? צי איז דאָס חזק, אָדער וואָס באַמײט דאָס, וואָס ער לאָזט מיט יאָ כּײן פאַרמיידיקן זײן רבנישע כּשרקײט קעגן אַלע אַזעלכע חשד'ס גראָד דעם העלמשמעטער פּראָפּעסאָר קאַרל אַנטאָן, זיינעם אַ גע- וועזענעם תלמיד, אָבער איצט אַ קריסט און אַפּאָלאָגעט פון דער קריסטלעכער עוואַנגעליע?

מײַן האָבן זיך פאַרנויגט די תלמידים פון רבי יונתן, און רבי גבריאל אין ארײן, „שלום עליכם, רבי“ האָבן זיי געוואָגט, און די פאַרשלאָסענע מיר פון רבי יונתןס חדר האָט זיך אָפּגע- עפנט. מילר איז געווען אין שײן פון לאָמפּ פון זײן חדר רבי יונתןס אײבשיץ, דער קליגסטער און דער דורכגעטריבנסטער פון אַלע מענטשן, פריינטלעך, קאָקעמיש, מיט אַ שטילן שפּאַט איבער זיך און מיט הנאה האָט ער אַרויסגעשמיכלט פון זײן מעכטיקער מילך-ווייכער באַרד, מער ברייט ווי לאַנג, וואָס איז לויטן שטיי- גער פון די מקובלים געווען נאָר אַ ביסל געשפּאַלטן, אַנטקעגן דעם אָן-באַרדיקן פאַרברוגזמן, שטיינערנעם אורח, אַלץ אין אים איז באַ אַרויסגעשמעלטער ווערדע געווען קיילעכדיק און בנעימותדיק. פון שווערסטער זיד האָט זיך געמולעמט, מײער אָן אַ שיעור, זײן לאַנגע זשוּפּיצע; זײער קליין, האָט זיך אַרויסגע- דוקט פון ברייטן אַרבל אַ ווייסע, געכאַוועמע האַנט צום שלום עליכם, אונטער דער גוואַלדיקער, ווייס פליסנדיקער באַרד האָט פריינטלעך געשמיכלט דער פנים, כמעט ראָזע און גאָר ניט

צעקארטשעם. נאָר איבער דער בנעימותדיקער, קליינער נאָן און די מילדע, קלוגע, דורכגעטריבענע און דאָך טיפע ברוינע אויגן זיינען געווען איינגעקארבט אויפּרעכט אינס ווייסן, פליישיקן, ארויסגעשטאַרצטן שמערן די דריי קנייטשן, וואָס האָבן אויסגע= פורעמט דעם אות שין, דעם אנהויב פונם הייליקן נאָמען שדי.

„זאָל זיך אף מיר ניט מתרעם זיין און ניט צערינגען מיין ברודער און מיין האַר!“ האָט ער באַגריסס דעם אורח אין לשון קודש. ער האָט געשמייכלט און אין זיין שמייכל איז געווען וויסן און שוואכקייט און קאָקעטעריי און באוואוסט פון זינד און אפילו א ביסל פאלשקייט. אָבער קודם כל א מאַגישע, באַרואיקנדיקע פריינטלעכקייט.

נאָר אף רבי גבריאל האָט דער דאָזיקער כישוף ניט געווירקט, פון די פיל צו גרויסע טרייב=גראַע אויגן איבער דער קליינער פלאַטשיקער נאָן האַט ארויסגע= שפארט א פארשטיקטער טרויער אָן א ברעג, און פון דעם שווערן, ברייטן, ניט הויכן שמערן איבער די געדיכטע ברעמען האָט זיך אויסגעשפּרייט א שווערע, קלעמענדיקע עצבות. רבי יונתן אייבשיץ אָבער האָט ניט געהאַט ברעה צוצולאָזן צו זיך אזא עצבות. „צי האַסמו“, האָט ער געפרעגט שפיל, כמעט מונטער, „צי האַסמו, גבריאל, געלייענט די פאלעמיק=שריפט פון דעם בעל כרתי ופּלתי און יערות דבש“? דאָס זיינען געווען די וויכטיקסטע ווערק פון יעקב הירשל עמדין, דעם רב פון אמסטרדאם, זיין פארברענטסטן שונא. „איצט האָט דער וואילער איד ארויסגעלאָזן קעגן מיר למזל צוועלף פאַסקווילן, אַנטקעגן די צוועלף שבטים פון ישראל.“ האָט ער ווייטער גערעדט, און זיינע ברוינע, קלוגע, דורכגעטריי= בענע אויגן האָבן געלאַכט מיט שפּאַטישן נחת, „יעקב הירשל פון אמסטרדאם איז געוואָרן א צוועלף=עקיקער“, מיט דער קליי= גער, געכאָועטער האַנט האָט ער געבלעטערט די גרויסע דפּים פון דעם ספר, „א טרוקנקייט, נעבען“? האָט ער געוואָגט מיט א רחמנות=פנים, „אַלץ מוז קלאָר זיין, אַלץ מוז ליכטיק זיין, אַלץ מוז מאַג זיין! ער שפירט ניט, אָט דער אויסגעדאַרמער אַתרוג, ער פאַרשטייט דאָס ניט, אַז א פאַרטריקנסע בלוט איז היי און

פויג נאָר פאַר אן אָקס. ער שיקט בריוו צו כל תפוצות ישראל! באוויווט. אז דער זהר איז נישט עכט. אז עס קאָן נישט זיין, אז רבי שמעון בן יוחאי זאָל האבן אים געשריבן. שרייבט: פעלשוונג. אזוי ווי דאָס זאָל גיין אין דער פען. נישט אין דער נשמה. וואָס פירט די פען. אין ער האָט געשאַקלט שפאטיש און אַמוזירט דעם מילדן קאַפּ מיט דער ריווקער. ווי מילך פליסן-דיקער באָרד.

אַבער רבי גבריאל האָט זיך נישט אַרײַנגעלאָזן אין זיין טאָן. „פאַרוואָס האָסטו אַרײַנגעלייגט אין חרם די תלמידים פון שבת צביון“ האָט ער געפרעגט מיט זיין ברומענדיקער שטימ. „פאַרוואָס פויגסטו זיך און קרימסט זיך און לייקנסט אָפּ? פאַרוואָס לאָזטו זיך פאַרטיידיקן פון א גוי דורך גאַרישע און אומגעלומפערטע דרייערײען? פאַרוואָס זאָגסטו זיך נישט אָפּ פון דיין שמעל? איז דאָס דען אזוי וויכטיק, אז דו זאָלסט זיין רב אין האמבורג און דיין שמוץ זאָל זיין פול מיט מענטשן? פאַרוואָס האָסטו“ — און אין זיין שטים איז געווען קלאַנג און סמראשען — „זיך אליין אַרײַנגעלייגט אין חרם?“

יונתן אייבשיץ האָט אַרויסגעלאַכט א קליין, בנעימותדיק געלעכטערל פון זיין מילדער באָרד אַרויס. „לאָז געמאַך, גבריאל! האָט ער געזאָגט. „דו ביסט אין די צוויי יאָר נישט געוואָרן זאַנפמער, איך בין נישט געוואָרן שמרײַנגער. איך וואָלט געקאָנט זאָגן: איז דען נישט אַלץ איינס, צי איד צי גוי אָדער מוסלים, אבי ער ווייס פון דער אויבערשמער וועלט? איך וואָלט געקאָנט זאָגן: אמת, קאַרל אַנטאָן, מײן תלמיד, האָט זיך געשמדט; אָבער צי איז דען נישט פאַראן מער שותפותדיקס און פינדונג צווישן אים און מיר, אידער צווישן מיר און רבי יעקב הירשל עמדין, וואָס איז אַן ערלעכער איד און א שאַרפער, געבענשמער קאַפּ, אָבער צום באַרויערן אן איינגעשפאַרמער וואָכעדיקער מענטש. וואָס איז שמאַק-כלינד פאַר דער אויבערשמער וועלט און שמאַק-מייב פאַר איר שטימ? איך וואָלט געקאָנט זאָגן: דער משיח שבת צביון איז אליין געוואָרן א מוסלים, כדי צו ראַטעווען דעם פרינציפ. די אידן, און זיין תלמיד פראַנק האָט זיך געשמדט;

אויב אזוי, פארוואס מאָר איך ניט אנמאָן די מאַסקע פֿון אַ תלמודיסט א בעל-פלפול, כדי מיט דרויענדיקע לעפֿצן און מיט א שמיכל אין האַרצן אַרויסצולאָזן קללות און חרמות קעגן זיך אליין? איך וואָלט געקאָנט זאָגן: שוין איז צו שמאַרבן על קדוש השם; עס איז אָבער א סך שווערער, צו שמוין א צוויידייטיקער צוליב דער אידיי.

דאָס אַלץ וואָלט איך געקאָנט זאָגן, אָבער איך זאָג דיר דאָס ניט, גבריאלי. ער איז אופגעשמאַען און איז גרויס און פריינטלעך אין זיין זידענער זשופעצע געגאנגען אנמקעגן דעם אָנגעברונזן, דיקלעכן, פאַרשרויערטן, אַלטפריינקיש געקליידטן מאַן, זייער ליבנסווערדיק, כמעט מעשה האַרציקער אינגל האָט ער געזאָגט: „איך בין מודה, איך בין שוואַך און נאַריש און פּוסט. די שמערן האָבן מיר אָנגעצייכנט א גוטע מערכה, האָבן מיך געמאַכט פאַר א כלי חכמה, איך וואָלט געקאָנט זיין א צינור, וואָס דורך אים האָט געקאנט גיין רייכע שפע פֿון דער אויבערשטער מער וועלט אין דער אונטערשמער אַראָפּ און גאָטס אָטעם. בין איך אָבער א שלעכטע כלי, א חרס הנשכר. איך ווייס און קיי= נער שפּירט עס ניט אזוי לעבעדיק דורך אלע אינגעווייד, ווי גוט עס איז צו שוועבן אין גאָט און ווי די אונטערשמע וועלט איז הבל און פאַרביקער שוים און כאַפּן דעם ווינט. אָבער איך מוז אין איר אַרײַן, און ווידער אַרײַן, וויסן איז חיות, וויסן איז פֿון יענער זייט טאָן, זיין וויסנדיק און פאַרוט איז א סגולה קעגן נייע שלעכטע גלגולים פֿון דער נשמה; און טאָן איז ניט כדאי, טאָן איז נאַריש און שמוציק און חיהש און דער נאָך-מעס איז אויס= געוועבט און זייער ביטער. אָבער איך מוז שמענדיק ווידער אַרײַן אין טאָן און אין הבל און אין טאַרעראַם! לאָז מיך זיין נאַריש, מיין ליבער! לאָז מיך זיין שמוציק און חיהש! לאָז מיך זאָרגן מער פאַר מיין באַרד, איידער פאַר מיין נשמה!“ און מיט חוצפה= דיקער ליצנות האָט ער פאַרענדיקט: „מיין נשמה וועל איך געפינען און ליטערן אין מילי מיליאָסן יאָרן; אבער ווער איז ערב, אַז איך וועל א צווייט מאָל געפינען אַזא שיינע באַרד?“. לינד האָבן אַראָפּגעשמראַמט די דאָזיקע לעסערונגען פֿון

די זיסע, חניפותדיקע און באריידעווידיקע לעפצן פונם קלוגן און
 לייכמוזניקן פארלאָרענעם רב. דער אנדערער אָבער האָט זיי
 אויסגעהערט, עצבותדיק, פארשמינערט, אומבאוועגט. ער האָט
 פלוצים דערזען אַ פּיוזאָש. שמיין, מדבר פּוסמקייט, צעשפּאַלמע-
 גער אייז. אַ צאַרמ, שפּאַמיש לייכמן איבער דעם שאַטנדיקן
 וואַלקן, פּלי פּון גייער, חושכדיקער תּהו ובהו, ריויקע שמינער,
 צעוואַרפּן איבערן אייז, כמעט געליימט פּון בילד האָט ער דער-
 קענט: עס איז דאָס זעלביקע דאָ און דאָרמ, אַ פּאַרבאַרגן גע-
 פּיל האָט אים געמריבן אהער פּון דעם מאַן, וואָס ער איז גע-
 ווען צוגעבונדן צו אים, צו אָט דעם אָ, באַ די נאַקעמע, חצופּה-
 דיקע ברויט פּון לילית איז יענער געלעגן; ער האָט אָבער גע-
 ביינקט און געצויגן זיך צו דער אויבערשטער וועלט; באַ די
 קדושים וטהורים, אין דער זילבערנער באַרד פּון רבי שמעון בן
 יוחאי איז געלעגן דער, אָבער געלעכצט האָט ער נאָך די ברויט
 פּון לילית. דאָס גלייכע בילד, איינס קעגן אנדערן, אבער יענער
 איז געווען געענטפער צו שלמות, ווי דער.

ער האָט ניט געענטפערט, אז יונתן אייבשיץ איז צולעצט
 אַנמשוויגן געוואָרן. ער האָט נאָר געזאָגט: ״עליכם שלום, מײן
 ברודער און האַרײַ און איז אַרײַן אין זײַן חדר, וואָס מען האָט
 געהאַט פאַר אים צוגעגרייט, יונתן אייבשיץ האָט געזען, ווי עס
 דערווייטערט זיך זײַן קײלעכדיקער, דיקלעכער, עטוואָס געקרימ-
 טער רוקן, דער מילדער, לייכמוזניקער שטייכל איז פּאָוואַליע
 פאַרשוואַנדן, און ניט געקוקט אָף זײַן מײלך-ווייטער פּאַרד האָט
 ער אויסגעזען ווינציקער חשוב און תקיף, בעת ער האָט זיך
 ווידער אוועקגעזעצט באַ זײַנע ספרים.

מיד און נערווייז איז קארל אלכסנדר געועסן אנגעלענט אין זיין קארעם. ער איז געפארן קיין לודוויגסבורג, בכדי צו פארן פון דארט קיין אויסלאנד און צו קומען צוריק, אז די איבערקע-רעניש וועט זיין פארענדיקט. ער האָט געהאט פארבראכט צוויי אָנשמיינגענדיקע קאַרנעוואל-מעג, וואָס ער האָט געגעבן לכבוד דעם קייסערלעכן גראף פאלפי, ניט געקוקט אָף דער געשלאָסענער צייט; גראף פאלפי איז געקומען מיט א ספעציעלער שליחות פון ווינער הויף, עס איז געווען גרויסער חסד און אופמערקזאמקייט מצד דעם קיסר, וואָס ער האָט דורך אָט דעם שליח מיוחד פון לבתחילה סאנקציונירט די געפלאַנטע איבערקערעניש מיט א וואונק, גאָר אין דער פרי האָט קארל אלכסנדר זיך געזעננט מיט דער הערצאָגין, ער האָט די נאכט פארבראכט מיט איר, האט פאר איר אויסערציילט אלע זיינע פראַיעקטן, געדימט זיך פאר איר, אַז דאָס איז די לעצטע נאַכט, וואָס זי חלומט דורך ווי א קליינע דייטשע פירשטיין; להבא וועט זי גערעכנט ווערן צווישן די אייראָפּיאישע סווערענען, און פאלד וועט זי מסתמא אנגערופן ווערן מיט אן אנדער טיטל ווי מיט דעם שמאַמעדיקן דורכלויכט. הייס און אופגערעקט האָט ער אריינגעשעפטשעט זיינע פאנאָזיעס אין דער שיינער, נאַקעמער פרוי, זי האָט צוגעהערט האַלב שפאטיש, דערנאָך אָבער פאַרכאפט פון זיין היץ, האָט געענט-פערט אָף זיינע ברענענדיקע אומאַרימונגען מיט היץ ווי שוין לאַנג ניט, איצט מיד פון דעם געזעגענען זיך, לייכט פאַרמאַ-טערט, נערווייז און פיבערדיק איז ער געועסן אָנגעלענט אין קאַראט. געוויינטלעך איז ער געשמאַנען מיט אייז קאַלמן בלוט באַ איטלעכער אונטערנעמונג, איז אָפן שלאַכט-פעלד ניט געווארן נערווייג, אפילו ווען מען האָט אים דאָס פערד אוועקגעשאסן אונטערן געזעס, אָבער היינט, טויט און טייוול! גריבלט עס אים אין אַלע אברים, עס איז אים, ווי ער וואָלט געהאט מוראשקעס אין די אָרערן, גוט נאָך, וואָס ער האָט געלאָזט דעם גראף פאל-פי פאָרן אָף צו-פריער; האָט ער איצט געקאָנט לכל הפחות זיין אליין, אויך דער שליכטמולדיקער פוס ציט און רייסט און וויל ניט לאָזן צורוי, קיין חידוש ניט, ס'א דרויסן וואָס קאָן גאָר ערגער

ניט ויין. באלד זון, באלד גאָר רעגן, עם שנייט און עם דרייט.
 ביו עם שמעקט זיך ווידער ארויס די זון ביו צו פארבלענדן
 ליכטיק, דאָ איז געווען אַ מלחמה פון אלץ קעגן אלץ. א שמאר-
 קער, פייכער ווינט האָט געבלאָזן, וואָלקן זיינען געפלוין איבערן
 הימל ווי משוגע. דערצו האָט עם געברענט דאָרמן פארנט אין
 עגלאסהיים, און דער שוין פון פייער האָט געשראָקן די פערד.
 א ממושמשיק בילד איז דורכגעפלוין קארל אלכסנדרס זכרון;
 אין אַזאָ רייסנדיקן ווינט איז ער געשמאנען, דאס איז געווען ניט
 לאַנג, ווי דאָרט די רוימע שוין האָט זיך געהאט געקריגט א
 שמאָרק געפארבענע לבנה פון אַ שוואַרצעלעכן, פינמלעך גע-
 שמימזן וואָלד איז געקומען עפעס פאַרטומלענדיקט, רוחדיקס, א
 ווייט, מויט מיידל איז געלעגן אף דער ערד, צווישן בלומען, אין
 שמאָרקן ווינט. נאָריש געדעכעניש. ווי קימט דאָס אַהער? ער
 האָט, כלעבן, צו טראכטן וועגן וויכטיקערס.

סוף כל סוף אין לודוויגסבורג, אָבער אויך דארט ניטאָ
 קיין רוי, קוריערן, מעלדונגען פון ווייטע גארנייאַנען, ער האָט
 אפגענומען שעפער, רעמכינגען, פפאו, ערגערניש, העצעריי, וואָל
 לבל הפחות אופהערן די שליממולדיקע דודערייז אָבער ער אליין
 האָט דאך געהאט באפוילן, אז פאַר די צימערן פון מוזיקאלישן
 גראַף וואָל שפילן דער אָרקעסטער פון מעאמער, ער האָט מיט א
 מאָל דערשפירט הונגער, האָט פאַרלאנגט בוליאן, האָט געוואלט
 עם אויסזאָפן מיט איין שלונג, איז עם אָבער געווען צו הייס,
 האָט ער אַ שלידער געמאָן די שאָל אן וואנט, דערצו נאָך דער
 יאָמערנדיקער פייערגלאַק פון וועגן דער עגלאָסהיימער שרפה.
 דער רייסנדיקער ווינט, די רויכענדיקע קוימענס, אומעמוס אין
 שלאָס בראַזגען פענסמער, קלאַפן מידן, ועל כולם דער ארקעסטער,
 דער הערצאג האָט אין ערגעץ קיין רוי ניט געהאַט. די מוזיקער
 און קאמפּזיטאָרן האָבן בשתיקה געלצעוועט: עם טרייבט אים
 אַרום, ווי פאַר אַ פרעמיערע, סוף כל סוף איז געקומען דער
 אָונט.

אין שמונגארט איז געווען שמיל דעם דאָזיקן אָונט, אין
 ערגעץ האָט קיין ליכט ניט געברענט, נאָר אין דער פינמסטער

האָם זיך געהערט מופעריי פון א סך פיס, פארשטיקט בראונען פון איין און האַלץ, שעפּטשען און באווענונג. די גאָרע בירגער=שאַפּט האָם געוואוסט, אז די דאָזיקע שעהן זיינען דער יום=הדין. שאַפּערס מעלדונג האָם געוויקט. אלע זיינען געווען אנגעגרייט, באוואפנט, פול מיט פארשטיקטער, פארקלעמטער שפאנונג. ניט אַן מורא, אָבער מוכן ומזומן צו קעמפן. קיינער אין שמונגארט האָם ניט געשלאָפן אין דער דאָזיקער נאכט, נאר די קליינע קינדער. מען האָם געוואָגט, שמיל, מעשה סוד, צום הונדערטסטן מאל דאָס זעלביקע, קללות, ווינטשעניש. מען האָם געפרואוּט, האַלב דער=שראָקן, האַלב מיט נאווה, די געווער; און די נאכט איז געווען פול גרייטשאַפּט:

אין לודוויגסבורג האָם מען דערווייל געהאַט אנגעצונדן אלע ליכט, דער הערצאָג האָם געגעבן, איידער ער איז אָפּגעפארן קיין אויסלאַנד, א הויף=באַל לכבוד דעם קיסרס שליח, לכבוד די ווירצבורגער הערן, די געזעלשאַפּט איז ניט געווען גרויס, עס זיי=נען געווען נאָר די וואָס זיינען געווען פארמישט אין דער מלוכה=איבערקערעניש. א סך מיליטער לייט זיינען דאָ געווען, ביידע ריידערס, דער גענעראל און דער מאַיאָר. לצעווענדיק האָם קארל אַלכסנדר געהאַט איינגעלאָדן דעם ברומענדיקן מענטשן מיטן ני=דעריקן שמערן קיין לודוויגסבורג; די שמונגארטער רייטנדיקע בירגער גווארדיע, וואָס ער איז געווען איר קאָמאַנדיר, וועט אין דער היינטיקער נאכט זיך באַגין מסתמא אָן אים; אָן צו ענש=פערן אף דעם ווייץ — ווארום ער האָט זיין שמעל בא דער שטאַטישער רייטער=אָפּטיילונג גענומען זייעט ערנסט — האָם דער מאַיאָר נאָריש און מעמפ אָנגענומען די גענעדיקע איינלאדונג, אויסגעצויגן מיליטעריש זיין גראָבע, באַהענטשקעמע לאַפּע. דורכן זאל האָם געוואָרפן אויגן דער בלאָ=רויטער, גייער=נאָזיקער, אויס=געדארטער פנים פון דאָס פארטעלעמי פאנקאַרבאָ פון איבער דעם ריזיקן אַלם=מאָדישן שפיץ=קאָלנער ארויס. ארום זיסן האָם זיך צורומגערדייט דער יורדישער ווייסנוי, ער האָט עפעס אויסגע=שמעקט, זיינע קלוגע אויגן האָבן געצוקט, ער האָם געהערט דעם ריח פון שוועבל, פיער, שמורעם, אונטערגאַנג. זיס גופא האָט

אויסגעזען דעם אויג ווי אין זיינע פעסטע צייטן, זיינע אויסגע-
שמאַרצטע, פליענדיקע אויגן זיינען געווען אומעמוט, ער איז גע-
ווען גאלאנט, וויציק, זיגעריש, זיין זיכערע יום-טובדיקע שטימונג
האָט זיך דייטלעך אויסגעשיידט אַנמקעגן דעם פלאקערדיקן אומרו
קאַרל אלכסאַנדרס. מײלמאַל פלעגן זיך אונטערזוכן אין זיינע
אויגן די ברוינלעכע חיה-אויגן דעם מאמעלוקס, וואָס ער האָט
אײס, דעם שמוס זיך נויגנדיקן, געגעבן עטלעכע קורצע, שטילע
באַפעלן, און עס איז דעמאָלט געגאַנגען ווי א ניצחונדיק פּרעגן
און ענטפערן פון איינעם אויג אין אַנדערנס.

אין די ערשטע שעהן פון דער נאַכט האָבן אין שטומנאַרט
באַדאַרפט ארעסטירט ווערן די אָנפירערס פון דער קאָנסטיטוציע-
פאַרטיי, און אין דער זעלביקער צייט האָט דאָס ווירצבורגישע
און ביערישע הילפס-מיליטער באדאַרפט אַרײַנמאַרשירן אין דער-
צאָנטום, ביז דער קוריער וועט קומען מיט דער מעלדונג, אַז דער
פּוּש איז דערווייל געגאַנגען לויט ווי עס איז געווען אָנגעמערקט,
האָט קאַרל אלכסאַנדר געוואלט בלייבן צווישן די געסט, און דער-
נאָך גיין שלאָפן מיט דער זיכערקייט, אַז עס האָט אָפגעגליקט,
ער האָט געהייסן קומען אין זיין שלאָף-צימער די נייע זינגערין,
די דעמוואַעל טערעזאַ, א פּריש, הייס-אויגיק, וואָרעם-הויטיק
מיידל, די לעצטע צוויי יאָר האָט ער זיך געהאַט געוואוינט
אוימליכס מאָל, פאַר גענענען זיך צו אַ נייער פרוי, איינצונעמען
אן אַפּאַריוזשן געטראַנק, וואָרום ער וואָלט עס ניט אריבערגע-
טראָגן, אויב אימלעכע נייע פרוי וואָלט ניט געהאַלטן זיין מאַנט-
בילשקייט פאַר באַזונדערס שמאַרקן היינט, נאָך דער געזעגן-
נאַכט מיט מאַריע אויגוסטע, האָט ער באַפוילן דעם שוואַרץ-ברוי-
נעס צו פאַרגרעסערן די פּאַרציע.

דער קוריער מיט דער גומער בשורה איז אַלץ ניט גע-
קומען, דער אומרו פון דעם ווארטנדיקן הערצאָג איז אריין די
געסט אין די ביינער, האָט געצוקט דורכן גאַנצן זאל, אין דרויסן
האָט דער שטורעם נאָך אַלץ געבושעוועט, דער רעגן האָט גע-
קלאַפט אין די שויבן, איין מאָל אויך א האַגל; דעם רויך פון די
שלעכט ציענדיקע קיימענס האט מען ניט געקאנט פארטרייבן פון

די חררים. עס האָבן אמת געברענגט אָן א שיעור ליכט, מוזיק האָט געקלונגען, וואָס ווייטער רעשידיקער, פון די עלטסטע פע= סער האָט מען געגאָסן די בעסטע וויינען, מען האט געהאט אנה= געמאָן די טייערסטע מלבושים, מען האָט געהאט ארופגעצויגן אף זיך די יום=טובדיקסטע שטימונג; אבער מער ווי א פיבערדיקע ארויסגעקוועטשטע פריילעכקייט איז ניט ארויכגעקומען.

קאַרל אלכסנדר איז געווען אַרומגערינגלט מיט געסט, האָט זיי געשמעלט קנאקעדיקע גענעדיקע פראגעס, נאָר פלעגט פלוצים פארוזנקען ווערן אין זיך, ניט דעהערן זייערע ענטפערס. בלייבן שמעקן אין מיטן, דער מאמעלוק איז ציגעקומען שטיל, געמאָלדן, די דעמוא= זעל מערעזא איז אין פרוואט קאפינעט, דער הערצאג, אָן צו שעמען זיך, האָט געזאָגט: „דאס מענטש זאָל ווארמן!“ און גע= זעצט זיך מיט זיסן שפילן אין קאָרטן, דער מאמעלוק האט אים געבראכט, אין א זילבערנער שאָל, דאָס אפראדיוישע געטראַנק, איז געשמאַנען שטיל, הכנעהדיק, „האַסטו דאָס גענומען גענוג שטאַרק?“ האָט געברענגט קאַרל אלכסנדר, „יא, דורכלויכט, די האָט געענטפערט מיט זיין אָפגעריסענער, גלייכמוטיקער שטים דער מאמעלוק.

קאַרל אלכסנדר האָט מיט איין זופ פארשלונגען דאָס גע= טראַנק, געשפילט, האָט א סך געוואונען, איז געבליבן אומפאַ= טייליקט, ווי ניט קיין היגער, פאנאנדערגענומען די פאָלעס פונם פאַראד=ראַק, איין האנט באלד אנגעשפאַרט אָן דעם געלן הויז, באלד שפילנדיק נערוויז מיט דער גילדענער קייט, האָט ער געמאַכט לאנגע הפסקות צווישן אימליכן לען, „וואָס קומט ניט דער קוריער!“ האָט ער געפיבערט, „דער שטורעם“, האָט בא= רואיקט זים, „דער צעווייקטער וועג“, דער שוואַרץ=ברוינער איז ווידער געקומען, מיט זיין שטילן, שוועבנדיקן טראַט, געמאָלדן, די דעמואזעל ווארט נאָך אליין, „זאָל זי זיך דערווייל אויסמאָן!“ האָט זיך דער הערצאג צעשריען, „איך קאָן דאך ניט אהערטישוּפן מינע דעפעשן.“

א קרייז חניפהדיקע צוקוקערס זיינען געשמאַנען ארום די שפילערס, באַגלייט די שפיל מיט עמוּאַס געקניסטלעך, גע=

קוועטשמע וויצן. דער הערצאג האָט אופגעפנט א גרעסערע
 קאַרט, צוגענומען ווידער א מאָל א גאַנץ בערגל דוקאַטן. „היינט
 מוזטו מיר אָפּגעבן, איד, א טייל פון דעם, וואָס די האָסט מיך
 באַמערקעט“, האָט ער געלאַכט. „היינט טו איך דאָס גערין“, האָט
 געזאגט זיס. און די מיאוסע שטים דעם מאַיאָר ריידערס האָט
 געכרוקעט: „ווען עס גייט אזוי פנים צו פנים. דעמאָלט איז דאָס
 באַמערקען דעם אידן שווערער. אזוי פון דער ווייטנס מיט די
 פאַפירן און מיט די קונצן, און ווען מען זעט דעם אַנדערן גיט
 אין פנים, גייט דאָס גרינגער.“ אויך דעם קומענדיקן לעו האָט
 זיס פאַרלאָרן. דער הערצאָג האָט דערווען דעם אַרכיטעקט רעטי
 צווישן די געסט און האָט באַמערקט צו אים: „ווען עס גייט מיר
 אזוי ווייטער אין קאַרטן, דעמאָלט זאַכן מיר דעם אומבוין, וואָס
 ער פּראָיעקטירט פאַר דער גאלעריע“. דער אַרכיטעקט האָט זיך
 צעלאַכט הויך, חניפהדיק, אומגעריכט האָט דאָס פאַרמעלענדי
 פאַנקאַרביאָ געזאָגט מיט זיין פאַרדומפענער, פאַרמוכלטער שטים:
 „דעם שטיין פאַרלירט ער ניט, דער איד“, און אלע האָבן מיט
 גלוסעניש און פאַרחלומט אָנגעשמעלט די אויגן אָפּן ברייליאַנט
 אף דעם פינאַנס-דירעקטאָרס פינגער און האָבן געווען, ווי די
 בינמלעך שטראַלן האָבן פון אים אַרויסגעשאָסן אין שמענדיקן,
 פאַרמומלענדיקן בייט.

צולעצט איז דער מאַמעליק ווידער געווען הינטער דעם
 הערצאָג, געמאלדן: „מען איז דאָ“, מיט געמאַכטער אפגעלאזט-
 קייט האָט קאַרל אלכסנדר צונויפגעוואָרפן די קאַרטן, צוגערוקט
 צו זיסן דעם גאַנצן הויפן געוואונענע געלט: „נאַ, איד! די גאַ-
 לערייע לאזן איך שפעטער בויען, דאָס בין איך אים מכבד“. זיס,
 כמעט גוטגיניק און אמוזירט, האָט געטראַכט: „זע נאָר, שיינקען
 לאָזט ער זיך ניט. באַצאָלט מיר, וויפאַלד ער מיינט, אז איך
 האָב אים געבראַכט צום ציל, לייגט נאָך צו א מאַגאַרישט.
 דערנאָך פאַרשפאַרט ער מיך אין די קאַזעמאַטן און נעמט צו אי
 דעם לויזן אי דעם מאַגאַרישט, אופמערקזאַם און דרינגלעך האָט
 ער אָנגעקוקט דעם הערצאָג, און יענער ווי געצוואונגען פון זיין
 בליק, האָט געזאָגט ווי כלאחר יד: „קאַנטט מיטקומען“, און זי

זיינען געגאנגען, דער שווארץ=ברוינער פאראויס, דערנאך הינקענ=
דיק, סאפענדיק, רויט קארל אלכסנדר, צולעצט געפעדערט, שטאלץ,
ווייס, יונג דער איד,

צוערשט דורך די זיך נוינגדיקע לאקייען פון די פארוואלן,
דערנאך דורך שטילע קארידאָרן, וואו עס איז געווען נאָר דער
רייסנדיקער אָמעס פון שטורעם, אין צווייטן פליגל פון שלאָס,
אין דעם הערצאָגס פריוואַטע חדרים. ארבעטס=צימער, קליינער
צווישן=קאפינעט, דאָס שלאָף=צימער מיט דער ווארטנדיקער פרוי.
דער מאמעלוק האָט אופגעריסן די טיר צום ארבעטס=קאפינעט.
ניט דער קוריער איז דאָ געווען, וואָס אָף אים האָט קארל
אלכסנדר געוואַרט, נייערט פיר מענטשן, וואָס ער האָט זיי ניט
געקענט. צוויי אלטע, מיט אייז=גראָע האָר מאַנער און דאָר ווי
פערדע=פאָן, די אַנדערע יאָדערדיק, מיט אן אויסווען פון פרא=
לעטאריע. אלע פיר זיינען געווען שמוס, האָבן זיך פאַרנויגט,
די אינגערע שווער און האַמעטנע, די עלטערע האַסטיק און עמ=
לעכע מאָל נאכאנאנד, ווילד באַשאַטנט און גאָלויכטן פון די
ליכט, וואס האָבן געפלאַקערט אין דעם ווינט = צוק פון דער
אָפענער טיר.

דער הערצאָג, אפגענאַרט אין זיין האַפענונג, האָט געשפּריצט
מיט שוים פאַר כעס און האָט גענומען שרייען מיט אַ דערוואַר=
גענער שמים אָפן מאַמעליק: „ביסמו משוגע? לאָזט אריין בא
נאכט, אין דער היינטיקער נאַכט צו מיר אריין פעוול=באַנדע?“
מיט אַ בריק אים אריינגעשלייערעט אין ווינקל. „דער קוריער!“
האָט ער זיך געריסן, „וואו איז דער קוריער?“

„מיר זיינען ניט קיין פעוול=באַנדע“, האָט איינער פון די
פיר אופגעעפנט זיין מויל שווערוואניק, מיט שנאה. „מיר זיינען
פון דער לאַנדשאַפט“, קארל אלכסנדר איז צו אים צוגעלאָפן,
האָט אָנגעכאַפט דעם יאָדערדיקן, ברייט=פלייציקן מענטשן, גענו=
מען אים טרייסלען: „ווילט איר אָנשאַלן אָף מיר? מיך אוועק=
הרגען? כופרים! רוצחים!“ ער האָט געשריען און געוואַלדעוועט
אויף, אַז די זינגערין, וואָס האָט אַ נאַקעטע געוואַרט אין צווייטן
חדר, האָט זיך פאַר שרעק באַהאַלטן מיט אונטער דער קאָלדרע

באקריציקט זיך. „אָבער עס איז אויס מיט אייך!“ האָט דער הערצאָג זיך געריסן אף אלע בליים, פארפּוילן לעבעדיקערהייט לאַזן איך אייך, באַנדימן! בונטאָוּשטיקעס! כּופּרים! הינט! מיט איי-ערע פּיינע עלף פּון דער קאָמיסיע שליידער איך אייך אריין אין די טיפּסטע פּון מיינע קאָזעמאָנן!

„עס האָלט ניט דערפּי, הער הערצאָג“, האָט געזאָגט מיט אַ פּיינער העפּלעכער שטים איינער פּון די אַלמע, „עס האָלט לחלוטין ניט דערפּי“. און ער האָט זיך פּאַרנויגט אַ סך מאָל. „עס איז אזוי, זאָל אייער דורכלויכט אלגענעדריקט מוחל זיין, אז קיינער איז היינט אין שמוצנאַרט ניט אַרעסטירט. עס וועלן אויך זייער ווינציק פּון פּייערישן און ווירצבורגישן מיליטער אריינמאַר-שירן, און די וואָס זיינען, נגעקומען מיטן פּאַראַל אממעמפּטאַן זיינען, זאָל אייער דורכלויכט אלגענעדריקט מוחל זיין, אָף דער העלפט עוואַנגעלישע ברידער. און הגם דער קאָמאַנדיר ריידער איז דאָ, פּונדעסטוועגן איז די שטאָטישע רייטער-אַפּפּהילונג דאָך גרייט און וועט די שטאָט האַלטן באַ אלע אומשטענדן.“

זיס אַליין וואָלט ניט געקאָנט אויסמייטשן זאַכלעכער, שאַר-פּער, מיט ווינציקער ווערטער, ווי אזוי דער פּוטש איז פּון גרונט אויס אופּגעדעקט און געפּטרט, איידער אָט דער קליינער מאָגע-רער מענטשל, וואָס האָט דערציילט נאָך מער פרטים מיט אָן אַ סוף פּאַרנויגן און מחילה-בעמענישן, אָבער ער האָט ניט געקאָנט קומען צום סוף און צום שפּיץ פּון זיין רעדע; וואָרום דער הער-צאָג האָט צוגעהערט נאָר די ערשטע זאַצן; דערנאָך איז אבער געשען עפעס אַ מוראדיקע פּאַרענדערונג אין אים, די האַנט, וואָס האָט נאָך אַלין געהאַלטן פעסט דעם געפּאַקטן, פּראָלעטאַ-ריש אויסזענדיקן דעפּוטאַט, האָט פּאַוואַליע אָפּגעלאָזט, דער פּנים איז געוואָרן בלאָ-רויט, פּין דער ברוסט האָט זיך אַרויסגעריסן עפעס אַ מאָדנע כּריפעניש, ווי פּון אַ פּאַרוואַונדעמער חיה, דער מויל האָט געכאַפט שלינגען לופּט, און מיט אַמאָל איז דער שווערער מענטש געלעגן אָף דער ערד, אין קראַמף און אין קר-מעניש, די פּיר בירגער, אַז זיי האָבן דאָס דערזען, האָבן זיי מורא געהאַט, מען זאָל אָף זיי ניט אַרופּוואַרפּן די שולד, דאָס

שלאַס איז געווען פול מיט שונאים, דער מאמעלויק האָט זיי גע-
האָט אריינגעפירט אַף א סודותדיקן, חשודיקן וועג דורך א הינט-
טער טיר, אָן זיי צו מעלדן, האָבן זיי געציטערט, מען זאָל זיי
ניט פייניקן אָדער גאר דערהרגען, האָבן זיי אַף דער גיך זיך
אַפגעטראָגן און זיינען געווען מלא שמחה, ווען זיי האבן אין
שמורעם אין רעגן געפונען זייער קאָטש, וואָס איז געשמאַנען אָן
א זייט, און זיינען ציטערנדיק פאר קעלט און אופרעקונג געווען
ווידער אפן וועג קיין שטומגארט.

דערווייל איז קאַרל אלכסנדר געלעגן אַף דער ערד, אליין
מיט זיסן און מיטן שוואַרץ-ברוינעם, איבער דער מעכטיקער בא-
האַרטער ברוסט האָט ער זיך געהאַט אופגעריסן די קליידער ביו
צום העמד, ציטערנדיק אונטער די קאָלדערעס האָט זיך דאָס נאָ-
קעמע מיידל אין צווייטן חדר צוגעהערט צום ווילדן, היהשן
כריפען, וואס איז ארויסגעקומען פון אים, מיט מאַטערניש אָן א
שיער האָט ער געשיקט זיין אויג, וואָס האָט געהאַלטן אין פאר-
שמאָרט ווערן, מיט א ווילדער, אָן א גרענעץ מיט שנהא
אנגעפילטער פראגע, און זיס האט אים געענטפערט: „יא, הער
הערצאָג“.

דער איד האָט ניט געוואוסט, צי האָט ער דאָס אוי
געוואָלט אָדער ווי האָט ער געוואָלט, דער הערצאָג זאל אופנע-
מען די אופרעקונג און די מפלה פונם פומיש, ער האָט זיך אויך
ניט געפרעגט, צי האָט ניט די איינגעמאַטערקייט פונם קאַרנע-
וואל און דער אַפראָדיוזשער געטראַנק גורם געווען צו אָם דעם
בראָך, אָדער ער אליין האָט אים געבראַכט מיט אַן אויסרעכע-
נונג, ווי געטריבן האָט ער איינגעאַרדנט אלץ אזוי, ווי עס איז
געשען, געפירט אזוי, אז דער דערהיצטער הערצאָג האָט געפונען
אַנשטאַט דער גליקלעכער בשורה וואָס ער האָט אַף איר גע-
וואָרט, די אומגליקלעכע נאַכמישע דעפוטאַציע, אז ער וועט
טרעפן, אז ער וועט אַף שטענדיק פאַראַליזירן און צעברעכן דעם
זינען און דאָס האַרץ פון קעגנער, איז געווען געוויס, האָט ער
נאָך, הויך דעם, דערהרגעט אויך דעם גוף, איז דאָס ניט געווען
אויסגערעכנט פון לכתחילה, אָבער בדיעבד מאַכט ניט אויס.

מיט אלע כחות האָמ ער ארופגעהויבן דעם שווערן גוף
אַף א פאָמער=שמול, באַמערקט ווי דרך אגב צום שוואַרץ=ברוינעם:
„עס וואָלט געווען גוט ווען דו בריינגסט דעם פאמער קאספאר“.
ווי ניט ווילנדיק איז דער שוואַרץ=ברוינער אוועק און האָמ גע=
לאָזן דעם אידן אליין מיטן גוסס.

אן אייז=גליווערדיקע האָמ די זינגערין אין צווייטן צימער
געהערט, ווי א שמילע שמים, געשפאָנט אין א ווילדן געפיל ביו
צו צעריסן ווערן, ווייס ברענענדיק, האָמ גערערט צו דעם
איצט שטוממען הערצאג. די איינציקע ווערטער האָמ זי ניט גע=
קאָנט פארשטיין, אָבער זי איז געוואָרן פאַרשמאַרט פון דעם
מאומידיקן, פאַרסומן פּריוואַט פון אַט דער הייסער, שעפּטשענע
דיקער שמים.

דער איד האָמ געוואָגט אַט וואס: „הערצאָג, גראָבער נאָ=
רישער הערצאָג! דו פרא אדם, בהמהשער קאַרל אלפסנדד! איצט
וואָלסטו וועלן פארמאַכן די אויערן, וואָס? וואָלסטו וועלן וואָגן
תפלות און לאָזן זיך אַרײַנשריפן פון דיין גייסטלעכן בוימלדיקע
מחילה? אָבער איך ערלויב דאָס ניט. איך לאָז דיך ניט שטאַרבן,
איידער דו הערסט מיך אויס. פאַרגלאָץ די אויגן, כריפע ארויס
פון די פולע לונגען; דו מוזט מיך אויסהערן. איך רײד גאָר
שמיל, איך הויב מיין קול ניט אָף, אָבער דייע אויערן און דיין
חוצפהדיק. רשעותדיק האַרץ זיינען דאָך פול דערמיט. און
דו מוזט ליגן שמיל און מאַרסט ניט שטאַרבן און מוזט מיך
אויסהערן.

יא, דאָס קינד איז אַנדערש געשטאַרבן. דו ביסט געלאפן
נאָך איר מיט געפילדער און כרוקען, דיין פאַרשאַלטענער, שמינע=
קעדיקער אָמעס איז געווען איבער איר; אָבער זי האָמ געקאָגט
שמיכלען און זיין גרינג און מויזנט גומע מלאכים האָבן אויסגע=
שמרעקט די הענט אנטקעגן איר. און דו ביסט געשטאַנען פאר
דער מויטער מיט דיין מבולבלען, נאַרישן קצב=פנים, און אַזוי ווי
איך האָב דיר אין דיין פּרצוף ניט אַרײַנגעשפיגן, האָסטו געמיינט,
אַלצדינג איז גוט און אַזוי ווי ניט געווען. זע, קאַרל אלכסנדר,
זע, דו נאַרישער, אידוואַטישער הערצאָג, איך בין דיר דעמאָלט

ניט אריינגעשפרונגען אין דין חורשן פרצוף, אזוי פשוט האָב
איך דאָס ניט געטאָן, איך האָב דיך פריער צורעכט געמאכט,
איך האָב דיך פרעפארירט, דו זאלסט אויסזען ווי א מענטש,
אפילו ווי א פירשט, וואָרפסט זיך? סאָפעסט? יאָ, אָט ליגסטו א
טרויעריק, לעכערלעך שטיק פלייש, צום געלעכטער פאר זיך און
פאר אַנדערע, וואָרום זע נאָר, דו גאָרנישט דו נאָרישער, דייע
גרויסע געדאַנקען, אז דו זאלסט זיך ציען צו ווערן דער שוואַ-
בישער לואי קאַטאַרו, דייע צעוואַר-חלומות, דאס האב איך דאָך
אין דיר אריינגעחלומט, דו ביסט דאָך אלע דייע טעג געווען
ניט מער ווי א קליינער, רשעותדיקער, צופעליקער הערצאָג און
איך האָב דיך געלאָזט מאַנצן.

זאָלסט ניט אָנשמעלן אַף מיר דייע גרויסע אויגן, איך
דריק זיי דיר נאָך ניט צו, איך האָב נאך ניט געענדיקט, זע,
גראד דאָס ערגסטע פון מיר האָב איך אין דיר אַריינגעטריפט
מיין מיאוסטן ווימען, איך וואלט געקאָנט פועלן, דו זאלסט מיך
אַרומגעמען פאר גאָר דער וועלט און מיך אנרופן ברודער, איך
וואלט נאר באַדאַרפט דיר וויין די פאַפירן, אז איך בין א זון פון
הידערוסדאָרף, יאָ פון דעם באַראָן און מאַרשאל און קריסט,
אַבער דאָס האָב איך געהאַלטן פאַר מיין ערגסטן טייל און האב
עס אינגאַנצן אריינגעגאַסן אין דיר און האָב דיך געלאָזן
מאַנצן און דיך אָפגעפּימערט, ביז דו ביסט געוואָרן צייטיק".

ער האָט אָפגעלאָזן פונם גוסס, פארוונקען אין זיך; דערנאָך
האָט ער ווידער אָנגעהייבן, מילדער: "יאָ, עס האָט מיך געצויגן
צו דיר, איך וואלט געקאָנט זיין דין גוטער פריינט, אבער דו
ווען דו האָסט נאָר דערשפירט אזוינס, האָסט זיך געשמעלט
אַנטקעגן און האָסט געבורמשעט, און נאָר מיין שלעכטס האָסטו
אופגענומען און געלאָזט דאָס ארויסשפראצן און בליען, דו גרוי-
סער האַר און העלר, דו דייטשער לואי קאַטאַרו! דו נישטיקער
האַן און שוטה!"

אין קאָרידאר האַסטיקע, אופגערעקטע שטימען, דער דאָק-
טאָר ווענדעלין פרייער איז געקומען, דער קאמערדינער נייער;
דערנאָך אויך דער פאַטער קאַספאַר, דער וידוי-גייסטלעכער; אים

איז ניט געווען אזוי גרינג צו געפינען, ער איז געזעסן אין דער קאָנדיטעריי מיטן ניכזהדיקן, קלוג-פנימדיקער ווירצבורגער געהיימ-ראַט פּיכטל, וואָס האָט זיך ניט געהאט אָנגענומען פונם אומרו פון אַלע הויף-לייט, איז זיך געזעסן בהרחכהדיק, פּייערנדיק לכתחילה דעם נצחון פון דער דאָזיקער נאָכט, און האָט געזופט א סך שאַלן פון זיין ברוינעם קאווע-געטראַנק, איצט זיינען אַלע געקומען צו לויפן, גענומען זיך דרייען האַסטיק, אומבאַהאלפן, אן מעם ארום דעם גוססדיקן, האָבן צעמולט אויסגעפרעגט זיסן, וואס האט געגעבן כלאחר-דיקע ענטפערס און האָט זיך באלד אומבאַמערקטערהייט אָפגעטראָגן פונם שומל ארום דעם שמארבן-דיקן הערצאָג, אין צווייטן צימער האָט זיך אָנגעמאָן די זינגערין, די שטילע הייסע, אין שנאה פאַרביסענע, טריאומפירנדיקע שטים, האָט זיך איר אריינגעקלעפט אין אויער, באַגאַסן זי מיט אימה; בלאַס, צימערנדיק פאַר קעלמ, אופגעטרייטלט פון גרויס-אויגיקן פחד, האָט זי קוים מיט צרות ארופגעוואָרפן אף זיך די קליידער, איז געלאָפן האַסטיק, מיט אַראַפגעלאָזענעם קאַפּ איבער די קארט-דאָרן, די אומהיימלעכע שטים הינמער זיך, האָט אופגעאמעמט פריי ערשט, ווען זי איז געשטאַנען פאַרן מויער פון שלאָס, אין שטויסנדיקן וויינט.

דער דאָקטאָר ווענדעלין ברייער האָט געוואלט לאון דעם הערצאָג צו דער אָדער, אבער עס איז דערצו ניט געקומען, דער מאַמעלוק, געקומען צוריק מיט זיי, איז שטיל גאָר נאָענט צוגע-מראטן צו דעם מאַן אין פאַמער-שטול; מיט געשפאַמער, אכזריותדיקער זאַלעכקייט האָט ער באַקוקט די פארקראמפטע הענט, דעם אופגעשוואַלענעם בלאָ-שוואַרצן פנים, די ארויסגע-שטעקטע צונג, די שרעקלעך גינעפנטע, שמאַרק ארויסגעשפרונגענע אויגן, דערנאָך האָט ער געזאגט מיט זיין מונקעלער, אויסטערליש אָפגעריסענער שטים אזוי פלוצונג, אז אַלע זיינען געווארן פאַר-צימערטע — דער גרעסטער רוב האָבן אים בכלל קיין מאָל ניט געהערט רידן — : «ער איז מויט», דער דאָקטאָר וועג-דעלין ברייער האָט געהאט די ברירה נאָר צו קאָנסטאַטירן דאס זעלביקע.

בעת דער דאָקטאר האט ארויסשלאַפּנדיק די הוילע שטים
 ערגעץ פון דער טיפעניש פון ברוסט, געפרוואָווט נאָך אַרויסשטאַמ-
 לען די סיבה פון דעם טויט: די ניכפה. — שטיל און מיט
 חווק האט געקוקט דער שוואַרץ=ברוינער אף דעם צעטומלמן,
 פאַרהאַרעוועמן, וויכטיק=טוערישן מענטשן — האט מען שוין גע-
 שעפטשעט אין די קאָרדארן, האָט מען זיך אָנגעזאָגט אין די
 פּאַרזימערן, דער צערעמאָניע=מייסטער האט אויסגערופן אין באל-
 זאל: „דער הערצאג איז טויט!“ די מוזיק איז תיכף אַנטשטומט
 געוואָרן, די אומגעהויערע, ליימענדיקע אימה, די בלייך געוואַרענע
 צעקריממע פנימער אומעמוס, דאָס אַרומשטייען אַהין און אַהער
 ניט צו וויסן וואָס=ווען, דאָס אַרומלויפן דערשראָקן פון איינעם
 צום אנדערן, דאָס באַהאַלטן=זיך אין=די=ווינקעלעך, דאָס פאַר-
 שעממע זיך=ניט=מאַכן=וויסנדיק פון די אויסלענדישע געסט, די
 ווינער, די פּיערישע, די ווירצבורגער הערן, די אָפיצערן זיינען
 געשטאַנען אַרום ווי נאַרישע, גרויסע רשעותדיקע רויב=חיות, וואס
 הינטער זיי האָט זיך אומגעריכט צוגעמאַכט א פאַססקע, אזא פאַר-
 שאַלטענער צופאַל גראַד אין דעם מאָמענט האָט אַימלעכן איינ-
 ציקן געקאָנט קאַסן ניט נאר שטעלע און פאַרמעגן, נייערם
 אַפילו דאָס לעבן, אַפילו דער קליינער געהיימראַם פּיכטל איז
 ארויס פון די כלים; יאָרן צענדליקער לאַנג האָט ער זיך באַ-
 הערשט פאַר זיך אליין און פאַר גאָר דער וועלט; איצט האָט ער
 מיט אַ מאל געקראַנג אַ האַרטן, פאַרכיטענעם יאָדענדיקן פנים
 פון אַ פּיער און האָט זיך געשאַלטן שטיל און מיט ווערימדיקן
 מויל. ערשט אין אַ צען מינוט אַרום איז ער ווידער געקומען צו
 זיך, אזוי אַז ער האָט געקאַנט טראַכטן קאַלט און זאַכלעך. ער
 האָט זיך באַטראַכט, אַז די צוואַה וואס ער האט געהאַט אַרויס-
 געריסן באַס טויטן, וועט אים דאך שוין ניט נוצן אף גאָרנישט;
 עס איז נאָר געפליבן איבעריק, די גאַנצע מאַשינעריע תיכף אַפּ-
 צושמעלן, ווי ווייט מעגלעך אָפּמעקן אלע שליאָדן, וואָס פירן פון
 ווירצבורג, און זיך אַרויסצודרייען פון עסק אף אַ גומן אָפּן, ניט
 קאָמפּראַמיטירט.

וים איז דערווייל געשטאַנען אין אַ פאַרבאָרגענעם זייטיקן

קאבינעט. אים איז גארנישט אָנגעגאָנגען, דער גאנצער הויז-הא פון דער אלגעמיינער אויפגעקונג האָט צו אים ניט דערגרײכט. דער שמורעם האָט זיך געהאָט אַ ביסל איינגעשמילט. דער איד האָט גארנישט געהערט, גארנישט געמערקט, אלץ אַרום אים איז פאר-זונקען. ער האָט געווארט. איצט, אָט באלד, וועט זיך באַווײן דאָס קינד, זײן אַרום אים ווי די ליבע לופט, אריינשמאַמען ליבלעך אין אים, מאַכן אים גרינג און שוועבנדיק. ער איז געווען, שטיל, מיט אן אָפגעלאָזענעם, כמעט נאַרײן שמיכל און האָט געווארט.

זי איז ניט געקומען, גארנישט איז געקומען. ער האָט גע-שפירט, אז מיט אימלעכער רגע, וואס פליסט אוועק, ווערט ער קעלמער, ליידיקער, שווערער. און פלוצים האָט ער געוואוסט, אז זי וועט קיין מאל ניט קומען. ער האָט געווען דעם הערצאג, דעם שוואַרץ-בלאַען, צעקרימטן פנים, די ארויסהיינגענדיקע צונג, די אַרויסגעשפּרונגענע אויגן פון קאַפּ. אַ חלשות האָט אים אָנגעכאַפט. ער האָט זיך דערשראַקן. ער האָט ניט פאַרשטאַנען מער, ווי אַזוי דאס האט געקאנט אים אנפילן, מראגן הויך, וואס האָט דאס רבנו של עולם, געהאט צו מאן מיטן קינד? דאָס קינד איז גע-ווען ווייס, באַרוב, לבנה-שטיל, און זײן עסק מיטן הערצאג, דער וויאלעט-רויטער ים, זײן ברויזן, זײן ווילדער-ריה, — ווי איז ער דאָס געווען אזוי פאַרבלענדט, אז ער האָט געמיינט, ער קאן דורך דעם קומען צום קינד? אין געוואָרענער מורא האט ער גע-זוכט צוזאַמענהאַנגען, האט זיך אַלײן ניט פאַרשטאַנען מער. זײן שמועס מיטן שטאַרבנדיקן קאַרל אַלכסנדר, דאס איז געווען אַ ווילד שמורעמען, ניט קיין שוועבן און באַפרייט ווערן, און איצט איז ער געווען פאַרדומפט, טרויעריק פון חלשות און ווייטער אוועק פון קינד, ווי ווען עס איז פריער.

עס האָט אים אַ ווייע געמאן אין אַקן, פייכט-קאַלט. ער האָט אָפּגעהויבן דעם דוקן, אַ דורכגעפאַרענער, אזוי ווי צו שיצן זיך, אַ פנים האָט אים אַריבערגעקוקט איבערן אַקסל. דאָס איז געווען זײן אייגענער פנים.

ער האָט זיך אױפגעפרייסלעך, איז אױפגעשטאַנען, דער שמו= דעם האָט זיך ווידער אָנגעהויבן; ער האט פעסטער צוגעמאכט די פענסטער, עס איז געווען א שמים אין ווינט, איז געווען אין זיין אויער, געווען אין צימער, א מיאוס קלינגענדיקע, טרויעריקע שמים, דעם פעטערס שמים, זי איז ניט געווען שטאַרק, זי האט אָבער אנגעפילט דעם צימער אין גאַנצן, זי האָט אָנגעפילט דאס שלאס, די גאַנצע וועלט איז געווען פול פון דער דאָזיקער שמים, איצט האט ער געוואוסט אף געוויס: ער איז געגאַנגען פאלש, אלץ וואס ער האָט געקלערט, געטאן, געטראַכט, זיין עסק מיטן הערצאג, זיין גאַנצער קינסטלעכער מורעם און פריאומף, אלץ איז געווען פאלש און בלאנזשעניש.

און א מאדנע זאך: פון דער דאזיקער איינזעעניש איז ער ניט געוואָרן פאריאושט אָדער דערצערניט. ניי, אזוי איז געווען גוט, ווידער האָט ער זיך געזען שפרייזן אין יענעם שטובמען, שאַטנדיקן קאָדרייל, רבי גבריאל האָט געהאַלטן זיין רעכטע האנט, דער הערצאג זיין לינקע האנט, זיי האָבן זיך געשלינגלעך, גע= שטעלט זייערע פא, זיך פארנויגט, אָבער איצט איז ניט געווען קיין פיין אין אַט דעם פארנעפלטן, אן קאלירגדיקן בילד, ווארום אַט האבן זיך די הענט זייערע פריי געלאזט, די מאנצנדיקע האָבן אנגעקוקט איינע דעם אנדערן, שמיל, ערנסט, אן פריינט= שאַפט, זיי האבן דאס לעצטע מאָל צוגעשאקלט איינער דעם אנדערן מיטן קאָפּ, דערנאך זינען זיי זיך צעגאַנגען אימלעכער א י זיין זייט.

א פארמאטערטקייט אָן א מאס איז אנגעפאלן אף אים, קיין מאָל אין זיין לעבן איז ער ניט געווען אזוי אויסגעליידיקט פון ממשותדיקער, קערפערלעכער שוואכקייט און מידקייט, אזוי דאַרף עס זיין, ווען מען זיצט אין א לעבלעכער וואנע און מען לאזט גאָר פאמעלעך ארויסשטראָמען דאָס לעבן פון געעפנטע אָדערן, אַט דאס צעשמעלצן, ווייך ווערן, איינפאלן אין אים, אַט דער זיסער, ציענדיקער, גלוסטיקער ווייטאק, וואס פרעסט, רייסט, צע= נעמט אלע אברים, דאָס זיך אוועקלאָזן, פאלן, געטראַגן זיין, אַט דאס ניט וועלן, אט דאס זיך לאזן רייבן צום ערשטן מאל, אט

דאס גן-עדנדיקע, אן ווילנדיקע זיך גליטשן, אויסשטרומען. אזוי
זיי זיין בלוז וואלט ארויספליסן און מיט דעם גאר זיין דראנג
און גלוסט, ער האט געפילט, ווי ער זינקט איין אין גליקלעכער,
ווייטאקדיקער אן-סופיקער אפשוואונג.

אזוי האָט אים געפונען אין א קורצער צייט אַרום דער
אַלמער קלאַפּנדיקער ליכט-אויסלעשער, וואָס איז געקומען אויס-
לעשן די ליכט אין קאָפינעט. דערקענט דעם בלאַסן, אויסגע-
שמרעקט ליגנדיקן מאָן, האָט ער זיך דערשראָקן, געלאָזן פאלן
דעם שטאַנג מיטן לעש-הימל, אויסגעשריען: „יעזוס, דער הער
פינאַנס-דירעקטאָר!“ יענער האט זיך פאַרמאַערט אַ הויב געטאָן
און געבעטן, ער זאל אים בריינגען וואס צו עסן, אַלץ איינס
וואס, עס איז אים ניט גוט פון הונגער. דער אַלמער, געפלעפט,
האָט זיך באַקרייציקט, איז פאלד אוועק, געבראכט עסן. זיס האט
גענומען זשעדנע עסן מיט די הענט און האָט געזאגט דעם אַלמין,
ער זאָל זיך ניט לאָזן שמערן אין זיין אַרבעט. יענער האט גע-
שטאַמלט, דאס געשיקט זיך ניט, ער קען דאך ניט לאָזן דעם
הער פינאַנס-דירעקטאָר אין דער פינסטער. — אבער זיס איז
אויס אריינגעפאלן אין די רייד: זאָל ער נאר אויסלעשן זיינע ליכט
און זאל אים ניט אַרין פאַר מיר“, אַ צעטומלמער האט דער
אַלמער זיך גענומען פאַר זיין אַרבעט. דער שמורעם האָט זיך
ווידער אמאָל צעבושעוועט און צעוואיעט. זיס האט געגעסן, גע-
קייט, געשלאנגען. דער אַלמער האָט זיך געאילט פארענדיקן זיין
אַרבעט, איז אַרוף אפן ליימער, האט געלאשן, געווארפן אויגן
פון א זייט אפן פינאַנס-דירעקטאָר, יענער האט כסדר געגעסן,
געשלאנגען, געסמאָקטשעט, צולעצט האָט ער געזאָגט. מיט א
מערקווירדיק פריילעכער שמים: „זאל ער זיין האַרץ ניט אנהייב-
גען אן מענטשן דאס שטייט דאך אין עוואנגעליע, וואס?“ אַיך
פארשמיט ניט אייער עקסעלענץ“, האט דער אַלמער אויסגע-
שטאַמלט. „ס'מאַכט ניט אויס“, האט געזאגט זיס. קיינדיק דעם
לעצטן ביסן, „זאָל ער מיר צולייכטן“. דער קאָפינעט איז געבליבן
אין דער פינסטער; געפירט פון דער קליינער לאמטערנע דעם

אלמגס, האט זיס געשפאנט דורך פינסטערע זאלן צו דעם הויפט=
מייל פון שלאס.

דא זיינען געזעסן, אין א זייטיקן חדר, די אנפירערס פון
קאמונילישן פראיעקט, גענעראלן, מיניסטאָרן, עס זיינען געווען
לויטער ווירטעמבערגער צווישן זיך, די ווירצבורגער און די בייע=
רישע הערן, דער שליח פון דער אפאסטאלישער מאַיעסטעט, זיי
האבן אלע, אך ווי פלינק! גענומען דעם וועג, ניט געקוקט אפן
שטורעם און רעגן; אפילו דער אסטראָלאָג פונם פירשט=פריאר
פון איינזידעלן איז אף דער גיך נעלם געווארן צוזאמען מיט זיין
פענסטער=שווייס. קאַלבעס, דרייעקן, פילפיגוריקע העמד, הגם ער
האט געהאַט איינגעפונען לויט די שטערן, אַז די שעה איז די
ריכטיקע, איצט זיינען די שוואבישע הערן געזעסן, בלאַס, שוויצט=
דיק, א שווינדל אין קאַפּ, האבן פרייער אופגעאַמעמט, אַז זיס
איז אריין, אָנגעקוקט אים מיט געשפאנטער האפענונג: ער וועט
ארויסראטעווען.

דער איד האט געלאזן גיין גרינג, רואיק כמעט שמיכלענ=
דיק זיינע ברוינע אויגן איבער דער צעמומלטער געזעלשאַפט.
דערנאָך האט ער געזאגט צום מאסייון מאיאָר ריידער, וואס איז
געזעסן נאך מער גלאמפיש ווי די איבעריקע. "איר זעט ניט גע=
נוג קלאר, הער מאיאָר, וואס עס איז צו מאן באַ
אט דער מאָדנער סיטואציע?" ער איז צוגעגאַנגען
גאר נאענט צו אָט דעם מענטשן, וואס האט געקוקט
מעמפ ווי אַ גולם, און האָט געזאָגט זייער פריינטלעך: "ארעס=
טירט מיך; און ווער עס וועט נאָר האָבן די אויבערהאנט, בלייבט
איר אלץ גאַנץ". דאָס האָט ער געזאגט גאָר גרינג, העפלעך.
כמעט ווי אין פריינטלעכן שמועס.

געפלעפט האָבן געקוקט די הערן, דערנאָך איז עפעס אופ=
געקומען אין זייערע אויגן, אַ האַרמער, שלעכטער בליאַסק, עס
איז ניט געווען קלאָר, וואָס איז דער איד אויסן; אבער איינס איז
געווען געוויס: ווען מען כאַפּט אים, ווען מען זעצט אים אוועק,
דעמאלט איז פאראַן איינער, וואָס איז געשטאַנען גאָר אויבן אָן.
וואָס צו אים האָבן אלע געקאָנט קודם כל אויסלאָזן זייער גרימ=
טע

צאָרן, וואָס אָף אים האָבן געקאָנט אַרופּגעלאַדן ווערן אַלע צרות. אַ לאַנגע מינוט איז געווען טויט שמיל אין חדר, אַלע, כמעט מיט די זעלביקע ווערטער, אין זעלביקן סדר, האָבן געמראַכט די נעמלעכע געדאַנקען. און אַלע האָבן זיך צונויפּגעגאַסן אין דער החלטה: יאָ! דעם אידן מוז מען כאַפּן! דאָס איז דער ראַטונגען! דער איד מוז היינגען!

אָף אזאָ שטייגער איז פּאַרט עפעס געמאָן געוואָרן, אָף אזאָ שטייגער איז מען פּאַרט ניט געוועסן מער אין אָם דער דריקנד־קער, נאָרישער, מיאוסער שרעק, מען שמעלט זיך, צו אל די מערקן, אויך אַרײַן אין שלאַכט־פעלד: וואָס איז דאָס געווען פאר אַ נאָרישער, טינפֿדיקער, שמוציקער, הינטיש־פּאַסקודנער געפיל, וואָס מען האָט זיך געלאָזט אין אים אַרײַנינגן, וואָס איז אזוי עקלדיק אַרופּגעקראַכן איבער האַרץ און מאַגן. אַ מחיה, וואָס מען קומט איצט אָף אזאָ פּינעם שטייגער אַרויס פון אָם דעם חורשן צושטאַנד. אין אײַן מינוט וועט מען האָבן אָם די גאַנצע פּאַסקודנע, קלאַגדיקע, שלימוזלדיקע דעפּרעסיע הינמער זיך און פאַרנעסן.

און דאָ איז שוין דער מאַיאָר ריידער אופּגעשמאַנען. ער איז געווען, פאר זיך און פאר די אַנדערע, אין גאַנצן פאַטריאָט, קריסט, סאָלאַדאָט, מאַסיוו, כאַראַקטער־פול, פאַרויכערט אין זיך אָף זײַן רעכט און זײַן אָרנטלעכקייט, איז ער צוגעגאַנגען צו זיסן, אַרופּגעלייגט אים די מיאוסע, באַהענטשקעמע לאַפע אפּן שלאַנקען, עלעגאַנטן אַקסל, געעפנט שווער דעם האַרטן מויל: «אין נאָמען פון דער הערצאָגין און פון דער קאָנסטיטוציע: איך אַרעסטיר אים, איד!»

אין אײַן אײַנציקער רגע איז די קלעמענדיקע שטילקייט צעגאַנגען אין רעשדיקער, זיגערישער, חיהשער געברוימערײ. דער איד האָט געשטייכלט שמיל, אײַנזאָם, זײַער ווייט. דורך קויט־קער זידלערײ, שמופּנדיק אים און ברויקענדיק מיט די פּיס, האַבן די הערן זיך געסמאַרעט ניט אַרײַנצולאָזן דאָס בילד פונם דאָווקן שטייכל אין זײַער נשמה.

פארלאג „ביכער פאר אלעמען”, ריגע.

בין איצט זיינען דערשינען:

ליאן פייכטוואנגער: „געלט און מאכט” (״יוד=זיס״, 1. טייל)
דיסטארישער ראמאן פון אידישן לעבן, איבערן דורך מ. ראזומני.

ליאן פייכטוואנגער: „אידן”. (״יוד=זיס״, 2. מער טייל.) איבערן.
דורך מ. ראזומני. אונטער דער רעדאקציע און מיט א נאכווארט
פון ז. קאלמאנאוויטש.

מאקס בראד: „די פרוי פון אונזער ביינקשאפט” (ראמאן).
אידיש: ז. קאלמאנאוויטש.

יאראַסלאָו האַשעק: „דער בראווער סאלדאט שוויק אין
דער וועלט=מלחמה” (1. און 2. טייל) אידיש: ז. קאלמאנאוויטש.

עריך־מאַריאַ רעמאַרק: אפן מערב=פראַנץ איז רואיק”. אי=
דיש מ. ראזומני.

א בוך וואס יעדער איינער מוז לייענען, כדי צו באקומען
דעם אמתן בילד פון דער שרעקלעכער וועלט=שחיטה. דער ערש=
טער בוך נאך דער וועלט מלחמה, וואס איז אין משך פון 3
חדשים זיך פאנאנדערגעגאנגען אין 600.000 עקס.

אינגיכן דערשיינען:

ליאן פייכטוואנגער: „טויט=שמראָף” (״יוד=זיס״, 4. מער טייל)

ש. אָרניץ: „אלץ צוליב קאַריערע”, אידיש מ. קיטאי.
ראמאן פון אידישן לעבן=שטייגער אין אמעריקע.